

Regeringens proposition

1987/88: 10

med förslag till lag om styrelserepresentation
för de privatanställda, m. m.

Prop.
1987/88: 10

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 24 september 1987.

På regeringens vägnar

Kjell-Olof Feldt

Anna-Greta Leijon

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att bestämmelserna i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA) och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (LSABF) förs samman i en ny lag.

Enligt förslaget slopas regeln om att en facklig organisation skall företräda mer än hälften av de anställda på arbetsplatsen för att ha rätt till styrelserepresentation. Vidare föreslås att representationsrätten utvidgas att gälla även i företag, exempelvis kommissionärsföretag, som inte har egna anställda men som stadigvarande sysselsätter minst 25 arbetstagare.

Den nuvarande rätten att utse två styrelseledamöter och två suppleanter blir huvudregel. I företag som har minst 1000 anställda här i landet och bedriver verksamhet inom skilda branscher föreslås dock rätt till tre ledamöter och tre suppleanter.

Från LSABF överförs bestämmelsen att en arbetstagarrepresentant har rätt att närvara och delta i ett beredningsorgan bestående av styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget, om det gäller ett ärende som senare skall avgöras av styrelsen.

Jävsreglerna i lagstiftningen förtydligas och föreslås i princip bli tillämpliga enbart där ett mer utpräglat motsatsförhållande råder mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna. Jäv bör som regel inte anses föreligga när sådana frågor behandlas i styrelsen som är eller senare kan bli föremål för samverkansförhandlingar. I anslutning till dessa bestämmelser föreslås att arbetstagarrepresentanterna i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL), t. ex. massmedia, inte skall få delta i styrelsens beslut i en fråga som rör verksamhetens mål och inriktning men väl i dess behandling av frågan.

Styrelserepresentationslagstiftningen tillförs bestämmelser om skadestånd. Enligt dessa kan en arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot den nya lagen åläggas att betala ekonomiskt och allmänt skadestånd.

Vidare föreslås med anledning av den nya styrelserepresentationslagen vissa följdändringar i den associationsrättsliga lagstiftningen.

I propositionen föreslås slutligen att det personliga betalningsansvar i en likvidationssituation som åligger styrelseledamöter i t. ex. aktiebolag skall utgöra ett s. k. presumtionsansvar. Detta ansvar skall gälla oavsett om ledamoten är vald av bolagsstämman eller har sitt mandat från arbetstagar-
na eller andra.

Lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1988.

1 Förslag till Lag om styrelserepresentation för de privatanställda

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag syftar till att genom styrelserepresentation ge de anställda insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

2 § Med företag avses i denna lag aktiebolag, bank, hypoteksinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk förening.

Med koncern avses i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385), 1 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618), 1 kap. 2 § sparbankslagen (1987:619), 1 kap. 8 § föreningsbankslagen (1987:620), 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 1 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

3 § En arbetstagarare hos ett kommittent- eller moderföretag, som stadigvarande är verksam i ett kommissionärs- eller dotterföretag utan att vara anställd där, skall vid tillämpningen av denna lag betraktas som anställd även i kommissionärs- eller dotterföretaget.

Vid tillämpningen av denna lag skall ett kollektivavtal som gäller mellan en lokal arbetstagarorganisation och kommittent- eller moderföretaget betraktas som ett kollektivavtal även i förhållande till kommissionärs- eller dotterföretaget.

Rätten till styrelserepresentation

4 § I ett företag som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagarare har de anställda rätt till två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Bedriver företaget verksamhet inom skilda branscher och har det under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagarare, har de anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot.

De anställdas rätt till styrelserepresentation enligt första stycket får dock inte leda till att antalet arbetstagarledamöter överstiger antalet övriga styrelseledamöter.

Om företaget är ett moderföretag, skall vad som sägs i första och andra styckena om företag avse koncernen i dess helhet och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

5 § När arbetstagarledamöterna har utsetts förändras inte de anställdas rätt till styrelserepresentation under mandatperioden, om antalet anställda eller antalet övriga styrelseledamöter minskar.

Inrättande av styrelserepresentation

6 § Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget.

Om beslutet rör moderföretag, fattas det av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda. I 10 § andra stycket finns bestämmelser om när arbetstagarledamöter eller suppleanter (arbetstagarrepresentanter) får tillträda sina uppdrag.

7 § Arbetstagarrepresentanterna utses av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget eller, i moderföretag, av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

8 § Om organisationerna inte enas om annat, gäller följande ordning för att utse arbetstagarrepresentanterna.

Om mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationerna vid företaget eller koncernen tillhör samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter. Om en annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationerna, får dock denna organisation utse en av suppleanterna.

Om ingen organisation företräder mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationerna vid företaget eller koncernen, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagarorganisationer utse vardera en ledamot och en suppleant. Om de anställda har rätt till tre ledamöter och tre suppleanter, får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter.

Om man, på grund av bestämmelsen i 4 § andra stycket, skall utse endast en arbetstagarrepresentant och en suppleant, görs det av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationer vid företaget eller koncernen.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf skall lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation anses som en organisation.

9 § Arbetstagarrepresentanterna bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserepresentationsfrågor utses den som är arbetstagarrepresentant i ett annat företags styrelse. Detta gäller inte, om företagen går med på något annat eller om de ingår i samma koncern.

10 § Tiden för en arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Mandatperioden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår. Den skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av en ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

Den som utses av arbetstagarrepresentanterna bestämmer när de skall tillträda uppdraget. Om inte företagets styrelse medger annat, får de dock inte tillträda förrän tre månader efter det att styrelsen har fått underrättelse enligt 6 § tredje stycket.

Av 18 § andra stycket framgår att en annan tidpunkt för tillträdet kan gälla.

11 § Om inte annat följer av denna lag, skall vad som är föreskrivet i annan lag eller författning om styrelseledamot och styrelsesuppleant i ett företags styrelse tillämpas på arbetstagarledamöter och suppleanter för sådana ledamöter.

12 § Den som är suppleant för en arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden och vid företags stämma, även om ledamoten är närvarande.

13 § En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Om ett beslut enligt 7 kap 6 § andra stycket bankaktiebolagslagen (1987:618), 3 kap 6 § andra stycket sparbankslagen (1987:619) eller 6 kap 6 § andra stycket föreningsbankslagen (1987:620) innebär att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller ett motsvarande organ i en region, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall omfattas av uppdraget. En sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, utses den representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

14 § Arbetstagarrepresentanterna får inte delta i behandlingen av frågor som rör kollektivavtal eller stridsåtgärder eller av andra frågor där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företags.

Om ett företags verksamhet är av sådan natur eller har ett sådant ändamål som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, har arbetstagarrepresentanterna inte heller rätt att delta i ett beslut som gäller verksamhetens mål eller inriktning.

Skadestånd m. m.

15 § En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot denna lag skall betala ersättning för den skada som uppkommer. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär. Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

En arbetstagarorganisation kan dock inte med stöd av denna lag kräva skadestånd av en annan arbetstagarorganisation.

16 § Den som vill kräva skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Om det inom den tiden har begärts förhandling om anspråket enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från det skadan inträffade.

Om underrättelse inte lämnas eller talan inte väcks inom den tid som anges i första stycket, har parten förlorat sin rätt till talan.

17 § Undantag kan medges från denna lag, om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för ett företag på grund av att

1. styrelsens sammansättning beror på politiska styrkeförhållanden eller på förhållande mellan olika intressenter eller intressentgrupper, som framgår av bolagsordningen, stadgarna, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen eller motsvarande föreskriver särskild röstmajoritet för styrelsens beslut.

Ett undantag enligt första stycket får endast medges, om olägenheten inte kan undanröjas på annat sätt. Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

18 § I frågor om tillstånd enligt 9 § andra stycket eller undantag enligt 17 § beslutar nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Nämnden kan för tiden fram till det slutliga avgörandet besluta att en arbetstagarrepresentant inte får tillträda ett uppdrag som styrelseledamot eller suppleant.

Nämndens beslut får inte överklagas.

19 § I övrigt gäller i mål om tillämpning av denna lag, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988, då lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall upphöra att gälla.

2. Beslut som med stöd av äldre lag har fattats om att inrätta styrelserepresentation för de anställda samt om att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen gäller fortfarande. Motsvarande gäller beslut om undantag som avses i 17 §.

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 §, 8 kap. 1, 2, 9 och 15 §§, 12 kap. 7 § samt 13 kap 2 § aktiebolagslagen (1975:1385)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

4 §

Bolagsordningen skall ange

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art,
4. aktiekapitalet eller, om detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet ej får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. aktiernas nominella belopp,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt styrelsesuppleanter, om sådana skall finnas, samt tiden för styrelseledamots och revisors uppdrag,
7. sättet för sammankallande av bolagsstämma,
8. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
9. vilken tid bolagets räkenskapsår skall omfatta.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

8 kap.

1 §

Aktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet ej till en miljon kronor, kan dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om minst en suppleant finnes.

Styrelsen väljes av bolagsstämman, om ej i bolagsordningen föreskrives att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

Styrelseledamots uppdrag gäller för tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får icke omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad i denna lag sägs om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla om suppleant.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

¹ Lagen omtryckt 1982:739.

2 §

Uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. Anmälan härom skall göras hos styrelsen och, om ledamot som ej är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Upphör styrelseledamots uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 4 § att vara styrelseledamot och *finnes ej* suppleant, skall övriga styrelseledamöter *vidtaga åtgärd* för att ny ledamot för den återstående mandattiden tillsättes, såvida ej den förutvarande ledamoten var *offentlig styrelseledamot som avses i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser eller arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma, ej utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

9 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som *föreskrives* i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock *icke* fattas, om *ej* såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att *deltaga* i ärendets behandling, dels *erhållit* tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. *Har* styrelseledamot *förfall* och *finnes* suppleant, som skall *inträda* i hans ställe, skall denne *beredas* tillfälle *därtill*.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och *det inte finns någon* suppleant, *som kan inträda i hans ställe*, skall övriga styrelseledamöter *vidta åtgärder* för att *en ny styrelseledamot tillsätts* för den återstående mandattiden. *Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas*, om den förutvarande ledamoten var *en arbetstagarrepresentant* som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som *föreskrivs* i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock *inte* fattas, om *inte* såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att *delta* i ärendets behandling, dels *fått* tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. *Om en* styrelseledamot *inte kan komma* och *det finns en* suppleant som skall *träda in* i hans ställe, skall denne *ges* tillfälle *till det*. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de pri-*

vatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen ej föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträde mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som biträdades av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om ej annat föreskrives i bolagsordningen.

Handling som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall underskrivas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare ävensom deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur bolagets firma tecknas.

För registrering skall bolaget anmäla vem som *har* utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant och firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall bolaget även anmäla av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan göres första gången när bolaget enligt 2 kap. 9 § anmäles för registrering och därefter genast efter det att ändring inträffat i förhållande som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Andras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Varje år efter den ordinarie bolagstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare med uppgift om deras postadress och personnummer. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt 11 kap. 3 § andra stycket.

12 kap.

7 §²

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,

2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

² Senaste lydelse 1984:194.

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,

2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,

3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller

4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de *anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar*.

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställes äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond eller kapitalsparfond som inte är företagsanknuten.

13 kap.

2 §³

Det åligger styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften

³ Senaste lydelse 1983:453.

av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämma hänskjuta fråga om bolaget skall träda i likvidation. Godkänns ej på bolagsstämma inom åtta månader efter hänskjutandet balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om ej bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

Görs ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det ej under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att balansräkning utvisande att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen tilläggas en post utvisande den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om därigenom erhålls ett högre värde. Vidare skall vid beräkningen hänsyn inte tas till skuld på grund av statligt stöd för vilket återbetalningskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning, om stödet – för det fall att bolaget försätts i konkurs eller träder i likvidation – skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo betalats.

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap *härom* handlar på bolagets vägnar solidariskt för *bolagets uppkommande förbindelser*. Sådant ansvar inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap *härom* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Den ansvarighet som det nu är fråga om gäller dock ej för förbindelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.*

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap *om denna underlåtenhet* handlar på bolagets vägnar solidariskt för *de förpliktelser som uppkommer för bolaget*. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för *de förpliktelser som uppkommer för bolaget* inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap *om likvidationsplikten* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Ansvarighet enligt detta stycke gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.*

Lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningen

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 6 kap. 1, 2, 4, 9 och 15 §§ samt 11 kap. 3 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

2 §

Föreningens stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, hur insatserna skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han är skyldig att delta med,
5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,
7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,
8. inom vilken tid och hur föreningsstämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
10. vilken tid föreningens räkenskapsår skall omfatta,
11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt hur man skall förfara med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses, samt
12. för det fall att förlagsinsatser som avses i 5 kap. skall förekomma, vad som skall gälla därom.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

6 kap.

1 §

En ekonomisk förening skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

Styrelsen väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på föreningsstämma vill avgå, även hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Skall ledamoten väljas på föreningsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda. Skall ledamoten väljas på föreningsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot som enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsstämman inte har utsetts, skall rätten förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda föreningen.

4 §

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämställs medborgarskap i Danmark, Finland, Island eller Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av dessa länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får

dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

9 §

Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten beredas tillfälle till det.

Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten ges tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte stadgarna föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

15 §

För registrering skall föreningen anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur föreningens firma tecknas.

För registrering skall föreningen anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant och firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall föreningen även anmäla av vilka och hur föreningens firma tecknas.

Anmälan görs första gången när föreningen enligt 2 kap. 3 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om föreningens postadress ändras, skall föreningen genast anmäla det för registrering.

11 kap.

3 §

Om antalet föreningsmedlemmar går ned under det lägsta antal som föreskrivs i 2 kap. 1 §, skall styrelsen snarast möjligt till föreningsstämman hänskjuta frågan huruvida föreningen skall träda i likvidation. Inträder inte ett tillräckligt antal medlemmar i föreningen inom tre månader efter det att antalet har gått ned under det föreskrivna lägsta antalet, skall styrelsen, om inte stämman beslutar att föreningen skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att föreningen försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor, en föreningsmedlem eller en innehavare av förlagsandel.

Görs ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att föreningen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i första instans styrks att det föreskrivna lägsta medlemsantalet har uppnåtts.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. *Ett sådant ansvar* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den tid som anges i första stycket.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningen* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den tid som anges i första stycket.

4 Förslag till Lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1–3, 13 och 18 §§ samt 10 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Ett bankaktiebolag skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Regeringen får dock utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bolagets verksamhet. Även annan styrelseledamot får, om så föreskrivs i bolagsordningen, tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman. *Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.*

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Regeringen får dock utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bolagets verksamhet. Även annan styrelseledamot får, om så föreskrivs i bolagsordningen, tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den

återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var offentlig styrelseledamot eller arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de *anställda i bankinstitut och försäkringsbolag*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

Om en styrelseledamot som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma inte har utsetts, skall bankinspektionen förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Utan hinder av första stycket får i ett bankaktiebolag som är bildat av utländskt bankföretag högst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter vara svenska medborgare bosatta utomlands eller utländska medborgare. Styrelseordföranden skall dock vara svensk medborgare och bosatt här i landet. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får medge undantag från vad som föreskrivs i detta stycke.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till de offentliga styrelseledamöterna. Att detsamma gäller arbetstagarrepresentanterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de *anställda i bankinstitut och försäkringsbolag framgår av 8 § nämnda lag*.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till de offentliga styrelseledamöterna eller arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*.

13 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möj-

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möj-

ligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *beredas* tillfälle till det.

ligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *ges* tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte bolagsordningen föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

18 §

För registrering skall bankaktiebolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant *eller* firmatecknare samt deras postadress, personnummer och medborgarskap. För registrering skall även *anmälas* av vilka och hur bolagets firma tecknas.

För registrering skall bankaktiebolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant *och* firmatecknare samt deras postadress, personnummer och medborgarskap. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *bolaget* även *anmäla* av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan görs första gången när bankaktiebolaget enligt 2 kap. 12 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälan gäller.

Om bolagets postadress ändras, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

10 kap.

3 §

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om

Nuvarande lydelse

denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidrisk för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *Ett sådant ansvar inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.*

Föreslagen lydelse

denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidrisk för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidrisk ansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

5 Förslag till Lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1–3, 12 och 17 §§ sparbankslagen (1987:619) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

En sparbank skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot utses av annan än *sparbanksstämman* finns dock i 4 § och i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot *kan* utses av annan än stämman finns i 4 §.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i reglementet. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie sparbanksstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på sparbanksstämman vill avgå, hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på sparbanks-

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda. Skall ledamoten väljas på sparbanksstämma, kan valet anstå till

stämma, kan valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta inom sparbankens verksamhetsområde. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. *Att arbetstagarrepresentanterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte skall medräknas, framgår av 8 § nämnda lag.*

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. *Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.*

12 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i reglementet är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten beredas tillfälle till det.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i reglementet är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten ges tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte reglementet föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i reglementet.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall sparbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firma-tecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur sparbankens firma tecknas.

För registrering skall sparbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant och firma-tecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall sparbanken även anmäla av vilka och hur bankens firma tecknas.

Anmälan görs första gången när sparbanken enligt 2 kap. 11 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om sparbankens postadress ändras, skall sparbanken genast anmäla det för registrering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

6 Förslag till Lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1–3, 12 och 17 §§ samt 9 kap. 3 § föreningsbankslagen (1987:620) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

1 §

En föreningsbank skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta föreningsbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av föreningsbanksstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i 4 § och i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelsen väljs av föreningsbanksstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i 4 §.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsbanksstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på föreningsbanksstämma vill avgå, även hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepre-

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepre-

sensation för de *anställda i bankinstitut och försäkringsbolag*. Skall ledamoten väljas på föreningsbanksstämma, kan valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

sensation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på föreningsbanksstämma, kan valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående leda möter och suppleanter och deras an tal inte understiger fem.

Om en styrelseledamot som enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsbanksstämman inte har utsetts, skall bankinspektionen förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda banken.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter annat. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningsbanken, även om stadgarna saknar föreskrift om det. Om det till en central föreningsbank finns anslutna lokala föreningsbanker, får den som är medlem i en av dessa vara styrelseledamot också i den centrala föreningsbanken.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i en föreningsbank. *Att arbetstagarrepresentanterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte skall medräknas vid tillämpningen av detta stycke framgår av 8 § nämnda lag.*

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i en föreningsbank. *Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.*

12 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att

delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *beredas* tillfälle till det.

delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *ges* tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte stadgarna föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall föreningsbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant *eller* firmatecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även *anmälas* av vilka och hur *föreningsbankens* firma tecknas.

För registrering skall föreningsbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant *och* firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *föreningsbanken* även anmäla av vilka och hur *bankens* firma tecknas.

Anmälan görs första gången när föreningsbanken enligt 2 kap. 5 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om föreningsbankens postadress ändras, skall föreningsbanken genast anmäla det för registrering.

9 kap.

3 §

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningsbankens vägnar solidariskt

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningsbankens vägnar solidariskt

Nuvarande lydelse

för de förpliktelser som uppkommer för föreningsbanken. *Ett sådant ansvar* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningsbankens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den i 2 § första stycket angivna tiden.

Föreslagen lydelse

för de förpliktelser som uppkommer för föreningsbanken. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningsbanken* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningsbankens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den i 2 § första stycket angivna tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 1, 2, 11 och 17 §§ samt 14 kap 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 kap.

1 §

Ett försäkringsbolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

I försäkringsaktiebolag som inte uteslutande driver återförsäkring, skall minst en av styrelseledamöterna utses med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse beaktas. Sådan styrelseledamot får inte vara aktieägare eller befattningshavare i bolaget.

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Styrelseledamot som avses i andra stycket skall dock enligt bestämmelse, som skall vara intagen i bolagsordningen, utses av försäkringstagarna eller av någon intressegrupp som har anknytning till dem eller förordnas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer. Även annan styrelseledamot får enligt bestämmelse i bolagsordningen tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman.

Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av annan än bolagsstämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelseledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, i de fall då en ledamot som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts, om inte den förutvarande ledamoten

har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas på något annat sätt än genom val av bolagsstämman, inte har utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, delägare, delegerad, garant, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

11 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne beredas tillfälle till detta.

har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne *ges* tillfälle till detta. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträdet mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som ordföranden ansluter sig till. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar bolagets firma och hur denna tecknas.

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant och firmatecknare samt deras postadress och personnummer. Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges. För registrering skall bolaget även anmäla av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan görs första gången när bolaget enligt 2 kap. 13 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring inträffat i de förhållanden som anmäls eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

14 kap.

2 §

Det åligger styrelsen i ett försäkringsaktiebolag att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger en tredjedel av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Godkänns inte på den ordinarie bolagsstämman under det nästföljande räkenskapsåret en balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om inte bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor eller av en aktieägare. Anmälan till rätten om samma förhållanden kan göras av försäkringsinspektionen.

Om en ansökan eller en anmälan enligt första stycket görs, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen en post tilläggas som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för de förväntade försäljningskostnaderna. Sådana värdehandlingar som avses i 11 kap. 7 § andra stycket skall dock värderas enligt de särskilda bestämmelserna i nämnda paragraf. Beträffande sådana anläggningstillgångar, som undergår en fortlöpande värdeminskning, gäller att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om ett högre värde erhålls genom detta.

Om inte styrelseledamöterna fullgör vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om detta handlar på

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om

bolagets vägnar solidariskt för *bolagets uppkommande* förpliktelser. *Ett sådant ansvar* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om *detta* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Denna* ansvarighet gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

denna underlåtenhet handlar på bolagets vägnar solidariskt för *de* förpliktelser *som uppkommer för bolaget*. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om *likvidationsplikten* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet *enligt detta stycke* gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

8 Förslag till Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 44 § bostadsrättslagen (1971:479)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

44 §

Bostadsrättsförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. om avgift för inträde i föreningen skall förekomma, det belopp, högst 100 kronor, vartill inträdesavgiften för varje medlem skall bestämmas,
5. huruvida upplåtelseavgift kan uttagas,
6. de grunder enligt vilka årsavgift skall beräknas,
7. om andra regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen än grundavgift, upplåtelseavgift och årsavgift skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp, sammanlagt dock ej mer än 100 kronor för år och medlem, vartill de får bestämmas,
8. om rätten att bestämma ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse skall vara inskränkt, de grunder enligt vilka ersättningen skall beräknas,
9. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter eller revisorer skall finnas suppleanter, samma uppgifter beträffande dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,
10. föreningens räkenskapsår,
11. de grunder enligt vilka medel skall avsättas för säkerställande av underhållet av föreningens hus,
12. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämma när föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
13. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

Bestämmelserna i första stycket 9 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:353.

Lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

Härigenom föreskrivs att 4 och 12 §§ lagen (1975:417) om sambruksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Sambruksförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen och hur insatserna skall göras,
5. om regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller det högsta belopp vartill de får bestämmas,
6. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter skall finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem,
7. föreningens räkenskapsår,
8. hur ofta ordinarie föreningsstämma skall hållas och tiden för sådan stämma,
9. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden till medlemmarna skall tillställas dem samt den tid före stämma då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
10. de värderingsgrunder som skall tillämpas när förening skall inlösa medlems andel,
11. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

12 §²

Bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om sambruksföreningar med följande undantag.

1. Styrelsen består av en eller flera ledamöter.
2. Styrelsen får ej tillsättas i annan ordning än genom val på föreningsstämma.
3. Bestämmelserna om verkställande direktör gäller inte.

Bestämmelserna i första stycket 2 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1987:671.

² Senaste lydelse 1987:671.

10 Förslag till Lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar

Prop. 1987/88: 10

Härigenom föreskrivs att 11, 14 och 27 §§ lagen (1972:262) om understödsföreningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Understödsföreningars stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäliga med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,

5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,

6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,

7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,

8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,

9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,

10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,

11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,

12. grunderna för fondbildning,

13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,

14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom.

15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,

16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,

17. tid för ordinarie föreningsstämma.

18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna.

19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

14 §

Ansökningshandlingen skall innehålla uppgift om

1. antalet medlemmar,
2. understödsföreningens postadress,
3. styrelseledamöters, revisorers och suppleanters fullständiga namn, medborgarskap och hemvist jämte förklaring att dessa personer ej är omyndiga,
4. den eller dem som får teckna föreningens firma och hur firman skall tecknas, om denna ej skall tecknas endast av styrelsen,
5. beträffande firmatecknare som ej är styrelseledamot eller styrelsesuppleant, motsvarande förhållanden som anges under 3.

Om en styrelseledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges i ansökningshandlingen.

Har ej den som ensam eller gemensamt med annan får teckna föreningens firma egenhändigt skrivit sin namnteckning på ansökningshandlingen, skall vid denna fogas särskild bilaga, på vilken namnteckningen finns. Namnteckning skall vara styrkt av vittnen.

27 §

Bestämmelserna i 21–23 §§, 25–30 §§ och 32–37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna,
2. att styrelseledamot får utses för tid till och med den ordinarie föreningsstämma som skall äga rum under fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts, om försäkringsinspektionen medgett det,
3. att anställd hos föreningen ej får vara styrelseordförande.

Vid tillämpningen av 37 § skall iakttagas att hänvisningen till 9 § skall avse 14 § denna lag.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

11 Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Prop. 1987/88: 10

Härigenom föreskrivs att 45, 48 och 58 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Erkänd arbetslöshetskassas stadgar skall i tillämpliga delar och i enlighet med denna lag avfattas enligt normalstadgar som fastställs av arbetsmarknadsstyrelsen.

Stadgarna skall ange

1. kassans firma,
 2. kassans verksamhetsområde med uppgift huruvida kassan är avsedd för anställda eller företagare eller för bådadera kategorierna,
 3. den ort inom riket där kassans styrelse skall ha sitt säte.
 4. de villkor som skall gälla för inträde i kassan och för uteslutning av medlem,
 5. vad som skall gälla beträffande medlemmarnas förmåner och skyldigheter i arbetslöshetsförsäkringen samt ordningen för utbetalning av ersättning,
 6. storleken av de fasta avgifter, som skall erläggas till kassan, och ordningen för avgifternas erläggande,
 7. påföljden av försummelse att till kassan erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
 8. grunderna för fondbildning,
 9. bestämmelser angående fondmedels placering och värdehandlingars förvarande,
 10. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,
 11. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,
 12. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,
 13. tid för ordinarie föreningsstämma,
 14. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
 15. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.
- Stadgarna får ej utan medgivande av arbetsmarknadsstyrelsen innehålla annat än som angivits i andra stycket.

*Bestämmelserna i andra stycket
10 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.*

¹ Lagen omtryckt 1982:432

48 §

Ansökan om registrering skall också innehålla uppgifter om kassans postadress, om styrelseledamöters, revisorers och eventuella suppleanters fullständiga namn, medborgarskap och postadress samt förklaring att dessa personer ej är omyndiga.

*Om en styrelseledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges i ansökningshandling-
en.*

I ansökningshandlingen skall anges av vilka och hur kassans firma skall tecknas, om ej denna befogenhet skall utövas endast av styrelsen. Skall firman tecknas av annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant, gäller firman stycket även i fråga om sådan firmatecknare.

Har ej den som ensam eller gemensamt med annan får teckna kassans firma egenhändigt skrivit sin namnteckning på ansökningshandlingen, skall vid denna fogas särskild bilaga, på vilken namnteckningen finns. Namnteckning skall vara styrkt av vittnen.

58 §

Bestämmelserna i 21–23 §§, 25–30 §§ och 32–37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om erkänd arbetslöshetskassa med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelseledamot ej får utses för längre tid än fyra år, dock att arbetsmarknadsstyrelsen får medge att mandattiden omfattar längre tid,
2. att anställd hos kassan ej får vara styrelseordförande,
3. att arbetsmarknadsstyrelsen efter förslag av kassan skall utse en styrelseledamot jämte suppleant för honom,
4. att sådan ledamot och suppleant har rätt att för uppdragets fullgörande uppbära ersättning med belopp som arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer.

Vid tillämpningen av 37 § nämnda lag skall iakttagas att hänvisningen till 9 § skall avse 48 § i denna lag.

*Bestämmelser om arbetstagar-
representanter finns i lagen
(1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

Härigenom föreskrivs att 2 och 22 §§ lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Kassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av tio ledamöter.

Regeringen utser två ledamöter och två suppleanter för dem för tre år. Fullmäktige i riksgäldskontoret utser en ledamot och suppleant för honom likaledes för tre år.

Sex ledamöter samt sex personliga suppleanter för dem väljs på ordinarie ombudsstämma. Av dessa väljs två ledamöter och deras suppleanter varje år för en tid av tre år. Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie ombudsstämma som hålls under tredje året efter det år då valet förrättades.

Verkställande direktören är ledamot i styrelsen. Hans ställföreträdare är suppleant.

Avgår vald ledamot eller suppleant före utgången av den tid för vilken han är vald, väljs ny ledamot eller suppleant för återstående tid vid nästa ordinarie ombudsstämma.

Regeringen förordnar en av de av regeringen utsedda ledamöterna att vara styrelsens ordförande. Den av riksgäldsfullmäktige utsedde ledamoten är styrelsens vice ordförande.

Regeringen bestämmer arvoden till de av regeringen och av riksgäldsfullmäktige utsedda ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

22 §

Förening förvaltas av en styrelse med säte i den ort regeringen bestämmer. Styrelsen består av minst fem och högst sju ledamöter. Kassan utser en av ledamöterna och suppleant för honom. Sådan ledamot och suppleant bör ha insikt och erfarenhet av rörelse för fastighets- och tomträttsbeläning. Övriga ledamöter och suppleanter för dem till högst samma antal väljes på ordinarie föreningsstämma.

Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie föreningsstämma som hålles under tredje året efter valet.

Avgår vald ledamot eller suppleant före utgången av den tid för vilken han är vald, väljes ny ledamot eller suppleant för återstående tid på nästa ordinarie föreningsstämma.

Styrelsen väljer årligen inom sig ordförande och vice ordförande.

¹ Lagen omtryckt 1983:578

*Bestämmelser om arbetstagar-
representanter finns i lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de privatanställda.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar

Härigenom föreskrivs att 3 och 37 §§ lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Banken förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av sex ledamöter.

Regeringen utser en ledamot och en suppleant för honom för tre år. Fullmäktige i riksgäldskontoret utser en ledamot och suppleant för honom likaledes för tre år.

Tre ledamöter och tre suppleanter för dem väljes på ordinarie delägarsammankomst. Av dessa väljes en ledamot och suppleant för honom varje år för en tid av tre år. Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie delägarsammankomst som hålles under tredje året efter det år då valet förrättades.

De fem ledamöter som utsetts enligt andra och tredje styckena utser verkställande direktör. Denne ingår som ledamot i styrelsen.

Den av regeringen utsedde ledamoten är styrelsens ordförande och den av riksgäldsfullmäktige utsedde ledamoten är vice ordförande.

Avgår ledamot eller suppleant, som valts på delägarsammankomst, före utgången av den tid för vilken han är vald, väljes ny ledamot eller suppleant för återstående tid vid nästa ordinarie delägarsammankomst.

Regeringen bestämmer arvoden till de av regeringen och riksgäldsfullmäktige utsedda ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

37 §

Förenings angelägenheter förvaltas av en styrelse som utses enligt föreskrifter i reglementet.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1983:588

14 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska
skeppshypotekskassan

Prop. 1987/88: 10

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Kassan förvaltas av en styrelse med säte i Göteborg. Styrelsen består av sju ledamöter av vilka en skall vara ordförande och en vice ordförande. För styrelsens ledamöter finns högst sju suppleanter.

Styrelsens ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter samt suppleanter utses av regeringen för en tid av högst tre år.

Regeringen bestämmer arvoden till ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled

Härigenom föreskrivs att 40 a § lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

40 a §¹

I fråga om flottningsförening skall lagen (1976:351) om styrelse-representation för de *anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar* gälla i tillämpliga delar. I stället för vad som föreskrives i 19 § nämnda lag gäller att bestämmelserna i 18 § samma lag äga motsvarande tillämpning, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelse-representation för de anställda *införes* i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I fråga om flottningsförening skall lagen (1987:000) om styrelse-representation för de *privatanställda* gälla i tillämpliga delar. *Bestämmelserna i 17 § samma lag skall även tillämpas*, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelse-representation för de anställda *införes* i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I anmälan om styrelsens sammansättning enligt 41 § skall anges om arbetstagarrepresentant har utsetts. Arbetstagarrepresentants namn och adress skall införas i förteckning som anges i 76 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse 1977:1093.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 september 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition med förslag till lag om styrelserepresentation för de privatanställda, m. m.

1 Inledning

I en inom arbetsmarknadsdepartementet upprättad promemoria (Ds A 1986:1) Styrelserepresentation för de anställda redovisas en översyn av lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA) och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (LSABF). I promemorian föreslås att bestämmelserna i LSA och LSABF förs samman i en ny lag. Vidare föreslås vissa förändringar i den nu gällande ordningen för styrelserepresentationen. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en inom arbetsmarknadsdepartementet upprättad sammanställning över remissyttrandena bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

Enligt 13 kap 2 § aktiebolagslagen (1975:1385, ABL) svarar styrelseledamöterna i ett aktiebolag personligen för förbindelser som uppkommer för bolaget, om de underlåter att vidta vissa i lagrummet föreskrivna åtgärder då likvidation av bolaget har aktualiserats på grund av kapitalförlust. I en inom justitiedepartementet upprättad promemoria den 28 april 1987 behandlas vilka krav som bör ställas för att betalningsansvar skall inträda. Förslag läggs fram om ett s. k. presumtionsansvar, dvs. en styrelseledamot bör gå fri från betalningsansvar endast om han eller hon kan visa att underlåtenheten inte har berott på försummelse på hans eller hennes sida. Förslaget, som närmare kommenteras i avsnitt 2.6, omfattar även andra associationsformer än aktiebolag. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning över remissyttrandena har upprättats inom justitiedepartementet. Förteckningen bör fogas till protokollet som *bilaga 4*. Sammanställningen finns tillgänglig i justitiedepartementets ärende 87-1339.

I ärendet har förekommit vissa skrivelser till regeringen.

Regeringen beslutade den 10 september 1987 att inhämta lagrådets yttrande över ett inom arbetsmarknadsdepartementet upprättat förslag till lag om styrelserepresentation för de privatanställda jämte förslag till ändringar i vissa lagar på det associationsrättsliga området. Lagrådet har i ett yttrande den 22 september 1987 lämnat förslagen utan erinran. Vissa redaktionella jämkningar bör dock företas. Lagförslagen och lagrådets yttrande bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 5 och 6*.

Jag redovisar i det följande mina överväganden och förslag med anledning av de två promemoriorna och skrivelserna. Jag har i ärendet samrått med andra statsråd inom vars ansvarsområde olika frågor med anknytning till den föreslagna lagstiftningen faller.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Bakgrund

Frågan om representation för de anställda i företagens styrelser började att diskuteras på allvar inom de fackliga organisationerna under senare hälften av 1960-talet. Så småningom tillsattes en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet för att utreda frågan om styrelserepresentation i aktiebolagen. Arbetet ledde med tiden fram till ett lagstiftningsförslag i ämnet (prop. 1972:116). Det innebar att de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar skulle få rätt att utse två ledamöter och två suppleanter i styrelsen för sådana bolag och föreningar som sysselsatte minst 100 arbetstagare, under förutsättning att styrelsen bestod av minst tre ledamöter. Sedan särskilda sakkunniga hade utrett de speciella problem som förelåg på bankområdet (SOU 1973:18) lade regeringen fram förslag till lag om styrelserepresentation även för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (prop. 1973:186). Lagförslagen, som föreslogs få försökskaraktär under en treårsperiod, antogs av riksdagen (NU 1972:62, rskr. 340 resp. InU 1973:38, rskr. 373) och trädde i kraft den 1 april 1973 resp. den 1 januari 1974.

Den nu gällande lagstiftningen på området, LSA och LSABF, trädde i kraft den 1 juli 1976. Lagstiftningsarbetet (prop. 1975/76:166, NU 68, rskr. 402 resp. prop. 1975/76:169, NU 69, rskr. 403) föregicks av en utvärdering av den tidigare försöksverksamheten. En betydelsefull förändring som genomfördes när lagarna permanentades var att gränsen för antalet anställda som erfordras för att arbetstagarna skall få rätt till representation sänktes, i LSA från 100 till 25 och i LSABF från 50 till 25. En närmare redogörelse för bakgrunden till lagstiftningen samt innehållet i LSA och LSABF lämnas i den inledningsvis nämnda promemorian från arbetsmarknadsdepartementet (avsnitten 3.1 och 4.1).

De fackliga organisationernas strävan att förbättra villkoren i arbetslivet för de anställda kan sägas gå fram längs i huvudsak två vägar.

Den traditionella vägen är att de fackliga organisationerna genom förhandlingar med arbetsgivarna söker förbättra de anställdas arbets- och

anställningsvillkor eller på annat sätt ta till vara löntagarintresset. Det sker exempelvis när parterna träffar kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor eller när förhandlingar förs om att lägga ned viss verksamhet eller att bygga ut företaget. Den rättsliga reglering som omger denna förhandlingsverksamhet finns framför allt i lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL). Men även annan arbetsrättslig lagstiftning finns med i bilden såsom lagen (1974:358) om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (förtroendemannalagen), lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) och arbetsmiljölagen (1977:1160).

Den andra vägen är att de fackliga organisationerna söker påverka och få inflytande genom direkt delaktighet i företagets beslutsprocesser. Det kan ske genom att företrädare för de anställda deltar i olika beslutsorgan inom företaget, såsom företagets styrelse eller skyddskommitté. Styrelserepresentationslagarna är, sett i ett sådant perspektiv, en lagstiftning som griper in i företagens organisatoriska förhållanden. De ansluter därmed och är ett komplement till den associationsrättsliga lagstiftning som sedan gammalt reglerar associationernas uppbyggnad och verksamhet, t.ex. ABL. En närmare redogörelse för styrelserepresentationslagarnas anknytning till den associationsrättsliga lagstiftningen lämnas i promemorian (avsnitt 3.2).

Reglerna i LSA och LSABF om de anställdas representation i styrelsen bygger på tanken att de anställda i kraft av sitt arbete bör ha rätt till insyn i och inflytande på bolagets verksamhet. Även andra former för arbetstagarinflytande på ledningsnivå förekommer dock (se närmare promemorian avsnitt 3.2).

Lagstiftningen om styrelserepresentation för de anställda är en viktig del av de regler som skall garantera de anställdas inflytande i arbetslivet. Reglerna har i allt väsentligt fungerat tillfredsställande. Sett från synpunkten att styrelserepresentationslagarna utgör en del i ett större arbetsrättsligt regelsystem bör utvecklingen i stort på medbestämmandeområdet också ha bidragit till att förbättra förutsättningarna för de anställdas styrelsearbete.

Enligt min mening visar erfarenheterna att arbetstagarrepresentanterna allmänt sett har lämnat mycket värdefulla bidrag till företagets skötsel och utveckling. De har tillfört företagsledningarna kunskaper av stor betydelse för verksamheten. De har också kunnat medverka till att förändringar av verksamheten har kunnat göras på ett sådant sätt att de anställdas intressen beaktats. Lagstiftningen om styrelserepresentation har därigenom, tillsammans med bl. a. MBL, medverkat till att viktiga beslut kunnat fattas i enighet mellan företagsledningen och de anställda.

Även om möjligheterna till ett effektivt styrelsearbete givetvis varierar mellan enskilda företag och olika företagstyper, tvekar jag inte att påstå att de anställdas rätt till styrelserepresentation har blivit en betydelsefull konkurrensfördel för svenska företag, något som för övrigt ofta vitsordas från arbetsgivarhåll.

Från fackligt håll har emellertid framhållits att det likväl finns vissa brister i lagstiftningen. Den fackliga kritiken har gällt bl. a. frågor som rör arbetstagarrepresentanternas ställning i styrelsen och formerna för styrelsearbetet. Även lagstiftningens, som det har ansetts, alltför begränsade

tillämpningsområde har satts i fråga, liksom att det saknas sanktionsregler i lagarna.

På arbetsgivarsidan har man förklarat sig i huvudsak vara nöjd med lagstiftningens nuvarande utformning. I vissa avseenden, framför allt vad gäller bestämmelser som reglerar själva arbetet i styrelsen, anser man emellertid att lagen skulle behöva kompletteras eller preciseras ytterligare. Särskilt har man från arbetsgivarhåll framhållit att uttryckliga regler om sekretess bör föras in i lagstiftningen och att jävsreglerna bör arbetas över och preciseras.

De nu angivna frågorna har behandlats i arbetsmarknadsdepartementets promemoria. I promemorian redovisas emellertid också en allmän översyn av LSA och LSABF som i vissa avseenden lett fram till förslag om förändringar i den nu gällande ordningen.

Jag kommer i det följande att behandla

- samordning av reglerna i LSA och LSABF (avsnitt 2.2)
- lagstiftningens tillämpningsområde (avsnitt 2.3)
- de anställdas representation i styrelsen (avsnitt 2.4)
- arbetet i styrelsen (avsnitt 2.5)
- personligt betalningsansvar enligt 13 kap 2 § ABL m.m (avsnitt 2.6)
- sanktionsregler (avsnitt 2.7)
- den associationsrättsliga lagstiftningen (avsnitt 2.8)
- ikraftträdande- och övergångsbestämmelser (avsnitt 2.9)

Mina närmare kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna återfinns i specialmotiveringen (avsnitt 4).

2.2 Samordning av reglerna i LSA och LSABF

Mitt förslag: Reglerna om styrelsrepresentation i aktiebolag, ekonomiska föreningar, banker och försäkringsbolag bör sammanföras i en lag.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran. Från en del håll har dock förordats att reglerna på sikt förs över till den associationsrättsliga lagstiftningen.

Skälen för mitt förslag: Jag hänvisar till promemorian (avsnitt 4. 2).

2.3 Lagstiftningens tillämpningsområde

2.3.1 Associationsformer

Mitt förslag: Vissa associationsformer som i dag är undantagna från lagstiftningens tillämpningsområde skall omfattas av den nya lagen. Den kommer därigenom att gälla alla aktiebolag, banker, hypoteksinstitut, försäkringsbolag och ekonomiska föreningar som uppfyller de andra krav som ställs på bl. a. antalet anställda och kollektivavtalsförhållanden.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har i huvudsak lämnats utan erinran. Bankinstitutens Arbetsgivarorganisation (BAO) motsätter sig att lokala föreningsbanker (tidigare jordbrukskassor), som i detta sammanhang betraktas som avdelningskontor, skall omfattas av lagen. Landsorganisationen i Sverige (LO) anser att lagens tillämpningsområde bör utsträckas även till häradsallmänningar och allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna.

Försäkringsinspektionen förordar en mera detaljerad uppräknig i lagen av de associationsformer som omfattas av lagen.

Skälen för mitt förslag: Promemoriaförslaget innebär att styrelserepresentationslagstiftningen, vad gäller företagsformer, utvidgas att omfatta samtliga aktiebolag, banker, försäkringsbolag och ekonomiska föreningar. Utvidgningen berör de lokala föreningsbankerna samt vissa ekonomiska föreningar och hypoteksinstitut. Jag har i princip inget att invända mot förslaget. Beträffande omfattningen av den nya lagens tillämpningsområde får jag hänvisa till specialmotiveringen (2 § lagförslaget).

Jag delar den i promemorian framförda uppfattningen att det nu inte är lämpligt att föreslå några mera långtgående utvidgningar av tillämpningsområdet. Jag hänvisar i den delen till vad som anförs i promemorian (avsnitt 5.2) och återkommer i specialmotiveringen (2 § lagförslaget) till de synpunkter som framförts av BAO, LO och försäkringsinspektionen.

2.3.2 Representativitetsregeln

Mitt förslag: Regeln slopas att en facklig organisation skall företräda mer än hälften av de anställda på arbetsplatsen för att styrelserepresentation skall få inrättas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), juridiska fakulteten vid Lunds universitet och BAO anser emellertid att förslaget är inkonsekvent, om man samtidigt behåller ordningen att en facklig organisation skall fatta beslut om att inrätta styrelserepresentationen.

Skälen för mitt förslag: Rätten till styrelserepresentation för de anställda är enligt gällande lagar knuten till den fackliga organisationens representativitet på arbetsplatsen. Beslut om att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas således av en lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och som företräder mer än hälften av de anställda vid företaget. Finns det flera kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationer vid företaget, skall de tillsammans ha denna representativitet.

I promemorian föreslås att denna regel om facklig representativitet som förutsättning för rätt till styrelserepresentation för de anställda slopas. Däremot behålls ordningen att en facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget, skall fatta beslutet om att inrätta

styrelserepresentation. Beträffande motiven till förslaget hänvisar jag till avsnitt 5.2 i promemorian.

De flesta remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget. SAF betonar dock att förslaget innebär att styrelserepresentation för de anställda kan inrättas även i företag där endast få eller ingen av de anställda är organiserade. SAF anser att detta står i bjärt kontrast till lagstiftningens syfte, som bäst tillgodoses om arbetstagarrepresentation inrättas efter beslut över vilket samtliga anställda haft inflytande.

Enligt min mening har det i promemorian lagts fram övertygande skäl för att slopa den s. k. representativitetsregeln. Genom förslaget åstadkoms en bättre anpassning till det allmänna synsätt som ligger till grund för styrelserepresentationslagstiftningen, nämligen att arbetstagarrepresentationen i styrelsen är till gagn för alla anställda i företaget liksom för arbetsgivaren och verksamheten som sådan. Lagstiftningen kommer härigenom också att harmoniera bättre med annan arbetsrättslig lagstiftning där något motsvarande krav på representativitet inte finns.

Jag vill även peka på att det är ett grundläggande krav för rätten till styrelserepresentation att företaget har minst 25 anställda och att det finns kollektivavtal mellan de lokala parterna. Detta innebär – i ljuset av den höga grad av facklig organisering vi har i vårt land – att den nuvarande regeln om representativitet i praktiken torde utesluta mycket få företag från lagens tillämpningsområde.

Jag kan inte dela den uppfattning som bl. a. SAF antytt att konsekvensen skulle kräva att de lokala fackliga organisationerna berövas rätten att besluta om styrelserepresentationen. De skäl som talar för att representativitetsregeln tas bort kan knappast åberopas till stöd för att begränsa de fackliga organisationernas inflytande. Som jag ser det är det i stället närmast självklart att det är dessa som skall fatta besluten. Detta ligger även väl i linje med traditionerna på den svenska arbetsmarknaden. Också av rent praktiska skäl bör de fackliga organisationernas rätt att besluta om styrelserepresentationen och att utse ledamöterna inte ersättas med en annan ordning.

Jag ansluter mig alltså till promemorians förslag.

2.3.3 Undantagsregler

Mitt förslag: De nuvarande reglerna om möjlighet att medge undantag från styrelserepresentation för de anställda förs, i princip oförändrade, över till den nya lagen. Beslutanderätten vad gäller försäkringsbolagen förs dock över från regeringen till nämnden för styrelserepresentationsfrågor som i dag avgör sådana frågor för aktiebolag och ekonomiska föreningar. Undantagsreglerna görs tillämpliga också på banker.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran. Svenska Kom-

munförbundet och Landstingsförbundet har i sammanhanget framhållit att det tydligt måste anges i motivuttalanden att någon ändring av praxis för att medge undantag inte är avsedd vad gäller kommunala eller landstingskommunala företag, särskilt traditionell kommunal verksamhet och sådan verksamhet, exempelvis kollektivtrafik, som åligger kommun eller landsting enligt lag.

Skälen för mitt förslag: Som anförs i promemorian bör de regler i LSA och LSABF som innebär att ett företag kan medges undantag från lagens tillämpning föras över till den nya lagen utan några sakliga ändringar (se närmare promemorian avsnitt 5.3). I överensstämmelse med promemoriaförslaget föreslår jag också att möjligheten till dispens skall finnas för samtliga de företagstyper som omfattas av den nya lagen. Jag ansluter mig vidare till förslaget att nämnden för styrelserepresentationsfrågor som enda instans skall pröva alla dispensärenden.

Med anledning av vad Kommunförbundet och Landstingsförbundet har anfört under remissbehandlingen kan jag bekräfta att förslaget inte är avsett att förändra den praxis som för närvarande gäller i fråga om tillämpningen av undantagsreglerna.

2.3.4 Koncernregler i lagen

Mitt ställningstagande: Jag föreslår inga ändringar i gällande rätt avseende koncernbegreppet.

Promemorians ställningstagande: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran. LO anser dock att de arbetsrättsliga olägenheterna av att de s.k. 50/50-bolagen inte anses som dotterbolag i koncerner och därför inte omfattas av styrelserepresentationslagstiftningens koncernregler bör undanröjas. Vidare anser LO att länstrafikanställda, som i dag inte har rätt till styrelserepresentation i länstrafikbolaget utan endast i de lokala trafikbolag där de har sin anställning, skall likställas med anställda inom koncerner. Tjänstemännens centralorganisation (TCO) föreslår en regel om styrelserepresentation i vissa regionala och centrala organ inom bl. a. föreningsbanksrörelsen och sparbanksrörelsen där inte heller ett normalt koncernförhållande finns.

Skälen för mitt förslag: När kravet på facklig representativitet på arbetsplatsen för rätt till styrelserepresentation tas bort måste vissa smärre följdändringar göras i fråga om de regler som gäller för koncerner. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till de förslag till lagtekniska lösningar som lagts fram i promemorian.

Koncernbegreppet i styrelserepresentationslagstiftningen överensstämmer med vad som gäller enligt den associationsrättsliga lagstiftningen. Detta innebär att vissa bolagskonstruktioner, exempelvis de som påtalats av LO och TCO, faller utanför tillämpningen av koncernreglerna i LSA och LSABF. Sålunda är det inte möjligt för de anställda i t. ex. 50/50-bolagen, d. v. s. sådana företag som ägs till hälften vardera av två andra bolag,

att få styrelserepresentation i ägarföretagen. Däremot kan de självfallet ha rätt till styrelserepresentation i det egna företaget.

Jag är medveten om att det i en del av dessa fall från vissa utgångspunkter skulle kunna vara motiverat med en ökad möjlighet till styrelserepresentation. Sådana fall låter sig emellertid svårligen fångas i generella regler av det slag som lagstiftningen måste bygga på. Jag är bl. a. därför inte beredd att på grundval av det underlag som nu finns generellt föreskriva om avsteg från koncernbegreppet beträffande vissa företagstyper. För övrigt är risken stor för att en sådan åtgärd kan leda till onödiga tolkningsproblem. Starka skäl talar för att så vitt möjligt inte laborera med mer än ett koncernbegrepp. Jag ansluter mig alltså till förslaget i promemorian om att till den nya lagen föra över i huvudsak oförändrat de bestämmelser i LSA och LSABF som reglerar koncernbegreppet. Jag vill dock understryka att inget hindrar att man avtalsvägen åstadkommer styrelserepresentation för anställda i sådana situationer som LO och TCO har beskrivit.

I sammanhanget vill jag ta upp en annan fråga som också väckts av LO och TCO vid remissbehandlingen av promemorian.

Fram till april 1986 har riksbanken vid tillståndsgivning till direkta investeringar i utlandet haft som huvudregel att utländska dotterbolag till svenska företag skall vara direktägda från Sverige. Numera ges emellertid i princip tillstånd även i den situationen att utländska dotterbolag har samlats under ett svenskägt holdingbolag i utlandet eller ägs av ett annat svenskägt dotterbolag i utlandet. En förutsättning sägs dock vara att den svenska ägaren är beredd att se till att riksbanken kan få information om utvecklingen även i bolag som är indirekt ägda.

LO och TCO framhåller i sina remissyttranden att den ifrågasvarande utvecklingen leder till att den svenska koncernsstyrelsens roll urholkas och därmed också de fackliga företrädarnas möjlighet till insyn i den utländska verksamheten. LO och TCO föreslår därför att den nya styrelserepresentationslagen kompletteras på så sätt att representation för de anställda blir möjlig även i de nu nämnda holdingbolagen.

Styrelserepresentationslagstiftningen utgår från att arbetstagarrepresentation i ett företag skall kunna inrättas för de anställda som har sin sysselsättning här i landet. Detta innebär emellertid inte att arbetstagarrepresentanternas insyn och inflytande är begränsat till företagets verksamhet här i landet. Däremot kan det inte i en svensk lag om styrelserepresentation meddelas föreskrifter om representation i svenskägda företag utomlands, vare sig det är fråga om direkt ägande eller om indirekt ägande via holdingbolag i utlandet.

Jag delar uppfattningen att den av LO och TCO beskrivna utvecklingen inte är tillfredsställande. Problemet kan emellertid, som jag nyss sade, inte lösas på det sätt som LO och TCO har föreslagit inom ramen för den nu aktuella lagstiftningen. Jag avser dock att följa utvecklingen på detta område och, om det visar sig nödvändigt, undersöka om man på något annat sätt kan komma till rätta med förhållandena.

Mitt förslag: Arbetstagare som stadigvarande är verksamma i ett kommissionärs- eller dotterföretag men som har sina anställningsavtal träffade med kommittent- respektive moderföretaget skall vid tillämpningen av den nya lagen betraktas som anställda även i kommissionärs- eller dotterföretaget. Arbetstagarna ges därmed rätt till styrelserepresentation i det företag i vilket de arbetar. En förutsättning för rätt till styrelserepresentation är att kollektivavtal föreligger antingen hos det företag som är arbetsgivare eller hos det där de anställda arbetar.

Promemorians förslag. Överensstämmer i princip med mitt förslag. Promemorieförslaget gäller dock inte uttryckligen dotterföretag och innehåller inte heller uttalanden beträffande kravet på kollektivavtal för rätt till styrelserepresentation i de nu berörda företagen.

Remissinstanserna: Promemorieförslaget har i allt väsentligt lämnats utan erinran.

TCO finner det logiskt att arbetstagarna har inflytande via styrelserepresentation i det företag där verksamheten bedrivs men pekar på att det även i koncernföretag, som inte driver kommissionärsverksamhet, förekommer att arbetstagare är anställda i moderföretaget men stadigvarande arbetar i dotterbolagen. För att den bakom ändringsförslaget liggande tanken fullt ut skall kunna förverkligas fordras därför enligt TCO att lagförslaget utvidgas att omfatta även bolag i koncerner, där anställningsförhållandena är de ovan relaterade, utan att det rör sig om ett rent kommissionärsförhållande.

Arbetsdomstolen (AD) anser att det i tillämpningen möjligtvis kan uppkomma problem i fråga om innebörden av uttrycket "stadigvarande verksam" och föreslår därför att lagtexten förtydligas. AD har vidare ifrågasatt om inte lagen bör innehålla ett krav på att kommissionärsföretaget skall vara bundet av kollektivavtal i förhållande till vederbörande lokala arbetstagarorganisation.

Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO) anser att problemen med arbetstagarnas inflytande och insyn i kommissionärsföretagen i första hand bör lösas avtalsvägen samt att den föreslagna regeln i vart fall bör ge uttryck för större flexibilitet. Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) framför liknande synpunkter.

Skälen för mitt förslag: Ett speciellt problem, ofta inom ramen för koncernförhållanden, utgör de s. k. kommissionärsföretagen. I ett typiskt kommissionärsföretagsförhållande driver ett aktiebolag, kommissionärsbolaget, verksamhet för ett annat företags, kommittentföretagets, räkning. Verksamheten bedrivs visserligen under kommissionärsbolagets egen firma, men den är som regel av osjälvständig karaktär och behärskas i realiteten av kommittentföretaget. Det är vanligt att kommissionärsbolaget är ett helägt dotterbolag till kommittentföretaget eller ett "systerföretag" i en koncern. Kommissionärsbolagsförhållanden förekommer i inte oväsentlig omfattning inom storindustrin, bl. a. av skattetekniska orsaker. Inte

sällan är förhållandena i dessa företag anordnade så att arbetstagarna är anställda i kommittentföretaget men har sitt arbete förlagt till kommissionärsföretaget. Företagen har härigenom velat uppnå vissa personaladministrativa fördelar, såsom en förenklad och mer ändamålsenlig handläggning av personalärenden. Några från arbetsrättslig utgångspunkt otillbörliga avsikter är det i allmänhet inte fråga om. Det är emellertid principiellt sett inte tillfredsställande att sådana arrangemang leder till att arbetstagarna inte har rätt till styrelserepresentation i det företag där de i praktiken arbetar.

För att komma till rätta med de nu angivna förhållandena föreslås i promemorian att arbetstagare som stadigvarande är verksamma i ett kommissionärsföretag men formellt är anställda i ett annat företag vid tillämpningen av den nya lagen skall betraktas som anställda också i kommissionärsföretaget. Dessa arbetstagare får därmed rätt att genom sina fackliga organisationer utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen för kommissionärsföretaget.

Enligt min mening ligger förslaget väl i linje med lagstiftningens syfte att ge de anställda insyn och inflytande i det företag där de arbetar. Under remissbehandlingen har KFO och LRF föreslagit att man skall avstå från lagreglering och i stället lita till att problemet skall lösas avtalsvägen. Jag vill med anledning av det crinra om att detta var den hållning som intogs år 1976 (se prop. 1975/76:166 sid. 147). De förhoppningar man då hyste har inte infriats. Jag anser därför att en konstruktion av den i promemorian föreslagna modellen bör införas i den nya lagen.

Under remissbehandlingen har TCO påpekat att det även vid sidan av rena kommissionärsförhållanden förekommer att arbetstagare är stadigvarande verksamma i ett företag trots att anställningsförhållandet formellt råder med ett annat företag. Vad som främst åsyftas är verksamhet inom vissa koncerner där arbetstagaren är anställd i moderbolaget men stadigvarande arbetar i ett dotterbolag.

De skäl som anförts för en särreglering av kommissionärsföretag har enligt min mening samma bärighet i fråga om koncernföretag där anställningsförhållandena är reglerade på angivet sätt. Jag anser därför att den konstruktion av rätten till styrelserepresentation som föreslagits i promemorian bör gälla även under de av TCO relaterade förhållandena. Detta innebär att vissa justeringar får göras i promemorians lagförslag (3 §).

Principiellt sett skulle en liknande lagreglering kunna komma i fråga även för andra företagskombinationer, t. ex. mellan flera dotterbolag inom en koncern. Underlag för en sådan bedömning saknas emellertid och jag är därför inte beredd att nu föreslå bestämmelser med detta innehåll.

Jag återkommer i specialmotiveringen till vissa smärre frågor i samband med den nya regleringen, bl. a. den av AD uppmärksamade frågan om innebörden av begreppet stadigvarande verksam. En fråga av mera principiell natur vill jag dock beröra redan nu.

En grundläggande förutsättning för att de anställda vid ett företag skall ha rätt till styrelserepresentation är att en lokal arbetstagarorganisation är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget. När arbetstagarrepresentation skall inrättas i ett moderföretag skall det finnas kollektivavtal mellan en lokal arbetstagarorganisation och ett företag inom koncernen.

I promemorian har inte närmare diskuterats hur kravet på kollektivavtal skall behandlas när det blir fråga om att inrätta styrelserepresentation i ett kommissionärsföretag när arbetstagaren är anställd i kommittentföretaget. Enligt min mening ligger det emellertid mest i linje med skälen bakom förslaget att kollektivavtal med endera av företagen skall konstitueras en rätt till styrelserepresentation. Kollektivavtal skall alltså finnas hos antingen det företag som är arbetsgivare eller det där de anställda stadigvarande arbetar. Regeln skulle annars alltför lätt kunna kringgås. Även vid tillämpningen av lagen i övrigt, exempelvis när en arbetstagarledamot skall utses, bör kollektivavtal med kommittentföretaget betraktas som ett i förhållande till kommissionärsföretaget ingånget avtal. Vad nu anförts bör gälla även sådana dotterföretag som, enligt vad som tidigare sagts, skall jämföras med kommissionärsföretag.

En bestämmelse av nu angiven innebörd bör tas in i den nya lagen. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen till 3 § lagförslaget.

2.3.6 Övrigt

Mitt förslag: Kravet bibehålls att ett företag skall ha minst 25 anställda för att rätt till styrelserepresentation skall kunna hävdas av de anställda. – Den nuvarande legaldefinitionen om vem som enligt lagen skall anses vara anställd i ett företag slopas. Vanliga civilrättsliga regler skall avgöra den frågan.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Kravet på antalet anställda har inte kommenterats av remissinstanserna. Endast BAO har tagit upp frågan om vilka anställda som skall beaktas, då antalet anställda skall fastställas, och föreslår att bara tillsvidareanställda skall räknas in. BAO föreslår också att förhållandena vid en viss tidpunkt, t. ex. den 31 december, skall vara avgörande i stället för, som nu, det genomsnittliga antalet anställda under det senast förflutna räkenskapsåret.

Skälen för mitt förslag: Enligt såväl LSA som LSABF gäller som huvudförutsättning för rätt till styrelserepresentation att företaget har minst 25 arbetstagare. Beräkningen grundas på en genomsnittlig sysselsättning under det senast förflutna räkenskapsåret. Denna ordning har hittills fungerat bra. Jag anser därför att det saknas anledning att, såsom föreslås av BAO, införa några andra regler i detta avseende.

Med anställd avses, enligt uttryckliga bestämmelser i LSA och LSABF, den som är tillsvidareanställd och den som är anställd för viss tid, viss säsong eller visst arbete och arbetar i genomsnitt minst 16 timmar per vecka. I promemoricförslaget har inte denna legaldefinition av begreppet anställd tagits med. Jag delar uppfattningen att en sådan lagreglering inte är nödvändig. Med anställd skall alltså vid tillämpningen av lagen i fortsättningen förstås den som enligt gängse civilrättsligt betraktelsesätt är arbetstagare i företaget. Detta innebär att alla arbetstagare i företaget, oavsett

anställningsform och arbetstid, är att betrakta som anställda. Att som BAO föreslår endast räkna de tillsvidareanställda bör inte komma i fråga.

Prop. 1987/88:10

2.4 De anställdas representation i styrelsen

2.4.1 Antalet arbetstagarrepresentanter i styrelsen

Mitt förslag: Den nuvarande rätten att utse två styrelseledamöter och två suppleanter blir huvudregel. I företag som har minst 1 000 anställda här i landet och bedriver verksamhet inom skilda branscher skall dock tre ledamöter och tre suppleanter kunna utses.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Majoriteten har tillstyrkt eller lämnat förslaget utan erinran. SAF, LRF och juridiska fakulteten vid Lunds universitet avstyrker dock. KFO anser att det för en utökad representation skall krävas att verksamheten i annan bransch skall vara en betydande del av den totala verksamheten. LRF har framfört liknande synpunkter. Med hänvisning till att Svenska Bankmannaförbundet organiserar ca 90 procent av de bankanställda och således är den helt dominerande fackliga organisationen anser BAO att den nya regeln inte bör införas på bankområdet.

LO anser att den utökade rätten till styrelserepresentation bör gälla även i storföretag som bedriver verksamhet i en bransch men på skilda arbetsställen. SACO/SR anser att gränsen bör dras vid 500 anställda och, i likhet med TCO, att platserna bör fördelas mellan maximalt antal organisationer.

Skälen för mitt förslag: Frågan om hur många arbetstagarrepresentanter de fackliga organisationerna skall ha rätt att utse i ett företags styrelse har under årens lopp diskuterats ingående. Det har allmänt ansetts att möjligheten att tillvarata de anställdas intressen i styrelsen endast i ringa utsträckning hänger samman med antalet arbetstagarledamöter. Styrelserepresentationen för de anställda har i stället sin främsta betydelse genom att vara en kanal för insyn och ömsesidig information mellan företagets ledning och de anställda.

Mot denna bakgrund föreslås i promemorian ingen ändring i lagstiftningens huvudregel att de anställda skall ha rätt att delta i styrelsen med två ledamöter och två suppleanter. Någon ändring är inte heller åsyftad vad gäller principen att de anställda inte får vara i majoritet i styrelsen.

I promemorian betonas emellertid att det i vissa större företag, ofta koncerner, inte sällan uppkommer informationsproblem till följd av att företaget eller koncernen har många anställda och att verksamheten bedrivs inom skilda branscher. Det förekommer t. ex. att ett större företag bedriver näring inom skogsbruket, pappersindustrin och trävaruindustrin. För de olika verksamhetsområdena är företaget bundet av kollektivavtal i förhållande till åtminstone tre olika LO-förbund och därutöver till ett par förbund på tjänstemannasidan. Resultatet kan bli att t. ex. ett av LO-förbunden blir utan representation trots att en betydande del av bolagets verksamhet hänförs till just det avtalsområdet.

I promemorian föreslås därför att de anställda i företag, som bedriver verksamhet inom skilda branscher och som under det senaste räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 anställda, skall ha rätt att delta med tre arbetstagarledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen. Detsamma föreslås gälla för ett moderföretag inom en koncern, om motsvarande förhållanden råder inom koncernen i dess helhet.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av en stor majoritet av remissinstanserna. SAF, LRF och juridiska fakulteten vid Lunds universitet har dock avstyrkt förslaget och framhållit bl. a. att en utökad arbetstagarrepresentation i styrelsen kommer att medföra att styrelsearbetet blir onödigt omständligt och tungrovt.

Jag kan inte dela denna uppfattning. I vart fall kan risken för att styrelsearbetet kompliceras genom en något utökad styrelserepresentation för de anställda bedömas som mycket liten, särskilt som det i regel torde röra sig om företag vars styrelser redan är jämförelsevis stora.

Förslaget innebär ett försök att bredda de anställdas styrelserepresentation i företag som genom verksamhet inom skilda branscher har arbetstagarare som är anslutna till en rad olika fackliga organisationer. Detta ligger helt i linje med lagstiftningens syfte. Det bör dock framhållas att den utökade representationen inte får utnyttjas i företag där de anställda i och för sig kan ha rätt till tre styrelseposter men antalet stämموvalda styrelseledamöter understiger tre. Således frångås inte principen att de anställda inte skall vara i majoritet.

Under remissbehandlingen har från LO och TCO föreslagits att den nya regeln skall gälla även för storföretag som bedriver verksamhet inom endast en bransch men på skilda arbetsställen. Det har bl. a. framhållits att varje driftsställe sett från regionala utgångspunkter kan ha självständiga behov av direkt insyn och information.

Som tidigare framhållits är styrelserepresentationen för de anställda i första hand att betrakta som en kanal för insyn och ömsesidig information mellan företagets ledning och de anställda. Informationen förs normalt vidare genom arbetstagarrepresentanterna till de anställda och den egna fackliga organisationen. Antalet styrelserepresentanter är därför av underordnad betydelse i företag som bedriver verksamhet inom endast en bransch. I dessa företag bör det i stället ankomma på respektive fackförbund att samordna och sprida den information som kommer fram genom arbetet i företagets styrelse. Jag anser av bl. a. det skälet att promemorians förslag i den delen bör vidhållas.

Som tidigare nämnts medför förslaget i denna del en ökad möjlighet för tidigare inte representerade arbetstagarorganisationer att bli representerade i företagets styrelse. Det är en önskvärd utveckling. Jag är emellertid inte beredd att särskilt i lagen införa en bestämmelse om att såväl ordinarie platser som suppleantplatser skall fördelas på sådant sätt att maximalt antal fackliga organisationer blir representerade. Denna fråga bör i stället lösas genom diskussioner mellan de fackliga organisationerna. I viss utsträckning regleras för övrigt frågan i bestämmelserna om hur arbetstagarrepresentanterna skall utses. Till frågor som rör själva fördelningen av ledamotsplatserna mellan de arbetstagarorganisationer som finns på en arbetsplats återkommer jag i avsnitt 2.4.4.

Med anledning av SACO/SR:s förslag att sätta gränsen vid 500 i stället för 1 000 anställda vill jag framhålla att undantagsregeln är avsedd för de stora företagen. Jag anser att promemorians förslag, som vunnit bred anslutning, är väl avvägt.

En annan fråga som berörts under remissbehandlingen är i vad mån man i företag med över 1 000 anställda skall medge den utökade styrelserepresentationen även om företaget, vid sidan av sin huvudverksamhet, endast i mycket ringa omfattning bedriver verksamhet inom en annan bransch. Enligt KFO bör den utökade representationsrätten enbart gälla om företagets verksamhet i andra branscher än "huvudbranschen" utgör en betydande del av företagets totala verksamhet. LRF har anfört liknande synpunkter.

Jag är medveten om att den föreslagna regeln kan få till effekt att det exempelvis i vissa konsumentföreningars styrelser blir en utökad styrelserepresentation för de anställda, trots att de anställda till övervägande del är sysselsatta inom detaljhandeln och endast i ringa omfattning omfattas av annat kollektivavtal än det som gäller för huvudverksamheten. Jag vill emellertid betona att detta förhållande inte är särskilt vanligt inom andra branscher. Jag har dessutom betänkligheter mot att i lagstiftningen införa ett begrepp som i sig måste uppfattas som mycket diffust. Lagstiftningen skulle också bli onödigt komplicerad, om man på annat sätt än jag nu föreslår måste kvalificera de företag som skulle omfattas av den utökade arbetstagarrepresentationen. Det kan för övrigt inte heller anses vara en nackdel att kunna erbjuda plats även åt organisationer som är relativt små inom företaget. Inte heller anser jag att de av BAO påtalade förhållandena motiverar några undantagsregler.

Med de nu gjorda uttalandena vill jag således ansluta mig till promemoriaförslaget i denna del. I specialmotiveringen (4 § i lagförslaget) kommer jag att något kommentera begreppet "skilda branscher".

2.4.2 Krav på medborgarskap

Mitt ställningstagande: De regler som nu gäller om styrelseledamöternas nationalitet bör inte ändras.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås att medborgarskapskravet inte skall gälla arbetstagarrepresentanterna i styrelsen.

Remissinstanserna: Förslaget har mött en del principiella invändningar men har dock lämnats utan erinran av en majoritet av remissinstanserna. Såväl kommerskollegium som SHIO-Familjeföretagen (numera Småföretagens riksorganisation) och juridiska fakulteten vid Lunds universitet anser att förslaget innebär ett onödigt avsteg från likställighetsprincipen. ÖB och Försvarsindustriföreningen avstyrker förslaget och framhåller att det utifrån säkerhetsmässiga aspekter är viktigt att nuvarande ordning bibehålls i företag som tillverkar eller i övrigt har befattning med försvarsmateriel. Försvarsindustriföreningen betonar särskilt att de s. k. säkerhets-

skyddsavtalen torde lägga hinder i vägen för att genomföra förslaget, i vart fall beträffande de företag som slutit avtalen.

Skälen för mitt förslag: Som villkor för valbarhet till styrelseuppdrag gäller att styrelseledamoten i princip skall vara nordisk medborgare och bosatt i Sverige eller, om särskild förutsättning föreligger, i annat nordiskt land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, vilket normalt är kommerskollegium, kan för särskilt fall meddela dispens beträffande nationalitets- och bosättningskraven. Syftet med dessa regler är att garantera att ledningen av företagen skall ligga i svenska händer. Bestämmelser med detta innehåll finns i den associationsrättsliga lagstiftningen och omfattar alla styrelseledamöter, d. v. s. även arbetstagarrepresentanterna. Särskilda regler gäller för företag inom krigsmaterielindustrin. Här kan regeringen enligt 4 § lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m. m., förena ett tillverkningstillstånd med villkor om att bl. a. styrelseledamot i ett aktiebolag skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige.

I promemorian föreslås att kravet på nationalitet i 8 kap. 4 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag inte skall gälla arbetstagarrepresentanterna. I promemorian framhålls framför allt att bestämmelserna i praktiken verkat diskriminerande mot utländska medborgare genom den osäkerhet de skapat vid val till styrelseuppdrag. Väntetiden på att en dispensansökan skall behandlas och den osäkerhet som råder om dispens skall medges har många gånger lett till att utländska arbetstagare har fått stå tillbaka och att till arbetstagarrepresentanter i stället har valts arbetstagare med svenskt medborgarskap. Jag hänvisar vidare till promemorian (avsnitt 6.3).

Jag hyser stor sympati för promemorians förslag. Det skulle, om det genomfördes, innebära ett visserligen litet men dock tydligt steg på vägen mot att jämställa invandrare med svenska medborgare.

Det finns emellertid också skäl som starkt talar mot förslaget. Vad jag främst tänker på är förhållandena inom försvarsindustrin – både den som tillverkar krigsmateriel och den som står för andra leveranser till försvaret. Nationalitetskravet är ett betydelsefullt moment i den säkerhetskontroll som ibland måste företas av vissa befattningshavare i sådana företag. Det innebär också bl. a. att ett upphävande av nationalitetskravet skulle kunna få negativa konsekvenser för svensk industri – alldeles oavsett vad man må tycka om orsakerna till sådana konsekvenser. Ett stort antal företag, inte bara renodlade krigsmaterieföretag, är beroende av att kunna leverera sina produkter till det svenska försvaret eller utomlands. F. n. finns ca 2 500 sådana företag. Det är min bedömning att dessa företags möjligheter att i framtiden kunna godtas som handelspartners skulle minska, om den nuvarande ordningen inte bibehålls.

Jag har övervägt möjligheten att genomföra promemorieförslaget men att samtidigt införa en regel av innebörd att ett företag, efter myndighets tillstånd, skulle kunna upprätthålla det medborgarskapskrav som nu gäller. Jag har emellertid bedömt att ett sådant förfarande knappast skulle lösa problemet, bl. a. på grund av svårigheten att förutse när ett sådant tillstånd skulle behövas. Vilka företag som kan bli aktuella för leveranser till försva-

ret varierar också från tid till annan. Jag kan heller inte bortse från att ett sådant dispensförfarande, som också skulle kunna medföra att en redan utsedd styrelseledamot skulle tvingas avträda, skulle kunna betraktas som minst lika diskriminerande som den nuvarande ordningen.

Jag är mot denna bakgrund, och eftersom frågan trots allt måste anses vara av begränsad betydelse för invandrarna, inte beredd att föreslå att promemorian förslag skall genomföras. Jag vill också tillägga följande.

Med anledning av vad som i promemorian anförts rörande handläggningen av dispensärendena hos kommerskollegium har jag undersökt hur denna verksamhet bedrivs. Enligt uppgift är den normala handläggningstiden för ett dispensärende upp till ca två månader. I denna tid ingår regelmässigt ett remissförfarande med vederbörande länsstyrelse som i sin tur inhämtar yttrande från polis- och kronofogdemyndighet. Antalet ärenden per år är mycket litet (ca 4–5 stycken). Med hänsyn till detta bedömer jag att det inte krävs några ändringar i förfarandet. Jag har i denna fråga samrått med utrikeshandelsministern.

2.4.3 Anställd i företaget

Mitt förslag: Arbetstagarrepresentanterna skall inte ovillkorligen men *bör* – i likhet med vad som nu gäller enligt styrelserepresentationslagen för aktiebolag och ekonomiska föreningar – utses bland de anställda vid företaget eller inom koncernen.

Promemorian förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: SACO/SR, BAO och Industriförbundet har avstyrkt förslaget och anser att den regel som nu finns i LSABF bör gälla över hela området. Övriga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för mitt förslag: I promemorian (avsnitt 4.1) har närmare redogjorts för den skillnad som föreligger mellan LSA och LSABF i frågan vem som är valbar till uppdrag som arbetstagarrepresentant. Enligt LSA gäller som huvudregel att en arbetstagarrepresentant *bör* utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen. Regeln öppnar möjlighet för de fackliga organisationerna att när det är befogat utse någon annan än en anställd i företaget, t. ex. en ombudsman i en lokal facklig organisation. I LSABF görs en snävare avgränsning av personkretsen. Där föreskrivs att en arbetstagarrepresentant *skall* utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag eller försäkringsbolag som är dotterföretag, bland de anställda inom koncernen.

I promemorian har valts den lösning som gäller enligt LSA.

Det framhålls i promemorian (avsnitt 6.4) att denna ordning har visat sig fungera väl under åren och att den är mest ändamålsenlig. Liksom vad som nu föreskrivs i LSA föreslås dock den begränsningen att till arbetstagarrepresentant inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserepresenta-

tionsfrågor får utses den som i sådan egenskap tillhör ett annat företags styrelse. Sistnämnda begränsning gäller inte, om företagen medger något annat eller ingår i samma koncern.

Jag anser – i likhet med majoriteten av remissinstanserna – att promemorians förslag bör genomföras. Med anledning av de invändningar som SACO/SR, BAO och Industriförbundet har framfört vill jag emellertid anföra följande.

Det är givetvis av stort värde, både för arbetsgivaren och för de anställda, om arbetstagarrepresentanterna i styrelsen har sina anställningar hos företaget. De har därmed som regel en nära personlig kännedom om förhållandena i företaget. Det är en tillgång i styrelsearbetet och i kontakterna med de anställda som de representerar. Inom de fackliga organisationerna råder också uppfattningen att man inte annat än i undantagsfall bör utse någon som inte är anställd i företaget till arbetstagarrepresentant. Det kan dock förekomma att man t.ex. under en övergångsperiod i ett företag – på grund av brist på lämpliga kandidater eller därför att sådana inte fått erforderlig utbildning för uppdraget – blir nödsakad att tillfälligt anlita en annan person, t. ex. en lokal ombudsman, för uppgiften. Regeln ger de fackliga organisationerna möjlighet att i sådana fall gå utanför personkretsen i företaget, samtidigt som den ger uttryck åt att de i första hand bör anlita de anställda i företaget för uppdrag som arbetstagarrepresentant.

För min del anser jag att man inte behöver befara att utomstående "konsulter" eller andra personer utan anknytning till företaget regelmässigt anlitas som arbetstagarrepresentanter. Den tidigare nämnda regeln att till arbetstagarrepresentant inte utan särskilt tillstånd får utses den som i sådan egenskap tillhör ett annat företags styrelse torde också fungera som en effektiv spärr mot sådana förfaranden. Jag föreställer mig för övrigt att de lokala arbetstagarorganisationerna vid företaget har ett starkt intresse av att utnyttja styrelseplatserna för sina egna medlemmar.

Med anledning av ett påpekande från AD under remissbehandlingen vill jag bekräfta att det ankommer på de fackliga organisationerna och ingen annan att, inom ramen för de regler som gäller, avgöra om det är motiverat att till arbetstagarrepresentant utse någon som inte är anställd i företaget.

I sammanhanget vill jag ta upp en annan fråga som visserligen inte har behandlats i promemorian men som ändå är av stor betydelse. Den rör strävandena att främja jämställdhet. Det råder t. ex. en kraftig obalans mellan kvinnor och män i beslutande organ, såväl på den offentliga sektorn som inom näringslivet. Det är därför väsentligt att kraftfulla åtgärder vidtas för att öka kvinnorepresentationen i bl. a. företagets styrelser. När det gäller styrelser i statliga organ har frågan utförligt belysts i betänkandet (SOU 1987:19) Varannan damernas, som nyligen överlämnades av utredningen om kvinnorepresentation (A 1985:03). Även om utredningens arbete endast berört den offentliga sektorn, äger de synpunkter som läggs fram i betänkandet full giltighet även på den privata sidan. Betänkandet är nu föremål för remissbehandling. Låt mig emellertid redan i det här sammanhanget säga att jag utgår från att de fackliga organisationer som skall utse arbetstagarrepresentanter i företagets styrelser särskilt beaktar kraven på jämställdhet.

Mitt förslag: Den omständigheten att arbetstagarna i vissa större företag skall få utse tre styrelseledamöter i stället för två föranleder vissa justeringar av bestämmelserna om hur arbetstagarrepresentanterna skall utses, om organisationerna inte enas om annat. Liksom hittills reglerar bestämmelserna hur arbetstagarplatserna skall fördelas mellan förbund som tillhör skilda huvudorganisationer. Vilken fördelning som skall göras mellan förbund inom en och samma huvudorganisation förblir däremot oreglerat även i den nya lagen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran av remissinstanserna. TCO anser dock att bestämmelserna skall kunna tillämpas på motsvarande sätt även inom en huvudorganisation, om förbunden inom huvudorganisationen är oense om fördelningen av styrelseplatserna. SACO/SR vill att organisationer som företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna skall få utse en suppleant i flera fall än enligt promemorians förslag.

Skälen för mitt förslag: I LSA och LSABF finns vissa bestämmelser om hur arbetstagarrepresentanterna skall utses, om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat. Med vissa justeringar, bl. a. till följd av förslaget om utökad representationsrätt i vissa större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher, föreslås i promemorian att bestämmelserna förs över till den nya lagen. Enligt min mening har den nya bestämmelsen, som i huvudsak godtagits av remissinstanserna, fått en ändamålsenlig och entydig utformning. Jag har dock funnit skäl att vidta vissa redaktionella ändringar (se närmare specialmotiveringen till 8 §).

AD framhåller att lagförslaget innebär att begreppet huvudorganisation återinförs i arbetsrättslig lagtext, dock i annan betydelse än i arbetsfredslagstiftningen före MBL. Jag vill med anledning härav understryka att begreppet huvudorganisation inte skall likställas med begreppet central organisation i exempelvis MBL. Med huvudorganisation avses i den nya lagen, liksom numera även i andra sammanhang, de organisationer på den svenska arbetsmarknaden, exempelvis LO och SAF, som företräder de centrala organisationerna (jfr bl. a. 19 § kommunalskattelagen, 1928:370).

Vid tillämpningen av de nu föreslagna bestämmelserna anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation som en organisation. Detta innebär, liksom hittills, att bestämmelserna i första hand kan sägas reglera hur arbetstagarplatserna i styrelsen skall fördelas mellan förbund som tillhör skilda huvudorganisationer. Vilken fördelning som skall göras mellan förbund inom en och samma huvudorganisation förblir däremot oreglerat även i den nya lagen. I praktiken kan dock bestämmelserna komma att få betydelse även vid den fördelningen.

TCO anser emellertid att det av lag och motivuttalanden klart bör framgå att de nu aktuella bestämmelserna skall tillämpas på motsvarande sätt inom en huvudorganisation, om det på en arbetsplats endast finns fackför-

bund som tillhör en och samma huvudorganisation och dessa är oense om fördelningen av styrelseplatserna. Enligt min mening är detta en fråga som får lösas inom respektive huvudorganisation. En alltför detaljerad lagreglering medför dessutom risk för onödiga tillämpnings- och tolkningssvårigheter. Detsamma kan sägas om SACO/SR:s förslag att i lagen föreskriva att mer än en organisation som företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna skall få utse styrelsesuppleanter. Om mer än en organisation har en sådan storlek är det alltså bara den största av dessa som får en sådan rätt. Jag vill också erinra om att denna rätt till minoritetsrepresentation bara gäller i de fall då annars endast en huvudorganisation skulle bli företrädd.

Jag vill alltså inte göra någon ändring i promemorieförslaget. Jag förutsätter emellertid att organisationerna, i linje med förslaget att utöka representationsrätten, vid fördelningen av platserna i styrelsen strävar efter att åstadkomma en bred representation. Som jag ser det bör detta på sikt berika styrelsearbetet.

2.5 Arbetet i styrelsen m. m.

2.5.1 Representation i beredningsorgan

Mitt förslag: Från styrelserepresentationslagen för banker och försäkringsbolag överförs bestämmelsen att en av arbetstagarrepresentanterna har rätt att närvara och delta i ett beredningsorgan bestående av styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget, om det gäller ett ärende som senare skall avgöras av styrelsen.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av merparten av remissinstanserna. Endast SAF, Arbetsgivareföreningen SFO och LRF avvisar förslaget. Det framhålls att en rätt för arbetstagarledamöter att närvara och delta även i förberedelsearbete utanför styrelsen innebär en betydande belastning ur effektivitetssynpunkt.

Skälen för mitt förslag: Enligt 16 § LSA har en arbetstagarrepresentant rätt att närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter. Som framgår av bestämmelsens ordalydelse är denna rätt att medverka i ett arbetsutskott eller motsvarande begränsad till sådana beredande organ som arbetar under styrelsen och som består av styrelseledamöter. Andra typer av beredningsorgan, t. ex. sådana som kan finnas på direktionnivå, faller utanför bestämmelsen. Motsvarande bestämmelse i 17 § LSABF är något mera vidsträckt. De anställda i banker och försäkringsbolag har enligt den bestämmelsen rätt att delta i överläggningarna även när direktionen eller annat liknande organ, som består av befattningshavare i företaget, förbereder ett ärende som senare skall avgöras av styrelsen.

I promemorian föreslås att den nya lagens bestämmelser i detta hänse-

de skall överensstämma med vad som nu gäller enligt LSABF. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av merparten av remissinstanserna. Endast SAF, SFO och LRF avvisar förslaget.

SAF anser att en rätt för arbetstagarledamöter att närvara och delta även i förberedelsearbete utanför styrelsen innebär en betydande belastning ur effektivitetssynpunkt. Risk anses föreligga att beredningsorganet kommer att utnyttjas av arbetstagarledamöterna som ett förhandlingsforum. SAF framhåller vidare att den föreslagna ändringen ger arbetstagarledamöterna en möjlighet till insyn och inflytande på styrelsearbetet som övriga styrelsemedlemmar saknar. SFO och LRF anför liknande synpunkter.

Enligt min mening bör förslaget genomföras.

Som framhålls i promemorian (avsnitt 7.2) innebär förslaget att det blir möjligt för den fackliga organisationen att till alla beredningsorgan inom företaget, som särskilt utsetts att förbereda ärenden som senare skall beslutas av styrelsen, utse en av arbetstagarrepresentanterna att delta i överläggningarna. Förslaget får ses mot bakgrund av att arbetstagarrepresentanterna bör ha möjlighet att på ett tillfredsställande sätt förbereda och påverka utformningen av de beslut som senare skall fattas i styrelsen. Åtminstone i större förslag är det nämligen vanligt att viktiga frågor hänskjuts till beredningsorganet. Om de anställda inte medverkar i det beredningsarbetet, blir följden att frågorna i praktiken avgörs utan reell möjlighet för de fackliga representanterna att påverka. Genom den föreslagna ordningen ökas i stället förutsättningarna för att ärendena redan från början blir allsidigt belysta. Enligt min mening saknas därför anledning att befara att arbetstagarledamöternas närvaro kommer att innebära en belastning från effektivitetssynpunkt. Tvärtom bör genom detta förfarande bättre effektivitet uppnås i det egentliga styrelsearbetet. I själva verket torde också den av mig föreslagna ordningen ofta redan tillämpas. Enligt vad jag inhämtat har man goda erfarenheter av sådana arrangemang.

Jag kan inte heller se någon risk för att ett beredningsorgan, lika lite som en styrelse, skall kunna utnyttjas som ett förhandlingsforum. Här utgör för övrigt de föreslagna jävsreglerna (se avsnitt 2.5.2) en spärr.

Rätten till arbetstagarrepresentation kräver normalt att styrelsen särskilt har utsett beredningsorganet att förbereda ett visst ärende. Det är visserligen inte nödvändigt att ett beredningsorgan konstitueras just vid det tillfälle styrelsen beslutar att ärendet skall förberedas utanför styrelsen. Ärendet kan också hänskjutas till redan befintliga arbetsgrupper i företaget. Rätten att delta i beredningsorganet omfattar emellertid inte fortlöpande uppdrag enligt en stående arbetsordning, ett reglemente eller liknande. Inte heller kan representationsrätt för arbetstagarledamot göras gällande när exempelvis den verkställande direktören förbereder ärenden för ett styrelsemöte som ett led i sitt normala ansvar inför styrelsen, vare sig han gör det ensam eller i en av honom sammankallad arbetsgrupp.

Jag ansluter mig således till förslaget i promemorian att en av arbetstagarrepresentanterna i styrelsen också skall ha rätt att delta i vissa beredningsorgan. Enligt min mening bör *en* företrädare för arbetstagarrepresentanterna vara tillräckligt, även om flera huvudorganisationer finns företrädare i företaget.

Mitt förslag: Genom den nya lagen förtydligas jävsreglerna. De skall i princip gälla enbart ärenden där ett mer utpräglat motsatsförhållande råder mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna. Jäv bör som regel inte anses föreligga när sådana frågor behandlas i styrelsen som är eller senare kan bli föremål för s. k. samverkansförhandlingar.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har i huvudsak godtagits. BAO föreslår dock att nuvarande jävsregler bibehålls, eftersom de tillämpats inom bankområdet utan tolkningsproblem. AD anser att specialmotiveringen till lagförslaget kan göras klarare och att rekvisitet "väsentligt intresse som kan strida mot företagets" är obestämt. AD anser det också önskvärt med en klarare gränsdragning i fråga om sådana företagsledningsfrågor som hör in under MBL:s regler om samverkansförhandlingar. SFO vänder sig mot den i promemorian framförda uppfattningen att samverkansförhandlingar inte ger samma motsatsförhållande mellan parterna som rättstvister.

Skälen för mitt förslag: Enligt ABL:s jävsregler får en styrelseledamot inte handlägga en fråga om avtal mellan honom och bolaget. Inte heller får han handlägga fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bolagets. Förbudet att handlägga fråga om avtal anses också träffa sådana ensidiga rättshandlingar som har betydelse för avtals uppkomst, förändring eller upphörande, t. ex. uppsägning av ett kontrakt. Jävsregeln anses äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget. Tanken bakom dessa jävsregler i ABL är att en styrelseledamot inte skall delta i styrelsearbetet när han har ett väsentligt individuellt intresse som kan strida mot företagets intressen. Likartade jävsregler förekommer också i annan associationsrättslig lagstiftning.

När det gäller frågor om förhandlingar med en arbetstagarorganisation, kollektivavtalsfrågor eller stridsåtgärder är den fackliga organisationen motpart till företaget. Vid styrelserepresentationslagstiftningens tillkomst gjorde lagstiftaren den bedömningen att frågor av detta slag i och för sig borde vara jävsgrundande för arbetstagarledamöterna i styrelsen men att ledamöterna inte kunde anses ha ett sådant individuellt intresse i frågorna att de på grund av associationsrättsliga jävsregler skulle vara förhindrade att delta i styrelsens handläggning. Det krävdes därför en särreglering i styrelserepresentationslagstiftningen.

Enligt de nuvarande reglerna i LSA och LSABF får en arbetstagarrepresentant inte delta i behandlingen av en fråga som rör förhandling med en arbetstagarorganisation, uppsägning av kollektivavtal eller stridsåtgärd. I promemorian (avsnitt 7.3) redogörs närmare för de tolkningsproblem som förekommit, främst vad avser den första jävsgrunden. Jag vill här bara nämna att det har satts i fråga om regleringen inte innebär att arbetstagarledamöterna är jäviga i praktiskt taget alla viktiga styrelseärenden eller i vart

fall i sådana frågor som förbereds inför en förhandling eller som det pågår förhandling om.

Jag delar den i promemorian framförda uppfattningen att det för framtiden är väsentligt att finna en lösning av jävsfrågan som står i samklang med de syften som bär upp lagstiftningen och som är praktiskt hanterbar i företagen. Jag finner det också rimligt att, som föreslås i promemorian, låta jävsreglerna bli tillämpliga enbart där ett mer utpräglat motsatsförhållande råder mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna. Jäv bör som regel inte anses föreligga när sådana frågor behandlas i styrelsen som är eller senare kan bli föremål för samverkansförhandlingar. I princip bör alltså alla frågor inom arbetslednings- och företagsledningsområdet, i den mån de inte särskilt regleras i medbestämmandeavtal mellan parterna, undantas från jävsbestämmelsens tillämpningsområde.

Enligt min mening bör promemorieförslaget skapa förutsättningar för att begränsa tolkningsproblemen. Det går självfallet inte att helt undvika frågeställningar av den art som tagits upp av AD och SFO. De uttalanden som gjorts i promemorian torde dock för de allra flesta situationer kunna ge en tillfredsställande vägledning för bedömningen. Förslaget har också i huvudsak godtagits av remissinstanserna.

2.5.3 Förhållandet till 2 § medbestämmandelagen

Mitt förslag: Arbetstagarrepresentanterna i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § MBL (företag inom exempelvis press, radio och TV) får inte delta i styrelsens beslut i en fråga som rör verksamhetens mål och inriktning men väl i dess behandling av frågan.

Promemorians förslag: Arbetstagarrepresentanterna i nu angivna styrelser får inte delta i vare sig behandling eller beslut i fråga som rör verksamhetens mål och inriktning.

Remissinstanserna: Promemorieförslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Det har dock avstyrkts av LO, TCO, Arbetslivscentrum (ALC) och SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen. TCO anser att en inskränkning under alla omständigheter inte bör omfatta arbetstagarrepresentanternas möjlighet att till beslutsunderlaget tillföra sina synpunkter och argument utan endast rätten att delta i beslutsfattandet.

Skälen för mitt förslag: I promemorian har behandlats en fråga som är närbesläktad med jävsreglerna i LSA och LSABF. Enligt 2 § MBL har från den lagens tillämpningsområde undantagits vissa verksamheter som får sin inriktning och sina mål bestämda i vissa särskilda demokratiska former eller är av opinionsbildande eller ideell natur. Exempel på sådana verksamheter är fackliga, politiska och religiösa organisationer liksom företag inom press, radio och TV. I företag och sammanslutningar av dessa slag har arbetstagarinflytandet inte ansetts böra få sträcka sig till verksamhetens mål och inriktning. Lagstiftaren har menat att arbetstagarnas intresse

av inflytande bör stå tillbaka för de andra intressen som gör sig gällande i dessa fall.

Någon motsvarande reglering i styrelserepresentationslagstiftningen finns inte. I promemorians lagförslag har emellertid tagits in en bestämmelse om att arbetstagarrepresentanterna i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § MBL inte får delta i behandlingen av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning. Som skäl till förslaget anförs att de ändamålssynpunkter som ligger bakom bestämmelsen i 2 § MBL gör sig gällande med samma tyngd beträffande arbetstagarledamöterna i en företagsstyrelse.

LO befarar att ett genomförande av förslaget kommer att medföra tillämpningssvårigheter såväl inom det producentkooperativa som det konsumentkooperativa området. LO anser att det är mycket svårt att dra en klar gräns mellan frågor av den typ som avses i 2 § MBL och övergripande företagsledningsbeslut som betingas av tekniska, produktionsmässiga och ekonomiska skäl. LO betonar också att det finns en risk för att arbetstagarrepresentanterna betraktas som "jäviga" så snart frågor av principiell innebörd eller övergripande karaktär aktualiseras.

TCO anser, liksom ALC och SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen, att man – i stället för att inskränka de anställdas inflytande enligt LSA och LSABF – borde ta bort den begränsning som finns i 2 § MBL. Vidare framhålls att några olägenheter inte kommit fram vad beträffar arbetstagarrepresentation i styrelsen för företag inom exempelvis massmedia vid behandling av frågor som avses i 2 § MBL. En avgränsning av detta slag anses i stället kunna skapa praktiska problem.

TCO understryker att några sakligt grundade skäl till varför de anställda inom exempelvis Kooperation, radio och TV skulle vara undantagna från frågor som rör verksamhetens mål och inriktning inte framförts vare sig när MBL tillkom eller i den nu aktuella promemorian. TCO anser att den föreslagna regeln står i direkt motsättning till vad som uttalats i den s. k. kulturpropositionen (prop. 1974:28) om nödvändigheten av de anställdas inflytande på bl. a. innehållet i de kulturella institutionernas verksamhet. TCO anser vidare att en inskränkning i vart fall inte bör omfatta arbetstagarrepresentanternas möjlighet att till beslutsunderlaget tillföra sina synpunkter och argument utan endast avse rätten att delta i själva beslutet.

ALC anser att någon begränsning av representationsrätten i vart fall inte bör komma i fråga utan att det först företas en analys av erfarenheterna av 2 § MBL.

AD anser att den principiellt stränga avgränsningen i 2 § MBL snarast är ett skäl mot en motsvarighet i styrelserepresentationslagen, åtminstone om lösningen där görs "lika onyanserad". AD föreslår en kompromiss efter mönster av den statliga arbetsmarknadssektorn och betonar att det vid frågans praktiska bedömande bör beaktas att inte alla arbetsgivare utan enbart vissa i lagen angivna företagsformer omfattas av styrelserepresentationen.

Enligt min mening kan de ändamålssynpunkter som ligger bakom bestämmelsen i 2 § MBL mycket väl, om inte i ännu högre grad, göras gällande beträffande arbetstagarledamöter i en företagsstyrelse. Arbetstagarledamöterna, som också företräder sina fackliga organisationer, har ett

– till skillnad från övriga anställda – direkt inflytande på samtliga frågor som rör såväl företagets verksamhet som dess mål och inriktning. Jag ser därför klara principiella fördelar med att genomföra promemoriaförslaget. Givetvis kan, liksom vid en direkt tillämpning av 2 § MBL, i det enskilda fallet uppkomma situationer där det inte är helt lätt att avgöra om en inskränkning i en arbetstagarledamots rätt att delta i styrelsearbetet föreligger eller ej. I praktiken torde emellertid de nu aktuella frågorna successivt kunna avgränsas från övriga styrelsefrågor till ledning för det fortsatta styrelsearbetet.

Jag vill alltså förorda att en särreglering vad gäller frågor som avses i 2 § MBL förs in i den nya lagen om styrelserepresentation. Det kan emellertid diskuteras om det är nödvändigt att gå så långt som promemoriaförslaget innebär. TCO har, som nämnts, föreslagit en alternativ modell som innebär att man inskränker arbetstagarrepresentantens rätt att delta i behandlingen av de nu aktuella frågorna enbart vad gäller själva beslutet. Möjligheten att delta i styrelsens diskussion och att ge förslag skulle med en sådan lösning kvarstå.

Den nu skisserade modellen är tilltalande från den synpunkten att den i enlighet med intentionerna bakom 2 § MBL inte begränsar de berörda företagens möjligheter att fritt besluta i frågor som rör verksamhetens mål och inriktning. Men alternativet är också positivt från den synpunkten att det bibehåller de anställdas möjlighet att direkt genom sin styrelserepresentant framföra åsikter och lägga fram förslag i dessa frågor. Enligt min mening kan det nämligen enbart vara till gagn för företaget, om man på ett tidigt stadium får del även av arbetstagarernas synpunkter.

I förhållande till promemoriaförslaget har TCO:s alternativ också den fördelen att arbetstagarrepresentanterna får bättre förutsättningar att själva bedöma huruvida ett kommande beslut avser en fråga som rör verksamhetens mål och inriktning. Den av LO påtalade risken för ogrundade invändningar bör därför bli avsevärt mindre med detta alternativ. De skadeståndsbestämmelser som föreslås i det följande (avsnitt 2.7.2) medför också att de arbetsgivare, som felaktigt åberopar den nu aktuella bestämmelsen, kan drabbas av skadeståndsskyldighet.

Principiellt ser jag inte någon större skillnad mellan promemoriaförslaget och det som jag nu har skisserat. Med hänsyn till de klara fördelar som det sistnämnda alternativet har vill jag därför förorda att arbetstagarrepresentanternas rätt att delta i behandling av de nu aktuella frågorna begränsas endast när det gäller rätten att delta i beslutet. Jag återkommer i specialmotiveringen (14 § andra stycket) till några frågor som rör tillämpningen av bestämmelsen.

2.5.4 Sekretess

Mitt ställningstagande: Någon uttrycklig regel om tystnadsplikt för styrelseledamöter bör inte införas i den nya lagen.

Promemorians ställningstagande: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Ställningstagandet i promemorian har i huvudsak lämnats utan erinran. Enligt juridiska fakulteten vid Lunds universitet borde dock övervägas att införa en sekretessregel i ABL som då skulle gälla samtliga styrelseledamöter i aktiebolag. ALC och TCO efterlyser ytterligare motivuttalanden i frågan. SACO/SR anser att varje styrelse, då en ny facklig representant invalts, ingående bör diskutera och dra upp riktlinjer för hur informationen skall spridas till den fackliga organisationen.

Skälen för mitt förslag: Några uttryckliga regler om tystnadsplikt för arbetstagarrepresentanterna finns inte i styrelserepresentationslagstiftningen. Inte heller finns några sådana regler i annan associationsrättslig lagstiftning, t. ex. ABL. Av allmänna regler om en styrelseledamots ställning som syssloman i företaget har emellertid ansetts följa en skyldighet att iaktta tystlåtenhet beträffande företagets angelägenheter. Detta gäller särskilt beträffande sådana uppgifter vars utlämnande kan skada företaget. I banklagstiftningen finns också allmänna bestämmelser om sekretess (I kap. 6 § bankrörelselagen, 1987:617).

Styrelserepresentationslagstiftningen, som bygger på att de anställda och deras fackliga organisationer skall ges insyn i verksamheten, ställer samtidigt krav på ett tämligen öppet informationsflöde. Detta hänger samman med bl. a. de fackliga organisationernas beslutsstruktur och det sätt på vilket dessa arbetar. En arbetstagarledamot har visserligen ställning som syssloman i företaget och skall som sådan, enligt ett gängse synsätt, iaktta självständighet när han fullgör sitt uppdrag. Men han är också facklig förtroendeman, utsedd av den fackliga organisationen och med ansvar ytterst gentemot de anställda i företaget. Dessa förhållanden ger otvivelaktigt arbetstagarledamotens styrelseuppdrag ett särdrag. För arbetstagarrepresentanterna i styrelsen är det betydelsefullt t. ex. att med andra fackliga förtroendemen, framför allt inom den egna klubbstyrelsen eller motsvarande, kunna diskutera frågor som behandlas i styrelsen. Härigenom kan en viss spänning sägas ha uppstått i frågor rörande sekretess i företagen. De delvis motstridiga intressena har lett till en viss osäkerhet om rättsläget.

I promemorian (avsnitt 7.4) diskuteras närmare de för- och nackdelar som en lagregel om tystnadsplikt kan medföra. Jag delar i allt väsentligt den uppfattning som därvid framförts och ansluter mig också till slutsatsen att någon uttrycklig regel inte bör införas, vare sig i den nya styrelserepresentationslagen eller i den associationsrättsliga lagstiftningen.

Frågorna får, som SACO/SR är inne på, liksom hittills lösas i de enskilda företagsstyrelserna med beaktande av såväl företagets behov av sekretess som de anställdas särskilda intresse av att fortlöpande hållas underrättade om verksamheten. Den risk som ligger i att enskilda företagsstyrelser närmast slentrianmässigt beslutar om sekretess i frågor som behandlas på styrelsemötena bör kunna motverkas, bl. a. genom information och utbildning av arbetstagarrepresentanterna från de fackliga organisationernas sida. Riktlinjen bör vara att arbetstagarrepresentanterna självständigt skall kunna ta ställning till behovet av sekretess i enskilda frågor och i styrelsen

också framföra sina uppfattningar i saken. Beslutar majoriteten av styrelsemedlemmarna ändå om sekretess, finns möjligheten att reservera sig mot beslutet med den opinionsbildande effekt detta kan ha.

Som framhållits i promemorian skulle å andra sidan en uttrycklig regel om rätt för arbetstagarrepresentant att föra vidare det som behandlats i styrelsen till fackföreningen kunna ställa arbetstagarrepresentanten inför svåra lojalitetskonflikter, både i förhållande till företagsstyrelsen och gentemot den egna fackliga organisationen. Härtill kommer den risk som ligger i att frågor av denna art över huvud taget inte längre skulle komma att behandlas vid styrelsesammanträden, utan i stället tas upp i sammanhang där arbetstagarrepresentanterna inte är närvarande. En sådan utveckling skulle leda till ett minskat inflytande för de anställda och i själva verket vara ett grundskott mot hela samverkanstanken i styrelserepresentationslagstiftningen. Jag delar denna uppfattning. Enligt min mening föreligger inte heller skäl att, som föreslås av TCO och ALC, i förarbetena till lagen särskilt ange att arbetstagarledamöter har en rätt att till den fackliga organisationen föra vidare vad som behandlats i företagsstyrelsen. Jag instämmer även i övrigt i de överväganden som i denna del har gjorts i promemorian.

2.5.5 Närvarorätt vid stämma

Mitt förslag: I den nya lagen anges uttryckligen att suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Arbetstagarledamöterna har liksom övriga styrelseledamöter rätt och i vissa fall också skyldighet att närvara på företagets stämma. Styrelsen och verkställande direktören i t. ex. ett aktiebolag är enligt 9 kap. 12 § ABL skyldiga att vid bolagsstämman meddela upplysningar om förhållanden som kan inverka på bedömandet av bolagets årsredovisning och dess ekonomiska ställning eller av annat vid stämman förekommande ärende. Styrelsens medlemmar har däremot inte rösträtt och de har inte heller rätt att vid bolagsstämma framställa förslag, om de inte samtidigt är aktieägare. Arbetstagarrepresentanterna kan också ha sådana rättigheter genom att en lokal facklig organisation utövar rösträtt för aktier som tillhör en löntagarfondstyrelse eller fjärde fondstyrelsen i allmänna pensionsfonden.

I fråga om rätten att närvara och yttra sig vid ett företags stämma är utgångspunkten den motsatta när det gäller suppleant för styrelseledamot; denne har i princip inte rätt att delta. Har suppleanten inträtt i styrelsen, har han emellertid samma ställning vid stämman som den ordinarie medlemmen. Med hänsyn till den särskilda ställning som arbetstagarrepresentanterna är tillförsäkrade, bl. a. genom närvarorätt vid styrelsens sammanträden, torde gällande rätt beträffande dessa vara att de på motsvarande sätt som arbetstagarledamöterna har rätt att närvara och yttra sig vid stämman.

På arbetstagarhåll ute i företagen har dock en viss osäkerhet rått om arbetstagaruppleanternas rätt och möjligheter att delta på stämman. För att någon tvekan inte skall behöva råda i detta avseende har i promemorian uttryckligen angetts att suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande. Jag ansluter mig till promemorieförslaget.

2.6 Personligt betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § ABL m.m

2.6.1 Styrelseledamots betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § ABL

Mitt förslag: Då likvidation av ett aktiebolag har aktualiserats på grund av kapitalförlust skall personligt betalningsansvar för en styrelseledamot i princip inträda om han av försummelse har underlåtit att vidta de åtgärder som åligger honom enligt 13 kap. 2 § ABL. Bevisbördan ligger på styrelseledamoten. Han undgår alltså betalningsansvaret endast om han kan visa att han inte har varit försumlig.

Förslaget i arbetsmarknadsdepartementets promemoria: Styrelseledamoternas personliga betalningsansvar i samband med att ett företag som är likvidationsskyldigt driver verksamheten vidare skall inte gälla arbetstagarrepresentanterna i styrelsen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har avstyrkt förslaget i arbetsmarknadsdepartementets promemoria. Allmänt anses att tillräckligt starka skäl ej föreligger att göra avsteg från principen att alla styrelseledamöter skall ha samma ansvar. Förslaget tillstyrks endast av LO och TCO. LO framhåller att det är nödvändigt med en förändring av den nuvarande ordningen, eftersom den leder till att arbetstagarrepresentanterna, i ett läge där företaget börjar gå dåligt och där likvidationsbalansräkning inte upprättas, ställs inför valet att antingen avgå för att skydda sin personliga ekonomi eller kvarstå för att behovet av facklig insyn och inflytande i detta läge är som störst. Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet inom LO anser dock att förslaget inte bör genomföras. Metall betonar dock att en arbetstagarrepresentant inte bör åläggas ansvar enligt 13 kap. 2 § ABL, om han inte erhållit sådan information att han på ett riktigt sätt kunnat bedöma bolagets ekonomiska ställning.

Förslaget i justitiedepartementets promemoria: Överensstämmer med mitt.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget i justitiedepartementets promemoria. Betalningsansvarskommittén avstyrker emellertid och föreslår i stället att kommittén ges i uppdrag att närmare överväga de frågor som behandlas i promemorian. Även flera remissinstanser inom bankväsendet avstyrker förslaget med motiveringen att frågan bör utredas ytterligare. Ett par remissinstanser föreslår att betalningsansvaret skall kunna jämkas i vissa fall.

Skälen för mitt förslag: Styrelseledamöter kan enligt associationsrättsliga skadeståndsregler bli ersättningsskyldiga dels för skada som de tillfogar företaget, dels för skada som de tillfogar tredje man, t. ex. fordringsägare. Regler om utkrävande av detta skadeståndsansvar finns såvitt gäller aktiebolag i 15 kap. 1 § och 4-6 §§ ABL.

Vid sidan av de associationsrättsliga skadeståndsreglerna finns bestämmelser som ålägger styrelseledamöter ett personligt ansvar för förbindelser (se t. ex. 2 kap. 13 §, 13 kap. 2 § och 16 kap. 1 § ABL). Det kan gälla förpliktelser som uppkommit t. ex. genom åtgärder från styrelseledamöters sida och som skett på bolagets vägnar men innan bolaget registrerats. Ett sådant ansvar för förbindelser skiljer sig från skadeståndsskyldighet därigenom att någon skada, eller ens fara för skada, inte är en förutsättning för ansvaret. Någon möjlighet att jämka betalningsansvaret finns inte heller.

Enligt 13 kap. 2 § ABL svarar styrelseledamöterna solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser, om de försummar att vidta vissa i lagen föreskrivna åtgärder för att sätta bolaget i likvidation. Till skillnad från skadeståndsskyldigheten enligt ABL uppkommer ansvaret oavsett om borgenärer lider skada som står i orsakssammanhang med underlåtenheten eller ej. I arbetsmarknadsdepartementets promemoria (avsnitt 8.2) har närmare redogjorts för bakgrunden till bestämmelserna och för de särskilda problem som de har skapat för arbetstagarrepresentanterna i styrelsen. Det har förekommit t. ex. att arbetstagarledamöterna inte har fått del av väsentlig information om företagens ställning. När företaget sedan gått i konkurs har de tillsammans med övriga styrelseledamöter blivit krävda på betydande belopp avseende skulder som de själva inte känt till existerade. Såvitt är känt har emellertid ingen arbetstagarledamot slutligt blivit ålagd betalningsskyldighet.

Mot bakgrund av en diskussion i frågan dras i arbetsmarknadsdepartementets promemoria den slutsatsen att de skäl som man från arbetstagar sidan har anfört för att begränsa det personliga betalningsansvaret för arbetstagarrepresentanterna i styrelsen väger över och motiverar ett avsteg från huvudregeln om likställdhet mellan styrelseledamöterna. I promemorian föreslås därför att ansvar enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag inte skall gälla en arbetstagarledamot. Förslaget innebär inte någon fullständig ansvarsbefrielse när fråga om likvidation uppkommer i företaget. Skadeståndsansvar enligt t. ex. 15 kap. 1 § ABL skall alltså kunna göras gällande även mot en arbetstagarledamot i företagens styrelse.

Som även framhålls i arbetsmarknadsdepartementets promemoria kan flera principiella invändningar riktas mot förslaget. En sådan gäller de effekter en begränsning av ansvaret skulle kunna tänkas få på arbetet i styrelsen. Det är nämligen allmänt sett viktigt att arbetstagarledamöternas arbete i styrelsen inte uppfattas som mindre betydelsefullt än övriga ledamöters. Ett avsteg från likställighetsprincipen skulle kunna få till följd att arbetstagarledamöternas arbete betraktades som mindre seriöst – med de negativa följder detta skulle få för samarbetet och insynsmöjligheterna i företaget.

Dessa synpunkter har framförts också av remissinstanserna. Mot denna

bakgrund och då jag ser det som väsentligt att arbetstagarledamöterna har ett med övriga ledamöter likvärdigt inflytande i styrelsen är jag inte beredd att godta förslaget att helt undanta arbetstagarledamöterna från betalningsansvaret enligt 13 kap. 2 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag.

Som tidigare framgått har det emellertid under beredningen av detta lagstiftningsärende företagits en fördjupad analys av hithörande frågor. I justitiedepartementets promemoria föreslås att det skall införas ett sk presumtionsansvar för samtliga styrelseledamöter, dvs. även för arbetstagarledamöterna. Förslaget utgår från att rättsläget är oklart när det gäller frågan om det krävs att en styrelseledamot varit försumlig för att han skall bli betalningsskyldig enligt 13 kap. 2 § ABL.

Inte minst med tanke på arbetstagarledamöternas intressen är det enligt min mening angeläget att rättsläget nu klarläggs. Liksom det stora flertalet remissinstanser anser jag justitiedepartementets promemoria vara väl ägnad att läggas till grund för vad detta klarläggande bör innebära. Enligt min uppfattning behövs alltså inte någon ytterligare utredning av frågan.

En utgångspunkt för ställningstagandet bör enligt min mening vara att regeln om betalningsansvar i 13 kap. 2 § ABL skall innebära en lämplig avvägning mellan bolagsborgenärernas och styrelseledamöternas intressen. Skyddet för borgenärerna ligger normalt i det aktiekapital som är insatt i bolaget. Det är därför uppenbart att borgenärerna kan ha ett befogat intresse av ett betalningsansvar för styrelseledamöterna personligen, om dessa underlåter att vidta likvidationsåtgärder efter en kapitalförlust. Som har framhållits i förarbetena till ABL (prop. 1975:103 s. 502) torde nämligen borgenärernas intresse inte alltid bli tillgodosett genom reglerna om skadestånd i 15 kap. Styrelseledamöterna har samtidigt ett befogat intresse av att inte åläggas ett personligt betalningsansvar, om de har iakttagit den omsorg som rimligen kan begäras av dem med hänsyn till vad som åligger styrelsen enligt 13 kap. 2 § första stycket.

Jag delar vidare, som förut har nämnts, uppfattningen att samtliga styrelseledamöter bör falla under samma ansvarsregel. Man bör alltså undvika att lägga ett lindrigare ansvar exempelvis på arbetstagarrepresentanterna än på andra styrelseledamöter. Med en särreglering av det slaget finns det en viss risk för att arbetstagarrepresentanterna inte kommer att uppfattas som fullvärdiga ledamöter av styrelsen.

Vid en samlad bedömning innebär det enligt min mening en skälig avvägning mellan bolagsborgenärernas och styrelseledamöternas intressen, om betalningsansvar för en styrelseledamot enligt 13 kap. 2 § ABL inträder i princip endast då styrelseledamoten kan anses ha gjort sig skyldig till försummelse. Med försummelse avser jag att styrelseledamoten uppsåtligt eller av oaktsamhet har underlåtit att fullgöra vad som åligger honom eller henne enligt paragrafens första stycke.

Typiskt sett kan det emellertid vara förenat med betydande svårigheter för en bolagsborgenär att bevisa att underlåtenheten beror på försummelse. Däremot torde den styrelseledamot som inte varit försumlig i regel inte ha några större svårigheter att visa på de omständigheter som talar för att någon försummelse inte har förelegat.

Övervägande skäl talar därför enligt min mening för att styrelseledamöternas betalningsansvar utformas som ett s.k. presumtionsansvar. Det innebär att en styrelseledamot bör gå fri från betalningsansvar enligt paragrafens fjärde stycke endast om han eller hon kan visa att underlåtenheten att fullgöra vad som åligger ledamoten enligt första stycket inte har berott på egen försumlighet. Bevisvårigheter i frågan om styrelseledamoten har iakttagit den grad av omsorg som rimligen kan begäras bör alltså gå ut över denne. För en styrelsesuppleant som inträder i styrelsen bör gälla samma grundsats i fråga om betalningsansvaret som för en ordinarie ledamot (jfr 8 kap. 1 § ABL).

Som AD har varit inne på i sitt remissvar bör betalningsansvar för en styrelseledamot enligt den nu föreslagna regeln inträda endast om försummelsen beror på denne själv.

Med en ansvarsregel som den nu föreslagna öppnas möjligheter att befria den styrelseledamot som inte varit försumlig från betalningsansvaret. En styrelseledamot som inte har kunnat visa att han eller hon inte varit försumlig bör däremot bära det fulla ansvaret gentemot bolagets borgenärer. Det saknas enligt min mening skäl att, som ett par remissinstanser har föreslagit, öppna möjligheter till jämkning av betalningsansvaret i vissa fall. Jag vill också påpeka att – liksom hittills – kausalitet mellan försummelsen och skadan inte skall krävas för ansvar.

Jag går därefter över till frågan om vad som närmare bör krävas för att ansvarsbefrielse för en styrelseledamot skall kunna komma i fråga enligt den nu föreslagna regeln. En utgångspunkt bör vara att okunnighet som bottnar i självvald passivitet inte skall föranleda att en styrelseledamot befrias från ansvar. Den som åtar sig ett styrelseuppdrag måste se till att inhämta den information som är nödvändig för att bedöma företagets ställning. Fall kan dock tänkas då en styrelseledamot inte kan klandras för sin okunnighet om bolagets dåliga ekonomiska ställning. Material som har förelagts en styrelseledamot kan exempelvis ha varit felaktigt eller missvisande på ett sådant sätt att denne inte har insett eller bort inse att det har funnits anledning att vidta sådana åtgärder som anges i paragrafens första stycke. Detsamma gäller i fall då en styrelseledamot har undanhållits väsentlig information om företagets ekonomiska ställning som övriga styrelseledamöter har fått del av. Hänsynen till bolagets borgenärer kan inte kräva att en styrelseledamot åläggs betalningsansvar i fall som dessa. Detta gäller oavsett om ledamoten är vald av bolagsstämman eller har sitt mandat från arbetstagarna.

Som framhålls i promemorian utses till styrelseledamöter i aktiebolag inte sällan personer med sinsemellan helt olika slags kompetens och intresseinriktning. Det kan vara en fördel att styrelsen ges en allsidig sammansättning, så att den har ett inslag av personer som inte främst har erfarenhet av företagsledning utan exempelvis har anknytning till myndigheter eller vetenskaplig forskning. Inom en och samma styrelse kan ledamöterna också ha uppgifter av i viss mån olika slag och omfattning (jfr förhandlingarna vid Det tjugonionde nordiska juristmötet i Stockholm 10–21 augusti 1981, Del I s. 363–388 och Del II s. 221–244, särskilt s. 228 f). Med den nu föreslagna ansvarsregeln finns det i och för sig utrymme att beakta

individuella faktorer av det slag som nu har nämnts. Enligt min mening kan det emellertid endast i undantagsfall vara skäl att beakta sådana individuella faktorer. Det får nämligen i princip förutsättas att varje styrelseledamot – vare sig ledamoten är vald av bolagsstämman eller är en arbetstagarrepresentant – har sådan kompetens och intresseriktning att han eller hon kan bedöma om bolagets ekonomiska ställning har försämrats så mycket som anges i 13 kap. 2 §. Varje styrelseledamot får vidare, oavsett arbetsfördelningen inom styrelsen, anses ansvarig för att styrelseuppdragets elementära uppgifter fullgörs.

2.6.2 Betalningsansvar i likvidationssituationer enligt annan associationsrättslig lagstiftning än ABL

Mitt förslag: Ett betalningsansvar av det slag som har förordats när det gäller ABL skall gälla också enligt annan associationsrättslig lagstiftning.

Förslaget i justitiedepartementets promemoria: Ett betalningsansvar av det slag som har förordats när det gäller ABL skall gälla också försäkringsrörelselagen (1982:713) och bankaktiebolagslagen (1987:618).

Remissinstanserna: Promemorieförslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran. LRF har dock framhållit att frågan om ett motsvarande betalningsansvar för styrelseledamöter enligt föreningslagsstiftningen inte har behandlats i promemorian. Liknande synpunkter har framförts av Sveriges Föreningsbankers Förbund.

Skälen för mitt förslag: I 14 kap. 2 § försäkringsrörelselagen och 10 kap. 3 § bankaktiebolagslagen finns bestämmelser med, såvitt nu är av intresse, samma innehåll som 13 kap. 2 § ABL. Det är därför enligt min mening naturligt och lämpligt att de angivna lagrummen i försäkringsrörelselagen och bankaktiebolagslagen ändras på samma sätt som jag nyss föreslagit i fråga om 13 kap. 2 § ABL.

Inom föreningslagstiftningen saknas bestämmelser om skyldighet för ekonomiska förening att träda i likvidation när viss del av föreningens insatskapital har gått förlorat. Inte heller finns föreskrifter om personligt betalningsansvar för styrelseledamöter eller andra vid sådan kapitalförlust. Däremot finns i 11 kap. 3 § NFL bestämmelser om tvångslikvidation när medlemsantalet har gått ned under det föreskrivna. Om antalet medlemmar går ned under fem eller – om medlemmarna är andra föreningar – tre, skall styrelsen enligt paragrafens första stycke snarast möjligt till föreningsstämma hänskjuta frågan huruvida föreningen skall träda i likvidation. Om stämman inte beslutar att föreningen med anledning av nedgången i medlemsantalet skall träda i likvidation, får föreningen anstånd till dess att tre månader har förflutit från det att minimiantalet underskreds. Inträder inte tillräckligt antal medlemmar inom denna tid, skall styrelsen,

om stämman inte fattar likvidationsbeslut, ansöka hos rätten om tvångslikvidation. Styrelseledamöter som underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt paragrafens första stycke samt andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar svarar enligt fjärde stycket solidariskt för föreningens uppkommande förpliktelser. Även en föreningsmedlem som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om detta förhållande deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet kan drabbas av sådant ansvar.

Liknande bestämmelser finns i 9 kap. 2 och 3 §§ föreningsbankslagen (1987:620).

De nu redovisade föreningsrättsliga bestämmelserna har i viss mån byggts upp med 13 kap. 2 § ABL som förebild. Den oklarhet om rättsläget som råder beträffande 13 kap. 2 § ABL (se avsnitt 2.6.1) gäller även de föreningsrättsliga bestämmelserna. Det finns således här ett behov av att klarlägga rättsläget. Enligt min mening är vidare de överväganden angående betalningsansvaret som har gjorts i avsnitt 2.6.1 i huvudsak giltiga även när det gäller de i förevarande avsnitt behandlade reglerna i NFL och föreningsbankslagen. Dessa regler bör därför enligt min uppfattning ändras på motsvarande sätt som föreslagits i fråga om 13 kap. 2 § ABL.

2.7 Sanktionsregler

2.7.1 Bakgrund

Den associationsrättsliga lagstiftningen innehåller sanktionsregler av olika slag. I ABL exempelvis finns, som berörts tidigare, skadeståndsregler. Vidare finns straffbestämmelser (se 19 kap. 1 § punkten 2 ABL med hänvisningar till 8 kap. 8 § andra stycket och 8 kap. 9 § första stycket samma lag) som avser att säkra att arbetstagarledamöterna får tillfälle att effektivt delta i styrelsearbetet. LSA och LSABF däremot saknar helt sanktionsbestämmelser. En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot styrelserepresentationslagens bestämmelser kan således inte drabbas av någon påföljd. Däremot kan parterna vända sig till AD och genom fastställelse- eller fullgörelsetalan få avgjort det som är tvistigt. Ett avgörande i domstolen med anledning av en fullgörelsetalan kan också förenas med ett vitesföreläggande.

En förutsättning för att en tvist om tillämpningen av LSA eller LSABF skall kunna prövas av AD är att tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda (21 § LSA, 20 § LSABF). Tvisten är i så fall en arbetstvist. Den kan t. ex. gälla frågan om en arbetstagarrepresentants rätt att delta i arbetet inom ett arbetsutskott eller en fråga om jäv för arbetstagarrepresentant. Tvister som uteslutande rör arbetstagarorganisationernas interna förhållanden, såsom t. ex. ordningen för att utse arbetstagarrepresentanter enligt 12 § LSA, är undantagna från AD:s prövning.

Mitt förslag: Den nya lagen tillförs bestämmelser om skadestånd. Enligt dessa kan en arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot lagen åläggas att betala ekonomiskt och allmänt skadestånd.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har godtagits av de flesta remissinstanserna. Endast SAF, BAO och SHIO-Familjeföretagen har avstyrkt förslaget.

AD efterlyser en fördjupad analys och för rättstillämpningen vägledande kommentarer om t. ex. vari en skadebringande handling eller underlåtenhet skall bestå. LO anser att arbetstagarorganisationernas skadeståndsansvar skall begränsas till enbart allmänt skadestånd och förespråkar, liksom TCO och ALC, att skadeståndsansvaret inte bara skall omfatta handling som innebär att man bryter mot den nya lagen utan också förfarande i strid mot förhållningsreglerna i 8 kap. 8 och 9 §§ ABL. Juridiska fakulteten vid Lunds universitet förordar att en eventuell skadeståndsregel skall omfatta endast fall då en arbetsgivare motsätter sig att inrätta styrelsrepresentation för de anställda.

Skälen för mitt förslag: Arbetstagarorganisationerna har framfört kritik mot att det saknas skadeståndsbestämmelser i LSA och LSABF. Det har framhållits bl. a. att övrig lagstiftning på området innehåller regler om skadestånd, och att det inte finns anledning tro att de skäl som bär upp dessa regler skulle ha mindre giltighet i fråga om arbetstagarnas rättigheter enligt styrelsrepresentationslagstiftningen. Skadeståndsregler skulle vidare, menar kritikerna, bidra till att flera tvister på området blev föremål för avgörande i AD. I detta har det sagts ligga ett särskilt värde eftersom domstolens domar får stor genomslagskraft bland parterna på arbetsmarknaden och att det därmed skapas en större enhetlighet vid tillämpningen av lagstiftningen.

Med hänsyn till det anförda har i promemorians lagförslag tagits in särskilda bestämmelser om skadestånd. Bestämmelserna har utformats efter mönster av skadeståndsbestämmelser i annan arbetsrättslagstiftning och innebär att en arbetsgivare eller arbetstagarorganisation som bryter mot lagen kan åläggas att betala skadestånd. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer (ekonomiskt skadestånd) och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär (allmänt skadestånd). Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Jag anser – i likhet med en majoritet av remissinstanserna – att promemorians förslag skall genomföras. Enligt min mening är det närmast självklart att styrelsrepresentationslagstiftningen på samma sätt som annan kollektiv arbetsrättslagstiftning skall vara skadeståndsanktionerad. Sådana regler bör inte, som juridiska fakulteten vid Lunds universitet föreslår, begränsas till en eller annan särskilt angiven situation utan måste kunna tillämpas i samtliga de fall då föreskrifterna i lagen inte efterlevs. Det bör dock betonas att skadeståndsansvar enligt förslaget endast skall kunna

göras gällande arbetsgivare och arbetstagarorganisationer emellan. Jag återkommer till denna fråga i specialmotiveringen (15 §).

Det bör vidare med anledning av vad AD uttalat i sitt remissvar särskilt framhållas att skadeståndsbestämmelserna i den nya lagen givetvis avser endast åsidosättande av bestämmelser i den lagen. Några gränsdragningsproblem i förhållande till den associationsrättsliga lagstiftningen torde inte behöva uppkomma. Sådana skulle emellertid kunna uppkomma om man, såsom LO, TCO och ALC förespråkar, kopplar skadeståndsansvaret i den nya lagen till ABL. Det är givetvis möjligt att i den associationsrättsliga lagstiftningen bredda skadeståndsreglerna, men detta bör inte ske inom ramen för denna begränsade översyn.

Jag vill alltså förorda den lösning som föreslagits i promemorian. Det innebär även att jag anser att skadeståndsbestämmelserna inte skall ha olika innehåll beroende på om det är en arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot lagen. Jag vill här också särskilt betona att skadeståndsansvaret enligt den nya lagen åvilar endast arbetsgivare och arbetstagarorganisationer. Under de särskilda förutsättningar som angetts kommer även ett kommissionärsföretag eller ett dotterföretag utan egna anställda att ha ett skadeståndsansvar enligt lagen. Något skadeståndsansvar för den enskilde arbetstagarrepresentanten föreligger däremot inte.

2.7.3 Tidsfrister för att väcka talan

Mitt förslag: Den som vill kräva skadestånd enligt den nya lagen skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden påkallats förhandling rörande anspråket enligt MBL eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från det skadan inträffade.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: AD anser att den valda modellen inte är den bästa utan att man i stället bör anknyta till motsvarande regler i MBL. Förslaget har i övrigt lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: Till skadeståndsreglerna har i förslaget knutits bestämmelser om tidsfrister som skall gälla för talan om skadestånd. Dessa innebär i korthet att den som vill kräva skadestånd på grund av lagbrott skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden påkallats förhandling rörande anspråket enligt MBL eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från det skadan inträffade. Följs inte dessa tidsfrister, har rätten till talan gått förlorad.

Förslaget till dessa regler i promemorian har utformats efter mönster av

annan arbetsrättslig lagstiftning, närmast förtroendemannalagen. Likartade bestämmelser finns även i senare lagstiftning, exempelvis LAS.

De föreslagna reglerna har enligt min mening fått en ändamålsenlig och rimlig utformning. De är också enkla och entydiga. Det saknas därför anledning att överväga en annorlunda modell för dessa regler. Jag ansluter mig således till förslaget i promemorian.

2.8 Den associationsrättsliga lagstiftningen

Mitt förslag: Med anledning av den nya styrelserepresentationslagen måste vissa följändringar företas i lagar på det associationsrättsliga området.

Promemorians förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget har lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: Jag hänvisar till promemorian (avsnitt 10.2) och till vad jag anför i specialmotiveringen (avsnitt 4.2). Här bör dock redan nu nämnas att de av mig upprättade lagförslagen delvis avviker från promemorians förslag till följd av att riksdagen infört en ny banklagstiftning och beslutat om en ny lag om ekonomiska föreningar.

Den nya banklagstiftningen (prop. 1986/87:12, NU 36, rskr. 356), som trädde i kraft den 1 juli 1987, omfattar fyra lagar – bankrörelselagen (1987:617), bankaktiebolagslagen (1987:618), sparbankslagen (1987:619) och föreningsbankslagen (1987:620) – och ersätter lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanksbanker och lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen. Lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (FL) ersätts den 1 januari 1988 med lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar (prop. 1986/87:7, LU 20, rskr. 172, NFL).

2.9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

2.9.1. Ikraftträdande

Jag förordar att den nya lagstiftningen får träda i kraft den 1 januari 1988. LSA och LSABF skall då upphöra att gälla.

2.9.2. Övergångsbestämmelser

Ett beslut som har fattats före ikraftträdandet om att inrätta styrelserepresentation för de anställda och att utse arbetstagarrepresentanter skall gälla även efter det att den nya lagen trätt i kraft. Motsvarande bör gälla beslut om undantag som meddelats enligt 17 § LSA och 19 § LSABF.

Som framhålls i promemorian blir den nya lagens bestämmelser om skadestånd tillämpliga bara på rättshandlingar som företas efter ikraftträ-

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu anfört har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om styrelserepresentation för de privatanställda.
2. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
3. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
4. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
5. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
6. lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620),
7. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
8. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479),
9. lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar,
10. lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar,
11. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
12. lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stads-
hypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,
13. lag om ändring i lagen (1978:65) om Sveriges allmänna hypoteks-
bank och om landshypoteksföreningar,
14. lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypoteks-
kassan,
15. lag om ändring i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled.

Förslagen under 2, 3 och 15 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet, förslagen under 4–7, 10 och 12–14 i samråd med statsrådet Johansson, förslaget under 8 i samråd med chefen för bostadsdepartementet samt förslaget under 9 i samråd med chefen för jordbruksdepartementet.

Förslagen har granskats av lagrådet.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om styrelserepresentation för de privatanställda

4.1.1 Allmänt

Såväl LSA som LSABF reglerar de privatanställda arbetstagarnas rätt till representation i företagens styrelser. I detta avseende innebär den nya lagen ingen förändring. Det bör emellertid för tydlighetens skull framgå även av lagens rubrik vilken omfattning bestämmelserna skall ha. Jag föreslår därför att lagstiftningen rubriceras *lag om styrelserepresentation för de privatanställda*.

Förslaget till ny lag överensstämmer i huvudsak med lagförslaget i

promemorian. Som framgår av den allmänna motiveringen har jag emellertid funnit anledning att i vissa avseenden föreslå andra lösningar än dem som valts i promemorian. Jag har också föreslagit en del redaktionella justeringar. Jag kommer i det följande att närmare redogöra för de ändringar i lagtexten som jag vidtagit.

I den mån inte annat sägs i det följande ansluter jag mig emellertid till den specialmotivering som finns i promemorian (avsnitt 10. 1).

4.1.2 Inledande bestämmelser

1 §

Denna lag syftar till att genom styrelserepresentation ge de anställda insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

Jag hänvisar till promemorian (1 §).

2 §

Med företag avses i denna lag aktiebolag, bank, hypoteksinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk förening.

Med koncern avses i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385), 1 kap 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618), 1 kap. 2 § sparbankslagen (1987:619), 1 kap. 8 § föreningsbankslagen (1987:620), 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 1 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

Förutom redaktionella ändringar och kompletteringar till följd av den nya banklagstiftningen och den nya lagen om ekonomiska föreningar överensstämmer lagförslaget i huvudsak med promemorian (2 §).

I paragrafens första stycke anges vilka företag som omfattas av den nya lagen. Lagens tillämpningsområde överensstämmer i huvudsak med tillämpningsområdena för LSA och LSABF. En mindre utvidgning blir dock följden av att undantagsbestämmelserna i 2 § LSA inte tas med i den nya lagen.

Undantagen i 2 § 1 LSA avser bank- och försäkringsaktiebolag. Dessa associationer, liksom ömsesidiga försäkringsbolag (jfr 2 § 2 LSA och 118 § första stycket 1 FL), omfattas av den nya lagen redan till följd av sammanläggningen av LSA och LSABF.

Undantagen i 2 § 2-3 LSA avser vissa associationer som närmast är att betrakta som ekonomiska föreningar. Således omfattar den nya lagen nu också understödsföreningar (sjukkassor och andra försäkringsföreningar) och hypoteksföreningar. Hypoteksföreningarnas huvudorganisationer, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och Sveriges allmänna hypoteksbank, samt Svenska skeppshypotekskassan bör emellertid också omfattas av den nya lagen. I likhet med hypoteksföreningarna är dessa associationer av särpräglad kooperativ natur. Det råder viss osäkerhet om hypoteksinstitutionerna är att hänföra till ekonomiska föreningar. Till undvikande av denna osäkerhet har därför i lagrummet särskilt angetts att lagen även gäller hypoteksinstitut. Däremot faller Trafikförsäkringsför-

eningen (jfr 118 § första stycket 3 FL) alltjämt utanför lagens tillämpningsområde. Denna association kan inte hänföras till någon av de företagsformer som anges i den nya lagen.

Lagen blir vidare tillämplig inte bara på centrala föreningsbanker (tidigare centralkassor för jordbrukskredit, jfr 4 § LSABF), utan också på lokala föreningsbanker (tidigare jordbrukskassor, jfr 2 § 3 LSA).

Med *bank* avses i den nya lagen bankaktiebolag, sparbank och föreningsbank (jfr 1 kap. 1 § andra stycket bankrörelselagen, 1987:617). Med *försäkringsbolag* avses liksom hittills försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag (jfr 4 § LSABF och 1 kap. 1 § försäkringsrörelselagen, 1982:713).

Genom den föreslagna bestämmelsen torde någon tvekan inte behöva råda om vilka associationer som omfattas av lagen. Det finns därför ingen anledning att, som föreslagits under remissbehandlingen av promemorian, i lagen mera detaljerat än så här ange vilka associationsformer som träffas av lagens bestämmelser.

Enligt min mening bör man inte utan starka skäl undanta vissa företag som drivs i de former som anges i bestämmelsen från lagstiftningens tillämpningsområde. Jag anser att de av BAO påtalade förhållandena beträffande de lokala föreningsbankerna (se avsnitt 2.3.1) inte motiverar någon fortsatt undantagsregel. De mindre bankerna torde för övrigt redan på grund av regeln i 4 § inte komma att beröras av lagen.

Å andra sidan bör det inte i detta mera begränsade översynsarbete komma i fråga att till lagstiftningen anknyta andra associationsformer än dem som avses i första stycket. Såväl häradsallmänningar som allmänningsskogarna i Norrland och Dalarna faller därför, om de inte drivs i sådan form som anges i första stycket, alltjämt utanför lagens tillämpningsområde. På lång sikt är emellertid en sådan lösning inte tillfredställande. I princip skall inte valet av associationsform vara styrande när det gäller rätten till styrelserepresentation för de anställda. Det är därför min avsikt att senare företa en inventering och analys av de företag som alltjämt faller utanför tillämpningen. Innan en sådan undersökning är verkställd vill jag dock inte gå in på någon ytterligare utvidgning av lagens tillämpningsområde.

I andra stycket regleras koncernbegreppet. Någon ändring i förhållande till tidigare bestämmelser är inte avsedd. Bestämmelsen har dock kompletterats med ytterligare hänvisningar till motsvarande regler i den associationsrättsliga lagstiftningen. I övrigt får jag hänvisa till vad jag anfört i avsnitt 2.3.4.

3 §

En arbetstagare hos ett kommittent- eller moderföretag, som stadigvarande är verksam i ett kommissionärs- eller dotterföretag utan att vara anställd där, skall vid tillämpningen av denna lag betraktas som anställd även i kommissionärs- eller dotterföretaget.

Vid tillämpningen av denna lag skall ett kollektivavtal som gäller mellan en lokal arbetstagarorganisation och kommittent- eller moderföretaget betraktas som ett kollektivavtal även i förhållande till kommissionärs- eller dotterföretaget.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar, syftar till att eliminera vissa otillfredsställande förhållanden som kan uppstå i en del kommissionärs- och dotterföretag. Som närmare har beskrivits i avsnitt 2.3.5 är situationen inte sällan den att arbetstagare verksamma i ett sådant har sina anställningsförhållanden reglerade med ett annat företag. Effekten av en sådan konstruktion, som oftast har sin grund i personaladministrativa överväganden, är att arbetstagarna i kommissionärs- eller dotterföretaget inte får rätt till styrelserepresentation i det företag där de arbetar.

Genom bestämmelsen i första stycket skall arbetstagare som på det angivna sättet stadigvarande är verksamma i ett företag, utan att ett anställningsförhållande föreligger, vid tillämpningen av den nya lagen under vissa förhållanden betraktas som anställda även i det företaget. Arbetstagarna ges därmed rätt att genom den fackliga organisationen utse representanter i styrelsen för kommissionärs- eller dotterföretaget, även om de har träffat sina anställningsavtal med kommittent- eller moderföretaget.

Några problem rörande vilka företag som är att anse som kommissionärsföretag skall inte behöva uppstå. Begreppet anknyter till den definition av kommissionärsföretag som ges i 2 § 2 mom. andra stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt. I ett typiskt kommissionärsföretagsförhållande driver ett aktiebolag, kommissionärsbolaget, verksamhet för ett annat företags, kommittentföretagets, räkning. Verksamheten bedrivs visserligen under kommissionärsbolagets egen firma, men den är av osjälvständig karaktär och behärskas i realiteten av kommittentföretaget. En utförlig redogörelse för kommissionärsbolagsförhållanden återfinns i rättsfallet NJA 1975 s. 45. Jfr också AD 1979 nr 129.

Vad gäller begreppet dotterföretag får jag hänvisa till stadgandet i 2 § andra stycket lagförslaget.

En förutsättning för att bestämmelsen skall bli tillämplig är att arbetstagarna stadigvarande är verksamma i kommissionärs- eller dotterföretaget. Härigenom undantas från bestämmelsens tillämpningsområde fall då arbetstagare lånas in tillfälligt. Av betydelse för att avgöra när en arbetstagare skall anses vara stadigvarande verksam i ett företag blir i första hand vad som har avtalats mellan parterna eller vad som i övrigt kommer fram om avsikten med arbetet. Har avsikten redan från början varit att en arbetstagare skall utföra sitt arbete i kommissionärs- eller dotterföretaget, får denne anses vara stadigvarande verksam i företaget så snart arbetet påbörjats. Men även i de fall där avsikten från början varit att arbetet skall vara begränsat i tiden men där utvecklingen rent faktiskt har lett till att arbetstagaren har arbetat kvar i företaget under avsevärd tid kan situationen vara att bedöma så att arbetstagaren skall anses vara stadigvarande verksam inom företaget. Vad som skall förstås med begreppet stadigvarande verksam får alltså bedömas från fall till fall med utgångspunkt från hur arbetsförhållandena är beskaffade eller är avsedda att gestalta sig för den enskilde arbetstagaren. Den tid under vilken någon har varit verksam i ett visst företag kan givetvis också få betydelsen för bedömningen. Jag är emellertid inte beredd att, som AD tycks vara inne på, närmare kvantifiera eller på annat sätt precisera begreppet. Vad som nu anförts bedömer jag

vara tillräckligt för att frågan skall kunna få en tillfredsställande lösning i det enskilda fallet.

Den omständigheten att en arbetstagare, som stadigvarande är verksam i ett kommissionärs- eller dotterföretag, skall betraktas som anställd i det företaget utesluter inte att han eller hon vid tillämpningen av lagen även skall betraktas som anställd i det företag där det egentliga anställningsförhållandet föreligger. Detta framgår av att lagtexten anger att arbetstagaren vid tillämpningen av lagen skall betraktas som anställd "även" i kommissionärs- eller dotterföretaget. Situationen kan jämföras med den som gäller styrelserepresentation i moderföretag. De anställda i t. ex. ett dotterbolag inom en koncern betraktas som anställda såväl i dotterföretaget som i moderföretaget när det gäller styrelserepresentation.

I avsnitt 2.3.5 har jag närmare redovisat hur kravet på kollektivavtal skall behandlas när det blir fråga om att inrätta styrelserepresentation i kommissionärs- eller dotterföretag utan egna anställda. I paragrafens andra stycke regleras situationen då ett sådant avtal inte föreligger i kommissionärs- eller dotterföretaget. Om i stället kollektivavtal finns mellan en lokal arbetstagarorganisation och huvudföretaget (kommittent- eller moderföretaget) skall detta vara tillräckligt för rätt till styrelserepresentation i kommissionärs- eller dotterföretaget. Föreligger över huvud taget inga kollektivavtal i de berörda företagen, är också rätten till arbetstagarrepresentation i styrelsen utesluten.

Kravet på att de lokala parterna skall vara kollektivavtalsbundna gäller inte bara i fråga om rätten att besluta att styrelserepresentation skall inrättas utan också i fråga om vem som har rätt att utse arbetstagarledamöter. Dessa bestämmelser finns i 6 och 7 §§ lagförslaget. Vid tillämpning av dessa bestämmelser i fråga om styrelserepresentation i kommissionärs- och dotterföretag utan egna anställda är, som en följd av stadgandet i 3 § andra stycket, de lokala arbetstagarorganisationerna vid dessa företag ensamma berättigade att besluta om inrättande av styrelserepresentation respektive utse arbetstagarrepresentanter.

4.1.3 Rätten till styrelserepresentation

4 §

I ett företag som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt till två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Bedriver företaget verksamhet inom skilda branscher och har det under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagare, har de anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot.

De anställdas rätt till styrelserepresentation enligt första stycket får dock inte leda till att antalet arbetstagarledamöter överstiger antalet övriga styrelseledamöter.

Om företaget är ett moderföretag, skall vad som sägs i första och andra styckena om företag avse koncernen i dess helhet och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

Förutom vissa redaktionella ändringar överensstämmer mitt förslag med promemorians (4 §).

Jag ansluter mig till promemorians motivering. Jag hänvisar också till vad jag anfört i avsnitt 2.3.6 och 2.4.1. Jag vill dock tillägga följande.

I promemorian betonas att det i normalfallet inte torde uppstå några svårigheter att fastställa om ett företag bedriver verksamhet inom skilda branscher. Jag delar denna uppfattning. I tveksamma fall kan man, såsom föreslås i promemorian, hämta viss ledning i den SNI-kod (svensk standard för näringsindelning) som finns för varje arbetsställe i statistiska centralbyråns företagsregister. Vägledande för frågans bedömning kan också i vissa fall vara – vilket hänger samman med det syfte som ligger bakom lagförslaget – om arbetstagarna är anslutna till olika fackliga organisationer.

5 §

När arbetstagarledamöterna har utsetts förändras inte de anställdas rätt till styrelserepresentation under mandatperioden, om antalet anställda eller antalet övriga styrelseledamöter minskar.

Jag hänvisar till promemorian (5 §).

4.1.4 Inrättande av styrelserepresentation

6 §

Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget.

Om beslutet rör moderföretag, fattas det av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda. I 10 § andra stycket finns bestämmelser om när arbetstagarledamöter eller suppleanter (arbetstagarrepresentanter) får tillträda sina uppdrag.

Förslaget överensstämmer, bortsett från redaktionella justeringar, med promemorians (6 §). Jag ansluter mig till promemorians motivering. Jag vill emellertid lägga till att, om enighet råder mellan företaget och den fackliga organisationen, ingenting hindrar att arbetstagarrepresentanterna tillträder sina uppdrag innan de tre månaderna har gått till ända (jfr 10 § andra stycket).

Vad gäller kravet på kollektivavtal för styrelserepresentation i kommissionärs- och dotterföretag utan egna anställda men med i företaget stadigvarande verksamma arbetstagare hänvisar jag till vad jag anfört i avsnitt 2.3.5 och i specialmotiveringen till 3 §.

7 §

Arbetstagarrepresentanterna utses av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget eller, i moderfö-

retag, av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Prop. 1987/88: 10

Bortsett från vissa redaktionella ändringar överensstämmer förslaget med promemorian (7 §). Jag ansluter mig till promemorians motivering.

Beträffande tillämpningen av lagrummet när arbetstagarledamöter skall utses i kommissionärs- eller dotterföretag utan egna anställda men med i företagen stadigvarande verksamma arbetstagare hänvisar jag till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.5) och i specialmotiveringen till 3 §.

8 §

Om organisationerna inte enas om annat, gäller följande ordning för att utse arbetstagarrepresentanterna.

Om mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarerna vid företaget eller koncernen tillhör samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter. Om en annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarerna, får dock denna organisation utse en av suppleanterna.

Om ingen organisation företräder mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarerna vid företaget eller koncernen, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant. Om de anställda har rätt till tre ledamöter och tre suppleanter, får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter.

Om man, på grund av bestämmelsen i 4 § andra stycket, skall utse endast en arbetstagarrepresentant och en suppleant, görs det av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller koncernen.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf skall lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation anses som en organisation.

I paragrafen anges den ordning som gäller för att utse arbetstagarrepresentanter, om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat. Motsvarande bestämmelser enligt gällande rätt finns i 12 § LSA och 13 § LSABF. Förutom en saklig ändring av bestämmelserna, som närmare kommer att behandlas i det följande, har paragrafen redigerats om något i syfte att öka överskådligheten.

Också i förhållande till förslaget i promemorian (8 §) har vissa redaktionella ändringar företagits. Ändringarna innebär bl. a. att tredje stycket i promemorieförslaget arbetats in i den övriga textmassan.

Som framgår av 4 § föreslås en utökad representationsrätt för de anställda i vissa större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher. De anställda i sådana företag har rätt att utse tre ledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen. Till följd av den utökade representationsrätten har det i den nu aktuella paragrafen gjorts ett tillägg som reglerar vilken facklig organisation som skall utse de två arbetstagarrepresentanter, d. v. s. en ledamot och en suppleant, som således tillkommer. Innebörden är att en organisation som representerar mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarerna vid företaget får utse samtliga arbets-

tagarrepresentanter, d. v. s. tre ledamöter och tre suppleanter, såvida inte en annan kollektivavtalsbunden organisation företräder minst en tjugondel av dessa arbetstagare. Denna organisation får i sådant fall utse en suppleant. Om mer än en organisation har en sådan storlek, är det bara den största av dessa som får en sådan rätt.

Företräder inte någon organisation mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget, får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter. Den näst största organisationen får då utse en ledamot och en suppleant. Någon särskild rätt till ytterligare minoritetsrepresentation finns inte i den situationen.

I övrigt får jag hänvisa till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4.4).

9 §

Arbetstagarrepresentanterna bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserepresentationer utses den som är arbetstagarrepresentant i ett annat företags styrelse. Detta gäller inte, om företagen går med på något annat eller om de ingår i samma koncern.

I promemorieförslaget hade i det tredje stycket till denna paragraf arbetstagarrepresentanterna undantagits från det krav på nationalitet som nu gäller för alla styrelseledamöter. Av skäl som jag har redogjort för i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4.2) lägger jag inte fram något sådant förslag.

Förutom redaktionella ändringar överensstämmer paragrafen i övrigt med promemorian lagförslag (9 §).

Vad gäller paragrafens nu föreslagna lydelse hänvisar jag till specialmotiveringen i promemorian och till vad jag anfört i avsnitt 2.4.3.

10 §

Tiden för en arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Mandatperioden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår. Den skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av en ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

Den som utser arbetstagarrepresentanterna bestämmer när de skall tillträda uppdraget. Om inte företagets styrelse medger annat, får de dock inte tillträda förrän tre månader efter det att styrelsen har fått underrättelse enligt 6 § tredje stycket.

Av 18 § andra stycket framgår att en annan tidpunkt för tillträdet kan gälla.

Paragrafen överensstämmer i sak med promemorian lagförslag (10 §). Jag ansluter mig till promemorian motivering.

Genom redaktionella jämkningar har jag gjort det klart att företagets styrelse kan avstå från fristen på tre månader och medge att arbetstagarrepresentanterna tillträder sina uppdrag tidigare.

Mandattiden för en arbetstagarledamot skall, liksom hittills, bestämmas till högst fyra år. Detta överensstämmer med vad som gäller för stämovalda styrelseledamöter enligt bl. a. ABL. Jag anser därför att kortare mandatperioder för arbetstagarledamöter inte bör övervägas.

11 §

Om inte annat följer av denna lag, skall vad som är föreskrivet i annan lag eller författning om styrelseledamot och styrelsesuppleant i ett företags styrelse tillämpas på arbetstagarledamöter och suppleanter för sådana ledamöter.

Jag hänvisar till promemorian (11 §).

12 §

Den som är suppleant för en arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden och vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

Jag hänvisar till promemorian (12 §) och till vad jag anfört i avsnitt 2.5.5.

13 §

En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Om ett beslut enligt 7 kap. 6 § andra stycket bankaktiebolagslagen (1987:618), 3 kap. 6 § andra stycket sparbankslagen (1987:619) eller 6 kap. 6 § andra stycket föreningsbankslagen (1987:620) innebär att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller ett motsvarande organ i en region, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall omfattas av uppdraget. En sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, utses den representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Förutom redaktionella ändringar och kompletteringar till följd av den nya banklagstiftningen (jfr SFS 1987:641) överensstämmer lagförslaget med promemorian (13 §).

I sak får jag hänvisa till promemorian och till vad jag anfört i avsnitt 2.5.1. Jag vill särskilt framhålla att rätten till representation i beredningsorgan som verkar fortlöpande endast får avse frågor som hänskjutits dit av styrelsen för senare behandling i styrelsen. Däremot är det inte nödvändigt att styrelsen konstituerat beredningsorganet.

14 §

Arbetstagarrepresentanterna får inte delta i behandlingen av frågor som rör kollektivavtal eller stridsåtgärder eller av andra frågor där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företagets.

Om ett företags verksamhet är av sådan natur eller har ett sådant ändamål som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, har arbetstagarrepresentanterna inte heller rätt att delta i ett beslut som gäller verksamhetens mål eller inriktning.

Beträffande första stycket hänvisar jag till promemorian (14 §) och till vad jag anfört i avsnitt 2.5.2. Vissa redaktionella justeringar har vidtagits.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar. Regeln knyter an till 2 § MBL där det föreskrivs att en arbetsgivares verksamhet som är av religiös, vetenskaplig, konstnärlig eller annan ideell natur eller som har kooperativt, fackligt, politiskt eller annat opinionsbildande ändamål undantas från lagens tillämpningsområde, såvitt avser verksamhetens mål och inriktning. Den bärande tanken har varit att det fackliga inflytandet genom medbestämmande inte skall tillåtas konkurrera med annat demokratiskt beslutsfattande eller träda de grundlagsfästa principerna om yttrandefrihet och tryckfrihet för när. Även i fråga om arbetstagarinflytande genom styrelserepresentation gör sig dessa ändamålssynpunkter gällande, och den ifrågasvarande bestämmelsens tillämpningsområde överensstämmer, såvitt gäller de företag och de frågor som omfattas, med tillämpningsområdet för 2 § MBL.

Som anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.3) har jag funnit skäl att något begränsa arbetstagarrepresentanternas rätt att delta i styrelsens beslut i sådana företag. Om beslutet rör ett sådant företags mål och inriktning, har arbetstagarerna inte rätt att delta i själva beslutet. Enligt mitt förslag, och i motsats till promemorians, gäller begränsningen enbart själva beslutsfattandet. Möjligheten för arbetstagarrepresentanten att, som hittills, delta i styrelsens diskussion och att lägga egna förslag kvarstår alltså. Det bör också påpekas att den av mig föreslagna rätten för en arbetstagarrepresentant att delta i beredningsorgan eller liknande (13 § första stycket) omfattar även nu berörda frågor.

Det bör särskilt framhållas att bestämmelsen i andra stycket inte hindrar att en företagsstyrelse av det berörda slaget låter arbetstagarrepresentanterna delta i beslut i frågor som avses i 2 § MBL.

4.1.6 Skadestånd m. m.

15 §

En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot denna lag skall betala ersättning för den skada som uppkommer. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär. Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

En arbetstagarorganisation kan dock inte med stöd av denna lag kräva skadestånd av en annan arbetstagarorganisation.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med promemorians lagförslag (16 §). I mitt förslag har första och andra styckena förts samman till ett stycke och ett nytt andra stycke tillagts.

Jag ansluter mig till de motivuttalanden som gjorts i promemorian. Jag hänvisar också till vad jag anfört i avsnitt 2.7.2. Därutöver vill jag anföra följande.

Som framgår av promemorian och av vad jag anfört i den allmänna motiveringen kan skadeståndsansvar endast göras gällande mellan en arbetsgivare och en arbetstagarorganisation. Därmed överensstämmer de

nya skadeståndsbestämmelserna tillämpningsområde med vad som gäller för talan i arbetsdomstolen om överträdelse av lagens bestämmelser i övrigt (19 §). Med anledning av ett påpekande av AD har jag ansett lämpligt att i 15 § införa ett andra stycke med innebörd att en arbetstagarorganisation inte kan med stöd av den nya lagen kräva skadestånd av en annan arbetstagarorganisation.

Som framhållits i promemorian uppkommer skadeståndsskyldighet när någon bestämmelse i lagen åsidosätts. Det torde därvid inte föreligga några svårigheter att konstatera huruvida ett handlande eller en underlåtenhet hänför sig till bestämmelserna i styrelserepresentationslagstiftningen eller till bestämmelserna i den associationsrättsliga lagstiftningen. Något särskilt behov finns därför inte enligt min mening att genom särskilda uttalanden närmare ange vari en skadebringande handling eller underlåtenhet enligt lagen består.

Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som kan uppkomma, dvs. ekonomiskt skadestånd, och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär, i arbetsrättsliga sammanhang kallat allmänt skadestånd. Redan det faktum att lagens bestämmelser åsidosätts leder således till att allmänt skadestånd kan göras gällande. Däremot fordras för ekonomiskt skadestånd att det verkligen uppkommit en skada. I praktiken är det givetvis främst det allmänna skadeståndet som kommer i fråga.

Som framgår av lagtexten kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort, om det anses skäligt. Denna jämningsmöjlighet överensstämmer med vad som normalt gäller i andra skadeståndsrättsliga sammanhang.

16 §

Den som vill kräva skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Om det inom den tiden har begärts förhandling om anspråket enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från det skadan inträffade.

Om underrättelse inte lämnas eller talan inte väcks inom den tid som anges i första stycket, har parten förlorat sin rätt till talan.

Jag hänvisar till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.7.3) och till promemorian (17 §). Vissa redaktionella ändringar har vidtagits.

4.1.7 Övriga bestämmelser

17 §

Undantag kan medges från denna lag, om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för ett företag på grund av att

1. styrelsens sammansättning beror på politiska styrkeförhållanden eller på förhållande mellan olika intresscenter eller intressentgrupper, som framgår av bolagsordningen, stadgarna, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen eller motsvarande föreskriver särskild röstmajoritet för styrelsens beslut.

Ett undantag enligt första stycket får endast medges, om olägenheten

inte kan undanröjas på annat sätt. Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

Jag hänvisar till promemorian (18 §) och till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.3). Vissa redaktionella justeringar har vidtagits.

18 §
I frågor om tillstånd enligt 9 § andra stycket eller undantag enligt 17 § beslutar nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Nämnden kan för tiden fram till det slutliga avgörandet besluta att en arbetstagarrepresentant inte får tillträda ett uppdrag som styrelseledamot eller suppleant.

Nämndens beslut får inte överklagas.

Jag hänvisar till promemorian (19 §) och till vad jag anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.3.3). Vissa redaktionella justeringar har vidtagits.

19 §
I övrigt gäller i mål om tillämpning av denna lag, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, lagen (1974:371) om rättsgången i arbetstvister.

Jag hänvisar till promemorian (20 §).

4.1.8 Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988, då lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall upphöra att gälla.

2. Beslut som med stöd av äldre lag har fattats om att inrätta styrelserepresentation för de anställda samt om att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen gäller fortfarande. Motsvarande gäller beslut om undantag som avses i 17 §.

Jag hänvisar till vad jag anfört i avsnitt 2.9.

4.2 Övriga författningar

4.2.1 Aktiebolagslagen (ABL)

Jag ansluter mig till vad som anförts i arbetsmarknadsdepartementets promemoria (avsnitt 10.2) beträffande ändringarna i ABL, utom såvitt avser den i promemorian föreslagna ändringen av 8 kap. 4 § (jfr avsnitt 2.4.2). Bortsett från vissa redaktionella justeringar – bl. a. har i 8 kap. 2 § andra stycket ABL strukits en hänvisning till den numera upphörda lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser – överensstämmer i övrigt mina lagförslag med promemorians.

Vidare har i detta lagstiftningsärende ändringar föreslagits beträffande

4.2.2 Lagen om ekonomiska föreningar (NFL)

Som tidigare nämnts träder den nya lagen om ekonomiska föreningar (1987:667, NFL) i kraft den 1 januari 1988, dvs. samtidigt med den nya styrelserepresentationslagen. Av denna anledning måste nu föreslås ändringar i NFL som föranleds av den nya lagen. Ändringarna berör sex paragrafer, 2 kap. 2 § samt 6 kap. 1, 2, 4, 9 och 15 §§.

Hänvisningar till 6 och 22 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (FL) finns för närvarande i 9 § LSA. Den ändring som föreslås består i att bestämmelserna i 9 § LSA har förts över till respektive paragraf i NFL, 2 kap. 2 § och 6 kap. 4 §. Motsvarande gäller ändringen i 6 kap. 9 § NFL (jfr 26 § FL och 15 § andra stycket LSA).

I 23 § LSA finns en hänvisning till 37 § FL som gäller anmälan om ändring i uppgifter rörande styrelseledamöter m. m. för registrering. Enligt 23 § LSA skall i en sådan anmälan anges om ledamot eller suppleant har utsetts enligt LSA. I 9 § FL, som inte gjorts tillämplig på LSA, finns bestämmelser av motsvarande innebörd vad gäller anmälan i samband med registrering av ekonomisk förening. Bestämmelserna i 9 och 37 §§ FL har nu förts samman till ett lagrum, 6 kap. 15 § NFL, efter modell av ABL. Hänvisningen i detta lagrum till den nya styrelserepresentationslagen innebär således en viss utvidgning av anmälningsskyldigheten.

I 6 kap. 1 § NFL görs ett tillägg som svarar mot det i 8 kap. 1 § ABL. Härigenom klargörs redan i den inledande paragrafen under detta avsnitt i lagen att NFL:s bestämmelser om styrelsen inte är heltäckande utan att bestämmelser härom också finns i styrelserepresentationslagen.

I 6 kap. 2 § slutligen har hänvisningen i andra stycket till LSA i stället gjorts till den nya lagen.

Som framgår av avsnitt 2.6.2 föreslås även en ändring beträffande styrelseledamots betalningsansvar enligt 11 kap. 3 §. Jag hänvisar till vad som där anförs.

4.2.3 Bankaktiebolagslagen, sparbankslagen och föreningsbankslagen

Som tidigare nämnts (avsnitt 2.8) har lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker och lagen (1956:216) om jordbrukskassörörelsen ersatts med fyra nya lagar – bankrörelselagen (1987:617), bankaktiebolagslagen (1987:618), sparbankslagen (1987:619) och föreningsbankslagen (1987:620). De följdändringar som föranleds av den nya styrelserepresentationslagen berör de tre sistnämnda banklagarna.

De föreslagna ändringar i *bankaktiebolagslagen* gäller 7 kap. 1-3, 13 och 18 §§. Ändringarna i 7 kap. 1 och 3 §§ innebär endast att reglerna i nuvarande 7 och 8 §§ LSABF (jfr SFS 1987:641) har förts över till respektive lagrum i bankaktiebolagslagen. Ändringen i 7 kap 1 § görs emellertid – liksom ändringen i 8 kap. 1 § ABL – även i syfte att i kapitlets första paragraf klargöra att styrelsens sammansättning, hur den väljs, mandatti-

den för ledamöterna etc. inte enbart regleras genom bankaktiebolagens regler utan att regler om detta också finns i styrelserepresentationslagen.

Ändringsförslaget i bankaktiebolagslagens 7 kap. 2 § motsvaras inte av någon tidigare bestämmelse i 1955 års bankrörelselag. Ändringsförslaget i denna paragrafs andra stycke föranleds emellertid av att man här gjort en hänvisning till LSABF med innebörd att vad som sägs i detta lagrum inte gäller arbetstagarrepresentant. I mitt förslag har en hänvisning i stället gjorts till den nya lagen om styrelserepresentation.

Även ändringsförslaget i bankaktiebolagslagens 7 kap. 13 § saknar motsvarighet i 1955 års bankrörelselag. 7 kap. 13 § bankaktiebolagslagen motsvarar emellertid i sak 8 kap. 9 § ABL, som i detta lagstiftningsärendet kompletterats med stadgandet i 15 § andra stycket LSA om rätt för en suppleant till en arbetstagarledamot att dels få underlag, dels beredas tillfälle att delta i ett ärendes handläggning i styrelsen. 7 kap. 13 § andra stycket bankaktiebolagslagen har kompletterats på motsvarande sätt.

Ändringsförslaget i 7 kap. 18 § föranleds av hänvisningen i 22 § LSABF till detta lagrum (jfr SFS 1987:641).

Utöver ändringsförslagen till följd av den nya lagen om styrelserepresentation har en ändring i bankaktiebolagslagen föreslagits beträffande styrelseledamots betalningsansvar enligt 10 kap. 3 §. Angående tillämpningen av ifrågakavande lagrum hänvisas till vad som anförts i avsnitt 2.6. 1–2.

De föreslagna ändringarna i *sparbankslagen* gäller 3 kap. 1-3, 12 och 17 §§. Ändringarna i 3 kap. 1 och 3 §§ innebär endast att reglerna i nuvarande 7 och 8 §§ LSABF (jfr SFS 1987:641) har förts över till sparbankslagen. Övriga ändringar saknar motsvarighet i gällande lag. De överensstämmer dock i sak med motsvarande ändringar i ABL och bankaktiebolagslagen.

Ändringsförslagen i *föreningsbankslagen* till följd av den nya lagen om styrelserepresentation gäller 6 kap. 1-3, 12 och 17 §§. Ändringarna i 6 kap. 1 och 3 §§ består i att reglerna i nuvarande 7, 8 och 10 §§ LSABF (jfr SFS 1987:641) har förts över till respektive lagrum i föreningsbankslagen. Ändringen i 6 kap. 1 § görs emellertid även av skäl som tidigare anförts beträffande motsvarande bestämmelse i bankaktiebolagslagen (7 kap. 1 §). Övriga ändringar i föreningsbankslagen saknar motsvarighet i gällande lag. De överensstämmer dock i sak med motsvarande ändringar i ABL och bankaktiebolagslagen.

Som framgår av avsnitt 2.6.2 föreslås även en ändring beträffande styrelseledamots betalningsansvar enligt 9 kap. 3 §. Jag hänvisar till vad som där framförts.

4.2.4 Försäkringsrörelselagen

De föreslagna ändringarna i denna lag till följd av den nya lagen om styrelserepresentation rör fyra paragrafer, 8 kap. 1, 2, 11 och 17 §§. Ändringarna i 8 kap. 1 och 17 §§ innebär endast att reglerna i 7 och 22 §§ LSABF (jfr SFS 1987:641) förts över till försäkringsrörelselagen. I 8 kap. 2 § görs redaktionella ändringar med anledning av den nya lagen om styrelserepresentation. I 8 kap. 11 § försäkringsrörelselagen görs ett tillägg, motsvarande det i 8 kap. 9 § ABL, av innebörd att suppleant för arbetsta-

garledamot på samma sätt som styrelseledamot skall få underlag och beredas tillfälle att delta i ärendenas handläggning innan beslut fattas på styrelsesammanträde.

Till skillnad från promemorian föreslår jag inga ändringar i 2 kap. 5 § och 8 kap. 4 § försäkringsrörelselagen. Beträffande sistnämnda lagrum får jag hänvisa till vad jag anfört under avsnitt 2.4.2. Vad gäller 2 kap. 5 § 6 försäkringsrörelselagen är detta lagrum utformat på samma sätt som motsvarande lagrum i de nya banklagarna. Anledning saknas därför att i lagtexten särskilt hänvisa till bestämmelser i styrelserepresentationslagen (jfr prop. 1986/87:12, band 2, sid. 11).

Utöver ändringsförslagen till följd av den nya lagen om styrelserepresentation har föreslagits en ändring i försäkringsrörelselagen vad gäller styrelseledamots betalningsansvar enligt 14 kap. 2 § försäkringsrörelselagen. Angående tillämpningen av nämnda lagrum hänvisas till vad som anförs i avsnitt 2. 6.1-2.

4.2.5 Bostadsrättslagen, lagen om sambruksföreningar och lagen om flottning i allmän flottled

Jag hänvisar till promemorian. Vissa justeringar av promemorieförslaget rörande lagen om sambruksföreningar har vidtagits med anledning av införandet av NFL.

4.2.6 Lagen om understödsföreningar

Som en följd av att den nya lagen fått ett vidgat tillämpningsområde vad gäller företagsformer måste vissa ändringar göras i lagen (1972:262) om understödsföreningar. Ändringarna gäller 11, 14 och 27 §§.

Ändringen i 11 § motsvaras av undantagsbestämmelsen i 10 § LSABF som i promemorieförslaget förts över till respektive huvudförfattning. I 14 §, som gäller ansökan om registrering av understödsförening, görs ett tillägg av innebörd att föreningen redan vid ansökningstillfället särskilt skall ange om ledamot eller suppleant utsetts enligt styrelserepresentationslagen. Situationen är här densamma som i promemorian angivits beträffande 9 och 37 §§ FL. I sammanhanget bör nämnas att enligt 3 § andra stycket lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar de hänvisningar till FL som finns i lagen om understödsföreningar skall gälla även i fortsättningen. Med hänsyn till att promemorians ändringsförslag rörande FL inte tas med i detta lagstiftningsärendet måste 14 § lagen om understödsföreningar ändras på motsvarande sätt. Bestämmelsen blir även tillämplig på ändringsanmälan (jfr 27 § andra stycket sistnämnda lag). I 27 §, som bl. a. gäller styrelsens sammansättning, mandattid etc., görs ett tillägg som svarar mot ändringen i 6 kap. 1 § NFL (jfr. promemorieförslaget 21 § FL). Härigenom klargörs att lagen om understödsföreningar inte är heltäckande utan att bestämmelser i det angivna hänseendet också finns i styrelserepresentationslagen.

Utvidgningen av styrelserepresentationslagens tillämpningsområde omfattar även de erkända arbetslöshetskassorna vars verksamhet regleras enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring. Ändringar föreslås i 45, 48 och 58 §§.

Ändringsförslagen i lagen om arbetslöshetsförsäkring överensstämmer med de ändringar som föreslås beträffande lagen om understödsföreningar (se föregående avsnitt). Någon särskild kommentar torde därför inte vara nödvändig. Det bör dock för tydlighetens skull nämnas att hänvisningarna till FL i lagen om arbetslöshetsförsäkring skall gälla även i fortsättningen; jfr – liksom beträffande lagen om understödsföreningar – 3 § andra stycket lagen (1987:668) om införande av lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

4.2.8 Lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, lagen om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar samt lagen om Svenska skeppshypotekskassan

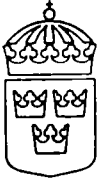
Som tidigare nämnts (avsnitt 4.1) kommer i fortsättningen även hypoteksinstitut att omfattas av lagen. Dessa regleras särskilt i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar samt i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan. Ändringar föreslås i dessa lagar som svarar mot ändringen i 6 kap. 1 § NFL.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade lagförslagen (se avsnitt 3).

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

ARBETSMARKNADS-
DEPARTEMENTET

STYRELSEREPRESENTATION FÖR DE ANSTÄLLDA

Promemoria utarbetad inom
arbetsmarknadsdepartementets rättssekretariat

Ds A 1986: 1

Bestämmelser om de privatanställda arbetstagarnas rätt till representation i företagens styrelser finns för närvarande i två skilda lagar. Dessa är dels lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA), dels lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (LSABF). Lagarna, som med undantag för att de gäller i skilda företagstyper väsentligen är likalydande, har i sak gällt oförändrade sedan de trädde i kraft år 1976.

Huvudregeln i styrelserepresentationslagstiftningen är att de anställda i ett företag har rätt att utse två ledamöter och två suppleanter för dessa i företagets styrelse. Som en allmän förutsättning för rätt till representation gäller dock att företaget har i genomsnitt minst 25 anställda. Undantag från lagens tillämpning kan medges om arbetstagarrepresentationen skulle medföra väsentliga olägenheter för företaget. Fråga om undantag prövas av nämnden för styrelserepresentationsfrågor (LSA) eller av regeringen (LSABF).

De fackliga organisationerna har getts en framträdande roll vid tillämpningen av lagstiftningen. Beslut om att inrätta styrelserepresentation fattas av lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och som företräder mer än hälften av arbetstagarna vid företaget. Tillhör de anställda olika arbetstagarorganisationer, kan organisationer som tillsammans företräder en majoritet av arbetstagarna gemensamt besluta om att inrätta arbetstagarrepresentation.

Det är de lokala fackliga organisationerna som utser arbetstagarrepresentanterna. Om organisationerna inte kan enas, gäller enligt lagstiftningen en särskild hjälpregel som anger principerna för vem eller vilka

av organisationerna som har rätt att utse ledamöter och suppleanter. Avgörande för fördelningen mellan organisationerna är därvid deras representativitet på arbetsplatsen. En arbetstagarrepresentant skall som regel utses bland de anställda vid företaget. Mandattiden bestäms av den organisation som utser honom eller henne. Tiden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår.

En grundläggande tanke i lagstiftningen är att arbetstagarrepresentanterna skall arbeta under samma villkor som andra ledamöter av styrelsen. Det materiella innehållet i arbetstagarrepresentanternas styrelseuppdrag överensstämmer därför i allt väsentligt med vad som gäller för övriga styrelseledamöter. Styrelserepresentationslagarna hänvisar i detta avseende till bestämmelser i den associationsrättsliga lagstiftningen, såsom aktiebolagslagen (1975:1385, ABL), lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar (FL) eller försäkringsrörelselagen (1982:713). I vissa hänseenden gäller dock särskilda regler för arbetstagarrepresentanterna, t.ex. i fråga om jäv. Sådana avvikelser från eller kompletteringar av de allmänna associationsrättsliga reglerna framgår av bestämmelser i styrelserepresentationslagarna.

Styrelserepresentationslagstiftningen är en del av det reformarbete på arbetsrättens område som påbörjades och genomfördes i huvudsak under 1970-talet. Genom detta reformarbete, bl.a. tillkomsten av lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet (MBL) som trädde i kraft 1977, lades grunden för ett ökat arbetstagarinflytande i företagen. Arbetsmarknadens parter har därefter träffat medbestämmandeavtal för olika sektorer av arbetsmarknaden som ytterligare avses befästa och vidareutveckla medbestämmandet i företagen. Sett i ett sådant perspektiv utgör rätten för de anställda att med stöd av styrelserepresentationslagstiftningen delta i företagets ledande organ en betydelsefull komponent i det regelsystem som finns för att ge arbetstagarerna medinflytande. Flera av de frågor som regleras i styrelserepresentationslagarna har också ett nära samband med frågor som regleras i annan inflytandelagstiftning på arbetsrättens område, t.ex. MBL eller arbetsmiljölagen (1977:1160).

Även om styrelserepresentationslagarna således kan sägas utgöra en arbetsrättslig lagstiftning i den meningen att de rör förhållandet mellan arbetsgivaren och de anställda, står det samtidigt klart att de också har associationsrättsliga inslag. I den senare betydelsen bildar

de tillsammans med annan associationsrättslig lagstiftning det regelverk som lägger en rättslig grund för hur t.ex. företagens styrelser skall vara beskaffade, hur de skall fungera samt vilka förpliktelser och vilket ansvar de enskilda styrelseledamöterna har. Särskilt tydliga blir de associationsrättsliga inslagen just när det gäller det materiella innehållet i arbetstagarledamöternas styrelseuppdrag. Som tidigare nämnts hänvisar såväl LSA som LSABF i dessa delar till den associationsrättsliga lagstiftningen, såsom ABL och FL.

I det översynsarbete som har bedrivits inom arbetsmarknadsdepartementet och som har mynnat ut i denna promemoria har den spänning som kan sägas råda mellan styrelserepresentationslagarnas arbetsrättsliga resp. associationsrättsliga sidor diskuterats bl.a. i samband med utformningen av ett sanktionssystem. En för arbetstagersidan angelägen fråga har gällt att föra in skadeståndsregler i lagstiftningen. Sådana regler finns i annan arbetsrättslig lagstiftning och från arbetsrättslig utgångspunkt ter det sig naturligt att styrelserepresentationslagstiftningen tillförs bestämmelser om skadestånd. I promemorian föreslås också att den som bryter mot lagen skall kunna åläggas att betala skadestånd för den förlust eller kränkning som lagbrottet innebär.

Diskussionen om sanktionssystemets utformning har emellertid fört längre än så och gällt även frågan vilken räckvidd skadeståndsbestämmelserna bör ges. Skall de omfatta inte bara brott mot bestämmelser i styrelserepresentationslagen utan även brott mot de bestämmelser i t.ex. ABL till vilka lagen hänvisar? Detta kan belysas med ett exempel. Anta att en styrelseordförande i ett företag, i strid med ABL:s bestämmelser, försummar att i god tid före ett styrelsesammanträde skicka ut underlagsmaterial till arbetstagarrepresentanterna. Bör då, till skillnad från vad som för närvarande gäller, denna försumlighet berättiga arbetstagarrepresentanterna eller den fackliga organisationen till skadestånd? Den lösning som förordas i promemorian innebär att så inte bör vara fallet. Redan nu finns i den associationsrättsliga lagstiftningen sanktionsregler i form av böter för denna typ av försumlighet och tillräckliga skäl för att knyta förpliktelser av nu nämnt slag till det arbetsrättsligt färgade sanktionssystemet i styrelserepresentationslagstiftningen har inte ansetts föreligga.

Översynsarbetet i stort har främst kommit att inriktas mot vissa områden där problemen vid tillämpningen av lagstiftningen varit särskilt påtagliga. Det har gällt bl.a. frågor rörande arbetstagarrepresentanternas ansvar, sekretessregler och de nyss berörda skadestandsfrågorna. De aktualiserade problemen har haft den omfattningen att det har ansetts motiverat att även i övrigt göra en översyn av bestämmelserna i syfte bl.a. att anpassa regelsystemet till den utveckling som ägt rum på medbestämmandeområdet under senare år.

I det följande (punkterna 1-9 nedan) lämnas en kortfattad redogörelse för de mera betydelsefulla ändringar som föreslås i promemorian. Här bortses då från förslag av övervägande teknisk natur, liksom från omredigeringar av lagtext, språkliga överarbetningar etc. I promemorian behandlas dessutom problemområden där några förändringar över huvud taget inte föreslås. Dessa nämns inte heller i den följande genomgången.

Promemorians ändringsförslag kan sammanfattas på följande sätt.

1. Bestämmelserna i LSA och LSABF förs samman i en ny lag om styrelse-representation för de anställda. Den nya lagen ersätter de nu gällande styrelserepresentationslagarna (avsnitt 4.2).
2. Regeln om att en facklig organisation skall företräda mer än hälften av de anställda på arbetsplatsen för att styrelse-representation skall få inrättas slopas (avsnitt 5.2).
3. Arbetstagare som stadigvarande är verksamma i ett s.k. kommissionärsföretag men som har sina anställningsavtal träffade med ett annat företag (kommittentföretaget) skall vid tillämpningen av den nya lagen betraktas som anställda även i kommissionärsföretaget. Arbetstagarna ges därmed rätt till styrelse-representation i det företag i vilket de arbetar (avsnitt 5.4).
4. I större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher och som sysselsätter i genomsnitt minst 1 000 anställda ges de anställda rätt att utse tre arbetstagarledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen (avsnitt 6.2).

5. Arbetstagare med utländskt medborgarskap skall kunna väljas till arbetstagarrepresentant i ett företags styrelse på samma villkor som arbetstagare med svenskt medborgarskap. Den nuvarande ordningen med dispensförfarande för utomnordiska medborgare slopas därför (avsnitt 6.3).
6. Lagens jävsregler förtydligas och föreslås i princip bli tillämpliga enbart där ett mer utpräglat motsatsförhållande råder mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna. Jäv bör som regel inte anses föreligga när sådana frågor behandlas i styrelsen som är eller senare kan bli föremål för samverkansförhandlingar (avsnitt 7.3).
7. En ny bestämmelse föreslås införd i lagen om att arbetstagarrepresentant i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § MBL (t.ex. företag inom press, radio, TV) inte får delta i behandling av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning (avsnitt 7.3). Bestämmelsen har sin motsvarighet i MBL.
8. Styrelseledamöternas personliga betalningsansvar i samband med att ett företag som är likvidationsskyldigt driver verksamheten vidare (13 kap. 2 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag) föreslås inte gälla arbetstagarrepresentant. Arbetstagarrepresentanternas skadeståndsansvar kvarstår dock oförändrat (avsnitt 8.2).
9. Lagen tillförs bestämmelser om skadestånd. Enligt dessa kan en arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot lagen åläggas betala ekonomiskt och allmänt skadestånd (avsnitt 9.2).

2.1 Förslag till

Lag (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda

Häriigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag syftar till att genom styrelserepresentation ge de anställda insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

2 § Med företag avses i denna lag aktiebolag, bankinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk förening.

Med koncern förstås svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385), 1 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar eller 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

3 § En arbetstagare som stadigvarande är verksam i ett kommissionärsföretag utan att ett anställningsförhållande föreligger med det företaget skall vid tillämpning av denna lag betraktas som anställd även i kommissionärsföretaget.

Rätten till styrelserepresentation

4 § I ett företag som inte är moderföretag och som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt till två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Be-

driver företaget verksamhet inom skilda branscher och har det under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagare, har de anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot.

De anställdas rätt till styrelserepresentation enligt första stycket får dock inte leda till att antalet arbetstagarledamöter överstiger antalet övriga styrelseledamöter.

Första och andra styckena äger motsvarande tillämpning på moderföretag. Då skall vad som där sägs om företag avse koncernen i dess helhet, och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

5 § När arbetstagarledamöter har utsetts, förändras inte de anställdas rätt till styrelserepresentation under mandatperioden, om antalet anställda eller antalet övriga styrelseledamöter minskar.

Inrättandet av styrelserepresentation

6 § Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget.

Rör beslutet moderföretag, fattas det av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda. I 10 § andra stycket finns bestämmelser om att en arbetstagarledamot eller en suppleant kan tillträda sitt uppdrag tidigast tre månader efter det att underrättelsen kom företagets styrelse till handa.

7 § I ett företag som inte är moderföretag utses arbetstagarledamot och suppleant för sådan (arbetstagarrepresentanter) av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget. I moderföretag utses arbetstagarrepresentant av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företag inom koncernen.

8 § Enas inte organisationerna om annat, gäller följande ordning för Prop. 1987/88: 10 att utse arbetstagarrepresentanter.

1. Tillhör i fall som avses i 4 § första stycket mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter. Om en annan sådan organisation företräder minst en tjugon-del av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna, får dock denna organisation utse en av suppleanterna.

2. Om ingen organisation företräder mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant. I företag som avses i 4 § första stycket andra meningen får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter.

3. Skall på grund av bestämmelsen i 4 § andra stycket endast en arbetstagarrepresentant och en suppleant utses, görs det av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första stycket anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation som en organisation.

Första och andra styckena äger motsvarande tillämpning i fall som avses i 4 § tredje stycket. Därvid skall vad som sägs i första stycket om antal arbetstagare avse koncernen i dess helhet.

9 § En arbetstagarrepresentant bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserepresentationsfrågor utses den som i sådan egenskap tillhör ett annat företags styrelse. Vad som nu har sagts gäller inte, om företagen medger annat eller om de ingår i samma koncern.

Kravet på nationalitet i 8 kap. 4 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller motsvarande bestämmelse i annan lag gäller inte arbetstagarrepresentanter.

10 § Tiden för en arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Uppdragstiden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår. Den skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

En arbetstagarrepresentant tillträder sitt uppdrag vid den tidpunkt som den som har utsett honom bestämmer, dock tidigast tre månader efter det att underrättelse enligt 6 § tredje stycket har kommit företagets styrelse till handa. Av 19 § andra stycket framgår att nämnden för styrelse-
serepresentationsfrågor kan bestämma en annan tidpunkt för tillträdet.

Arbetstagarrepresentanternas arbete

11 § Om inte annat följer av denna lag, skall vad som är föreskrivet i lag eller annan författning om styrelseledamot och styrelsesuppleant i ett företags styrelse tillämpas på arbetstagarledamot och suppleant för sådan ledamot.

12 § En suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden samt vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

13 § En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Innebär ett beslut enligt 74 § andra stycket lagen (1955:183) om bankrörelse eller 39 § första stycket lagen (1955:416) om sparbanker att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller motsvarande organ, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem jämte en suppleant skall omfattas av uppdraget. Sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Enas inte arbetstagarorganisationerna om annat, utses representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen. Prop. 1987/88: 10

14 § En arbetstagarrepresentant får inte delta i behandlingen av fråga som rör kollektivavtal, stridsåtgärd eller annan fråga där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företagets.

Är ett företags verksamhet av sådan natur eller har sådant ändamål som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, får en arbetstagarrepresentant inte heller delta i behandling av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning.

15 § Ansvar enligt bestämmelsen i 13 kap. 2 § fjärde stycket aktieföretagslagen (1975:1385) eller motsvarande bestämmelse i annan lag gäller inte arbetstagarrepresentant.

Skadestånd m.m.

16 § En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot denna lag skall betala ersättning för den skada som uppkommer. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär.

Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

17 § Den som vill kräva skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden påkallats förhandling rörande anspråket enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från skadans uppkomst.

Lämnas inte underrättelse eller väcks inte talan inom den tid som anges i första stycket, har parten förlorat sin rätt till talan.

Övriga bestämmelser

18 § Skulle styrelserepresentation för de anställda medföra väsentlig olägenhet för ett företag på grund av att

1. styrelsens sammansättning beror på politiska styrkeförhållanden eller på förhållande mellan olika intressenter eller intressentgrupper, som framgår av bolagsordningen, stadgarna, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen eller motsvarande föreskriver särskild röstmajoritet för styrelsens beslut,

kan undantag medges från denna lag, om olägenheten inte kan undanröjas på annat sätt.

Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

19 § Fråga om tillstånd enligt 9 § andra stycket eller undantag enligt 18 § avgörs av nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Nämnden kan för tiden intill det slutliga avgörandet besluta att en arbetstagarrepresentant inte får tillträda ett uppdrag som styrelseledamot eller suppleant.

Mot nämndens beslut får talan inte föras.

20 § I mål om tillämpning av denna lag i övrigt, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987, då lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall upphöra att gälla.

2. Beslut som med stöd av äldre lag har fattats om att inrätta styrel- Prop. 1987/88: 10
serepresentation för de anställda samt om att utse arbetstagarrepresen-
tanter i styrelsen gäller alltjämt. Motsvarande gäller beslut om undan-
tag som avses i 18 §.

3. Den nya lagens bestämmelser om skadestånd och preskription tillämpas
endast om den omständighet, vartill yrkandet hänför sig, har inträffat
efter ikraftträdandet.

Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 §, 8 kap. 1-2, 4, 9 och 15 §§ samt 12 kap. 7 § aktiebolagslagen (1975:1385)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Bolagsordningen skall ange

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art,
4. aktiekapitalet eller, om detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet ej får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. aktiernas nominella belopp,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt styrelsesuppleanter, om sådana skall finnas, samt tiden för styrelseledamöts och revisors uppdrag,
7. sättet för sammankallande av bolagsstämma,
8. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,

¹ Lagen omtryckt 1982:739.

9. vilken tid bolagets räkenskapsår skall omfatta.

Bestämmelserna i första stycket 6
gäller ej arbetstagarrepresen-
tanter som har utsetts enligt
lagen (1987:000) om styrelse-
representation för de anställda.

8 kap.

1 §

Aktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet ej till en miljon kronor, kan dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om minst en suppleant finnes.

Styrelsen väljes av bolagsstämman, om ej i bolagsordningen föreskrives att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

Styrelseledamots uppdrag gäller för tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får icke omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad i denna lag sägs om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla om suppleant.

Bestämmelser om arbetstagar-
representanter finns i lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de anställda.

2 §

Uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. Anmälan härom skall göras hos styrelsen och, om ledamot som ej är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Upphör styrelseledamots uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 4 § att vara styrelseledamot och finnes ej suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidtaga åtgärd för att ny ledamot för den återstående mandattiden tillsättes, såvida ej den förutvarande ledamoten var offentlig styrelseledamot som avses i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser eller arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Upphör styrelseledamots uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 4 § att vara styrelseledamot och finnes ej suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidtaga åtgärd för att ny ledamot för den återstående mandattiden tillsättes, såvida ej den förutvarande ledamoten var offentlig styrelseledamot som avses i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser eller arbetstagarledamot som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma, ej utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

4 §²

Styrelseledamot och verkställande direktör skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om ej regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer för särskilt fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämställs medborgarskap i Danmark, Finland, Island eller Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av nu angivna länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs kan ej vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Enligt 9 § tredje stycket lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda gäller kravet på nationalitet enligt första stycket inte arbetstagarrepresentant.

9 §

Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrives i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock icke fattas, om ej såvitt möjligt samtliga styrelse-

Styrelsen är beslutförför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrives i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock icke fattas, om ej såvitt möjligt samtliga styrelse-

² Senaste lydelse 1984:943.

Ledamöter dels fått tillfälle att deltaga i ärendets behandling, dels erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Har styrelseledamot förfall och finnes suppleant, som skall inträda i hans ställe, skall denne beredas tillfälle därtill.

Ledamöter dels fått tillfälle att deltaga i ärendets behandling, dels erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Har styrelseledamot förfall och finnes suppleant, som skall inträda i hans ställe, skall denne beredas tillfälle därtill.

Suppleant för arbetstagarledamot, som utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda, skall dock på motsvarande sätt som styrelseledamot beredas tillfälle att delta i ärendets behandling.

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen ej föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträde mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om ej annat föreskrives i bolagsordningen.

Handling som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall underskrivas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare ävensom deras

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare ävensom deras

postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur bolagets firma tecknas.

postadress och personnummer. Har ledamot eller suppleant utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserrepresentation för de anställda, skall detta anges. För registrering skall även anmälas av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan göres första gången när bolaget enligt 2 kap. 9 § anmäles för registrering och därefter genast efter det att ändring inträffat i förhållande som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälingen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Varje år efter den ordinarie bolagstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare med uppgift om deras postadress och personnummer. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt 11 kap. 3 § andra stycket.

12 kap.

7 §³

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

³ Senaste lydelse 1984:194.

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,
2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller
3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,
2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långgivande bolaget ingår,
3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller
4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1-3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1-3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. låneerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställs äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond eller kapitalsparfond som inte är företagsanknuten.

Lag om ändring i lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 6, 9, 21, 22 och 26 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse6 §¹

Föreningens stadgar skola angiva

1. föreningens firma;
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art;
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall hava sitt säte;
4. den insats med vilken varje medlem skall deltaga i föreningen, huru insatserna skola göras samt huruvida medlem må deltaga i föreningen med högre belopp än enkel insats;
5. där regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skola förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp vartill de må bestämmas;
6. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal vartill de skola uppgå samt, om för styrelseledamöter eller revisorer skola finnas suppleanter, enahanda uppgift beträffande dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag, så ock, där styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat sätt än i denna lag angivet sätt, huru tillsättning skall ske;
7. där fullmäktige skola finnas på sätt i 62 § sägs, deras befogenhet, huru de skola utses och tiden för deras uppdrag;

¹ Senaste lydelse 1984:189.

8. föreningens räkenskapsår;

9. det sätt, varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna;

10. de grunder, enligt vilka skall förfogas över uppkommen vinst, så ock huru vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar; samt

11. där förlagsinsatser som avses i 16 b § skall förekomma, vad som skall gälla därom.

Skall föreningens firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse angivas i stadgarna.

Bestämmelserna i första stycket 6
gäller ej arbetstagarrepresentan-
ter som har utsetts enligt lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de anställda.

9 §

Ansökningen om föreningens registrering skall vidare innehålla uppgift om föreningens postadress samt styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, medborgarskap och hemvist, så ock förklaring att dessa personer ej äro

Ansökningen om föreningens registrering skall vidare innehålla uppgift om föreningens postadress samt styrelseledamöternas och, där suppleanter utsetts, deras fullständiga namn, medborgarskap och hemvist, så ock förklaring att dessa personer ej äro

omyndiga.

omyndiga. Har ledamot eller
suppleant utsetts enligt lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de anställda, skall
detta anges.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru föreningens firma skall tecknas, där ej denna befogenhet skall utövas allenast av styrelsen. Skall firman tecknas av annan person än som avses i första stycket, gälla vad där är stadgat även i frågan om sådan firmatecknare.

Har ej envar, som ensam eller gemensamt med annan är bemyndigad att teckna föreningens firma, å ansökningen egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

21 §

För ekonomisk förening skall finnas en styrelse bestående av minst tre ledamöter. Styrelsen skall förvalta föreningens angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

Styrelsen väljes å föreningsstämma; dock må i stadgarna kunna bestämmas, att styrelsen eller ledamot av densamma skall tillsättas i annan ordning.

Styrelseledamot skall utses för tid intill dess stämma som i 57 § 1 mom. sägs hållits och må icke utses för längre tid än till och med den stämma som skall äga rum under tredje räkenskapsåret efter valet. Ändå att den tid för vilken styrelseledamot blivit utsedd ej gått till ända, må han skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom. Styrelseledamot äge ock rätt att avgå före utgången av nämnda tid. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen samt, där styrelseledamot ej är vald å föreningsstämma, hos den som tillsatt honom.

Om styrelseledamot, som är vald å föreningsstämma, entledigas eller eljest avgår eller avlider eller hinder för honom att vara styrelseledamot uppkommer enligt 22 § och suppleant ej finnes, åligger det övriga styrelseledamöter att ofördröjligen föranstalta om val av ny ledamot för återstående mandattid. Meddelas icke annan föreskrift i stadgarna, må dock med valet anstå till nästa stämma där styrelseval skall äga rum, såframt styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter samt antalet ej understiger tre.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

22 §²

Styrelseledamot skall vara myndig och, där ej för särskilt fall regeringen eller myndighet regeringen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare.

Styrelseledamot skall vara myndig och, där ej för särskilt fall regeringen eller myndighet regeringen förordnar annat tillåter, här i riket bosatt svensk medborgare. Enligt 9 § tredje stycket lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda gäller kravet på nationalitet dock inte arbetstagarrepresentant.

Styrelseledamot skall vara medlem i föreningen. Dock må även den vara styrelseledamot som enligt lag är ställföreträdare för medlem samt, där juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i densamma. Jämväl eljest må, där det för visst eller vissa särskilt angivna fall i stadgarna medgives, annan än medlem vara styrelseledamot.

² Senaste lydelse 1975:420.

Bestämmelserna i andra stycket gäller ej arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

26 §³

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i stadgarna. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom dels fått tillfälle att deltaga i ärendets behandling, dels erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet.

Styrelsen är beslutför, där de vid sammanträde tillstädesvarandes antal överstiger hälften av hela antalet styrelseledamöter, såframt ej för beslutförhet högre antal föreskrivits i stadgarna. Ärende må dock icke företagas, med mindre såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter eller, vid förfall för någon av dem, suppleant för honom dels fått tillfälle att deltaga i ärendets behandling, dels erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Suppleant för arbetstagarledamot, som utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda, skall dock på motsvarande sätt som styrelseledamot beredas tillfälle att delta i ärendets behandling.

³ Senaste lydelse 1976:353.

Såsom styrelsens beslut gälle, där föreskrift om särskild röstpluralitet ej givits i stadgarna, den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening som biträdes av ordföranden.

2.4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse

Härigenom föreskrivs att 5, 22, 71 och 72 §§ lagen (1955:183) om bankrörelse skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

5 §¹

Bolagsordning för bankaktiebolag skall angiva:

1. bolagets firma;
2. de rörelsegrenar bolaget må utöva;
3. aktiekapitalet eller, där detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet;
4. det belopp varå aktie skall lyda (nominella beloppet);
5. den ort inom riket, där bolagets styrelse skall hava sitt säte;
6. antalet styrelseledamöter och, där suppleanter för dem skola finnas, antalet styrelsesuppleanter, antalet revisorer, tiden för styrelseledamots uppdrag, så ock, där styrelseledamot och styrelsesuppleant ej skola väljas å bolagsstämma, huru de skola tillsättas;
7. tiden för ordinarie bolagsstämmas hållande och vilka ärenden som skola förekomma å ordinarie stämma, utöver dem som omförmälas i 106 §; samt

¹ Senaste lydelse 1975:227.

8. det sätt, varpå kallelse till bolagsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till aktieägarnas kännedom, ävensom den tid före stämma, då föreskrivna kallelseåtgärder senast skola vara vidtagna.

Skall bolagets firma registreras på två eller flera språk, skall varje lydelse angivas i bolagsordningen.

Antalet styrelseledamöter, styrelsesuppleanter och revisorer kan så bestämmas, att lägsta och högsta antalet angives.

Bestämmelserna i denna paragraf om styrelseledamot gälla ej ledamot som enligt 71 § utses av regeringen.

Bestämmelserna i denna paragraf om styrelseledamot gäller inte ledamot som enligt 71 § utses av regeringen och inte heller arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

22 §

Ansökan om bankaktiebolagets registrering skall göras av styrelsen senast ett år från det oktroj beviljats.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga.

Ansökningen skall beträffande styrelseledamot och styrelsesuppleant innehålla uppgift om fullständiga namnet ävensom hemvist, så ock förklaring att dessa personer äro svenska medborgare och ej äro omyndiga. Har ledamot eller suppleant utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda, skall detta anges.

I ansökningen skall uppgivas, av vilka och huru bolagets firma skall tecknas, där den ej tecknas av styrelsen allenast på grund av denna lag. Skall firman tecknas av annan person än som avses i andra stycket, gäller vad där är stadgat även i fråga om sådan firmatecknare.

Bolagets postadress skall angivas.

Vid ansökningen skola fogas:

1. de listor, å vilka aktieteckningen ägt rum, jämte avskrift av desamma;
2. avskrift av protokollet vid konstituerande stämman;
3. två avskrifter av oktrojbeslutet och bolagsordningen;
4. avskrift av den i 15 § 1 mom. omnämnda handlingen rörande tilldelningen av aktier;
5. en av samtliga styrelseledamöter undertecknad handling, innehållande uppgift dels om det tecknade belopp, för vilket tilldelning av aktier ägt rum, samt om det belopp, för vilket aktier må hava förklarats förverkade enligt 28 §, dels angående det belopp, som inbetalts å aktiekapitalet, och, där aktiekapitalet icke blivit till fullo inbetalt, sammanlagda nominella beloppet av de aktier, som till fullo betalats, dels ock om det sätt varpå inbetalningen skett.

Har ej å ansökningen varje styrelseledamot och styrelsesuppleant eller annan, som är bemyndigad att teckna bolagets firma, egenhändigt skrivit sin av vittnen styrkta namnteckning, skall vid ansökningen fogas en särskild bilaga, därå namnteckningen finnes och blivit styrkt av vittnen.

71 §²

För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem och högst tjugotre ledamöter. Regeringen äger utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. Övriga styrelseledamöter till ett antal av högst aderton väljas å bolagsstämma; dock må enligt bestämmelser, som intagits i bolagsordningen, en eller flera av dessa ledamöter kunna tillsättas i annan ordning.

För bankaktiebolag skall finnas en styrelse bestående av minst fem och högst tjugotre ledamöter. Regeringen äger utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bankens verksamhet. Övriga styrelseledamöter till ett antal av högst aderton väljs av bolagsstämman; dock får enligt bestämmelser, som intagits i bolagsordningen, en eller flera av dessa ledamöter tillsättas i annan ordning. Vid tillämpning av vad som nu har sagts skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

Styrelsen skall förvalta bankbolagets angelägenheter i enlighet med vad i denna lag är stadgat.

72 §³

Styrelseledamöterna skola vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare.

Styrelseledamöterna skall vara myndiga, här i riket bosatta svenska medborgare. Enligt 9 §

² Senaste lydelse 1975:227.

³ Senaste lydelse 1970:666.

tredje stycket lagen (1987:000)
om styrelserepresentation för de
anställda gäller kravet på natio-
nalitet dock inte arbetstagarrep-
resentant.

Av styrelseledamöterna må icke flera än en för varje påbörjat femtal vara befattningshavare i banken.

Vid beräkningen av det högsta antal styrelseledamöter som enligt andra stycket få vara befattningshavare i banken skall hänsyn ej tagas till offentlig styrelseledamot.

Vid beräkningen av det högsta antal styrelseledamöter som enligt andra stycket får vara befattningshavare i banken skall hänsyn inte tas till offentlig styrelseledamot eller arbets-
tagarledamot.

Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 5 § samt 8 kap. 1-2, 4, 11 och 17 §§ försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

2 kap.

5 §

Bolagsordningen skall ange

för samtliga försäkringsbolag

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, varvid det särskilt skall anges om verksamheten skall avse såväl direkt försäkring som mottagen återförsäkring,
4. området för verksamheten, om det gäller direkt försäkring i Sverige,
5. i förekommande fall, att bolaget skall driva försäkringsrörelse i utlandet,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet av de styrelseledamöter, revisorer och eventuella styrelsesuppleanter, som får utses av bolagsstämman, samt tiden för styrelseledamöternas och revisorernas uppdrag,
7. sättet att sammankalla bolagsstämman,
8. vilka ärenden som skall förekomma på den ordinarie stämman,

9. de regler enligt vilka bolagsstämman får förfoga över bolagets vinst,

10. i vilken utsträckning bolaget är skyldigt att teckna återförsäkring, om det gäller annan försäkring än livförsäkring,

för försäkringsaktiebolag

11. aktiekapitalet eller, om detta utan ändring av bolagsordningen skall kunna bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet inte får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,

12. aktiernas nominella belopp,

för ömsesidiga försäkringsbolag

13. garantikapitalet,

14. regler för hur rösträtten skall utövas och hur beslut skall fattas på bolagsstämman, varvid särskilt skall anges om och i vilken utsträckning delägarnas rösträtt skall utövas genom utsedda delegerade samt i vilken utsträckning rösträtt skall tillkomma garanterna,

15. intill vilket belopp och i vilken ordning delägarna är personligen ansvariga för bolagets förpliktelser, om inte uteslutande bolagets tillgångar svarar för bolagets förpliktelser,

16. antalet och sammanlagt belopp av de försäkringar som skall vara tecknade innan bolaget kan anses bildat,

17. vilken begränsning som skall gälla för mottagen återförsäkring i förhållande till den direkta försäkringen, om verksamheten avser såväl direkt försäkring som mottagen återförsäkring,

18. i vilken ordning garanterna skall betala in de tecknade garanti-beloppen samt

19. om och i vilken ordning ränta skall betalas på garantikapitalet och vinst delas ut till garanterna och i vilken ordning garantikapitalet skall återbetalas.

Bestämmelserna i första stycket 6
gäller ej arbetstagarrepresen-
tanter som har utsetts enligt
lagen (1987:000) om styrelserep-
resentation för de anställda.

8 kap.

1 §

Ett försäkringsbolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

I försäkringsaktiebolag som inte uteslutande driver återförsäkring, skall minst en av styrelseledamöterna utses med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse beaktas. Sådan styrelseleda-mot får inte vara aktieägare eller befattningshavare i bolaget.

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Styrelseledamot som avses i andra stycket skall dock enligt bestämmelse, som skall vara intagen i bolags-ordningen, utses av försäkringstagarna eller av någon intressegrupp som har anknytning till dem eller förordnas av regeringen eller av myndig-het som regeringen bestämmer. Även annan styrelseledamot får enligt bestämmelse i bolagsordningen tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman.

Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av Nuvarande lydelse

annan än bolagsstämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av Föreslagen lydelse

annan än bolagsstämman och om sådan ledamot finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

Styrelseledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, i de fall då en ledamot som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:355) om styrelserep-

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1987:000) om styrelserep-

representation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

representation för de anställda. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas på något annat sätt än genom val av bolagsstämman, inte har utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, delägare, delegerad, garant, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

4 §

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, i särskilda fall tillåter något annat. Den som är omyndig eller i konkurs får inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Enligt 9 § tredje stycket lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda gäller kravet på nationalitet enligt första stycket inte arbetstagarrepresentanter.

11 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne beredas tillfälle till detta.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne beredas tillfälle till detta. Suppleant för arbetstagarledamot, som utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda, skall dock på motsvarande sätt som styrelseledamot få underlag och beredas tillfälle att delta i ärendets behandling.

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträdet mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som ordföranden ansluter sig till. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar bolagets firma och hur denna tecknas.

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. Har ledamot eller suppleant utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelse-representation för de anställda, skall detta anges. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar bolagets firma och hur denna tecknas.

Anmälan görs första gången när bolaget enligt 2 kap. 13 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring inträffat i de förhållanden som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

Härigenom föreskrivs att 44 § bostadsrättslagen (1971:479)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

44 §

Bostadsrättsförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. om avgift för inträde i föreningen skall förekomma, det belopp, högst 100 kronor, vartill inträdesavgiften för varje medlem skall bestämmas,
5. huruvida upplåtelseavgift kan uttagas,
6. de grunder enligt vilka årsavgift skall beräknas,
7. om andra regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen än grundavgift, upplåtelseavgift och årsavgift skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp, sammanlagt dock ej mer än 100 kronor för år och medlem, vartill de får bestämmas,
8. om rätten att bestämma ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse skall vara inskränkt, de grunder enligt vilka ersättningen skall beräknas,
9. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter eller

¹ Lagen omtryckt 1982:353.

revisorer skall finnas suppleanter, samma uppgifter beträffande dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,

10. föreningens räkenskapsår,

11. de grunder enligt vilka medel skall avsättas för säkerställande av underhållet av föreningens hus,

12. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämma när föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

13. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

Bestämmelserna i första stycket 9
gäller ej arbetstagarrepresen-
tanter som har utsetts enligt
lagen (1987:000) om styrelserep-
resentation för de anställda.

2.7 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

Prop. 1987/88: 10

Härigenom föreskrivs att 4 och 14 §§ lagen (1975:417) om sambruksföreningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Sambruksföreningens stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen och hur insatserna skall göras,
5. om regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller det högsta belopp vartill de får bestämmas,
6. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter skall finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem,
7. föreningens räkenskapsår,
8. hur ofta ordinarie föreningsstämma skall hållas och tiden för sådan stämma,
9. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden till medlemmarna skall tillställas dem samt den tid före stämma då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,

10. de värderingsgrunder som skall tillämpas när förening skall inlösa medlems andel,

11. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller ej arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

14 §

Bestämmelserna i 21-37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar äger motsvarande tillämpning i fråga om sambruksförening med följande avvikelser.

1. Styrelsen består av en eller flera ledamöter.
2. Styrelsen får ej tillsättas i annan ordning än genom val på föreningsstämma.

Bestämmelserna i första stycket 2 gäller ej arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

2.8 Förslag tillLag om ändring i lagen (1955:416) om sparbanker

Härigenom föreskrivs att 36 och 37 §§ lagen (1955:416) om sparbanker skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

36 §

För sparbank skall finnas en av huvudmännen utsedd styrelse bestående av minst fem ledamöter.

Styrelsen skall handhava den omedelbara ledningen av sparbankens verksamhet.

Vad i denna lag finnes stadgat om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla beträffande styrelsesuppleant.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

37 §¹

Styrelseledamot skall vara myndig svensk medborgare samt, såvida ej tillsynsmyndigheten på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde.

Styrelseledamot skall vara myndig svensk medborgare samt, såvida ej tillsynsmyndigheten på grund av särskilda förhållanden finner skäl medgiva annat, vara bosatt inom sparbankens verksamhetsområde. Enligt 9 § tredje stycket lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda

¹ Senaste lydelse 1962:234.

gäller kravet på nationalitet
dock inte arbetstagarrepresen-
tant.

Styrelseledamot må ej den vara, som är

1. tjänsteman i sparbanken, där ej reglementet innehåller uttryckligt medgivande härtill, vilket medgivande dock icke må gälla styrelsens ordförande,
2. styrelseledamot eller tjänsteman i annan sparbank, eller
3. tjänsteman i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Av styrelseledamöterna må sammanlagt högst en tredjedel tillika vara styrelseledamöter i annat bankaktiebolag än Sparbankernas bankaktiebolag eller i hypoteksförening eller kassa för jordbrukskredit.

Bestämmelserna i andra och tredje
styckena gäller ej arbetstagar-
representanter som har utsetts
enligt lagen (1987:000) om
styrelserepresentation för de
anställda.

Lag om ändring i lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen

Härigenom föreskrivs att 16 och 26 §§ lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse

16 §

Jordbrukskassas styrelse skall bestå av minst fem och högst sju ledamöter. Riksorganisationen äger dock efter hörande av centralkassan, om särskilda skäl därtill äro, medgiva jordbrukskassa att för viss tid, ej över fem år, utse högst nio styrelseledamöter.

Jordbrukskassas styrelse skall bestå av minst fem och högst sju ledamöter. Riksorganisationen äger dock efter hörande av centralkassan, om särskilda skäl därtill äro, medgiva jordbrukskassa att för viss tid, ej över fem år, utse högst nio styrelseledamöter. Vid tillämpning av vad som nu har sagts skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

Kassans firma skall tecknas av minst två personer i förening.

26 §

Centralkassas styrelse skall bestå av minst fem och högst nio på kassans stämma valda ledamöter. Dessa styrelseledamöter skola utse verkställande direktör att under styrelsens inseende leda verksamheten. Utsets annan än styrelseledamot till verkställande direktör, skall denne ingå som ledamot i styrelsen. Styrelsen äger därjämte förordna ställföreträdare för verkställande direktören. Därest till ställföreträdare utsets annan än styrelseledamot eller suppleant, skall ställföreträdaren ingå som suppleant i styrelsen. Verkställande direktör eller annan befattningshavare i centralkassan må icke vara ordförande i styrelsen.

Av styrelseledamöterna må högst en eller, om antalet styrelseledamöter överstiger fem, högst två vara befattningshavare i jordbrukskassa, som är ansluten till centraalkassan.

Styrelsen åligger att i en för ett år i sänder fastställd instruktion meddela föreskrifter angående den befogenhet i olika avseenden, som skall tillkomma verkställande direktören. Uppdrag som meddelas i instruktion för verkställande direktör må när som helst återkallas eller inskränkas. Utan hinder av uppdrag äger styrelsen själv avgöra varje slag av ärende.

Vid tillämpning av bestämmelserna i första och andra styckena skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda.

Lag om ändring i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled

Härigenom föreskrivs att 40 a § lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelseFöreslagen lydelse40 a §¹

I fråga om flottningsförening skall lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar gälla i tillämpliga delar. I stället för vad som föreskrives i 19 § nämnda lag gäller att bestämmelserna i 18 § samma lag äga motsvarande tillämpning, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelserepresentation för de anställda införes i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I fråga om flottningsförening skall lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda gälla i tillämpliga delar. Bestämmelserna i 18 § samma lag äger motsvarande tillämpning, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelserepresentation för de anställda införs i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I anmälan om styrelsens sammansättning enligt 41 § skall anges om arbetstagarrepresentant har utsetts. Arbetstagarrepresentants namn och adress skall införas i förteckning som anges i 76 a §.

¹ Senaste lydelse 1977:1093.

3.1 Bakgrund

Frågan om representation för de anställda i företagens styrelser började att diskuteras på allvar inom de fackliga organisationerna under 1960-talets senare hälft. Hösten 1969 tillsatte LO:s landssekretariat en kommitté, LO-kommittén för ökad företagsdemokrati, med uppgift att utarbeta ett förslag till handlingsprogram för demokrati i företagen. Kommitténs förslag lades fram i rapporten Demokrati i företagen som behandlades av LO-kongressen 1971. Kongressen godkände de av kommittén uppdragna riktlinjerna, som bl.a. utmynnade i krav på inflytande över företagsledningen i form av representation i företagens styrelser.

Även inom TCO pågick under slutet av 1960-talet en debatt om de anställdas inflytande i företagen. I september 1969 utsåg TCO:s styrelse en kommitté, SAMKO, med uppgift att utreda arbetsplatsens samarbetsfrågor. Kommittén lade bl.a. fram en delrapport, Demokratisering av arbetslivet, för TCO-kongressen 1970. Bland de åtgärder som förordades av SAMKO fanns representation för de anställda i företagens styrelser.

LO och TCO försökte till en början att avtalsvägen tillförsäkra de anställda representation i aktiebolagens styrelser. SAF förklarade emellertid att man inte var behörig att träffa avtal som band bolagsstämmorna. Diskussionerna mellan parterna avbröts därför utan att någon överenskommelse hade nåtts. LO och TCO hemställde då i skrivelser till industriministern att de anställda genom lagstiftning skulle ges rätt till styrelserepresentation.

Sedan frågan om styrelserepresentation i aktiebolagen utretts av en särskild arbetsgrupp inom regeringskansliet (Ds I 1972:3) lade regeringen fram förslag till lagstiftning i ämnet (prop. 1972:116). Rege-

ringsförslaget innebar att de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar skulle få rätt att utse två ledamöter och två suppleanter i styrelsen för sådana bolag och föreningar som sysselsatte minst 100 arbetstagare, under förutsättning att styrelsen bestod av minst tre ledamöter. Två kategorier av aktiebolag undantogs, nämligen bank- och försäkringsaktiebolag. Vidare undantogs ekonomiska föreningar inom jordbrukskasserörelsen och ömsesidiga försäkringsbolag. Skälet till att dessa togs undan var att banklagstiftningen behövde ses över för att undanröja de legala hinder som fanns för styrelserepresentation för de bankanställda. Sedan särskilda sakkunniga utrett de speciella problem som förelåg på bankområdet (SOU 1973:18) lade regeringen fram förslag till lag om styrelserepresentation även för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (Prop. 1973:186). Lagförslagen, som föreslogs på försökskaraktär under en treårsperiod, antogs av riksdagen (NU 1972:62, InU 1973:38). De båda lagarna (SFS 1972:829 och SFS 1973:1093) gällde till utgången av juni 1976.

Den nu gällande lagstiftningen på området, lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar (LSA) och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag (LSABF) trädde i kraft den 1 juli 1976. Lagstiftningsarbetet (prop. 1975/76:166, NU 1975/76:68, resp. prop. 1975/76:169, NU 1975/76:69) föregicks av en utvärdering av den tidigare försöksverksamheten gjord av statens industriverk (SIND 1975:4) resp. bank- och försäkringsinspektionerna. En betydelsefull förändring som genomfördes när lagarna permanentades var att gränsen för antalet anställda som erfordras för att arbetstagarna skall få rätt till representation sänktes, i LSA från 100 till 25 och i LSABF från 50 till 25. En kortfattad redogörelse för innehållet i LSA och LSABF lämnas i avsnitt 4.1.

Lagstiftningen om styrelserepresentation för de anställda synes i huvudsak ha fungerat tillfredsställande, även om möjligheterna till ett effektivt styrelsearbete givetvis varierar mellan enskilda företag och olika företagstyper. Sett från synpunkten att styrelserepresentationslagarna utgör en del i ett större arbetsrättsligt regelsystem bör utvecklingen i stort på medbestämmandeområdet också ha bidragit till att förbättra förutsättningarna för de anställdas styrelsearbete.

Från fackligt håll har emellertid framhållits att det likväl finns Prop. 1987/88: 10 vissa brister i lagstiftningen. Den fackliga kritiken har gällt bl.a. frågor som rör arbetstagarrepresentanternas ställning i styrelsen och formerna för styrelsearbetet. Även lagstiftningens, som det har ansetts, alltför begränsade tillämpningsområde har satts i fråga liksom att det saknas sanktionsregler i lagarna.

På arbetsgivarsidan har man förklarat sig i huvudsak vara nöjd med lagstiftningens nuvarande utformning. I vissa avseenden, framför allt vad gäller bestämmelser som reglerar själva arbetet i styrelsen, anser man emellertid att lagen skulle behöva kompletteras eller preciseras ytterligare. Särskilt har man på arbetsgivarhåll framhållit nödvändigheten av att uttryckliga regler om sekretess förs in i lagstiftningen samt att lagens jävsregler arbetas över och preciseras.

De framförda kraven på ändringar har bedömts vara av den arten att de bör leda till en översyn av lagstiftningen.

I denna promemoria, som har utarbetats inom arbetsmarknadsdepartementets rättssekretariat, redovisas resultatet av en sådan översyn. Promemorian har under arbetets gång diskuterats i den särskilda beredningsgrupp för arbetsrättsfrågor som är knuten till arbetsmarknadsdepartementet. Samråd har också i skilda frågor skett med företrädare för bl.a. justitie-, finans- och jordbruksdepartementen.

3.2 Angränsande lagstiftning

De fackliga organisationernas strävan att förbättra villkoren i arbetslivet för de anställda kan sägas gå fram längs i huvudsak två vägar.

Den traditionella vägen är att de fackliga organisationerna genom förhandlingar med arbetsgivarna söker förbättra de anställdas arbets- och anställningsvillkor eller på annat sätt ta till vara löntagarintresset. Det sker exempelvis när parterna träffar kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor eller när förhandlingar förs om att lägga ned viss verksamhet eller att bygga ut företaget. Den rättsliga reglering som omger denna förhandlingsverksamhet finns framför allt i MBL. Men även annan arbetsrättslig lagstiftning finns med i bilden såsom förtroendemannalagen, anställningsskyddslagen och arbetsmiljölagen.

Den andra vägen är att de fackliga organisationerna söker påverka och få inflytande genom direkt delaktighet i företagets beslutsprocesser. Det kan ske genom att företrädare för de anställda deltar i olika beslutsorgan inom företaget, såsom företagets styrelse eller skyddskommitté. Styrelserepresentationslagarna är, sett i ett sådant perspektiv, en lagstiftning som griper in i företagets organisatoriska förhållanden. Den ansluter därmed och utgör ett komplement till den associationsrättsliga lagstiftning som sedan gammalt reglerar associationernas uppbyggnad och verksamhet, t.ex. ABL och FL.

Enligt ABL¹⁾ är det aktieägarna i företaget som är bolagets huvudmän. Det är dessa som på bolagsstämman drar upp riktlinjerna för bolagets verksamhet. Varje delägare på stämman har rösträtt i proportion till sin kapitalinsats i företaget. De personer som kan samla en majoritet av rösterna avgör stämmans beslut. Bolagsstämman utser den styrelse som skall ha hand om bolagets förvaltning. Den kontrollerar också, genom valda revisorer, att bolagsledningen sköter sina åligganden tillfredsställande. Det förvaltande organet, styrelsen, kan anställa en verkställande direktör (VD) för att sköta de löpande uppgifterna. Som regel är VD också styrelseledamot.

Vid sidan av dessa formella regler finns i ABL ett stort antal materiella regler som bl.a. skall garantera att värden motsvarande aktiekapitalet verkligen tillförs bolaget och därefter inte lämnar detta. Dessa bestämmelser förutsätter i sin tur ett noggrant uppbyggt redovisningssystem och garantier för att redovisningsreglerna verkligen efterlevs. Aktiebolagen är därför underkastade en ingående kontroll från samhällets sida. Den utövas av bl.a. registreringsmyndigheten, patent- och registreringsverket.

Reglerna i LSA om de anställdas representation i bolagsstyrelsen bygger på tanken att de anställda i kraft av sitt arbete bör ha rätt till insyn i och inflytande på bolagets verksamhet. Arbetstagarledamöterna i styrelsen har inte aktieägarna på bolagsstämman som sina huvudmän utan den fackliga organisationen. Enligt LSA är det den lokala fackliga organisationen på arbetsplatsen som fattar beslut om att in

1) Vad som här sägs om aktiebolag gäller i motsvarande mån ekonomiska föreningar.

rätta styrelserepresentation och därvid också utser de personer som skall företräda de anställda i styrelsen. Lagen innehåller även i övrigt bestämmelser av formell natur som anger bl.a. i vilka företag styrelserepresentation skall få äga rum, tiden för uppdraget och regler om närvaro- och yttranderätt för arbetstagarledamöterna vid styrelsens sammanträden. När det gäller det faktiska arbetet i styrelsen, ansvarsregler för styrelseledamot m.m. saknas regler härom i LSA. I sådant hänseende gäller samma regler för arbetstagarledamöter som för övriga styrelseledamöter, och LSA hänvisar genom en uttrycklig regel i lagen (8 §) till bestämmelserna i ABL.

Ett arbetstagarinflytande som grundas inte primärt på de anställdas arbete i företaget utan på kapitalägande regleras i lagstiftningen om allmänna pensionsfonden (fjärde fondstyrelsen och de fem löntagarfondstyrelserna). En löntagarfondstyrelse, vars majoritet skall företräda löntagarintressen, får placera de medel styrelsen förvaltar bl.a. i aktier i svenska aktiebolag och som riskkapital i svenska ekonomiska föreningar. Enligt 38 § lagen (1983:1092) med reglemente för allmänna pensionsfonden gäller vidare att en löntagarfondstyrelse på begäran av en lokal facklig organisation vid ett aktiebolag i vilket fondstyrelsen har aktier skall överlåta åt organisationen att för högst ett år i sänder utöva rösträtt för hälften av aktiernas röstetal. Den fackliga organisationen är därvid inte bunden av hur löntagarfondstyrelsen själv ställer sig i olika frågor utan utövar självständigt den rösträtt som har överlåtit till organisationen. Löntagarfondstyrelsen kan vidare, liksom fjärde fondstyrelsen, välja att överlåta rösträtten till aktier åt den fackliga organisationen för ett år i taget. Fjärde fondstyrelsen har i betydande utsträckning överlåtit rösträtt för sina aktier på detta sätt. I den mån det förekommer flera fackliga organisationer på en arbetsplats, får fondstyrelsen fördela rösträtten dem emellan och låta dem var för sig utöva rösträtt för aktierna (ABL 9 kap. 2 §). Fördelningen av rösträtten mellan flera fackliga organisationer, när det gäller sådana aktier som en löntagarfondstyrelse på begäran är skyldig att överlåta, sker med ledning av det antal medlemmar i resp. facklig organisation som är anställda i bolaget och dess svenska dotterbolag, om inte annat har överenskommits mellan organisationerna.

Ett arbetstagarinflytande på ledningsnivå som har sin grund mer i skatterättsliga än i företagsdemokratiska överväganden föreligger vad gäller pensions- och personalstiftelser enligt lagen (1967:531) om

tryggande av pensionsutfästelse m.m. Ledamöter och suppleanter i en sådan stiftelses styrelse skall väljas till lika antal av arbetsgivaren och de arbetstagare som omfattas av stiftelsens ändamål.

Även inom den offentliga förvaltningen gäller att de anställda har rätt att utse representanter i styrelser och andra organ. Representationen för de anställda har dock fått anpassas efter de särskilda förhållanden som råder på detta område. Hänsyn har måst tas till bl.a. att allmänt medborgerliga intressen inte träds för när.

För den statliga sektorn gäller kungörelsen (1974:224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m.m.²⁾. Kungörelsen äger tillämpning på myndighet med självständiga verksamheter i den mån regeringen beslutar om det. Sådana beslut meddelas endast i fråga om de myndigheter där sammanlagt minst halva antalet anställda tillhör en eller flera fackliga organisationer. För varje myndighet utser de fackliga organisationerna två eller, om särskilda skäl föreligger, tre personalföreträdare jämte ersättare för dessa (SFS 1976:230). Personalföreträdarnas möjligheter att delta i styrelsearbetet varierar med myndigheternas organisation. I en myndighet med lekmannastyrelse är personalföreträdaren i princip fullvärdig ledamot av styrelsen och har därvid samma rättigheter och skyldigheter som annan ledamot. I frågor som gäller det slag av verksamhet som myndigheten skall bedriva får han dock inte delta i beslutet utan endast i överläggningen. I enrådighetsverk är möjligheterna att påverka besluten mera begränsade. I dessa har personalföreträdaren endast en rätt att närvara och yttra sig, när chefen slutligt handlägger vissa i kungörelsen närmare angivna frågor. Gäller frågan inte det slag av verksamhet myndigheten skall bedriva, har personalföreträdaren rätt att få skiljaktig mening antecknad. Frågan om personalföreträdarnas ställning i statliga myndigheters styrelser har nyligen behandlats av den s.k. verksamhetskommittén i betänkandet (SOU 1985:40) Regeringen, myndigheterna och myndigheternas ledning.

På det kommunala området har fr.o.m. den 1 januari 1986 införts en permanent lagstiftning (SFS 1985:896) som ger kommunernas och lands-

2) För de allmänna försäkringskassornas del se 18 kap. 7 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

tingskommunernas anställda rätt att närvara vid sammanträden med andra nämnder än styrelsen. Med närvarorätten följer yttranderätt. Närvarorätten gäller vid en nämnds behandling av ärenden som rör förhållandet mellan kommunen eller landstingskommunen som arbetsgivare och deras anställda. Myndighetsutövning mot enskild och frågor där ett utpräglat partsförhållande råder omfattas inte av närvarorätten. Högst tre personalföreträdare och ersättare för dem får finnas i varje nämnd. De utses av de lokala arbetstagarorganisationerna. Reglerna om närvarorätt har sammanförts med dem om partssammansatta organ till ett nytt kapitel i kommunallagen (1977:179).

Slutligen bör nämnas lagstiftningen om offentlig styrelserepresentation. Genom lagen (1982:315) om styrelserepresentation för samhället i vissa stiftelser har staten rätt att utse en styrelseledamot och en ersättare i styrelsen för sådana allmännyttiga stiftelser som har mer än fem miljoner kronor i tillgångar. För bankerna gäller enligt lagen (1955:183) om bankrörelse att regeringen äger utse högst fem ledamöter i styrelsen för bankaktiebolag. De offentliga styrelseledamöterna skall verka för att samhällets intressen beaktas i verksamheten.

4.1 Kort redogörelse för innehållet i LSA och LSABF³⁾LSA

Genom lagen ges de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar med minst 25 arbetstagare rätt att utse två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Består företagets styrelse av endast en ledamot, har de anställda rätt att utse en arbetstagarledamot och en suppleant. Motsvarande gäller för ett moderföretag inom en koncern. Därvid skall dock antalet arbetstagare avse koncernen i dess helhet, och rätten till styrelserepresentation tillkommer samtliga anställda inom koncernen. Från lagens tillämpningsområde undantas bl.a. bank- och försäkringsaktiebolag samt ömsesidiga försäkringsbolag och ekonomisk förening inom jordbrukskasserörelsen.

Bolagsstämma eller föreningsstämma kan utan ändring av bolagsordningen eller föreningsstadgarna besluta att lagen skall tillämpas på bolaget eller föreningen, även om antalet anställda inte uppgår till 25. Beslut kan också fattas om att fler än två arbetstagarledamöter skall få utses. Arbetstagarledamot har i princip samma ställning och ansvar som andra ledamöter i styrelsen. Bestämmelser om arbetstagarledamöter behöver inte tas in i bolagsordning resp stadgar.

Beslut om att arbetstagarrepresentation skall inrättas får fattas av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och som företräder mer än hälften av arbetstagarna inom företaget. Tillhör de anställda olika sådana organisationer, kan

3) LSA och LSABF i nu gällande lydelse finns intagna som bilaga 1 och 2 till promemorian.

organisationer som tillsammans företräder en majoritet av arbetstagarna gemensamt besluta om att inrätta arbetstagarrepresentation. Arbetstagarledamöter utses av de lokala fackliga organisationerna. Om dessa inte kan enas, gäller en särskild hjälpregel. Denna innebär att organisation som omfattar mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna får utse samtliga arbetstagarledamöter, såvida inte annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av dessa arbetstagare. Denna organisation får i sådant fall utse en suppleant. I andra hand får de båda lokala organisationer som har störst antal sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant.

Arbetstagarledamot bör utses bland de anställda vid företaget eller, ifråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen. Den som är arbetstagarledamot i ett företags styrelse får inte utan särskilt tillstånd utses till sådan ledamot i annat företags styrelse, om inte företagen medger det eller om de ingår i samma koncern. Fråga om tillstånd prövas av en särskild nämnd för styrelserepresentationsfrågor. Arbetstagarledamots mandattid bestäms av den som utser honom. Uppdragstiden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår.

Vissa jävsregler gäller för arbetstagarledamot. Han får sålunda inte delta vid styrelsens behandling av frågor som rör stridsåtgärd, förhandling med arbetstagarorganisation eller uppsägning av kollektivavtal. Däremot har han rätt att närvara och delta i överläggningarna när ett ärende som senare skall avgöras av styrelsen förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter.

Bolag eller förening kan medges undantag från lagens tillämpning, om arbetstagarrepresentation skulle medföra väsentliga olägenheter för bolaget eller föreningen. Som sådana olägenheter anges att styrelsens sammansättning är beroende av politiska styrkeförhållanden eller av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper eller att bolagsordningen eller stadgarna innehåller föreskrift om särskild röstpluralitet för styrelsens beslut. Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn och inflytande i fråga om företagets verksamhet. Fråga om undantag prövas av en särskild nämnd på åtta personer, nämnden för styrelserepresentationsfrågor⁴⁾, vilken utses av regeringen,

⁴⁾ Se förordningen (1976:465) med instruktion för nämnden för styrelserepresentationsfrågor och förordningen (1976:464) om tillämpningen av lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktieföretag och ekonomiska föreningar.

som också förordnar en av dem till ordförande. Övriga sju ledamöter utses efter förslag av olika organisationer som företräder arbetsgivar- eller arbetstagarintressen. I prövningen av ärende deltar ordföranden och fyra andra ledamöter enligt en närmare angiven ordning. Prop. 1987/88: 10

LSABF

Denna lag har utformats i nära anslutning till LSA. Många bestämmelser motsvarar helt vad som föreskrivs där. Vissa skillnader finns dock. De viktigaste är följande.

Inom vissa affärsbanker och sparbanker finns regionstyrelser eller liknande organ till vilka huvudstyrelsen i betydande utsträckning har delegerat beslutanderätten i viktiga frågor inom ett visst geografiskt område. De anställda inom en sådan region har rätt till representation med en ledamot jämte suppleant i regionstyrelsen. LSA saknar helt motsvarighet härtill.

Enligt LSA bör en arbetstagarrepresentant utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen. Regeln öppnar möjlighet för de fackliga organisationerna att utse annan än en anställd i företaget. LSABF föreskriver att en arbetstagarrepresentant skall utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda i koncernen. Med tanke på de koncernförhållanden som förekommer på försäkringsområdet och som bl.a. innebär att en och samma krets av personer bildar styrelse i flera koncernbolag finns en särskild regel för försäkringsbolag som är dotterföretag. Det är här tillräckligt att vederbörande är anställd inom koncernen. Utanför denna krets får man emellertid inte gå.

Enligt LSA har en av arbetstagarrepresentanterna rätt att delta i arbetet i ett arbetsutskott som har tillsatts av styrelsen. Motsvarande rätt enligt LSABF är något mera vidsträckt. LSABF ger de anställda rätt till representation även inom direktion eller annat liknande organ.

Möjligheterna att medge företag undantag från lagen är väsentligt snävare enligt LSABF än enligt LSA. Dispens kan bara medges försäkringsaktiebolag och ömsesidigt försäkringsbolag. I fråga om försäkringsaktiebolag är dispensmöjligheten begränsad till det fallet att styrelsens sammansättning är beroende av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper som framgår av bolagsordningen, avtal eller annan omständighet. Vad gäller ömsesidigt försäkringsbolag jämställs förhållande som nyss sagts med förhållande mellan olika intressentgrupper inom bolaget. Det finns en skillnad också på det sättet att dispensfrågor prövas av regeringen och inte av nämnden för styrelse-representationsfrågor.

4.2 Lagarna bör samordnas

Som tidigare har framhållits har styrelserepresentationslagarna ett nära samband med den renodlat associationsrättsliga lagstiftningen, t.ex. ABL och lagen om bankrörelse. Det materiella innehållet i arbetstagarledamöternas styrelseuppdrag regleras huvudsakligen genom den senare lagstiftningen medan lagarna om styrelserepresentation innehåller regler som - enkelt uttryckt - garanterar själva rätten till styrelserepresentation för de anställda.

Att en sådan lagteknisk lösning valdes för att reglera frågan om de anställdas representation i företagens styrelser får ses mot bakgrund av bl.a. att lagarna till en början hade försökskaraktär och endast gällde för begränsad tid (jfr prop. 1973:186 s. 26). I dag kan sättas i fråga om en sådan uppdelning på skilda lagar är ändamålsenlig. I vart fall ter det sig inte längre motiverat att ha en lag för de anställdas representation i aktiebolag och ekonomiska föreningar och en annan, nästan likalydande, lag för representationen i banker och försäkringsbolag.

Det naturliga kunde tyckas vara att ta in bestämmelserna om styrelse-representation för de anställda i de respektive huvudförfattningar för de skilda associationer där representation förekommer.⁵⁾ De anställdas rätt till styrelserepresentation i t.ex. aktiebolagen skulle

5) I fråga om flottningsföreningar föreskrivs i 40 a § lag (1919) om flottning i allmän flottled att LSA skall gälla i tillämpliga delar.

med en sådan ordning regleras i ABL. Härigenom skulle en för varje organisationsform heltäckande rättslig reglering kunna göras. Det skulle främja bl.a. enkelheten och överskådligheten i regelsystemet. Även om en sådan ordning kan synas ändamålsenlig, är det emellertid tydligt att just kopplingen till den allmänna associationsrätten gör att en sådan förändring inte lämpligen bör behandlas inom ramen för detta mera begränsade översynsarbete. Saken får därför skjutas på framtiden och eventuellt övervägas i ett senare lagstiftnings sammanhang.

Vad som redan nu bör komma i fråga är däremot att samordna bestämmelserna i LSA och LSABF i en enda lag. I denna promemorias lagförslag (avsnitt 2.1) har utarbetats ett förslag till en sådan lag. Den föreslagna nya lagen, som också innehåller en översyn av bestämmelserna i övrigt, är tänkt att ersätta de nu gällande styrelserepresentationslagarna.

5.1 Allmänt

Styrelserepresentationslagarnas karaktär gör att lagstiftningens tillämpningsområde i första hand får bestämmas genom att de företagsformer för vilka lagarna skall gälla anges. I LSA anges att lagen är tillämplig på aktiebolag och ekonomiska föreningar. Lagen gäller dock inte alla sådana bolag och föreningar. Av 2 § framgår att bank- och försäkringsaktiebolagen är undantagna liksom vissa typer av ekonomiska föreningar. Det gemensamma för de undantagna företagstyperna är att de antingen bedriver kreditgivnings- eller försäkringsverksamhet eller att de på annat sätt har nära anknytning till sådan verksamhet. De mest betydelsefulla företagsformerna som undantas i LSA - bankaktiebolagen (affärsbankerna), försäkringsbolagen och centralkassorna för jordbrukskredit - regleras i LSABF. Genom LSABF ges dessutom de anställda i sparbankerna och i de ömsesidiga försäkringsbolagen rätt till styrelserepresentation.

Utanför lagstiftningens tillämpningsområde faller handelsbolag, kommanditbolag, enkla bolag, stiftelser och ideella föreningar. I fråga om samtliga dessa associationsformer saknas lagbestämmelser om styrelse.

Särskilda regler gäller för det fall att företag står i ett koncernförhållande till varandra. De beslut som ett moderföretags styrelse fattar berör ofta inte bara den egna företagsenheten utan får många gånger betydelse för koncernen i dess helhet. Det har därför ansetts att rätten till styrelserepresentation i moderbolagets styrelse bör tillkomma samtliga anställda inom koncernen. Tanken är alltså att en koncern i fråga om styrelserepresentation i moderföretaget skall behandlas som en enhet. Moderföretaget måste vara aktiebolag, ekonomisk förening (LSA), bankinstitut eller försäkringsbolag (LSABF). Däremot kan dotter-

företaget vara en juridisk person av annat slag, t.ex. ett handelsbolag. Detta medför att de som är anställda i ett dotterföretag får rätt att tillsammans med de anställda i moderföretaget utse arbetstagarledamöter i moderföretaget, även om dotterföretaget skulle vara exempelvis ett handelsbolag. Däremot har de anställda i moderföretaget inte någon motsvarande rätt att vara med och utse arbetstagarledamöter i ett dotterbolag. Allmänt gäller för rätten till styrelserepresentation att koncernföretagen skall vara svenska juridiska personer.

Styrelserepresentationslagarnas tillämpningsområde bestäms emellertid inte enbart genom en uppräknning av de företagsformer för vilka lagstiftningen skall gälla. En generell begränsning ligger i att lagarna inte är tillämpliga på företag som har mindre än 25 anställda. Skälet till att dessa företag har undantagits är att särskilda problem har ansetts förbundna med styrelserepresentation i mindre företag (prop. 1975/76:166 s. 142). Vidare krävs att det finns åtminstone en lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget. Organisationen - eller om det finns flera sådana dessa tillsammans - måste företräda mer än hälften av de anställda vid företaget. En ytterligare begränsning ligger i att nämnden för styrelserepresentationsfrågor (LSA) eller regeringen (LSABF) i enskilda fall kan medge undantag, om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för företaget.

Under årens lopp har från fackligt håll i skilda sammanhang framförts krav på att styrelserepresentationslagarnas tillämpningsområde skall utvidgas (se t.ex. mot. 1979/80:1477). Önskemålen har främst gällt vissa företagsformer som nu faller utanför tillämpningsområdet, men det har även satts i fråga om de gränsdragningar som har gjorts beträffande de mindre företagen samt den fackliga organisationens representativitet på arbetsplatsen är nödvändiga eller lämpligt avvägda. Vidare har gjorts gällande att den nuvarande möjligheten till dispens från lagstiftningen är alltför vidsträckt.

5.2 Utvidgning av tillämpningsområdet

Vid en diskussion om lagstiftningens tillämpningsområde bör utgångspunkten vara att lagstiftningen i princip skall utformas så att den omfattar alla arbetstagar och arbetsgivare (jfr prop. 1975/76:166 s. 142). Principiellt sett bör de anställdas rätt till insyn och infly-

tande inte vara begränsad till vissa företag. Det förhållandet att det i vissa associationsformer inte finns - eller ens förutsätts finnas - någon styrelse sätter emellertid bestämda gränser för möjligheterna att inrätta styrelserepresentation. Inom ramen för en sådan yttre gräns skulle det dock vara möjligt att utforma lagstiftningen generellt så att den i princip blev tillämplig i alla företag.

Med det nu angivna synsättet kan det ligga nära till hands att anse att den nya styrelserepresentationslagen borde göras tillämplig i alla företag som har inrättat en styrelse. Det skulle med en sådan lösning sakna betydelse om det för företaget enligt lag föreligger skyldighet att ha styrelse, såsom t.ex. för aktiebolag enligt ABL, eller om företaget utan att sådan lagstadgad skyldighet föreligger ändå har inrättat styrelse. Det förekommer t.ex. att det i handelsbolag finns styrelse trots att lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag inte föreskriver detta. En sådan lösning skulle medföra att vissa av de företagsformer som enligt nu gällande rätt faller utanför lagstiftningens tillämpningsområde t.ex. handelsbolag, stiftelser och ideella föreningar skulle komma att omfattas av den nya lagen i den mån verksamheten leds av en styrelse. Likaså skall man, med en sådan utgångspunkt, kunna ifrågasätta den gräns för lagens tillämpningsområde som sätts genom kravet på ett visst antal anställda.

I detta mera begränsade översynsarbete har det emellertid inte ansetts lämpligt att föreslå så långtgående utvidgningar av tillämpningsområdet. I flera av de associationsformer som nu inte omfattas av lagen finns inte heller något mera framträdande praktiskt behov av styrelserepresentation för de anställda. Liksom enligt gällande rätt bygger promemorieförslaget därför på att styrelserepresentationen för de anställda bör gälla i företag av en viss storlek som enligt lag är skyldiga att ha styrelse. Den nya lagen gäller alltså i aktiebolag, bankinstitut, försäkringsbolag och ekonomiska föreningar med minst 25 anställda (2 §).

I LSA görs undantag från lagens tillämpningsområde för vissa kredit- och försäkringsinrättningar, såsom landshypoteks- och stadshypoteksinstitutioner samt understödsföreningar, och vidare för föreningsbanker, dvs. jordbrukskassor (2 § p. 2-3). Några bärande skäl för dessa undantag synes inte längre föreligga (jfr prop. 1975/76:169 s. 36 f). I promemorian föreslås därför att dessa helt tas bort. De anställda i

dessa typer av ekonomiska föreningar får alltså rätt till styrelserepresentation på samma villkor som gäller beträffande övriga ekonomiska föreningar. I praktiken kommer detta inte att leda till några stora förändringar. Flertalet av de berörda föreningarna har endast ett fåtal anställda och på grund av den storleksgräns vid 25 anställda som även med det nya förslaget kommer att gälla faller de utanför lagstiftningens tillämpningsområde.

Utanför tillämpningsområdet faller vidare, liksom hittills, handelsbolag, kommanditbolag, enkla bolag, stiftelser och ideella föreningar. I fråga om stiftelser pågår för närvarande ett arbete med en departementspromemoria inom justitiedepartementet. I den mån detta arbete leder fram till lagstiftning som innebär krav på att en stiftelse skall ha styrelse, ges det givetvis möjlighet att på nytt överväga frågan om styrelserepresentation för de anställda i sådana stiftelser som bedriver näringsverksamhet.

Rätten till styrelserepresentation för de anställda är enligt gällande lag knuten till den fackliga organisationens representativitet på arbetsplatsen. Beslut om att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas således av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och som företräder mer än hälften av de anställda vid företaget. Finns det flera kollektivavtalsbundna arbetstagarorganisationer vid företaget, skall de tillsammans ha denna representativitet. Med den utformning representativitetsregeln har fått är rätten till styrelserepresentation i ett företag således beroende av att flertalet anställda i företaget är fackligt organiserade. Detta kan tyckas ligga mindre väl i linje med det allmänna synsätt som ligger till grund för lagstiftningen, nämligen att arbetstagarrepresentation i styrelsen är till gagn för alla anställda i företaget liksom för arbetsgivaren och verksamheten som sådan. Regeln har inte heller någon motsvarighet i lagstiftningen på det arbetsrättsliga området. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen regel om facklig representativitet på arbetsplatsen som förutsättning för rätt till styrelserepresentation. I övrigt har den ifrågavarande nya bestämmelsen (6 §) utformats i anslutning till vad som nu gäller, bl.a. så till vida som att beslut om att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av lokal facklig organisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget.

En särskild fråga som har aktualiserats gäller den möjlighet till undantag från lagstiftningen som i enskilda fall kan ges av nämnden för styrelserepresentationsfrågor eller av regeringen. Enligt 18 § LSA kan undantag medges från lagen, om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för företaget. Sådan olägenhet kan enligt bestämmelsen uppkomma på grund av att

1. styrelsens sammansättning är beroende av politiska styrkeförhållanden eller av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper, som framgår av bolagsordning, avtal eller annan omständighet eller

2. bolagsordningen innehåller föreskrift om särskild röstmajoritet vid fattande av styrelsens beslut.

Fråga om undantag prövas efter ansökan från företaget av den särskilda nämnden för styrelserepresentationsfrågor (20 § LSA). Motsvarande bestämmelser om undantag när det gäller försäkringsaktiebolag och ömsesidiga försäkringsbolag finns i 19 § LSABF. Enligt den lagen prövas emellertid dispensfrågan av regeringen (19 §).

Från fackligt håll har väckts frågan om utrymmet för undantag enligt dessa bestämmelser är alltför vidsträckt. Det har bl.a. sagts att erfarenheterna av undantagsparagrafens tillämpning enligt LSA visat att nämnden medgett alltför många undantag från styrelserepresentation i fall där det rört sig om en balans mellan olika ägarintressen. Enligt den framförda kritiken är det väsentligt att undantag från lagen inte medges enbart därför att styrelsen enligt bolagsordningen har en viss balanserad sammansättning. En restriktiv hållning till undantag från lagen är enligt kritikerna nödvändig.

Nämnden för styrelserepresentationsfrågor eller dess företrädare (den s.k. dispensnämnden, namnbyte skedde den 1 juli 1976 i samband med att 1972 års försökslagstiftning avlöstes av LSA) har under hela verksamhetsperioden haft att pröva frågor om undantag från lagen enligt 18 § punkten 1 vid sammanlagt tio tillfällen ⁶⁾. Flertalet fall har

6) En redogörelse för nämndens avgöranden m.m. under tiden 1973 - 1979 finns i Förvaltningsrättslig tidskrift nr 1980 s. 70 ff.

gällt den situationen att styrelsens sammansättning har uppgetts vara beroende av politiska styrkeförhållanden. I endast ett fall (Svensk Bostadsfinansiering AB BOFAB; beslut i nämnden den 13 september 1977) har nämnden medgett undantag på grund av att styrelsens sammansättning ansågs vara beroende av förhållandet mellan olika aktieägargrupper och att styrelserepresentation för de anställda därmed skulle medföra väsentlig olägenhet för bolaget. Regeringen har under samma period behandlat en ansökan om undantag enligt motsvarande bestämmelse i LSABF. I beslutet (Arbetsmarknadens Försäkringsaktiebolag; beslut den 20 september 1974) medgav regeringen bolaget undantag från lagen.

Det förhållandet att endast ett begränsat antal ärenden har kommit till nämndens eller regeringens prövning får anses tala för att lagstiftningen såvitt gäller undantagsreglernas utformning på det hela taget fungerar tillfredsställande. Omständigheterna i det nyss nämnda avgörandet från 1977 (AB BOFAB) var dessutom sådana att man knappast därav kan dra några säkra slutsatser om den fortsatta rättsutvecklingen på området. Mot den bakgrunden föreslås i promemorian ingen ändring av gällande regler om undantag från lagstiftningen.

Till följd av att den nya lagen föreslås gälla i samtliga företag som nu omfattas av LSA och LSABF bör ändring dock göras i den nu gällande ordningen för prövning av undantagsfrågor. Frågor om undantag från den nya lagen bör lämpligen prövas i en och samma instans och inte som nu av både nämnden för styrelserepresentationsfrågor och av regeringen. Det mest ändamålsenliga förefaller vara att nämnden för styrelserepresentationsfrågor får ta på sig uppgiften att pröva alla dispensärenden.

5.4 Koncernförhållanden

Om kravet på facklig representativitet på arbetsplatsen för rätt till styrelserepresentation tas bort, måste vissa följdändringar göras i fråga om koncernreglerna. Det gäller framför allt reglerna om rätt att utse arbetstagarrepresentanter i ett moderföretags styrelse och bestämmelserna om att inrätta representation för de anställda i sådan styrelse. Vid sidan av dessa smärre justeringar i lagtexten föreslås, såvitt gäller tillämpningsområdet för lagstiftningen, inga ändringar i gällande rätt avseende koncerner.

Ett speciellt problem, ofta inom ramen för koncernförhållanden, utgörs av de s.k. kommissionärsföretagen. I ett typiskt kommissionärsföretagsförhållande driver ett aktiebolag, kommissionärsbolaget, verksamhet för ett annat företags, huvudföretagets, räkning. Verksamheten bedrivs visserligen under kommissionärsbolagets egen firma, men den är som regel av osjälvständig karaktär och behärskas i realiteten av huvudföretaget. Vanligt är att kommissionärsbolaget är ett helägt dotterbolag till huvudföretaget eller ett "systerföretag" i en koncern. Kommissionärsbolagsförhållanden förekommer i inte oväsentlig omfattning inom storindustrin, bl.a. av skattetekniska orsaker. Inte sällan är förhållandena i dessa företag anordnade så att arbetstagarna är anställda i huvudföretaget men har sitt arbete förlagt till kommissionärsföretaget (se t.ex. AD 1979 nr 129). Företagen har härigenom velat uppnå vissa personaladministrativa fördelar, såsom en förenklad och mer ändamålsenlig handläggning av personalärenden. Några från arbetsrättslig utgångspunkt otillbörliga avsikter är det i allmänhet inte fråga om. Från arbetstagens synpunkt uppkommer emellertid det problemet att arbetstagarna i kommissionärsföretaget saknar möjlighet till insyn och inflytande genom styrelsrepresentation i det företag där de arbetar, dvs. i kommissionärsföretaget.

Det får principiellt sett anses otillfredsställande att arbetstagnas rätt till styrelsrepresentation i det företag i vilket de arbetar skall vara beroende av ett arrangemang av nyss angett slag. I promemorian (3 § i lagförslaget) föreslås därför att arbetstagare som stadigvarande är verksamma i ett kommissionärsföretag vid tillämpningen av den nya lagen skall betraktas som anställda i det företaget. Dessa arbetstagare ges därmed rätt att genom sin fackliga organisation utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen för kommissionärsföretaget, även om de formellt sett har träffat sina anställningsavtal med ett annat bolag.

6.1 Allmänt

Man kan säga att styrelserepresentation för de anställda införs i två skilda led. Det första ledet, som brukar benämnas inrättande av styrelserepresentation, består i att en lokal facklig organisation fattar ett principbeslut om att utnyttja den lagstadgande rätten till representation i styrelsen (10 § första stycket LSA)⁷⁾. Till detta beslut har knutits en skyldighet för arbetstagarorganisationen att skriftligen underrätta företaget om beslutet (10 § tredje stycket LSA).

Det andra ledet innebär att den fackliga organisationen, eller om det finns flera - dessa tillsammans eller var för sig, utser arbetstagarrepresentanter i styrelsen (11 § LSA). Kan organisationerna inte enas i frågan vilka arbetstagarrepresentanter som skall utses, ges i lagen särskilda regler som anger ordningen för detta (12 § LSA). Här är att märka att lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation vid tillämpningen av dessa regler skall anses som en organisation (12 § andra stycket LSA).

Arbetstagarrepresentanterna skall normalt utses bland de anställda vid företaget eller i fråga om moderbolag bland de anställda inom koncernen. I aktiebolag och ekonomiska föreningar ges dock vissa möjligheter att till arbetstagarrepresentant utse även annan än den som är anställd i företaget.

I fråga om villkor för valbarhet gäller vidare enligt regler i ABL (8 kap. 4 §) m.fl. lagar att styrelseledamot skall vara svensk medborgare och bosatt i Sverige. Även medborgare i ett annat nordiskt land är

7) Motsvarande regler finns intagna i LSABF.

numera valbara (SFS 1984:943) och för sådana medborgare gäller att bosättning i annat nordiskt land jämställs med bosättning i Sverige, om minst hälften av styrelseledamöterna är bosatta i Sverige. Från medborgarskaps- och bosättningskraven kan regeringen eller kommerskollegium för särskilt fall meddela dispens.

En arbetstagarrepresentant får tillträda sitt uppdrag tidigast tre månader efter det att den fackliga organisationen har underrättat företaget om beslutet att inrätta styrelserepresentation (14 § andra stycket LSA). Härigenom ges företaget möjlighet att ansöka om undantag från lagens tillämpning, om styrelserepresentationen för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för företaget (18 § LSA).

6.2 Antalet arbetstagarrepresentanter

Frågan om hur många arbetstagarrepresentanter de fackliga organisationerna skall ha rätt att utse i ett företags styrelse diskuterades tämligen ingående i samband med lagstiftningens tillkomst. Saken togs inte sällan upp i ett maktperspektiv där frågeställningen gällde vilka möjligheter en minoritetsrepresentation i realiteten ger de anställda att hävda sina intressen i de fall dessa inte sammanfaller med de övriga styrelseledamöternas. Frågan berördes bl.a. i den departementspromemoria (Ds I 1972:3) som föregick försökslagstiftningen. Det antogs där att styrelseledamöternas gemensamma grundläggande engagemang för företagets utveckling skulle göra att argumentens saklighet och tyngd i styrelsen skulle fälla utslaget.

Den slutsats man utifrån ett sådant resonemang tydligen var beredd att dra var att tillvaratagandet av de anställdas intressen i styrelsen inte alls eller i endast ringa utsträckning hängde samman med antalet arbetstagarledamöter i styrelsen. Den underliggande värderingen förefaller ha varit att alla styrelseledamöter i vart fall i en mer allmän mening har gemensamma intressen vad gäller synen på företaget och dess utveckling och att arbetet i styrelsen endast går ut på att finna de bästa och mest ändamålsenliga lösningarna på olika problem. Även om den inställningen måhända alltför lättvindigt ser bort från den grundläggande intressekonflikt som även i styrelsearbetet kan föreligga mellan arbetstagare och arbetsgivare, är det tydligt att de anställdas representation i styrelsen av de fackliga organisationerna sällan uppfattas som en maktfråga. Styrelserepresentation utgör inget verksamt

medel för att genomdriva grundläggande fackliga krav, och arbetstagarrepresentanterna själva upplever som regel inte att de i någon mera påtaglig mening utövar makt i styrelsen. Styrelserepresentationen för de anställda har i stället sin främsta betydelse genom att vara en kanal för insyn och ömsesidig information mellan företagets ledning och de anställda. Sett från en facklig utgångspunkt utgör den på så sätt en viktig del av det totala inflytande som de anställda och deras fackliga organisationer har i företagen men knappast någon frontlinje i de fackliga organisationernas strävan att förstärka löntagarinflytandet i företagen.

Det nu anförda talar för att lagens huvudregel alltjämt bör vara att de anställda skall ha rätt att delta i styrelsen med två ledamöter och två suppleanter för dessa. I flertalet företag är en sådan arbetstagarrepresentation i styrelsen fullt tillräcklig för att ge de anställda den möjlighet till insyn och inflytande som lagen är avsedd att ge. Från fackligt håll har emellertid påtalats att det i vissa större företag, ofta koncerner, inte sällan uppkommer informationsproblem till följd av att företaget eller koncernen har många anställda och att verksamheten bedrivs inom skilda branscher. Det förekommer t.ex. att ett större företag bedriver näring inom skogsbruket, pappersindustrin och trävaruindustrin. För de olika verksamhetsområdena är företaget bundet av kollektivavtal i förhållande till åtminstone tre olika LO-förbund och därutöver till ett par förbund på tjänstemannasidan. I sådana företag räcker antalet arbetstagarplatser i styrelsen inte till för att ge alla fackliga organisationer insyn i verksamheten. Resultatet kan bli att t.ex. ett av LO-förbunden blir utan representation trots att en betydande del av bolagets verksamhet hänför sig till just det avtalsområdet.

Det har mot denna bakgrund ansetts rimligt att i större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher utöka möjligheten till arbetstagarrepresentationen i styrelsen. I promemorian (4 § i lagförslaget) föreslås därför att de anställda i sådana företag, om företaget under det senaste räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 anställda, skall ha rätt att delta med tre arbetstagarledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen. Motsvarande gäller för ett moderföretag inom en koncern, varvid förhållandena skall avse koncernen i dess helhet.

Som tidigare nämnts gäller i fråga om villkor för valbarhet till styrelseuppdrag att styrelseledamoten i princip skall vara nordisk medborgare och bosatt i Sverige eller, om särskild förutsättning föreligger, i annat nordiskt land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, vilket normalt är kommerskollegium, kan för särskilt fall meddela dispens beträffande nationalitets- och bosättningskraven. Syftet med dessa regler är att garantera att ledningen av företagen skall ligga i svenska händer.

Situationen när det gäller en utländsk medborgare som av medlemmarna i en facklig organisation har valts att representera de anställda i ett företags styrelse skiljer sig påtagligt från den då styrelseledamoten representerar aktieägarintressen. En arbetstagarrepresentant representerar inte utländska intressen utan enbart sina arbetskamrater på arbetsplatsen. Han eller hon har valts till sitt uppdrag i demokratisk ordning vid ett fackligt möte och såväl förtroende somandel har därigenom prövats av medlemmarna i den fackliga organisationen. Något bärande skäl att behålla den nuvarande ordningen med dispensförfarande för arbetstagarrepresentanter med utomnordiskt medborgarskap synes därför inte finnas (jfr prop. 1985/86:7). Regeln har till sin praktiska effekt också verkat diskriminerande mot utländska medborgare genom den osäkerhet den skapat vid val till styrelseuppdrag. Väntetiden på att en dispensansökan skall behandlas och den osäkerhet som råder om dispens skall medges har många gånger lett till att utländska arbetstagare har fått stå tillbaka och att till arbetstagarrepresentanter i stället har valts arbetstagare med svenskt medborgarskap. Av dessa skäl föreslås i promemorian att kravet på nationalitet i 8 kap. 4 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag inte skall gälla arbetstagarrepresentant (9 § tredje stycket i lagförslaget).

6.4 Övriga frågor

Som tidigare angetts gäller som huvudregel enligt 14 § andra stycket LSA att arbetstagarrepresentanterna tillträder sina uppdrag vid en tidpunkt som bestäms av den fackliga organisation som har utsett dem. Den begränsningen gäller dock enligt bestämmelsen att tillträdet får ske tidigast tre månader efter det att underrättelse enligt 10 § har

kommit företagets styrelse tillhanda⁸⁾. Den senare bestämmelsen innebär att en lokal arbetstagarorganisation som har beslutat att inrätta styrelserepresentation för de anställda skriftligen måste underätta företagets styrelse om beslutet. Först sedan en korrekt underrättelse har kommit styrelsen tillhanda börjar tremånadersfristen att löpa och tidigast när den har löpt ut kan arbetstagarrepresentanterna tillträda sina uppdrag.

Avsikten med tremånadersfristen är att ge företaget en möjlighet att förhandla med den fackliga organisationen i olika frågor som rör införandet av styrelserepresentation och, om förutsättningar härför i övrigt föreligger, att i sista hand ansöka om dispens från lagens tillämpning. Hinner nämnden (regeringen) inte behandla ansökningen innan tremånadersfristen löpt ut, kan nämnden (regeringen) förordna att arbetstagarrepresentanterna inte får tillträda sina uppdrag förrän ärendet har prövats.

De erfarenheter som under årens lopp har gjorts av lagens tillämpning ute i företagen visar att tremånadersfristen alltjämt fyller en funktion. Bestämmelsen bör därför i sak kvarstå oförändrad. Viss oklarhet rörande dess tillämpning har emellertid uppstått i de fall då mandatperioden för en arbetstagarrepresentant har gått ut och den fackliga organisationen har utsett någon annan att för en ny mandatperiod tillträda styrelsuppdraget. Frågan har då gällt om även den nye styrelserepresentanten har att iaktta tremånadersfristen innan han kan tillträda uppdraget eller om han kan inleda sitt arbete omedelbart.

Enligt gällande rätt råder inte någon tvekan på den punkten. Bestämmelsen tar sikte enbart på när den fackliga organisationen fattar sitt principbeslut om att inrätta styrelserepresentation och i samband därmed också för första gången utser arbetstagarrepresentanter att företräda de anställda i företagets styrelse. Någon skyldighet att iaktta tremånadersfristen vid de senare tillfällena då nya representanter utses att företräda de anställda i styrelsen föreligger däremot inte.

Med hänsyn till den oklarhet som bestämmelsen har gett upphov till vid den praktiska tillämpningen har i promemoriaförslaget dock gjorts ett tillägg i lagtexten (6 § tredje stycket). Tillägget, som alltså inte innebär någon saklig förändring av regelns materiella innehåll, syftar

8) Jfr LSABF 15 § och 11 §.

till att bättre klargöra att tremånadersfristen är knuten till själva Prop. 1987/88: 10
beslutet att inrätta styrelserepresentation i ett företag. Bestämmel-
serna kommenteras ytterligare i specialmotiveringen.

Som tidigare nämnts (avsnitt 4.1) föreligger en skillnad mellan LSA och LSABF i frågan vem som är valbar till uppdrag som arbetstagarrepresentant. Enligt LSA gäller som huvudregel att en arbetstagarrepresentant bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen. Regeln öppnar möjlighet för de fackliga organisationerna att när det är befogat utse annan än en anställd i företaget, t.ex. en ombudsman i en lokal facklig organisation. I LSABF görs en snävare avgränsning av personkretsen. Där föreskrivs att arbetstagarrepresentant skall utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag eller försäkringsbolag som är dotterföretag, bland de anställda inom koncernen.

I promemorians lagförslag (9 §) har i ifrågavarande hänseende valts den lösning som gäller enligt LSA. Den ordningen har visat sig fungera väl under åren och den förefaller mest ändamålsenlig. Liksom vad som nu föreskrivs i LSA föreslås den begränsningen att till arbetstagarrepresentant inte utan särskilt tillstånd från nämnden för styrelserepresentationsfrågor får utses den som i sådan egenskap tillhör annat företags styrelse. Sistnämnda begränsning gäller inte, om företagen medger annorlunda eller ingår i samma koncern.

7.1 Allmänt

Aktiebolag och ekonomiska föreningar skall ha en organisation bestående av bolags- resp. föreningsstämma, styrelse - i vissa fall verkställande direktör (VD) - och revisorer. Dessa organ brukar betecknas som företagets beslutande, förvaltande och kontrollerade organ. Styrelsen skall bestå av minst tre personer. Uppgår inte aktiekapitalet eller maximikapitalet till en miljon kronor, kan dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om minst en suppleant finns. Arbetstagarledamöter skall inte räknas in i de nu angivna antalen styrelseledamöter. För banker och försäkringsbolag gäller delvis andra regler.

Bortsett från de fall då styrelsen består av endast en person, dvs. i vissa mindre företag, skall en av styrelseledamöterna vara ordförande i styrelsen. Ordföranden väljs i regel av styrelsen och särskilda funktioner ankommer enligt lagarna på styrelseordföranden. Inom styrelsen i ett aktiebolag finns som regel också en VD med uppgift att handha den löpande förvaltningen av företaget. VD skall enligt ABL finnas, om aktiekapitalet eller maximikapitalet är minst en miljon kronor. Styrelsen och VD, när sådan finns, utgör vad man brukar kalla företagsledningen.

I ett aktiebolag där någon VD inte är utsedd svarar styrelsen för hela förvaltningen av bolaget. Finns VD, vilket är det vanliga, är denne emellertid enligt ABL ett särskilt bolagsorgan med i lagen angett kompetensområde och däremot svarande skyldigheter. VD har att svara för den löpande förvaltningen av bolaget såsom driften av bolaget, bolagets bokföring, medelsförvaltning m.m. Åtgärder av större betydelse för bolaget faller dock inte under den löpande förvaltningen. Sådana viktigare frågor liksom beslut om riktlinjerna för bolagets verksamhet

ankommer på styrelsen att besluta om. Styrelsen har också att utöva allmän tillsyn över VD.

Styrelsen är ett kollegialt organ och lagstiftningen utgår ifrån att styrelsen i sin helhet fullgör sin förvaltningsfunktion. I praktiken är bilden emellertid en annan. Inom en styrelse sker ofta en arbetsfördelning med hänsyn till de särskilda kvalifikationer som enskilda styrelseledamöter kan ha. En styrelseledamot med särskilda insikter i ekonomi kan t.ex. få i uppdrag att speciellt inrikta sitt styrelseuppdrag på det ekonomiska området. Därigenom kan de andra styrelseledamöterna i någon mån avlastas ansvar i sådana frågor, även om deras principiella ansvar givetvis består. Arbetsfördelningen inom styrelsen kan även ta sig andra former. Inte sällan delegeras en del av styrelseärendena, ofta sådana av rutinmässig karaktär, till ett särskilt arbetsutskott eller motsvarande. Arbetsutskottet förbereder och fattar eventuellt också beslut i ärendena. Även i sådant fall består i princip de övriga styrelseledamöternas skyldigheter och ansvar.

7.2 Arbetsformer

Enligt 16 § LSA har en arbetstagarrepresentant rätt att närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter. Som framgår av bestämmelsens ordalydelse är denna rätt att medverka i ett arbetsutskott eller motsvarande begränsad till sådana beredande organ som arbetar under styrelsen och som består av styrelseledamöter. Andra typer av beredningsorgan, t.ex. sådana som kan finnas på direktionsnivå, faller utanför bestämmelsen. Motsvarande bestämmelse i 17 § LSABF är något mera vidsträckt. De anställda i banker och försäkringsbolag har enligt den bestämmelsen rätt att delta i överläggningarna även när direktionen eller annat liknande organ, bestående av befattningshavare i företaget, förbereder ärende som senare skall avgöras av styrelsen.

Den olikhet som sålunda föreligger mellan LSA och LSABF ifråga om rätten att delta i arbetsutskott eller liknande organ synes inte längre ha några bärande skäl för sig. Från fackligt håll har också påpekats att viktiga frågor ofta förbereds och därvid i praktiken också avgörs i arbetsutskott som enligt nuvarande regler i LSA står utanför de anställdas möjligheter till insyn och inflytande. Mot den bakgrunden föreslås (13 §) att den nya lagens bestämmelser i ifrågavarande hänse-

ende skall överensstämma med vad som nu gäller enligt LSABF. Det blir alltså möjligt för den fackliga organisationen att till alla beredningsorgan inom företaget som särskilt utsetts att förbereda ärenden som senare skall beslutas av styrelsen utse en av arbetstagarrepresentanterna att delta i överläggningarna. Liksom hittills bör det ankomma på de lokala fackliga organisationerna att bestämma vem av arbetstagarrepresentanterna som skall vara med i arbetsutskottet. Kan man inte komma överens i frågan, är det den arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller koncernen som utser representanten.

7.3 Jävsregler

En arbetstagarrepresentant i ett aktiebolag⁹⁾ är underkastad dels de för alla styrelseledamöter gällande jävsreglerna i 8 kap. 10 § ABL, dels jävsreglerna i 17 § LSA.

Enligt ABL:s jävsregler får en styrelseledamot inte handlägga fråga om avtal mellan honom och bolaget. Inte heller får han handlägga fråga om avtal mellan bolaget och tredje man, om han i frågan har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot bolagets. Förbudet att handlägga fråga om avtal anses också träffa sådana ensidiga rättshandlingar som har betydelse för avtals uppkomst, förändring eller upphörande, t.ex. uppsägning av ett kontrakt. Jävsregeln anses äga motsvarande tillämpning beträffande gåva från bolaget. Tanken bakom dessa jävsregler i ABL är att en styrelseledamot inte skall delta i styrelsearbetet när han har ett väsentligt individuellt intresse som kan strida mot företagets intressen.

När det gäller frågor om förhandlingar med arbetstagarorganisation, kollektivavtalsfrågor eller vidtagande av stridsåtgärder är den fackliga organisationen motpart till företaget. Vid styrelserepresentationens tillkomst gjorde lagstiftaren den bedömningen att frågor av detta slag i och för sig borde vara jävsgrundande för arbetstagarledamöterna i styrelsen men att ledamöterna inte kunde anses ha ett sådant individuellt intresse i frågorna att de på grund av ABL:s

9) Motsvarande regler gäller för arbetstagarrepresentanter i ekonomiska föreningar, banker och försäkringsbolag.

jävsregler skulle vara förhindrade att delta i styrelsens handläggning. Det krävdes därför en särreglering i LSA. I 17 § LSA föreskrivs numera att arbetstagarrepresentant inte får delta i behandling av fråga som rör

1. förhandling med arbetstagarorganisation
2. uppsägning av kollektivavtal eller
3. stridsåtgärd.

Beträffande jävsgrunderna 2 och 3 synes inte råda några delade meningar i fråga om vad som skall anses vara gällande rätt. Den förstnämnda jävsgrunden har däremot väckt åtskillig diskussion och i den juridiska litteraturen har uttalats olika uppfattningar om hur långt den sträcker sig (se härom Håkan Nial: Svensk associationsrätt i huvuddrag. 3 uppl. Lund 1985 med hänvisningar samt Krister Moberg i Perspektiv på arbetsrätten. Vänbok till Axel Adlercreutz s. 276 ff).

Tolkningsproblemen skall främst ses mot bakgrund av att regeln i samband med att LSA permanentades 1976 utsträcktes till att avse alla typer av förhandlingar med arbetstagarorganisation, en ändring som i förarbetena till LSA sades vara föranledd av den då nya MBL:s förestående ikraftträdande. Eftersom arbetsgivaren enligt MBL har en långtgående förhandlingsskyldighet på företagsledningsområdet, har satts i fråga om regleringen inte har lett till att arbetstagarledamöterna är jäviga i praktiskt taget alla viktiga styrelseärenden eller i vart fall i sådana frågor som förbereds inför förhandling eller som det pågår förhandling om.

Mot detta synsätt har å andra sidan framhållits att målsättningen med LSA är att ge de anställda insyn och inflytande på just företagsledningsområdet och att detta inflytande på ett avgörande sätt skulle inskränkas om jäv förelåg i alla frågor som kunde bli föremål för förhandling. Jävsregelns innebörd har med detta senare synsätt i stället antagits vara att arbetstagarledamöterna i samband med s.k. samverkansförhandlingar är jäviga endast när det gäller frågor där en mera utpräglad intresse motsättning föreligger mellan parterna, såsom t.ex. beträffande styrelsens behandling av frågor om lämplig förhandlingsstrategi inför eller under pågående förhandlingar.

Enligt uppgift har bestämmelsen ute i företagen på sina håll skapat osäkerhet om vad som skall gälla i fråga om jäv. Från tjänstemannahåll har uppetts att många företag tillämpar jävsregeln alltför vidsträckt och förklarar arbetstagarledamöterna jäviga i frågor på företagsledningsområdet som senare kan bli föremål för förhandling. På andra håll synes bestämmelsen inte ha vållat några tillämpningsproblem, utan frågorna har lösts i samförstånd.

I denna promemoria är det inte nödvändigt att närmare söka analysera vad som skall anses vara gällande rätt ifråga om förhandlingsjävet. Förarbetena till LSA och LSABF ger för övrigt endast ringa vägledning på den punkten och som diskussionen i den juridiska litteraturen visar finns det omständigheter som med visst fog talar i båda riktningarna. Det väsentliga är att för framtiden finna en rimlig avgränsning av jävsfrågan, en lösning som står i samklang med de syften som bär upp lagstiftningen och som är praktiskt hanterbar i företagen.

Som tidigare har framhållits är ett viktigt syfte med lagstiftningen om styrelserepresentation att de anställdas synpunkter i olika företagsledningsfrågor skall få bryta sig mot kapitalägarnas när problemen diskuteras i styrelsen. En för jävsfrågan viktig distinktion i det sammanhanget är att bestämmanderätten i dessa frågor - i den mån den inte har avtalats bort genom medbestämmandeavtal - ensamt ligger hos företagsledningen. Företaget är visserligen till följd av reglerna i MBL om t.ex. primär förhandlingskyldighet skyldigt att ta upp s.k. samverkansförhandlingar med de fackliga organisationerna innan en viktigare förändring av verksamheten vidtas. Men kan parterna inte komma överens vid sådana förhandlingar, är det företagsledningen ensam som beslutar i frågan. Vid kollektivavtalsförhandlingar ligger saken annorlunda till. Vid sådana förhandlingar kan företagsledningen inte ensam bestämma villkoren, för den händelse överenskommelse inte kan nås, och de fackliga organisationerna kan i frågor av den arten i princip vidta stridsåtgärder för att genomdriva sina krav. Även om begreppet "förhandling" används i båda situationerna, är det tydligt att den fackliga organisationens ställning vid samverkansförhandlingar är en annan än vid kollektivavtalsförhandlingar. Vid den senare typen av förhandling föreligger ett utpräglat motsatsförhållande där båda parter i sista hand har möjlighet att tillgripa stridsåtgärder medan det vid samverkansförhandling i realiteten snarare är fråga om att bredda företagsledningens beslutsunderlag med fackliga synpunkter.

Tanken bakom jävsreglerna är att en styrelseledamot inte skall vara med och besluta i sådana angelägenheter där det finns risk för att han själv eller hans fackliga organisation har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot företagets eller snarare mot kapitalägarnas. Som förutsättning för att ett sådant väsentligt stridande intresse skall anses föreligga synes böra kunna krävas att den fackliga organisationen i någon mera påtaglig mening har förfogandemöjlighet över förhandlingsresultatet och inte bara en rätt att i förhandlingens former framföra sina synpunkter¹⁰⁾. I enlighet med det nu anförda dras i denna promemoria den slutsatsen att jäv som regel inte bör anses föreligga när sådana frågor behandlas i styrelsen som är eller senare kan bli föremål för samverkansförhandlingar. I princip bör alltså alla frågor inom arbetslednings- och företagsledningsområdet, i den mån de inte särskilt regleras i medbestämmandeavtal mellan parterna, undantas från jävsbestämmelsens tillämpningsområde.

Fråga om lämplig förhandlingsstrategi inför eller under pågående samverkansförhandlingar är knappast en sak som behandlas i styrelsen. Skulle så vara fallet, är det emellertid tydligt att en sådan fråga till den grad är inriktad på just motpartsförhållandet till den fackliga organisationen att den som regel bör föranleda jäv för arbetstagarledamot. På motsvarande sätt är att bedöma frågor som rör ett företags organisationstillhörighet i fackligt hänseende. Liksom hittills bör vidare frågor hänförliga till ingående eller uppsägning av kollektivavtal liksom stridsåtgärder vara jävsgrundande för arbetstagarledamot. Jävsbestämmelserna kommenteras närmare i specialmotiveeringen (14 §).

Slutligen bör i detta sammanhang en med jäv närbesläktad fråga behandlas. Enligt 2 § MBL har från lagens tillämpningsområde undantagits vissa verksamheter som får sin inriktning och sina mål bestämda i demokratiska former eller är av opinionsbildande eller ideell natur. Exempel på sådana verksamheter är fackliga, politiska, religiösa organisationer liksom företag inom press, radio, TV. I företag och sammanslutningar av dessa slag har arbetstagarinflytandet inte ansetts böra få sträcka sig till verksamhetens mål och inriktning. Lagstiftaren har

¹⁰⁾ Jfr arbetsdomstolens uttalanden i anledning av jävsinvändning från arbetsgivarsidan i AD 1979 nr 118.

menat att arbetstagarnas intresse av inflytande bör stå tillbaka för de andra intressen som gör sig gällande i dessa fall. Någon motsvarande reglering i styrelserepresentationslagstiftningen finns inte, vilket får anses otillfredsställande. De ändamålsynpunkter som ligger bakom bestämmelsen i 2 § MBL gör sig gällande med samma tyngd när det gäller arbetstagarledamöter i en företagsstyrelse. I promemorians lagförslag (14 § andra stycket) har med hänsyn härtill tagits in en bestämmelse om att arbetstagarrepresentant i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § MBL inte får delta i behandling av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning.

7.4 Sekretess

Några uttryckliga regler om tystnadsplikt för arbetstagarrepresentanter finns inte i styrelserepresentationslagstiftningen. Inte heller finns några sådana regler i annan associationsrättslig lagstiftning, t.ex. ABL. Av allmänna regler om styrelseledamots ställning som syssloman i företaget har emellertid ansetts följa en skyldighet att iaktta tystlåtenhet beträffande företagets angelägenheter, särskilt om utlämnande av sådana uppgifter kan skada företaget.

Styrelserepresentationslagstiftningen, som bygger på att de anställda och deras fackliga organisationer skall ges insyn i verksamheten, ställer samtidigt krav på ett tämligen öppet informationsflöde. Detta hänger samman med bl.a. de fackliga organisationernas beslutsstruktur och det sätt på vilket dessa arbetar. En arbetstagarledamot har visserligen ställning av syssloman i företaget och skall som sådan, enligt ett gängse synsätt, iaktta självständighet när han fullgör sitt uppdrag. Men han är också facklig förtroendemän, utsedd av den fackliga organisationen och med ansvar ytterst gentemot medlemmarna i denna organisation. Dessa förhållanden ger otvivelaktigt arbetstagarledamotens styrelseuppdrag ett särdrag. För arbetstagarrepresentanterna i styrelsen är det betydelsefullt t.ex. att med andra fackliga förtroendemän, framför allt inom den egna klubbstyrelsen eller motsvarande, kunna diskutera frågor som behandlas i styrelsen. Härigenom kan genom LSA en viss spänning sägas ha uppstått i frågor rörande sekretess i företagen. De delvis divergerande intressena har lett till osäkerhet om rättsläget.

Var den närmare gränsen för styrelseledamöternas tystnadsplikt skall dras framstår inte helt klart. Som har påpekats i den rättsliga lit-

teraturen har man med arbetstagarrepresentationen i styrelsen sannolikt att räkna med att en förskjutning har ägt rum av den traditionella gränsen för tystnadsplikens omfattning. I aktiebolagen begränsas informationsmöjligheten dock ytterst av ansvarsstadgandet i 15 kap. 1 § ABL som föreskriver skadeståndsskyldighet om en styrelseledamot vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget. Regeln kan sägas ge uttryck åt den vårdnadsplikt som åvilar en styrelseledamot gentemot företaget. I svårare fall kan straffansvar för trolöshet mot huvudman inträda enligt bestämmelsen i 10 kap. 5 § brottsbalken.

En fråga som har väckt diskussion gäller vilken rättslig verkan ett styrelsebeslut om att viss uppgift skall hållas hemlig har för arbetstagarrepresentanterna i styrelsen. Kan arbetstagarrepresentanterna i strid med ett sådant beslut föra uppgiften vidare till fackföreningsstyrelsen? Bryter de då mot vårdnadsplikten eller kan de rent av bli skadeståndsskyldiga gentemot företaget? Med den osäkerhet om rättsläget som råder är det naturligt att sådana frågor ställs. I detta lagstiftningsärende blir emellertid de rent rättsliga aspekterna på frågor om tystnadsplikt av underordnad betydelse. Ty även om man antar att en arbetstagarledamot inte enbart genom att överföra en av styrelsen sekretessbelagd uppgift till andra personer träffas av ansvarsregeln i 15 kap. 1 § ABL utan att det därtill åtminstone måste krävas att företaget faktiskt drabbats av skada till följd av uppgiftslämnandet,¹¹⁾ är det tydligt att det egentliga och mera djupgående problemet kring arbetstagarrepresentation och sekretess knappast därmed får en lösning. En arbetstagarrepresentant som återkommande går emot styrelsebeslut om sekretess omöjliggör tämligen snart sin egen ställning i styrelsen. Därmed raseras också möjligheterna till insyn och inflytande i verksamheten för de anställda.

En lösning på problemet har angetts vara att direkt i lagtext ange att arbetstagarrepresentanter - oavsett vad som beslutas om sekretess i företagsstyrelsen - alltid har rätt att med t.ex. den egna fackföreningsstyrelsen diskutera frågor som behandlas i företagsstyrelsen. Man har i sammanhanget pekat på att förhandlings- och informationsreglerna i MBL ger den fackliga organisationen långtgående möjligheter till insyn i företagen och att denna informationsrätt även avser uppgifter

¹¹⁾ Jfr SOU 1983:52 s. 115.

som kan beläggas med tystnadsplikt (21 § MBL). Den som med tystnadsplikt har mottagit information för arbetstagarorganisations räkning får också utan hinder av tystnadsplikten föra informationen vidare till ledamot i styrelsen för organisationen. I sådant fall gäller tystnadsplikten även för styrelseledamoten (22 § MBL). Mot bakgrund av att styrelsen för den fackliga organisationen med stöd av MBL:s regler sålunda kan erhålla information från arbetsgivaren om de flesta frågor som behandlas i styrelsen har det sagts vara inkonsekvent om en arbetstagarrepresentant i styrelsen inte skulle ha samma möjlighet att föra vidare sekretessbelagd information. En sådan rätt för arbetstagarrepresentant att föra informationen vidare borde enligt detta synsätt direkt framgå av lagen. Härigenom skulle en större klarhet i rättsläget vinnas och arbetstagarrepresentanterna skulle inte behöva känna sig som "gisslan" i styrelsen när de får reda på uppgifter som i hög grad rör de anställda men som inte får föras vidare.

Även om åtskilligt talar för en uttrycklig lagregel om tystnadsplikt, finns det emellertid också omständigheter som med styrka talar mot en sådan rättsregel. Till en början finns det skäl att påpeka att arbetstagarledamoten visserligen är de anställdas representant i företagsstyrelsen men att han likväl ingår och har att verka i det kollektiv som styrelsen utgör. Detta måste i hög grad sätta sin prägel på hans uppträdande i styrelsen. Arbetet i styrelsen måste bygga på ett ömsesidigt förtroende styrelsemedlemmarna emellan. Det krävs därför ett visst mått av lojalitet från arbetstagarrepresentanterna liksom från övriga styrelseledamöter för att arbetet skall kunna bedrivas effektivt och på ett sätt som främjar företagets intressen. Uppenbarligen kan det i varje företag uppkomma styrelsefrågor som är av den arten att de i vart fall inte för tillfället bör föras vidare till personer utanför styrelsen. En uttrycklig lagregel om rätt för arbetstagarrepresentant att föra vidare frågor som behandlas i styrelsen till fackföreningsstyrelsen skulle i sådana situationer kunna ställa arbetstagarrepresentanten inför svåra lojalitetskonflikter, både i förhållande till företagsstyrelsen och gentemot den egna fackliga organisationen. Härtill kommer den risk som ligger i att frågor av denna art över huvud taget inte längre skulle komma att behandlas vid styrelsesammanträden, utan i stället tas upp i sammanhang där arbetstagarrepresentanterna inte är närvarande. En sådan utveckling skulle leda till ett minskat inflytande

för de anställda och i själva verket vara ett grundskott mot hela sam- Prop. 1987/88: 10
verkanstanken i styrelserepresentationslagstiftningen.

Vid en samlad bedömning har i denna promemoria dragits slutsatsen att någon uttrycklig regel om tystnadsplikt inte bör införas i den nya lagen. Frågorna får liksom hittills lösas i de enskilda företagsstyrelserna med beaktande av såväl företagets behov av sekretess som de anställdas särskilda intresse av att fortlöpande hållas underrättade om verksamheten. Den risk som ligger i att enskilda företagsstyrelser närmast slentrianmässigt beslutar om sekretess i frågor som behandlas på styrelsemöte bör kunna motverkas, bl.a. genom information och utbildning av arbetstagarrepresentanterna från de fackliga organisationernas sida. Riktlinjen bör vara att arbetstagarrepresentanterna självständigt skall kunna ta ställning till behovet av sekretess i enskilda frågor och i styrelsen också framföra sina uppfattningar i saken. Beslutet majoriteten av styrelsemedlemmarna ändå om sekretess, finns möjligheten att reservera sig mot beslutet med den opinionsbildande effekt detta kan ha. Ytterst finns också utvägen, vilket dock inte är särskilt praktiskt, att helt avgå ur styrelsen.

8.1 Allmänt

Alla ledamöter av en företagsstyrelse har i rättslig bemärkelse samma uppgifter, skyldigheter, rättigheter och ansvar. I princip föreligger i detta hänseende alltså inte någon skillnad mellan arbetstagarledamöter och stämموvalda ledamöter (8 § LSA, 9 § LSABF). Det verksamhets- och ansvarsområde som för styrelseledamöterna har dragits upp i lagstiftningen eller i bolagsordningen eller stadgarna kan för enskild ledamot eller enbart några av ledamöterna vare sig begränsas eller utvidgas. Det är t.ex. inte möjligt för den fackliga organisationen eller styrelsen att inskränka arbetstagarledamöternas verksamhet i styrelsen till att avse enbart ärenden som är av intresse för de anställda. Inte heller är det möjligt att för enskild styrelseledamot utvidga de uppgifter som är förenade med medlemskapet i styrelsen.

När det gäller suppleant för arbetstagarledamot har en sådan en något starkare ställning än vad som gäller för suppleant för stämموvald styrelseledamot. Arbetstagersuppleanten har till skillnad från övriga suppleanter rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, även om ledamoten är närvarande (15 § LSA, 16 § LSABF). Vidare gäller i aktiebolag och ekonomiska föreningar att beslut i ett styrelseärende inte får fattas om ej såvitt möjligt arbetstagersuppleanterna dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet (15 § andra stycket LSA).

Rätten att delta i ett företags stämma tillkommer i första hand ägarna av företaget, i ett aktiebolag aktieägarna. En arbetstagarledamot har emellertid, liksom övriga styrelseledamöter, rätt och i vissa fall också skyldighet att närvara. Arbetstagarrepresentanten kan lämna upplysningar till stämman och framföra argument, men han har inte rätt att

framställa förslag och han har inte heller rösträtt. Att företagsledningen är företrädd vid stämman är påkallat dels för ärendenas behandling, dels för den kontroll av verksamheten som stämman har rätt och skyldighet att utöva. En suppleant som har inträtt i styrelsen har i förhållande till stämman samma ställning som en ordinarie medlem av styrelsen¹²⁾.

Den i styrelserepresentationslagstiftningen uttryckta likställhetsprincipen mellan arbetstagarledamöter och andra styrelseledamöter har bedömts angelägen att upprätthålla, även om skäl också kan anföras för en annan mera differentierad reglering av styrelseledamöternas ställning. Arbetstagarledamöternas plats i styrelsen grundas på arbete och inte på kapitalägande, och det kan med visst fog göras gällande att detta rimligen borde tillmätas betydelse vid utformningen av lagens regler, t.ex. så att arbetstagarledamöternas ekonomiska ansvar gjordes mera begränsat. Anledningen till att lagstiftaren ändå velat åstadkomma en så likartad reglering som möjligt för alla styrelseledamöter har sin främsta grund i ändamålssynpunkter och i praktiska överväganden rörande lagens effektivitet. En motsatt ordning, där arbetstagarrepresentanternas skyldigheter och ansvar inskränktes i förhållande till övriga styrelseledamöters, kan befaras få till följd att arbetstagarrepresentanternas arbete i styrelsen betraktas som mindre seriöst. Detta skulle i sin tur sannolikt försämra möjligheterna till insyn och inflytande. Det har sagts bl.a. att det med en sådan ordning skulle föreligga en risk för att styrelsen skulle delas upp i ett A-lag (stämmovalda styrelseledamöter) och ett B-lag (arbetstagarrepresentanter). Principen om likställdhet utgör således en viktig grundsats på vilken arbetstagarledamöterna kan hävda sin rätt att delta i styrelsearbetet på lika villkor som övriga styrelseledamöter.

8.2 Ansvar

Styrelseledamöter kan enligt associationsrättsliga skadeståndsregler bli ersättningsskyldiga dels för skada som de tillfogar företaget, dels också för skada som de tillfogar tredje man, t.ex. fordringsägare. Regler om utkrävande av detta skadeståndsansvar finns såvitt gäller aktiebolag i 15 kap. 1 § och 4-6 §§ ABL.

¹²⁾ Se Lars Erik Taxell: Aktiebolagets organisation (Åbo 1983) s. 29.

Vid sidan av de associationsrättsliga skadeståndsreglerna finns bestämmelser som ålägger styrelseledamöter ett personligt ansvar för förbindelser (se t.ex. 2 kap. 13 §, 13 kap. 2 § och 16 kap. 1 § ABL). Det kan gälla förpliktelser som t.ex. uppkommit genom åtgärder från styrelseledamöters sida och som skett på bolagets vägnar men innan bolaget registrerats. Ett sådant ansvar för förbindelser skiljer sig från skadeståndsskyldighet därigenom att någon skada, eller ens fara för skada, inte är förutsättning för ansvarighet. Någon möjlighet till jämkning av betalningsansvaret föreligger inte heller.

Under senare år har det förekommit ett antal uppmärksammade fall då borgenärer vid aktiebolags konkurs har riktat krav mot arbetstagarledamöter med stöd av reglerna i 13 kap. 2 § ABL. Enligt dessa bestämmelser svarar styrelseledamöterna solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser, om de försummar att vidta vissa i lagen föreskrivna åtgärder för att sätta bolaget i likvidation. Bestämmelserna i 13 kap. 2 § ABL om ansvar för styrelseledamöter skall ses mot följande bakgrund.

I ett aktiebolag svarar inte delägarna personligen för bolagets förpliktelser. Skyddet för bolagets borgenärer finns i det aktiekapital som är avsatt i bolaget. Om detta kapital förbrukas, försvinner också borgenärernas skydd. I den aktuella bestämmelsen i 13 kap. 2 § ABL har därför tagits in regler som anger att bolaget skall träda i likvidation, om det egna kapitalet understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Så snart det finns skäl att anta att en sådan situation föreligger åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning. Visar balansräkningen att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet, skall styrelsen vidta olika åtgärder för att få bolaget försatt i likvidation. Styrelsen skall snarast möjligt till bolagsstämma hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Om bolagsstämman inte beslutar att bolaget skall träda i likvidation, skall styrelsen hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av en enskild styrelseledamot. Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem i nu nämnda avseenden, svarar de solidariskt för bolagets därefter uppkommande förbindelser.

Ansvarsbestämmelsen i 13 kap. 2 § ABL kan, vilket de aktuella betalningskravsfallen visar, skapa särskilda problem för arbetstagarledamöter i styrelsen. Det har t.ex. förekommit att arbetstagarledamöterna

inte har fått del av väsentlig information om företagets ställning. När företaget sedan gått i konkurs har de tillsammans med övriga styrelseledamöter blivit krävda på betydande belopp avseende skulder som de själva inte känt till existerade. Bestämmelsen i 13 kap. 2 § ABL kan i sådana situationer träffa arbetstagarledamöter särskilt hårt eftersom den inte ger utrymme för hänsyn till en styrelseledamots större eller mindre insikt i bolagets verksamhet. Inte heller är jämkning av betalningsskyldigheten möjlig.

I de aktuella betalningskravsfallen har hittills, såvitt är känt, ingen arbetstagarledamot slutligt blivit ålagd betalningsskyldighet. Därav kan emellertid inte dras slutsatsen att arbetstagarledamöter vid en rättslig bedömning i domstol alltid skulle gå fria i sådana situationer där de själva hävdar att de inte haft vetskap om företagets ekonomiska ställning. Ofta kan det bli en ren bevisfråga i domstolen hur mycket den enskilde arbetstagarledamoten har känt till. Övriga styrelseledamöter kan hävda att alla styrelseledamöter fått samma information om företagets ekonomi, och uppgift står mot uppgift.

Den ekonomiska risk som för den enskilde arbetstagarledamoten på detta sätt är förknippad med uppdraget som styrelseledamot upplevs på arbetstagar sidan som en belastning. Inte bara att arbetstagarledamoten i vissa situationer, som man från den sidan ser saken, oförtjänt kan drabbas av ekonomisk förlust som fullständigt kan ruinera honom eller henne. Härtill kommer den osäkerhet som reglerna allmänt sett ger upphov till och som medför att många arbetstagare över huvud inte vågar ta på sig uppdrag som styrelseledamot. På fackligt håll har man med hänsyn till dessa omständigheter satt i fråga om man inte i detta avseende bör gå i fråga principen om likställdhet mellan styrelseledamöterna till förmån för en ordning som är bättre anpassad till arbetstagarledamöternas särskilda situation i styrelsen. I själva verket, resonerar man på fackligt håll, visar just de aktuella betalningskravsfallen att arbetstagarledamöterna i det praktiska styrelsearbetet inte har betraktats som likvärdiga med övriga styrelseledamöter. De har undanhållits information som övriga styrelseledamöter fått del av och när sedan konkursen varit ett faktum har det ställts krav på att de solidariskt skall vara med och betala. Att genom försäkring av arbetstagarledamöterna lösa problemen har visat sig inte vara möjligt.

Mot tanken på att göra avsteg från principen om likställighet mellan styrelseledamöterna genom att inskränka arbetstagarernas personliga betalningsansvar kan emellertid flera principiella invändningar resas.

En sådan gäller de effekter en begränsning av ansvaret skulle kunna tänkas få på arbetet i styrelsen. Som tidigare har konstaterats är det allmänt sett viktigt att arbetstagarledamöternas arbete i styrelsen inte uppfattas som mindre betydelsefullt än övriga ledamöters arbete. Ett avsteg från likställighetsprincipen har sagts kunna få till följd att arbetstagarledamöternas arbete betraktades som mindre seriöst, med de negativa följder detta skulle få för samarbetet och insynsmöjligheterna i företaget.

En inskränkning av arbetstagarrepresentanternas ekonomiska ansvar i det hänseende varom nu är fråga synes emellertid knappast behöva få några sådana effekter. Till en början kan konstateras att ansvarsbegränsningen endast gäller den mycket speciella situation som avses i 13 kap. 2 § ABL eller motsvarande, dvs. då likvidationsskyldighet föreligger för bolaget eller föreningen men verksamheten ändå drivs vidare och förpliktelser uppkommer för styrelseledamöterna. I alla andra avseenden skulle arbetstagarledamöterna ansvara fullt ut enligt de lagar och bestämmelser som reglerar företagets verksamhet; deras skadeståndsansvar kvarstår oförändrat liksom deras personliga ansvar för förbindelser i övriga fall. Det kan i sammanhanget vidare inte bortses från att arbetstagarrepresentanternas plats i styrelsen har sin grund i de anställdas arbete och inte i kapitaläggande. Detta anger så att säga den ram inom vilken deras arbetsinsatser bör värderas och påverkar också bedömningen av hur långt deras ansvar i rent ekonomiskt hänseende rimligen bör sträcka sig. Av större betydelse är emellertid att arbetstagarledamöternas auktoritet och anseende i styrelsearbetet inte hänger samman med främst ansvarsreglernas utformning, utan snarare med deras personliga egenskaper, såsom kunskaper, integritet och allmänna omdöme. Det är omvittnat att arbetstagarledamöter med goda personliga relationer till övriga medlemmar i styrelsen kan nå betydande resultat i fråga om inflytande i styrelsearbetet. Slutsatsen blir därför att ett avsteg från likställighetsprincipen i det nu behandlade avseendet inte nämnvärt kan förmodas påverka arbetstagarrepresentanternas ställning i styrelsen.

En annan aspekt på problemet är följande. Vilken betydelse för arbetstagarledamöternas agerande i styrelsen kan det tänkas få, om det inte längre vore möjligt att utkräva ett personligt betalningsansvar av dem? Kan det antas t.ex. att arbetstagarledamöterna i situationer varom nu är fråga, kanske mot bättre vetande och med åberopande av sysselsättningskäl, i styrelsen skulle börja argumentera efter linjen att ett företags verksamhet skall drivas vidare, trots att företagets ekonomiska ställning är sådan att verksamheten borde avvecklas och företaget likvideras? Det förefaller inte särskilt troligt att en sådan utveckling skulle komma att äga rum. Huvudregeln i 13 kap. 2 § ABL eller motsvarande om att likvidation skall ske så snart det egna kapitalet understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet skulle ju alltså gälla, och arbetstagarledamöterna liksom övriga styrelseledamöter är givetvis skyldiga att iaktta den regeln, även om för arbetstagarledamöterna något personligt betalningsansvar inte föreligger. Någon fullständig ansvarsbefrielse är det inte heller fråga om. Skadeståndsansvaret enligt t.ex. 15 kap. 1 § ABL kommer alltså att gälla, och en arbetstagarledamot som genom sitt agerande i styrelsen uppsåtligt eller av oaktsamhet åsamkar skada kan bli ersättningsskyldig för skadan. Härtill kommer att arbetstagarledamöterna, som ju enbart har en minoritetsrepresentation i styrelsen, inte mot de övriga styrelseledamöternas uppfattning kan driva igenom egna förslag i styrelsen. Inte heller i detta avseende synes därför någon invändning med fog kunna göras.

Med hänsyn till den vikt principen om likställdhet mellan styrelseledamöterna tillmäts, inte minst på arbetstagsidan, bör avsteg inte göras med mindre vägande skäl talar för det. De skäl som man från arbetstagsidan har anfört för en begränsning av det personliga betalningsansvaret får emellertid anses vara av den arten att de motiverar ett avsteg från huvudregeln om likställdhet. I promemorians lagförslag (15 §) föreslås sålunda att ansvar enligt bestämmelsen i 13 kap. 2 § fjärde stycket ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag inte skall gälla en arbetstagarrepresentant.

Den föreslagna nya ordningen innebär alltså inte någon fullständig ansvarsbefrielse för arbetstagarrepresentanterna när fråga om likvidationsplikt kommer upp i företaget. Regleringen kommer emellertid praktiskt sett att leda till att de blir ersättningsskyldiga endast i de fall där det verkligen är styrkt att de genom sitt handlande i styrel-

sen förorsakat skada. Jämfört med den nuvarande ordningen innebär detta ett väsentligt förbättrat skydd, vilket bättre motsvarar arbetstagarrepresentanternas ställning i styrelsen.

8.3 Närvarorätt på stämma

Som tidigare nämnts (avsnitt 8.1) har arbetstagarledamöter liksom övriga styrelseledamöter rätt och i vissa fall också skyldighet att närvara på företagets stämma. Styrelsen och verkställande direktören i t.ex. ett aktiebolag är enligt 9 kap. 12 § ABL skyldiga att vid bolagsstämma meddela upplysningar angående förhållanden som kan inverka på bedömandet av bolagets årsredovisning och dess ekonomiska ställning eller av annat vid stämman förekommande ärende. Styrelsens medlemmar har däremot inte rösträtt och de har inte heller rätt att vid bolagsstämma framställa förslag, om de inte samtidigt är aktieägare. Av den tidigare redogörelsen (avsnitt 3.2) har framgått att arbetstagarrepresentanter kan ha sådana rättigheter genom att lokal facklig organisation utövar rösträtt för aktier tillhörande en löntagarfondstyrelse eller fjärde fondstyrelsen.

I fråga om rätten att närvara och yttra sig vid ett företags stämma är utgångspunkten den motsatta när det gäller suppleant för styrelseledamot; denne har i princip inte rätt att delta. Har suppleanten inträtt i styrelsen, har han emellertid samma ställning till stämman som den ordinarie medlemmen. Med hänsyn till den särskilda ställning som arbetstagar-suppleanterna är tillförsäkrade, bl.a. genom närvarorätt vid styrelsens sammanträden, torde gällande rätt beträffande dessa vara att de på motsvarande sätt som arbetstagarledamöterna har rätt att närvara och yttra sig vid stämma.

På arbetstagarhåll ute i företagen har viss osäkerhet rått om arbetstagar-suppleanternas rätt och möjligheter att delta på stämma. För att någon tvekan inte skall behöva råda i detta avseende har i promemorians lagförslag (12 §) uttryckligen angetts att suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

9.1 Allmänt

I det tidigare har framhållits att den rättsliga grunden för de anställdas representation i företagets styrelser finns i skilda lagkomplex. Lagarna om styrelserepresentation innehåller regler som - enkelt uttryckt - garanterar själva rätten till styrelserepresentation, medan det materiella innehållet i styrelseuppdraget bestäms av regler i annan associationsrättslig lagstiftning, t.ex. ABL.

Den senare associationsrättsliga lagstiftningen innehåller sanktionsregler av olika slag av vilka bl.a. skadestandsreglerna har berörts i det föregående. Vidare finns straffbestämmelser (se 19 kap. 1 § punkten 2 ABL med hänvisningar till 8 kap. 8 § andra stycket och 8 kap. 9 § första stycket samma lag) som avser att säkra att arbetstagarledamöterna får tillfälle att effektivt delta i styrelsearbetet. LSA och LSABF däremot saknar helt sanktionsbestämmelser. En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot styrelserepresentationslagens bestämmelser kan således inte drabbas av någon påföljd. Däremot kan parterna vända sig till arbetsdomstolen och genom fastställelse- eller fullgörelsetalan få avgjort det som är tvistigt. Ett avgörande i domstolen med anledning av en fullgörelsetalan kan också förenas med ett vitesföreläggande.

En förutsättning för att en tvist om tillämpningen av LSA eller LSABF skall kunna prövas av arbetsdomstolen är att tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda (21 § LSA, 20 § LSABF). Tvisten är i så fall en arbetstvist. Den kan t.ex. gälla fråga om en arbetstagarrepresentants rätt att delta i arbetet inom ett arbetsutskott eller fråga om jäv för arbetstagarrepresentant. Tvister som uteslutande rör arbetstagarorganisationernas interna förhållanden, såsom t.ex. ord-

ningen för att utse arbetstagarrepresentanter enligt 12 § LSA, är undantagna arbetsdomstolens prövning. Undantagna från domstolens prövning är vidare de frågor som nämnden för styrelserepresentationsfrågor eller regeringen har att avgöra, dvs. frågor om tillstånd enligt 13 § andra stycket LSA och undantag enligt 18 § LSA resp. 19 § LSABF.

9.2 Skadestånd m.m.

Från arbetstagarorganisationernas sida har kritik framförts mot att skadeståndsbestämmelser saknas i LSA och LSABF. Det har framhållits bl.a. att övrig lagstiftning på området innehåller regler om skadestånd, och att det inte finns anledning tro att de skäl som bär upp dessa regler skulle ha mindre giltighet ifråga om arbetstagarnas rättigheter enligt styrelserepresentationslagstiftningen. Skadeståndsregler skulle vidare, menar kritikerna, bidra till att flera tvister på området blev föremål för avgörande i arbetsdomstolen. I detta har det sagts ligga ett särskilt värde eftersom domstolens domar får stor genomslagskraft bland parterna på arbetsmarknaden och att det därmed skapas en större enhetlighet vid tillämpningen av lagstiftningen.

Förslag om att lagen tillförs bestämmelser om skadestånd har även framförts från arbetsgivarhåll. Detta förslag har dock varit mer begränsat och har haft sin utgångspunkt i en föreslagen ändring av styrelserepresentationslagen vad gäller sekretess.

Med hänsyn till det anförda har i promemorians lagförslag (16 §) tagits in särskilda bestämmelser om skadestånd. Bestämmelserna, som kommenteras närmare i specialmotiveringen, har utformats efter mönster av skadeståndsbestämmelser i annan arbetslagstiftning och innebär att en arbetsgivare eller arbetstagarorganisation som bryter mot lagen skall betala skadestånd. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer (ekonomiskt skadestånd) och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär (allmänt skadestånd). Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Till skadeståndsreglerna har i förslaget knutits bestämmelser om frister som skall gälla för talan om skadestånd (17 §). Talefristreglerna innebär i korthet att den som vill kräva skadestånd på grund av lagbrott skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden påkallats förhandling rörande

anspråket enligt medbestämmandelagen eller med stöd av kollektivavtal, Prop. 1987/88: 10
skall talan väckas efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall
skall talan väckas inom åtta månader från skadans uppkomst. Följs inte
dessa tidsfrister, har talan gått förlorad. Även talefristreglerna
kommenteras närmare i specialmotiveringen.

10.1 Förslaget till lag om styrelserepresentation för de anställda

I den allmänna motiveringen har redovisats vilka huvudfrågorna i utredningsarbetet varit och på vilka punkter som arbetet har mynnat ut i förslag till ändringar av saklig betydelse i den nya lagen. Dessa förslag berör mer än hälften av den nya lagens paragrafer. Härtill kommer de ändringar i bestämmelserna som föranletts av att regler i LSA och LSABF samordnats. Vissa bestämmelser i de nu gällande styrelserepresentationslagarna har bedömts vara obehövlige. Det gäller 4 och 7 §§ LSA och dess motsvarigheter i 3 och 6 §§ LSABF. Dessa bestämmelser har alltså inte tagits med i det nya lagförslaget. Detta kommenteras i anslutning till den nya 4 §. Vidare är 19 § LSA numera obsolet, eftersom lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser har upphört att gälla (jfr prop. 1981/82:112 och SFS 1982:315). Vissa andra bestämmelser, nämligen 9 §, 15 § andra stycket och 23 § LSA samt 7, 8, 10 och 22 §§ LSABF, har bedömts vara av den arten att de lämpligen bör föras över till de associationsrättsliga författningar som reglerar de skilda företags typerna, dvs. ABL, FL m.fl. lagar (se avsnitt 2.2 - 2.10).

Med hänsyn till de relativt omfattande förändringar som föreslås i regelsystemet har det ansetts befogat att låta den lagtekniska och språkliga översynen omfatta även de återstående delarna av lagen. Detta innebär å andra sidan inte att det nya lagförslaget radikalt skulle avvika från den tidigare uppläggnings av lagstiftningen. Tvärtom ansluter förslaget nära till de nu gällande styrelserepresentationslagarna både vad gäller innehållet och dispositionen i stort. En nyhet är att det i syfte att öka överskådligheten har införts särskilda rubriker i lagen. I den specialmotivering som här följer skall närmare redovisas

hur bestämmelserna i det nya lagförslaget förhåller sig till motsvarigheter i gällande lagar och på vilka punkter som tillägg eller förändringar har gjorts.

Inledande bestämmelser

Under denna rubrik har samlats vissa regler av allmän betydelse för de följande bestämmelserna i lagen. I 1 § anges lagens ändamål och dess tillämpningsområde. Därefter preciseras i 2 § vilka typer av företag som omfattas av lagen. I den paragrafens andra stycke ges vidare en definition av vad som i lagen menas med koncern respektive moderföretag och dotterföretag. De båda senast nämnda bestämmelserna har sina motsvarigheter i gällande styrelserepresentationslagar (1-3 §§ LSA och 1-2 §§ LSABF). I 3 § finns dessutom en bestämmelse, utan motsvarighet i gällande rätt, som rör arbetstagare som är verksamma i ett kommissionärsföretag men som har sina anställningsförhållanden reglerade med ett annat företag, huvudföretaget. Dessa arbetstagare skall vid tillämpning av den nya lagen betraktas som anställda även i kommissionärsföretaget.

1 § Denna lag syftar till att genom styrelserepresentation ge de anställda insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

I denna paragraf, som har sin motsvarighet i gällande lagar, anges lagens syfte. Samtidigt anges i allmänna ordalag tillämpningsområdet för lagen, nämligen att de anställda i ett företag skall ges insyn i och inflytande på företagets verksamhet. Den redaktionella förändringen har gjorts att de olika företagsformerna aktiebolag, ekonomiska föreningar, bankinstitut m.fl. som uttryckligen anges i gällande lagar har ersatts med det samlade begreppet företag. Detta begrepp definieras sedan närmare i 2 §. Som kommer att framgå där har tillämpningsområdet för lagstiftningen vidgats något.

2 § Med företag avses i denna lag aktiebolag, bankinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk förening.

Med koncern förstås svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385), 1 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar eller 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

I paragrafens första stycke anges vad som i lagen avses med företag, nämligen aktiebolag, bankinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk före-

ning. Av dessa företagstyper omfattas för närvarande bankinstitut och försäkringsbolag av LSABF och aktiebolag och ekonomiska föreningar av LSA. Enligt LSA omfattas emellertid inte alla ekonomiska föreningar av lagen. Ömsesidiga försäkringsbolag, sjukkassor, understödsföreningar och andra försäkringsföreningar, hypoteksföreningar, vissa föreningar av trafikförsäkringsanstalter samt jordbrukets kreditkassor (2 § p. 2-3) är undantagna från lagens tillämpningsområde. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) har dessa undantag slopats i promemorieförslaget. Tillämpningsområdet för lagstiftningen har därmed utvidgats i förhållande till vad som nu gäller.

I andra stycket ges, i överensstämmelse med gällande rätt (3 § andra stycket LSA och 2 § andra stycket LSABF), en definition av lagens koncernbegrepp. Samordningen av LSA och LSABF har föranlett en viss redaktionell omarbetning av bestämmelsen utan att någon förändring i sak åsyftats. Någon närmare kommentar erfordras inte.

3 § En arbetstagare som stadigvarande är verksam i ett kommissionärsföretag utan att ett anställningsförhållande föreligger med det företaget skall vid tillämpning av denna lag betraktas som anställd även i kommissionärsföretaget.

Denna paragraf, som saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar, syftar till att eliminera vissa ur styrelserepresentations-synpunkt otillfredsställande förhållanden som kan uppstå i s.k. kommissionärsföretag. Som närmare har beskrivits i avsnitt 5.4 är situationen inte sällan den att arbetstagare verksamma i ett kommissionärsföretag har sina anställningsförhållanden reglerade med ett annat företag, huvudföretaget. Effekten av en sådan konstruktion, som oftast har sin grund i personaladministrativa överväganden, är att arbetstagarna i kommissionärsföretaget inte ges möjlighet till styrelserepresentation i det företag i vilket de arbetar. Genom den nu aktuella bestämmelsen skall arbetstagare som på det angivna sättet stadigvarande är verksamma i ett kommissionärsföretag, utan att ett anställningsförhållande föreligger, vid tillämpningen av den nya lagen betraktas som anställda även i det företaget. Arbetstagarna ges därmed rätt att genom den fackliga organisationen utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen för kommissionärsföretaget, även om de har träffat sina anställningsavtal med ett annat företag. Om kommissionärsföretaget är bundet av kollektivavtal i förhållande till flera arbetstagarorganisationer, kan regeln vidare få

betydelse för vilken organisation som har rätt att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen (jfr 8 § nedan).

Några problem rörande vilka företag som är att anse som kommissionärsföretag skall inte behöva uppstå. Begreppet anknyter till den definition av kommissionärsföretag som ges i 43 § 2 mom kommunalskattelagen (1928:370). I ett typiskt kommissionärsföretagsförhållande driver ett aktiebolag, kommissionärsbolaget, verksamhet för ett annat företags, huvudföretagets, räkning. Verksamheten bedrivs visserligen under kommissionärsbolagets egen firma, men den är av osjälvständig karaktär och behärskas i realiteten av huvudföretaget. En utförlig redogörelse för kommissionärsbolagsförhållanden återfinns i rättsfallet NJA 1975 s. 45. Jfr också AD 1979 nr 129.

En förutsättning för att bestämmelsen skall bli tillämplig är att arbetstagarna stadigvarande är verksamma i kommissionärsföretaget. Härigenom undantas från bestämmelsens tillämpningsområde tillfälligt inlånade arbetstagare. Av betydelse för att avgöra när en arbetstagare skall anses vara stadigvarande verksam i ett företag blir i första hand vad som har avtalats mellan parterna eller vad som i övrigt kommer fram om avsikten med arbetet. Har avsikten redan från början varit att en arbetstagare skall utföra sitt arbete i kommissionärsföretaget, får han anses vara stadigvarande verksam i företaget så snart arbetet påbörjats. Men även i de fall där avsikten från början varit att arbetet skall vara begränsat i tiden men där utvecklingen rent faktiskt har lett till att arbetstagaren har arbetat kvar i företaget under avsevärd tid kan situationen vara att bedöma så att arbetstagaren skall anses vara stadigvarande verksam i företaget.

Den omständigheten att en arbetstagare, som stadigvarande är verksam i ett kommissionärsföretag, skall betraktas som anställd i det företaget utesluter inte att han eller hon vid tillämpningen av lagen även skall betraktas som anställd i det företag där det egentliga anställningsförhållandet föreligger. Detta framgår genom att lagtexten anger att arbetstagaren vid tillämpningen av lagen skall betraktas som anställd "även" i kommissionärsföretaget. Läget är här detsamma som när det gäller styrelserepresentation i koncernföretag. De anställda i t.ex. ett dotterbolag inom en koncern betraktas som anställda såväl i dotterföretaget som i moderföretaget när det gäller representationen där.

Detta avsnitt innehåller de grundläggande bestämmelserna om rätt till styrelserepresentation för de anställda. Bestämmelserna, 4-5 §§ i lagförslaget, motsvaras närmast av 5-6 §§ LSA och 4-5 §§ LSABF. I förhållande till de nu gällande reglerna på området innebär förslaget en utökad representationsrätt i vissa större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher. I sådana företag ges de anställda rätt att utse tre ledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen (4 § första stycket). Förändringen har medfört vissa justeringar i övrig lagtext under detta avsnitt. Detta kommer att redovisas närmare i det följande.

4 § I ett företag som inte är moderföretag och som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt till två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Bedriver företaget verksamhet inom skilda branscher och har det under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagare, har de anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot.

De anställdas rätt till styrelserepresentation enligt första stycket får dock inte leda till att antalet arbetstagarledamöter överstiger antalet övriga styrelseledamöter.

Första och andra styckena äger motsvarande tillämpning på moderföretag. Då skall vad som där sägs om företag avse koncernen i dess helhet, och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

I paragrafens första stycke första meningen anges vad som får betecknas som huvudregeln i fråga om de anställdas representation i styrelsen. Innebörden av denna bestämmelse är att de anställda i sådana företag som enligt 2 § omfattas av lagen, men ej är moderföretag, i princip har rätt att utse två ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot, om företaget sysselsätter minst 25 arbetstagare.

Det bör påpekas att med anställd här förstås den som enligt gängse civilrättsligt betraktelsesätt är arbetstagare i företaget. Någon sådan legaldefinition av begreppet som finns i 4 § LSA och 3 § LSABF har därför inte bedömts nödvändig. Detta betyder, till skillnad från vad som nu gäller, att alla arbetstagare i företaget, oavsett anställningsform och arbetstid, blir att betrakta som anställda.

I paragrafens första stycke, andra meningen, finns en bestämmelse som ger de anställda en utökad rätt till representation i företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher och som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagare. Den närmare bakgrunden till denna bestämmelse, som saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar, har redogjorts för i avsnitt 6.2. Som där har framhållits syftar bestämmelsen till att vidga representationen för de anställda så att även de anställda vid driftsenheter som inte tidigare haft representation i styrelsen nu skall få möjlighet till insyn i verksamheten. Ofta torde det förhålla sig så att de anställda vid en sådan driftsenhet tillhör en annan arbetstagarorganisation än den eller de som tidigare har utsett arbetstagarrepresentanterna. Detta är emellertid inte nödvändigt. Det kan också förekomma att de anställda vid en driftsenhet som inte tidigare haft representation i styrelsen från den egna enheten tillhör samma arbetstagarförbund som de anställda vid den större driftsenhet som hittills har utsett arbetstagarrepresentanterna. Frågan kommenteras ytterligare i anslutning till 8 §.

I normalfallet torde några svårigheter knappast föreligga att fastställa om ett företag bedriver verksamhet inom skilda branscher. I tveksamma fall kan ledning hämtas från den SNI-kod (Svensk Näringsgrensindelning) som finns för varje arbetsställe i statistiska centralbyråns företagsregister.

Rätten till utökad representation är enligt förslaget vidare beroende av att företaget under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt 1 000 arbetstagare. Med undantag för antalet arbetstagare är regelns konstruktion i detta avseende densamma som den i 5 § LSA och 4 § LSABF. Det räcker inte med att företaget vid ett visst tillfälle har 1 000 arbetstagare utan företaget skall under en period av ett år i genomsnitt ha haft minst detta antal. Beräkningen grundas därvid på förhållandena under det senast förflutna räkenskapsåret. Uppgift om vilken tid ett företags räkenskapsår omfattar finns i företagets bolagsordning, stadgar e.d. (se t.ex. 2 kap. 4 § 9 ABL).

Regeln i paragrafens andra stycke motsvarar närmast 5 § andra stycket LSA. Regeln har omarbetats i syfte att omfatta även företag i vilka en utökad representationsrätt för de anställda föreligger. I sak blir läget dock detsamma som nu; regeln ger uttryck för principen om minori-

tetsrepresentation i styrelsen för de anställda. De skall således inte ges möjlighet att komma i majoritet i styrelsen.

Tredje stycket har sin motsvarighet i 5 § tredje stycket LSA och 4 § andra stycket LSABF. Bestämmelsen har omarbetats redaktionellt. Någon särskild kommentar till detta krävs inte.

I nuvarande 7 § LSA och 6 § LSABF erinras om att ett företags beslutande organ kan besluta om styrelserepresentation för de anställda utöver vad respektive lag ger rätt till. En uttrycklig bestämmelse om det har bedömts vara överflödig. Någon ändring i sak avses dock inte.

5 § När arbetstagarledamöter har utsetts, förändras inte de anställdas rätt till styrelserepresentation under mandatperioden, om antalet anställda eller antalet övriga styrelseledamöter minskar.

Bestämmelsen motsvaras av 6 § LSA och 5 § LSABF. I 6 § LSA behandlas två fall. Dels den situationen att antalet anställda i ett företag minskar under 25 efter det att arbetstagarrepresentation införts, dels fallet att antalet styrelseledamöter nedgår under två. Enligt gällande lag förändras ej de anställdas rätt till styrelserepresentation på grund av dessa omständigheter. Den sakliga förändring som har gjorts i bestämmelsen är föranledd av förslaget om en utökad representationsrätt i vissa större företag enligt 4 § första stycket andra meningen. Förändringen syftar till att även i det fallet trygga en kontinuerlig representation i styrelsen för de anställda. Om antalet anställda i ett sådant företag under mandatperioden går ned under 1 000 anställda eller antalet styrelseledamöter minskar, förändras således inte de anställdas rätt till representation.

Om antalet arbetstagare stannar på en nivå under den gräns som gäller för företaget, upphör emellertid rätten till styrelserepresentation när mandatperioden löper ut. Ingenting hindrar dock att företaget beslutar att det ändå skall finnas arbetstagarrepresentanter i styrelsen. Bestämmelserna har också omarbetats redaktionellt för att dess innebörd skall bli tydligare.

Inrättande av styrelserepresentation

Under denna rubrik finns bestämmelser som rör inrättandet av styrelserepresentation. Reglerna, 6-10 §§ i lagförslaget, motsvarar i stort 10-14 §§ LSA och 11-15 §§ LSABF. Förutom vissa följdändringar i bestäm-

melseerna på grund av det som föreslagits i det tidigare, görs i regel-systemet två ändringar i sak. Den ena ändringen gäller att kravet slo-pas på facklig representativitet på arbetsplatsen för rätten att in-rätta styrelserepresentation (6 §). Genom den andra ändringen tas kra-vet bort på svensk nationalitet som villkor för styrelseuppdrag för arbetstagarrepresentant (9 §).

6 § Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektiv-avtal i förhållande till företaget.

Rör beslutet moderföretag, fattas det av en lokal arbetstagarorganisa-tion som är bunden av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda. I 10 § andra stycket finns bestämmelser om att en arbetstagarledamot eller en suppleant kan till-träda sitt uppdrag tidigast tre månader efter det att underrättelsen kom företagets styrelse till handa.

Bestämmelsens första stycke motsvaras av 10 § första stycket LSA och 11 § första stycket LSABF. Enligt dessa båda bestämmelser ställs två förutsättningar upp för att en lokal arbetstagarorganisation skall ha rätt att inrätta styrelserepresentation; dels skall organisationen vara bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget, dels skall orga-nisationen företräda mer än hälften av de anställda vid företaget. Om det finns flera arbetstagarorganisationer som på detta sätt är bundna av kollektivavtal, är det tillräckligt om organisationerna tillsammans har denna anslutning. I den nya bestämmelsen har kravet på facklig representativitet helt tagits bort. Som enda förutsättning för rätt att inrätta styrelserepresentation gäller alltså enligt bestämmelsens första stycke att parterna är bundna av kollektivavtal. Någon närmare kommentar till förändringen torde inte erfordras (jfr avsnitt 5.2).

En motsvarande ändring har gjorts i andra stycket vad gäller koncer-ner.

Tredje stycket innehåller, liksom enligt gällande rätt, en regel om underrättelseskyldighet för den fackliga organisation som har beslutat inrätta styrelserepresentation. I en andra mening i detta stycke har gjorts ett tillägg som hänvisar till bestämmelsen i 10 § andra stycket. Hänvisningen, som har berörts i avsnitt 6.4, syftar till att klargöra att den tremånadersfrist som gäller enligt sistnämnda bestämmelse en-

bart gäller när arbetstagarorganisationen för första gången fattar beslut om att inrätta styrelserepresentation. Däremot gäller inte någon sådan frist, om organisationen i samband med en ny mandatperiod eller liknande utser en annan person att efterträda den arbetstagarrepresentant som tidigare varit verksam i styrelsen. Skulle det undantagsvis bli aktuellt med byte av en till styrelseuppdraget utsedd arbetstagarrepresentant innan denne har tillträtt sitt uppdrag, dvs. innan tremånadersfristen har löpt ut, har givetvis även den nye arbetstagarrepresentanten att iaktta den påbörjade tremånadersfristens utgång. Någon ändring av gällande rättsläge har inte åsyftats i dessa avseenden.

7 § I ett företag som inte är moderföretag utses arbetstagarledamot och suppleant för sådan (arbetstagarrepresentanter) av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget. I moderföretag utses arbetstagarrepresentant av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget inom koncernen.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar till fullo 11 § LSA och 12 § LSABF. Någon kommentar till bestämmelserna erfordras inte.

8 § Enas inte organisationerna om annat; gäller följande ordning för att utse arbetstagarrepresentanter.

1. Tillhör i fall som avses i 4 § första stycket mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter. Om en annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna, får dock denna organisation utse en av suppleanterna.

2. Om ingen organisation företräder mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant. I företag som avses i 4 § första stycket andra meningen får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter.

3. Skall på grund av bestämmelsen i 4 § andra stycket endast en arbetstagarrepresentant och en suppleant utses, görs det av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i första stycket anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation som en organisation.

Första och andra styckena äger motsvarande tillämpning i fall som avses i 4 § tredje stycket. Därvid skall vad som sägs i första stycket om antal arbetstagare avse koncernen i dess helhet.

I paragrafen anges den ordning som gäller för att utse arbetstagarrepresentanter, om arbetstagarorganisationerna inte kan enas i frågan. Motsvarande bestämmelser enligt gällande rätt finns i 12 § LSA och 13 § LSABF. Förutom en saklig ändring av bestämmelserna, som närmare kommer att behandlas i det följande, har paragrafen redigerats om något i syfte att öka överskådligheten.

Som framgår av 4 § föreslås en utökad representationsrätt för de anställda i vissa större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher. De anställda i sådana företag har rätt att utse tre ledamöter och tre suppleanter för dessa i styrelsen. Till följd av den utökade representationsrätten har det i den nu aktuella paragrafens första stycke gjorts ett tillägg som reglerar vilken facklig organisation som skall utse de två arbetstagarrepresentanter, dvs. en ledamot och en suppleant, som således tillkommer. Innebörden av de nya reglerna är att en organisation som representerar mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget får utse samtliga arbetstagarrepresentanter, dvs. tre ledamöter och tre suppleanter, såvida inte en annan kollektivavtalsbunden organisation företräder minst en tjugondel av dessa arbetstagare. Denna organisation får i sådant fall utse en suppleant. Företräder inte någon organisation mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget, får den på detta sätt beräknade större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter. Den näst största organisationen får i denna situation utse en ledamot och en suppleant.

Det bör i sammanhanget påpekas att vid tillämpningen av de nu angivna reglerna anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation som en organisation (andra stycket). Bestämmelserna i första stycket kan därför i första hand sägas reglera hur arbetstagarplatserna i styrelsen skall fördelas mellan förbund tillhörande skilda huvudorganisationer. Vilken fördelning som skall göras mellan förbund inom en och samma huvudorganisation är däremot oreglerat i lagen. I praktiken får dock bestämmelserna betydelse även vid den fördelningen, och de mindre förbunden inom en huvudorganisation har oftast små möjligheter att få någon "egen" representation i styrelsen.

Ett syfte med den utökade representationsrätten är å andra sidan att bredda arbetstagarrepresentationen till grupper, kanske inom en och samma huvudorganisation, som tidigare inte har varit representerade i

styrelsen (se avsnitt 6.2). Någon uttrycklig lagregel härom har dock inte ansetts erforderlig utan fördelningen får liksom hittills göras efter fria förhandlingar organisationerna emellan. Det förutsätts emellertid att förbunden vid fördelningen av platser i styrelsen bredar representationen så att arbetstagare tillhörande förbund eller arbetsplatser som inte tidigare varit representerade i den mening som här avses nu får möjlighet att bli det.

Bestämmelserna i tredje stycket kräver ingen särskild kommentar.

9 § En arbetstagarrepresentant bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserrepresentationsfrågor utses den som i sådan egenskap tillhör ett annat företags styrelse. Vad som nu har sagts gäller inte, om företagen medger annat eller om de ingår i samma koncern.

Kravet på nationalitet i 8 kap. 4 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller motsvarande bestämmelse i annan lag gäller inte arbetstagarrepresentanter.

Bestämmelserna i paragrafens första stycke motsvaras av 13 § första stycket LSA och 14 § LSABF. Som tidigare framhållits (avsnitt 6.4) föreligger en skillnad mellan LSA och LSABF i frågan vem som är valbar till uppdrag som arbetstagarrepresentant. Enligt LSA gäller som huvudregel att en arbetstagarrepresentant bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen. I LSABF görs en snävare avgränsning av personkretsen; en arbetstagarrepresentant skall utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderbolag eller försäkringsbolag som är dotterföretag, bland de anställda inom koncernen.

Bestämmelsen i den nu aktuella paragrafens första stycke har utformats enligt LSA och ställer upp som huvudregel att en arbetstagarrepresentant bör utses bland dem som är anställda i företaget.

Det är givetvis av stort värde både för arbetsgivaren och för de anställda, om arbetstagarrepresentanterna i styrelsen har sina anställningar hos företaget. De har därmed som regel en nära personlig känedom om förhållandena i företaget vilket är en tillgång i styrelsearbetet och i kontakterna med de anställda. Inom de fackliga organisationerna råder också uppfattningen att man inte annat än i undantagsfall

bör utse någon som inte är anställd i företaget till arbetstagarrepresentant. Det kan dock förekomma att man t.ex. under en övergångsperiod i ett företag - på grund av brist på lämpliga kandidater eller därför att sådana inte fått erforderlig utbildning för uppdraget - blir nödsakad att tillfälligt anlita en annan person, t.ex. en lokal ombudsman, för uppgiften. Regeln ger de fackliga organisationerna möjlighet att i sådana undantagsfall gå utanför personkretsen i företaget, samtidigt som den ger uttryck åt att de i första hand bör anlita de anställda i företaget för uppdrag som arbetstagarrepresentant.

Andra stycket innehåller en begränsningsregel som skall ses mot bakgrund av bör-regeln i första stycket. I andra stycket föreskrivs att till arbetstagarrepresentant inte utan särskilt tillstånd får utses den som i sådan egenskap tillhör ett annat företags styrelse, om inte företagen medger det eller om de ingår i samma koncern. Det särskilda tillstånd som avses i bestämmelsen ges av nämnden för styrelserepresentationsfrågor (19 §). Genom det ändrade rättsläge för bankinstitut och försäkringsbolag som bör-regeln i första stycket ger upphov till kommer enligt förslaget även dessa företag att omfattas av den förevarande bestämmelsen (jfr 14 § LSABF). En facklig organisation på bank- eller försäkringsområdet kan alltså med den nya ordningen i och för sig utse en annan person än en anställd i företaget till styrelserepresentant. Tillhör denna ett annat företags styrelse, krävs emellertid att organisationen dessförinnan inhämtar särskilt tillstånd från nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Bestämmelsen i tredje stycket, som har behandlats närmare i avsnitt 6.3, saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar. Bestämmelsen innebär att en arbetstagarare med utomordiskt medborgarskap som är bosatt och arbetar här i landet kan utses till arbetstagarrepresentant i styrelsen utan att kommerskollegium eller regeringen ger tillstånd (jfr 53 § aktieförordningen, 1975:1387). Det bör påpekas att regeln enbart tar sikte på nationalitetsfrågan; om en arbetstagarare med utländskt medborgarskap inte skulle vara bosatt i Sverige trots att han arbetar här i landet, blir bestämmelserna i 8 kap. 4 § ABL tillämpliga. Något sådant torde dock vara sällsynt förekommande.

10 § Tiden för en arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Uppdragstiden får dock inte vara längre än fyra

räkenskapsår. Den skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas. Prop. 1987/88: 10

En arbetstagarrepresentant tillträder sitt uppdrag vid den tidpunkt som den som har utsett honom bestämmer, dock tidigast tre månader efter det att underrättelse enligt 6 § tredje stycket har kommit företagets styrelse till handa. Av 19 § andra stycket framgår att nämnden för styrelseresrepresentationsfrågor kan bestämma en annan tidpunkt för tillträdet.

Paragrafen motsvarar bestämmelserna i 14 § LSA och 15 § LSABF.

Enligt gällande rätt anses nämnden för styrelseresrepresentationsfrågor kunna besluta att en arbetstagarrepresentant inte skall tillträda sitt uppdrag medan nämnden prövar ett företags begäran om undantag från lagen. I syfte att förtydliga detta har en uttrycklig regel om det tagits in i 19 §. I förevarande paragrafs andra stycke har det gjorts en hänvisning dit.

Arbetstagarrepresentanternas arbete

Arbetstagarrepresentanternas arbete i företaget behandlas i 11-15 §§. I stora drag överensstämmer de föreslagna reglerna med de bestämmelser som nu gäller enligt LSA och LSABF. I vissa avseenden föreslås emellertid viktiga förändringar. Jävsregeln i 14 § har arbetats om i syfte att bättre klargöra jävets omfattning. Vidare har i samma bestämmelse tillagts ett nytt stycke som begränsar arbetstagarrepresentanternas medverkan i styrelsearbetet i sådana företag som avses i 2 § MBL. En annan betydelsefull förändring gäller arbetstagarrepresentanternas ansvar när ett företag som är likvidationsskyldigt enligt exempelvis ABL drivs vidare. Styrelseledamöterna blir i en sådan situation enligt gällande rätt personligen betalningsansvariga för företagets därefter uppkommande skulder. Enligt 15 § i förslaget skall ett sådant betalningsansvar inte gälla arbetstagarrepresentant. I övrigt har vissa redaktionella omarbetningar gjorts i lagtexten, bl.a. i syfte att förtydliga rättsläget i vissa avseenden.

11 § Om inte annat följer av denna lag, skall vad som är föreskrivet i lag eller annan författning om styrelseledamot och styrelsesuppleant i ett företags styrelse tillämpas på arbetstagarledamot och suppleant för sådan ledamot.

I det tidigare har framhållits att det materiella innehållet i arbetstagarrepresentanternas styrelseuppdrag huvudsakligen bestäms genom

rättsregler i de resp. huvudförfattningar som reglerar de skilda företagstyperna, dvs. ABL, FL m.fl. författningar. Den nya lagen innebär ingen ändring i detta avseende. Lagtekniskt är konstruktionen den att den förevarande paragrafen hänvisar till dessa andra författningar och föreskriver att vad som där sägs om styrelseledamot och styrelsesuppleant skall tillämpas också på arbetstagarrepresentanterna, om inte annat följer av övriga bestämmelser i den nya lagen. Bestämmelsen bildar därmed utgångspunkt för de övriga paragraferna i detta avsnitt. Där finns regler som avviker från vad som eljest är föreskrivet för styrelserepresentanter i företagsstyrelser. I sak motsvarar bestämmelsen oförändrad 8 § LSA och 9 § LSABF.

12 § En suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden samt vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

Bestämmelsen har sin motsvarighet i 15 § första stycket LSA och 16 § LSABF. I dessa senare bestämmelser föreskrivs att en suppleant för arbetstagarledamot, till skillnad mot vad som i allmänhet gäller för stämموvalda suppleanter enligt ABL m.fl. lagar, har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, även om ledamoten är närvarande. I den nya paragrafen har lagts till att en suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig även vid företagets stämma, dvs. bolagsstämma eller föreningsstämma, oberoende av om ledamoten är närvarande eller inte. Som tidigare har utvecklats (avsnitt 8.3) får gällande rätt i detta avseende redan nu anses vara att arbetstagar-suppleanter har en sådan rätt. Viss osäkerhet har emellertid rätt ute i företagen om suppleanternas ställning och syftet är främst att klargöra rättsläget i detta avseende.

Arbetstagar-suppleantens möjligheter att agera på stämman är densamma som arbetstagarledamotens och övriga styrelseledamöters. Arbetstagarrepresentanterna kan i de ärenden som behandlas på stämman lämna upplysningar, ställa frågor och framföra de argument i övrigt som t.ex. klargör de anställdas uppfattning. Någon rösträtt eller förslagsrätt har arbetstagarrepresentanterna däremot inte, såvida de inte samtidigt är aktieägare eller utövar rösträtt för aktier som tillhör en löntagarfondstyrelse eller fjärde fondstyrelsen (jfr. avsnitt 3.2).

13 § En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen,

förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Innebär ett beslut enligt 74 § andra stycket lagen (1955:183) om bankrörelse eller 39 § första stycket lagen (1955:416) om sparbanker att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller motsvarande organ, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem jämte en suppleant skall omfattas av uppdraget. Sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Enas inte arbetstagarorganisationerna om annat, utses representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Paragrafen reglerar arbetstagarrepresentanternas rätt att närvara i arbetsutskott eller liknande beredningsorgan i företaget. Den motsvarar 17 § LSABF. För bankinstitut och försäkringsbolag innebär den nya lagen alltså inte någon förändring i förhållande till vad som nu gäller i detta avseende. Annorlunda förhåller det sig beträffande aktiebolag och ekonomiska föreningar. Som har framhållits i avsnitt 7.2 är motsvarande bestämmelse i 16 § LSA mera begränsad. De anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar har enligt den bestämmelsen rätt att medverka enbart i sådana beredningsorgan som arbetar under styrelsen och som består av styrelseledamöter. Andra typer av beredningsorgan, t.ex. sådana som kan finnas på direktionens nivå bestående av befattningshavare i företaget, faller utanför bestämmelsens tillämpningsområde, oavsett om de har tillsatts av styrelsen. Den ifrågavarande nya paragrafens bestämmelser innebär en utökad möjlighet för arbetstagarrepresentanter i aktiebolag och ekonomiska föreningar att delta i förberedelsearbetet avseende frågor som senare skall behandlas i styrelsen.

Av första stycket i paragrafen framgår att rätten att delta i arbetsutskott eller liknande organ inte gäller alla beredningsorgan eller arbetsgrupper i företaget. Till en början krävs att beredningsorganet särskilt har utsetts av styrelsen att förbereda visst ärende. Det är visserligen inte nödvändigt att beredningsorganet konstitueras just vid det tillfälle styrelsen beslutar att ärendet eller ärendena skall förberedas. Ärenden kan hänskjutas även till redan befintliga arbetsgrupper i företaget. Det hindrar inte att en arbetstagarrepresentant kan ha rätt att delta med stöd av den ifrågavarande bestämmelsen. Detta gäller, även om det organ dit frågan hänskjuts är ett partssammansatt organ i vilket facklig representation redan finns på grund av medbestämmandeavtal eller dylikt. En annan förutsättning för rätt till rep-

resentation är att den fråga som behandlas i ett arbetsutskott eller liknande organ senare skall avgöras av styrelsen. Det torde i allmänhet gälla en klart avskiljbar fråga eller grupp av frågor som skall förberedas i beredningsorganet för att senare på nytt tas upp i styrelsen för övervägande och beslut. Redan vid det tillfälle styrelsen beslutar att frågan skall utredas står det alltså klart att ärendet senare kommer att behandlas på nytt i styrelsen, låt vara att någon bestämd tidpunkt inte behöver vara fastlagd för frågans senare behandling.

I den mån styrelsen emellertid uppdrar åt en befattningshavare i företaget att mer allmänt följa utvecklingen på ett visst område utan att detta senare kommer att leda till att styrelsen behöver ta ställning i saken, blir bestämmelsen inte tillämplig. Likaså är det givet att någon insynsmöjlighet för arbetstagarrepresentant inte föreligger enligt den ifrågavarande bestämmelsen i det förberedelsearbete som VD, ensam eller tillsammans med andra befattningshavare i företaget, utan särskilt beslut av styrelsen gör inför ett styrelsesammanträde. Bestämmelsen ger inte heller arbetstagarrepresentanterna rätt att delta i de förberedelser som stämvalda styrelseledamöter normalt gör inför ett styrelsesammanträde. Sådant förberedelsearbete utgör en del av deras uppdrag som styrelseledamöter vilket styrelsen inte har beslutat om.

Andra och tredje styckena i paragrafen motsvarar utan sakliga ändringar bestämmelser i 17 § LSABF och 16 § LSA. Någon kommentar erfordras inte.

14 § En arbetstagarrepresentant får inte delta i behandlingen av fråga som rör kollektivavtal, stridsåtgärd eller annan fråga där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företagets.

Är ett företags verksamhet av sådan natur eller har sådant ändamål som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, får en arbetstagarrepresentant inte heller delta i behandling av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning.

Paragrafens första stycke innehåller de särskilda regler om jäv som skall gälla för arbetstagarrepresentanter i företagsstyrelser. Bestämmelserna har sin motsvarighet i 17 § LSA och 18 § LSABF. Förutom dessa regler gäller enligt skilda författningar de för alla styrelseledamöter tillämpliga bestämmelserna om jäv, t.ex. jävsreglerna i 8 kap. 10 § ABL för styrelseledamöter i aktiebolagen. Dessa senare regler, som kort-

fattat har beskrivits i avsnitt 7.3, kommenteras inte vidare i detta sammanhang.

Syftet med jävsreglerna är att förhindra att en arbetstagarrepresentant är med och beslutar i sådana angelägenheter där det finns risk för att han själv eller en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan vara stridande mot företags/arbetsgivarens. Så är typiskt sett fallet i renodlade s.k. intressetvister i vilka arbetsgivaren förhandlar med de fackliga organisationerna och där parterna, eventuellt efter stridsåtgärder, träffar kollektivavtal med varandra. De frågor som i jävsbestämmelsen föreslås undantagna från påverkan genom arbetstagarrepresentation knyter väsentligen an till detta område. I lagtexten uttrycks saken så att en arbetstagarrepresentant inte får delta i behandling av fråga som rör kollektivavtal, stridsåtgärd eller annan fråga där facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företags.

Frågor om kollektivavtal och stridsåtgärder utgör de centrala delarna av det område som bestämmelsen är avsedd att täcka. Området är emellertid mera vidsträckt än så. Det anges genom att bestämmelsen är tillämplig även på "annan fråga där facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företags". Härmed avses frågor, vid sidan av kollektivavtals- och stridsåtgärdsfrågor, där även i övrigt ett mer utpräglat motpartsförhållande råder mellan arbetsgivaren och de fackliga organisationerna.

Som exempel på sådana intressefrågor som omfattas av bestämmelsen kan nämnas diskussioner i styrelsen om att ingå eller säga upp kollektivavtal mellan parterna på arbetsplatsen. Detta gäller såväl kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor som andra typer av kollektivavtal, t.ex. medbestämmandeavtal, arbetsmiljöavtal e.d. Även frågor om förhandlingar mellan parterna som syftar till att kollektivavtal skall träffas omfattas av bestämmelsen. Om det i styrelsen skall diskuteras t.ex. upplägningen av en kommande löneförhandling i företaget, får arbetstagarrepresentanterna regelmässigt anses jäviga vid frågans behandling. Motsvarande gäller ifråga om stridsåtgärder; det saknar därvid betydelse vem av arbetsgivar- eller arbetstagarparten som har tillgripit eller avser att tillgripa stridsåtgärden. Inte heller är det av betydelse för frågan om jävsbestämmelsens tillämplighet om stridsåtgärden är att anse som tillåten eller inte enligt lag eller avtal.

Jävsbestämmelsen omfattar vidare s.k. rättstvister, dvs. tvister som har sin grund i kollektivavtal, arbetsrättslig lagstiftning eller andra rättsförhållanden med anknytning till förhållandet arbetsgivare - arbetstagare. Om man i styrelsen avser att besluta t.ex. om att en arbetstvist vid företaget skall dras inför arbetsdomstolen eller om styrelseledamöterna har att ta ställning till ett erbjudande om förlikning i en arbetstvist, får arbetstagarrepresentanterna som regel anses jäviga vid frågans behandling.

Det bör påpekas att, i den mån jävsbestämmelsen blir tillämplig på en fråga som skall behandlas i styrelsen, jävet träffar samtliga arbetstagarrepresentanter oavsett facklig tillhörighet. Det kan alltså inträffa att en arbetstagarrepresentant utsedd av en tjänstemannaorganisation måste lämna styrelsesammanträdet på grund av jäv, även om den fråga som skall behandlas rör en tvistefråga mellan arbetsgivaren och arbetarorganisationen på arbetsplatsen. Detta följer av att arbetstagarrepresentanterna i styrelsen, fastän de är utsedda av de fackliga organisationerna, anses representera alla anställda i företaget och inte enbart de egna medlemsgrupperna.

Liksom enligt gällande rätt kan jävsbestämmelsen bli tillämplig även när arbetstagarrepresentant deltar i arbetet inom ett arbetsutskott eller motsvarande.

Frågor som ligger inom ramen för arbetsgivarens arbetslednings- eller företagsledningsrätt faller utanför den föreslagna jävsbestämmelsens tillämpningsområde. Detta gäller oavsett om arbetsgivaren är skyldig att förhandla i frågan enligt 11-14 §§ MBL eller inte. En arbetsgivare som har för avsikt att lägga ned delar av verksamheten kan alltså inte vid ett styrelsesammanträde där frågan behandlas åberopa att arbetstagarrepresentanterna inte skall få delta på grund av jäv. Som har framhållits i avsnitt 7.3 är det arbetsgivaren som i sista hand ensam bestämmer i sådana frågor. Det förhållandet att saken kan bli föremål för samverkansförhandling med de fackliga organisationerna kan inte anses innebära att något egentligt motpartsförhållande råder mellan företaget och de anställda. I avsnitt 7.3 har framhållits att saken kan vara att bedöma annorlunda när det gäller fråga om lämplig förhandlingsstrategi inför eller under pågående samverkansförhandling.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke saknar motsvarighet i gällande styrelserepresentationslagar. Regeln knyter an till 2 § MBL där det föreskrivs att en arbetsgivares verksamhet som är av religiös, vetenskaplig, konstnärlig eller annan ideell natur eller som har kooperativt, fackligt, politiskt eller annat opinionsbildande ändamål undantas från lagens tillämpningsområde, såvitt avser verksamhetens mål och inriktning. Den bärande tanken har varit att det fackliga inflytandet genom medbestämmande inte skall tillåtas konkurrera med annat demokratiskt beslutsfattande eller träda de grundlagsfästa principerna om yttrandefrihet och tryckfrihet för när. Även i fråga om arbetstagarinflytande genom styrelserepresentation gör sig dessa ändamålssynpunkter gällande och den ifrågavarande bestämmelsens tillämpningsområde överensstämmer, såvitt gäller de företag som omfattas av den föreslagna nya lagen, med tillämpningsområdet för 2 § MBL (jfr Ds A 1984:4).

15 § Ansvar enligt bestämmelsen i 13 kap. 2 § fjärde stycket aktiebolagslagen (1975:1385) eller motsvarande bestämmelse i annan lag gäller inte arbetstagarrepresentant.

Under avsnitt 8.2 har redogjorts för arbetstagarrepresentanternas ansvar enligt bestämmelser i ABL m.fl. lagar. Detta innefattar dels ett skadeståndsansvar för skada som tillfogas företaget eller tredje man, dels ett personligt betalningsansvar för vissa förbindelser som kan uppkomma. Den ifrågavarande nya paragrafen, som saknar motsvarighet i gällande rätt, tar sikte på det personliga betalningsansvaret enligt 13 kap 2 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag. Hänvisningen till motsvarande bestämmelse i annan lag gäller 75 § FL, 124 § lagen (1955:183) om bankrörelse och 14 kap. 2 § fjärde stycket försäkringsrörelselagen (1982:713). Enligt dessa bestämmelser åligger det styrelsen att vidta åtgärder för att få företaget försatt i likvidation i vad avser aktiebolag så snart företagets eget kapital understiger hälften av det registrerade kapitalet. Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som på dem ankommer enligt bestämmelserna, svarar de solidariskt för företagets därefter uppkommande förbindelser. Den ifrågavarande nya bestämmelsen innebär att arbetstagarrepresentanternas personliga betalningsansvar enligt de nu nämnda lagrummen inte längre skall gälla. Arbetstagarrepresentanternas skadeståndsansvar berörs däremot inte av bestämmelsen och kvarstår således oförändrat. En arbetstagarrepresentant som genom sitt handlande i samband med att fråga om likvidationsplikt uppkommer i företaget uppsåtligen eller av oaktsamhet

Åsamkar t.ex. en borgenär skada kan således bli ersättningskyldig för Prop. 1987/88: 10 skadan.

Det bör påpekas att begränsningen av det personliga betalningsansvaret i situationer som avses med de angivna lagrummen gäller arbetstagarrepresentanter som utsetts med stöd av den föreslagna lagen om styrelserrepresentation för de anställda. I den mån de anställda i ett företag skulle ha representanter i styrelsen som utsetts till följd av kapitalägarande, vare sig detta skett med stöd av lagstiftningen om allmänna pensionsfonden (fjärde fondstyrelsen och de fem löntagarfondstyrelserna) eller på annat sätt, gäller ansvaret fullt ut.

Det har bedömts tillräckligt att ta in regeln om ansvarsbegränsning i den nya lagen om styrelserrepresentation. Några ändringar i ABL m.fl. författningar föreslås alltså inte.

Skadestånd m.m.

Detta avsnitt innehåller två helt nya paragrafer utan motsvarighet i gällande styrelserrepresentationslagar. I den ena paragrafen finns bestämmelser om skadestånd (16 §). Den andra reglerar de talffrister som gäller för den som vill kräva skadestånd (17 §).

16 § En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot denna lag skall betala ersättning för den skada som uppkommer. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär.

Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Skadeståndsansvaret enligt paragrafen åvilar arbetsgivare och arbetstagarorganisationer. Under de särskilda förutsättningar som anges i 3 § kommer även ett kommissionärsföretag utan egna anställda att ha ett skadeståndsansvar enligt lagen. Något skadeståndsansvar för den enskilde arbetstagarrepresentanten föreligger däremot inte enligt förslaget. Detta är en konsekvens av att lagen inte lägger några förpliktelser på den enskilde styrelserrepresentanten. Sådana förpliktelser finns i stället i huvudförfattningarna för de skilda företagstyperna där det materiella innehållet i styrelseuppdraget regleras och där det också finns regler om skadestånd.

I den föreslagna bestämmelsen kommer denna avgränsning till uttryck genom att skadeståndsansvaret anges gälla för arbetsgivare och arbetstagarorganisationer som "bryter mot denna lag". På motsvarande sätt är en styrelseordförande som bryter mot t.ex. ABL:s bestämmelser om utsändande av underlag före styrelsebeslut (8 kap. 9 § första stycket) inte skadeståndsansvarig enligt den föreslagna bestämmelsen. Ansvar för brott mot ABL:s bestämmelser i sådant hänseende finns reglerat i 19 kap. 1 § punkten 2 ABL.

En annan avgränsning ligger i att talan vid arbetsdomstolen för överträdelser av lagen endast kan föras i s.k. arbetstvister, dvs. tvister som rör förhållandet mellan företaget och de anställda (20 §). Detta innebär att en arbetstagarorganisation som t.ex. anser att en annan sådan organisation på arbetsplatsen har brutit mot ordningen för utseende av arbetstagarrepresentanter enligt 8 § andra stycket inte har någon möjlighet att med stöd av lagen kräva skadestånd av den senare organisationen. Däremot kan givetvis i en motsvarande situation talan riktas mot arbetsgivaren, om denne medverkat vid den felaktiga tillämpningen av lagen. Omvänt kan arbetsgivaren rikta skadeståndstalan mot den arbetstagarorganisation som brutit mot bestämmelsen.

Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som kan uppkomma, dvs. ekonomiskt skadestånd, och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär, i arbetsrättsliga sammanhang kallat allmänt skadestånd. I praktiken är det givetvis främst det allmänna skadeståndet som kommer i fråga för brott mot bestämmelser i lagen. Men man kan även tänka sig fall där ett ekonomiskt skadestånd skulle kunna utdömas, t.ex. om en arbetstagarrepresentant förvägras att delta vid sammanträde med ett arbetsutskott som omfattas av 13 § i den föreslagna lagen och han eller hon på grund av inställelsen till sammanträdet gått förlustig lön för tiden.

En arbetsgivares skadeståndsskyldighet kommer att aktualiseras t.ex. om arbetsgivaren hindrar en arbetstagarrepresentant från att delta vid styrelsesammanträde (4 och 12 §§) eller vid sammanträde med arbetsutskott (13 §) eller om arbetsgivaren på grund av feltolkning av jävsreglerna (14 §) hindrar en arbetstagarrepresentant från att delta i behandlingen av en viss fråga vid styrelsesammanträdet.

Även en arbetstagarorganisation kan åläggas skadestånd, om organisationen t.ex. utser någon till arbetstagarrepresentant i ett företags styrelse utan att först ha inhämtat sådant tillstånd som anges i 9 § andra stycket.

17 § Den som vill kräva skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Har inom den tiden påkallats förhandling rörande anspråket enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från skadans uppkomst.

Lämnas inte underrättelse eller väcks inte talan inom den tid som anges i första stycket, har parten förlorat sin rätt till talan.

I paragrafen anges de regler om frister som gäller för talan om skadestånd enligt 16 §. Bestämmelsen är utformad efter mönster av annan arbetsrättslig lagstiftning. Av reglerna framgår bl.a. att rätten till talan går förlorad, om fristerna inte iakttogs.

Övriga bestämmelser

Under denna rubrik finns tre paragrafer som i huvudsak oförändrade har förts över från gällande lagstiftning. Som en följd av att bestämmelserna i LSA och LSABF enligt förslaget slås samman i en ny lag har den ändringen vidtagits att prövningen av tillstånds- och undantagsfrågor enligt 19 § i den föreslagna lagen lagts på nämnden för styrelserepresentationsfrågor, även såvitt avser bankinstitut och försäkringsbolag. Enligt LSABF prövas för närvarande undantagsfrågor av regeringen. Vidare har i 19 § tillagts ett nytt andra stycke som ger nämnden en uttrycklig rätt att inhibera arbetstagarutval i styrelsen medan nämnden prövar fråga om undantag från lagen.

18 § Skulle styrelserepresentation för de anställda medföra väsentlig olägenhet för ett företag på grund av att

1. styrelsens sammansättning beror på politiska styrkeförhållanden eller på förhållande mellan olika intressenter eller intressentgrupper, som framgår av bolagsordningen, stadgarna, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen eller motsvarande föreskriver särskild röstmajoritet för styrelsens beslut,

kan undantag medges från denna lag, om olägenheten inte kan undanröjas på annat sätt.

Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn i och inflytande på fråga om företagets verksamhet.

Bestämmelsen motsvarar reglerna i 18 § LSA och 19 § LSABF. Som framgår av avsnitt 4.1 är möjligheterna att medge företag undantag från lagen snävare enligt LSABF än enligt LSA. Enligt LSABF kan dispens bara medges försäkringsbolag och ömsesidigt försäkringsbolag. För bankinstitutens del ansågs det inte nödvändigt med någon dispensregel (se prop. 1973:186 s. 32). Den ifrågavarande bestämmelsen innefattar ingen begränsning utan tar sikte på alla företagstyper som omfattas av lagen, även bankinstituten. I praktiken torde dock möjligheterna att bli med given undantag från lagen vara oförändrade. I övrigt har lagtexten redigerats om något för att förenkla läsningen.

19 § Fråga om tillstånd enligt 9 § andra stycket eller undantag enligt 18 § avgörs av nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Nämnden kan för tiden intill det slutliga avgörandet besluta att en arbetstagarrepresentant inte får tillträda ett uppdrag som styrelseledamot eller suppleant.

Mot nämndens beslut får talan inte föras.

Bestämmelsen i första stycket motsvarar utan saklig ändring regeln i 20 § LSA. Som nyss nämndes innebär förslaget att nämnden för styrelserepresentationsfrågor kommer att pröva frågor om undantag enligt 18 §, även såvitt avser bankinstitut och försäkringsbolag. Denna uppgift låg tidigare på regeringen.

I ett nytt andra stycke har det tagits in en uttrycklig regel om rätt för nämnden att besluta att en arbetstagarrepresentant inte skall tillträda sitt uppdrag medan nämnden prövar ett företags begäran om undantag enligt 18 §. Tillägget innebär inte någon ändring i sak. Som nämndes vid 10 § har där gjorts en hänvisning till förevarande paragraf.

20 § I mål om tillämpning av denna lag i övrigt, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

Bestämmelsen motsvarar reglerna i 21 § LSA och 20 § LSABF. Någon kommentar krävs inte.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1987, då lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall upphöra att gälla.

2. Beslut som med stöd av äldre lag har fattats om att inrätta styrelserepresentation för de anställda samt om att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen gäller alltså. Motsvarande gäller beslut om undantag som avses i 18 §.

3. Den nya lagens bestämmelser om skadestånd och preskription tillämpas endast om den omständighet, vartill yrkandet hänför sig, har inträffat efter ikraftträdandet.

Huvudregeln för ikraftträdandet av de föreslagna nya lagreglerna är att de gäller från den dag då lagen träder i kraft, dvs. den 1 juli 1987. Det anges i punkten 1 i övergångsbestämmelserna. Enligt punkten 2 skall dock beslut om inrättande av styrelserepresentation och om utseende av arbetstagarrepresentanter som fattats med stöd av LSA eller LSABF alltså gälla. Motsvarande gäller beslut om undantag som avses i 18 § i den föreslagna lagen vilka i förekommande fall har fattats av nämnden för styrelserepresentationsfrågor (LSA) eller av regeringen (LSABF).

Den föreslagna nya lagens regler om skadestånd och preskription blir enligt punkten 3 i övergångsbestämmelserna tillämpliga bara på rättshandlingar som företas efter ikraftträdandet.

10.2 Övriga författningar

Det föreslås också ändringar i flera associationsrättsliga författningar med anknytning till styrelserepresentationslagstiftningen. I de flesta fall är skälet att vissa bestämmelser i de nu gällande styrelserepresentationslagarna, nämligen 9 §, 15 § andra stycket och 23 § LSA samt 7-8, 10 och 22 §§ LSABF, har bedömts vara av den arten att de lämpligen bör föras över till de författningar som reglerar de skilda företagstyperna, dvs. ABL, FL m.fl. Härtill kommer några ändringar i dessa författningar som syftar till att bättre klargöra sambandet mellan de olika regelsystemen. I några av bestämmelserna rör det sig enbart om redaktionella ändringar med anledning av den nya lagen.

De föreslagna ändringarna rör sju paragrafer i lagen. Ändringarna i tre av dessa - 2 kap. 4 §, 8 kap. 9 § och 8 kap. 15 § ABL - består enbart i att reglerna i 9 §, 15 § andra stycket och 23 § LSA har förts över till resp. paragraf i ABL. I två paragrafer, 8 kap. 2 § och 12 kap. 7 § ABL, görs enbart redaktionella förändringar med anledning av den föreslagna nya lagen. I 8 kap. 1 § ABL läggs det till att bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de anställda. Syftet härmed är att i kapitlets första paragraf klargöra att styrelsens sammansättning, hur den väljs, mandattiden för ledamöterna m.m. inte enbart regleras genom ABL:s bestämmelser utan att regler om detta också finns i styrelserepresentationslagen. I 8 kap. 4 § slutligen erinras om att kravet på nationalitet som villkor för valbarhet till styrelseuppdrag enligt 9 § tredje stycket i den föreslagna lagen inte gäller arbetstagarrepresentant.

Lagen om ekonomiska föreningar (FL)

Ändringar föreslås i fem paragrafer, 6, 9, 21, 22 och 26 §§. Hänvisningar till bestämmelserna i 6 och 22 §§ finns för närvarande i 9 § LSA. Ändringen såvitt gäller dessa bestämmelser består endast i att de förts över till resp. paragraf i FL. Motsvarande gäller ändringen i 26 § FL (jfr 15 § andra stycket LSA). I 22 § FL har därtill en erinran gjorts, motsvarande den i 8 kap. 4 § ABL, att nationalitetskravet som villkor för valbarhet till styrelseuppdrag inte gäller arbetstagarledamot (9 § tredje stycket i den föreslagna lagen).

I 23 § LSA finns en hänvisning till 37 § FL som gäller anmälan om ändring i uppgifter rörande styrelseledamöter m.m. för registrering. 23 § LSA anger att det i en sådan anmälan skall anges om ledamot eller suppleant har utsetts enligt LSA. Den förändring som behöver göras i FL med anledning av de nu nämnda bestämmelserna har i lagförslaget förts till 9 § i stället för till 37 §. 9 § rör föreningens ansökan om registrering och det har ansetts lämpligt att redan i detta inledande skede av föreningens verksamhet föreskriva skyldighet för föreningen att ange om ledamot eller suppleant i styrelsen har utsetts enligt styrelserepresentationslagen. I 37 § FL anges för övrigt att beträffande ändringsanmälan skall i tillämpliga delar gälla vad i 9 § sägs. Det

innebär att även vid en sådan anmälan skall anges om ledamot eller suppleant i styrelsen har utsetts enligt styrelserepresentationslagen. Prop. 1987/88: 10

I 21 § FL slutligen görs ett tillägg som svarar mot det i 8 kap. 1 § ABL. Härigenom klargörs redan i den inledande paragrafen under detta avsnitt i lagen att FL:s bestämmelser om styrelsen inte är heltäckande utan att bestämmelser härom också finns i styrelserepresentationslagen.

Lagen om bankrörelse

De föreslagna ändringarna i denna lag gäller 5, 22, 71 och 72 §§. Ändringarna i 5, 71 och 72 §§ innebär endast att reglerna i nuvarande 7, 8 och 10 §§ LSABF har förts över till resp. paragraf i bankrörelselagen. Därtill har i 72 § bankrörelselagen gjorts en erinran om att kravet på nationalitet som villkor för valbarhet till styrelseuppdrag inte gäller arbetstagarrepresentant (9 § tredje stycket i den föreslagna lagen).

När det gäller 22 §, som gäller ansökan om registrering för bankaktiebolag, har föreslagits ett tillägg av innebörd att bolaget redan vid ansökningstillfället särskilt skall ange om ledamot eller suppleant i styrelsen har utsetts enligt styrelserepresentationslagen. Situationen är här densamma som den som angavs i föregående avsnitt rörande 9 och 37 §§ FL. Den föreslagna ändringen innebär att 88 § bankrörelselagen, som avser anmälan om ändring i registreringsuppgifter och till vilken hänvisas i 22 § LSABF, inte ändras men väl får ett ändrat innehåll genom att 22 § bankrörelselagen sägs äga motsvarande tillämpning på ändringsanmälan.

Försäkringsrörelselagen

De föreslagna ändringarna i denna lag rör sex paragrafer. Två av dessa paragrafer, 2 kap. 5 § och 8 kap. 17 § försäkringsrörelselagen hänvisas till i 10 och 22 §§ LSABF. Ändringarna härvidlag innebär endast att reglerna flyttas över till resp. paragraf i försäkringsrörelselagen. Beträffande två andra paragrafer, 8 kap. 1 och 2 §§ försäkringsrörelselagen görs enbart redaktionella förändringar med anledning av den föreslagna nya styrelserepresentationslagen. I 8 kap. 11 § försäkringsrörelselagen görs ett tillägg, motsvarande det i 8 kap. 9 § ABL, av innebörd att suppleant för arbetstagarledamot på motsvarande sätt som

styrelseledamöterna skall få underlag och beredas tillfälle att delta i Prop. 1987/88: 10 ärendenas behandling innan beslut fattas på styrelsesammanträde. I 8 kap. 4 § försäkringsrörelselagen slutligen erinras om att nationalitetskravet som villkor för valbarhet till styrelseuppdrag inte gäller arbetstagarrepresentant (9 § tredje stycket i den föreslagna lagen).

Bostadsrättslagen

44 § i lagen föreslås ändrad. En motsvarande regel finns för närvarande upptagen i 9 § LSA.

Lagen om sambruksföreningar

4 och 14 §§ i lagen föreslås ändrade. Motsvarande bestämmelser finns för närvarande upptagna i 9 § LSA.

Lagen om sparbanker

36 och 37 §§ i lagen föreslås ändrade. Bestämmelse motsvarande den i 37 § finns i 8 § LSABF. Härtill görs i 37 § bl.a. en erinran om att nationalitetskravet för styrelseledamot i lagen inte gäller arbetstagarrepresentant (jfr ovan). Ändringen i 36 § saknar motsvarighet i gällande lag. Den har vidtagits för att klargöra att arbetstagarrepresentanterna i styrelsen utses med stöd av styrelserepresentationslagen. Som tidigare har framgått har motsvarande ändringar gjorts i 8 kap. 1 § ABL och 8 kap. 1 § försäkringsrörelselagen.

Lagen om jordbrukskasserörelse

Ändringarna gäller 16 och 26 § i lagen. Motsvarande regler till dem i 26 § finns för närvarande upptagna i 7 och 8 §§ LSABF. Ändringen i 16 § är en följd av att även jordbrukskassorna enligt promemoriaförslaget kommer att omfattas av den nya lagen.

Lagen om flottning i allmän flottled

De föreslagna ändringarna i lagens 40 a § är av redaktionell karaktär och föranleds av den nya styrelserepresentationslagen.

LAGEN (1976:351) OM STYRELSEREPRESENTATION FÖR DE ANSTÄLLDA I AKTIEBOLAG OCH EKONOMISKA FÖRENINGAR

1 § Denna lag syftar till att de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar genom styrelserepresentation skall beredas insyn och inflytande i fråga om företagets verksamhet.

2 § Lagen gäller icke

1. bank- eller försäkringsaktiebolag,

2. ekonomisk förening som avses i 118 § första stycket 1-3 lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar eller kreditkassa som sägs i 3 § lagen (1951:309) angående införande av nya lagen om ekonomiska föreningar,

3. ekonomisk förening som ingår i jordbrukskasserörelsen. (dvs. föreningsbank)

3 § Med företag avses i denna lag aktiebolag eller ekonomisk förening, varå lagen är tillämplig.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller 1 a § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

4 § Med anställd avses i denna lag

1. den som är anställd tills vidare,

2. den som är anställd för viss tid, viss säsong eller visst arbete och arbetar i genomsnitt minst 16 timmar per vecka.

Genom kollektivavtal som på arbetstagersidan har slutits eller godkänts av berörda centrala arbetstagarorganisationer kan bestämmas att annan minsta tid än som sägs i första stycket 2 skall gälla.

5 § I företag som ej är moderföretag och som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt att utse två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot.

Består företagets styrelse av endast en ledamot, har de anställda rätt att utse en arbetstagarledamot och en suppleant.

Första och andra styckena äger motsvarande tillämpning på moderföretag. Därvid skall antalet arbetstagare avse koncernen i dess helhet och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

6 § Har arbetstagarledamöter utsetts, förändras ej de anställdas rätt till styrelserepresentation, om därefter antalet anställda underskrider 25 eller antalet styrelseledamöter nedgår under två.

7 § Bolagsstämma eller föreningsstämma kan utan ändring av bolagsordningen eller stadgarna besluta att denna lag skall äga tillämpning, även om antalet anställda ej uppgår till 25, eller att de anställda skall ha rätt att enligt denna lag utse fler arbetstagarledamöter och suppleanter än som följer av 5 §.

8 § Om ej annat följer av denna lag, äger bestämmelserna om styrelseledamot och styrelsesuppleant i aktiebolagslagen (1975:1385) eller lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar motsvarande tillämpning på arbetstagarledamot och suppleant för sådan ledamot.

9 § Bestämmelserna i 2 kap. 4 § 6 aktiebolagslagen (1975:1385), 6 § 6 och 22 § andra stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar, 44 § första stycket 9 bostadsrättslagen (1971:479) samt 4 § 6 och 14 § 2 lagen (1975:417) om sambruksföreningar gäller ej arbetstagarledamot eller suppleant för sådan ledamot.

10 § Beslut om inrättande av styrelserepresentation för de anställda fattas av lokal arbetstagarorganisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och företräder mer än hälften av de anställda vid företaget eller av flera sådana arbetstagarorganisationer som tillsammans har denna omfattning.

Rör beslutet moderföretag, fattas det av lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget inom koncernen och företräder mer än hälften av koncernens anställda, eller av flera sådana arbetstagarorganisationer som tillsammans har denna omfattning.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda.

11 § I företag som ej är moderföretag utses arbetstagarledamot och suppleant för sådan (arbetstagarrepresentanter) av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget. I moderföretag utses arbetstagarrepresentant av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget inom koncernen.

12 § Enas ej organisationerna om annat, gäller följande ordning för utseende av arbetstagarrepresentanter.

Tillhör i fall som avses i 5 § första stycket mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter, såvida icke annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av dessa arbetstagare. Denna organisation får i sådant fall utse en suppleant. Företräder icke någon organisation mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant. I fall som avses i 5 § andra stycket utses arbetstagarrepresentanterna av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget. Vid tillämpningen av vad som nu har sagts anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma centrala arbetstagarorganisation som en organisation.

Andra stycket äger motsvarande tillämpning i fall som avses i 5 § tredje stycket, dock att vad som sägs i andra stycket om antal arbetstagare skall avse koncernen i dess helhet.

13 § Arbetstagarrepresentant bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, bland de anställda inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får ej utan särskilt tillstånd utses den som i sådan egenskap tillhör annat företags styrelse. Vad som nu har sagts gäller ej om företagen medger annat eller om de ingår i samma koncern.

14 § Tiden för arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Uppdragstiden får dock ej omfatta mer än fyra hela räkenskapsår och skall bestämmas så, att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

Förordnas ej annat med anledning av ansökan om undantag enligt 18 eller 19 §, tillträder arbetstagarrepresentant sitt uppdrag vid tidpunkt som bestäms av den som har utsett honom, dock tidigast tre månader efter det att underrättelse enligt 10 § har kommit företagets styrelse tillhanda.

15 § Suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, även om ledamoten är närvarande.

Vad som sägs i 8 kap. 9 § första stycket andra meningen aktiebolagslagen (1975:1385) om styrelseledamot äger motsvarande tillämpning på suppleant för arbetstagarledamot.

16 § En arbetstagarrepresentant får närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förberedes av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter.

Enas ej arbetstagarorganisationerna om annat, utses representant som avses i första stycket av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

17 § Arbetstagarrepresentant får ej delta i behandling av fråga som rör

1. förhandling med arbetstagarorganisation,
2. uppsägning av kollektivavtal eller
3. stridsåtgärd.

18 § Skulle styrelserepresentation för de anställda medföra väsentlig olägenhet för aktiebolag på grund av att

1. styrelsens sammansättning är beroende av politiska styrkeförhållanden eller av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper, som framgår av bolagsordningen, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen innehåller föreskrift om särskild röstmajoritet vid fattande av styrelsens beslut,

kan undantag medgivas från denna lag, om olägenheten ej kan undanröjas på annat sätt.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på ekonomisk förening. Med förhållande som avses i första stycket 1 jämföras därvid förhållande mellan olika intressentgrupper inom föreningen.

Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarernas intresse av insyn och inflytande i fråga om företagets verksamhet.

19 § Bestämmelserna i 18 § äger motsvarande tillämpning, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelserepresentation för de anställda införs i företag där staten har utsett offentlig styrelseledamot enligt lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser.

20 § Fråga om tillstånd enligt 13 § andra stycket eller undantag enligt 18 eller 19 § prövas av nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Mot nämndens beslut får talan ej föras.

21 § I mål om tillämpning av denna lag i övrigt, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

22 § Upphävd 1980:236

23 § I anmälan om styrelsens sammansättning enligt 8 kap. 15 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller 37 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar skall anges om ledamot eller suppleant har utsetts enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976 utom såvitt avser 15 § andra stycket, som träder i kraft den 1 januari 1977. Hänvisning som i lagen göres till aktiebolagslagen (1975:1385) skall till utgången av år 1976 avse motsvarande lagrum i lagen (1944:705) om aktiebolag.

Har beslut om inrättande av styrelserepresentation fattats enligt lagen (1972:829) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och har ej undantag medgivits enligt 14 § samma lag, gäller beslutet alltjämt. Arbetstagarrepresentant som har utsetts enligt äldre lag får behålla sitt uppdrag till och med den ordinarie stämman med styrelseval som äger rum närmast efter det att tre hela räkenskapsår förflutit, om ej organisationerna bestämmer annat. I övrigt gäller i fråga om styrelserepresentation som nu har sagts den nya lagen.

Har beslut fattats om undantag som avses i andra stycket eller om tillstånd enligt 10 § andra stycket äldre lagen, gäller det alltjämt.

Bestämmelserna i 7 § 8 och 20 § fjärde stycket första meningen lagen (1911:55 s. 1) om ekonomiska föreningar samt 5 § 6 och 26 § första stycket andra meningen första ledet lagen (1948:218) om sambruksföreningar gäller ej arbetstagarledamot eller suppleant för sådan ledamot. I övrigt äger bestämmelserna om styrelseledamot och styrelsesuppleant i dessa lagar motsvarande tillämpning på arbetstagarledamot och suppleant för sådan ledamot, om ej annat följer av denna lag. I fråga om anmälan enligt 20 § nämnda lag om ekonomiska föreningar eller 32 § sagda lag om sambruksföreningar äger 23 § motsvarande tillämpning.

LAGEN (1976:355) OM STYRELSEREPRESENTATION FÖR DE ANSTÄLLDA I BANK-
INSTITUT OCH FÖRSÄKRINGSBOLAG

1 § Denna lag syftar till att de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag genom styrelserepresentation skall beredas insyn och inflytande i fråga om företagets verksamhet.

2 § Med företag avses i denna lag bankinstitut eller försäkringsbolag, varå lagen är tillämplig.

Med koncern förstås i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) eller vid en motsvarande tillämpning av dessa bestämmelser är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra, under förutsättning att moderföretaget är bankinstitut eller försäkringsbolag som avses i 4 § första stycket.

3 § Med anställd avses i denna lag

1. den som är anställd tills vidare,
2. den som är anställd för viss tid, viss säsong eller visst arbete och arbetar i genomsnitt minst 16 timmar per vecka.

Genom kollektivavtal som på arbetstagsarsidan har slutits eller godkänts av berörda centrala arbetstagarorganisationer kan bestämmas att annan minsta tid än som sägs i första stycket 2 skall gälla.

Med anställda i centralkassa avses i denna lag även anställda i ansluten jordbrukskassa.

4 § I bankaktiebolag, sparbank, centralkassa för jordbrukskredit, försäkringsaktiebolag och ömsesidigt försäkringsbolag som ej är moderföretag och som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt att utse två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på moderföretag. Därvid Prop. 1987/88: 10 skall antalet arbetstagare avse koncernen i dess helhet och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

5 § Har arbetstagarledamöter utsetts, förändras ej de anställdas rätt till styrelserepresentation, om därefter antalet anställda underskrider 25.

6 § Bolagsstämma, sparbanks huvudmän eller centralkassas stämma kan utan ändring av företagets bolagsordning, reglemente eller stadgar besluta att denna lag skall äga tillämpning, även om antalet anställda ej uppgår till 25, eller att de anställda skall ha rätt att enligt denna lag utse flera än två arbetstagarledamöter och suppleanter för dem.

7 § Vid tillämpning av 71 § första stycket lagen (1955:183) om bankrörelse och av 26 § första stycket första punkten lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen skall hänsyn ej tagas till arbetstagarledamot.

8 § Bestämmelserna i 72 § andra stycket lagen (1955:183) om bankrörelse, 37 § andra stycket 1 lagen (1955:416) om sparbanks och 26 § andra stycket lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen äger ej tillämpning på arbetstagarledamot.

9 § Om ej annat följer av denna lag, äger vad som är föreskrivet om styrelseledamot och styrelsesuppleant i företags styrelse motsvarande tillämpning på arbetstagarledamot och suppleant för sådan ledamot.

10 § Bestämmelserna i 5 § första stycket 6 lagen (1955:183) om bankrörelse, 6 § 6 och 22 § andra stycket lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt 6 § första stycket 7 och 170 § första stycket 5 lagen (1948:433) om försäkringsrörelse gäller ej arbetstagarledamot eller suppleant för sådan ledamot.

11 § Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av lokal arbetstagarorganisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget och företräder mer än hälften av de anställda vid företaget eller av flera sådana arbetstagarorganisationer som tillsammans har denna omfattning.

Rör beslutet moderföretag, fattas det av lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företag inom koncernen och företräder mer än hälften av koncernens anställda, eller av flera sådana arbetstagarorganisationer som tillsammans har denna omfattning.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda.

12 § I företag som ej är moderföretag utses arbetstagarledamot och suppleant för sådan (arbetstagarrepresentanter) av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget. I moderföretag utses arbetstagarrepresentant av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företag inom koncernen.

13 § Enas ej organisationerna om annat, gäller följande ordning för utseende av arbetstagarrepresentanter.

Tillhör mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarerna vid företaget samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter, om ej annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av dessa arbetstagare. Denna organisation får i sådant fall utse en suppleant. Företräder ej någon organisation mer än fyra femtedelar av de kollektivavtals bundna arbetstagarerna vid företaget, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant.

Vid tillämpningen av andra stycket anses lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma centrala arbetstagarorganisation som en organisation. I fråga om moderföretag skall vad som sägs i andra stycket om antal kollektivavtalsbundna arbetstagare avse koncernen i dess helhet.

14 § Arbetstagarrepresentant skall utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag eller försäkringsbolag som är dotterföretag, bland de anställda inom koncernen.

15 § Tiden för arbetstagarrepresentants uppdrag bestämmes av den som utser honom. Uppdragstiden får dock ej omfatta mer än fyra hela räk-

skapsår och skall bestämmas så, att uppdraget upphör vid slutet av Prop. 1987/88: 10 ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

Förordnas ej annat med anledning av ansökan om undantag enligt 19 §, tillträder arbetstagarrepresentant sitt uppdrag vid tidpunkt som bestämmas av den som har utsett honom, dock tidigast tre månader efter det att underrättelse enligt 11 § har kommit företagets styrelse till handa.

16 § Suppleant för arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden, även om ledamoten är närvarande.

17 § En arbetstagarrepresentant får närvara och delta i överläggningarna när ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förberedes av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Avser uppdrag enligt 74 § andra stycket lagen (1955:183) om bankrörelse eller 39 § första stycket lagen (1955:416) om sparbanker regionstyrelse eller motsvarande organ, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem jämte en suppleant skall omfattas av uppdraget. Sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Enas ej arbetstagarorganisationerna om annat, utses representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

18 § Arbetstagarrepresentant får ej delta i behandling av fråga som rör

1. förhandling med arbetstagarorganisation,
2. uppsägning av kollektivavtal eller
3. stridsåtgärd.

19 § Skulle styrelserepresentation för de anställda medföra väsentlig olägenhet för försäkringsaktiebolag på grund av att styrelsens samman-

sättning är beroende av förhållande mellan olika aktieägare eller aktieägargrupper, som framgår av bolagsordningen, avtal eller annan omständighet, får regeringen medge undantag från denna lag, om olägenheten ej kan undanröjas på annat sätt.

Första stycket äger motsvarande tillämpning på ömsesidigt försäkringsbolag. Med förhållande som avses i första stycket jämställs därvid förhållande mellan olika intressentgrupper inom bolaget.

Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagnarnas intresse av insyn och inflytande i fråga om företagets verksamhet.

20 § I mål om tillämpning av denna lag i annat fall än som avses i 19 § gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda.

21 § Utöver vad som i övrigt gäller kan arbetsdomstolen i mål om tillämpning av denna lag förordna att förhandling skall hållas inom stängda dörrar, i den mån det kan antagas att offentlighet skulle medföra risk för väsentlig skada för part eller annan genom yppande av affärs-, drifts- eller därmed jämförligt förhållande hos företag eller organisation.

22 § I anmälan om styrelsens sammansättning enligt 88 § lagen (1955:183) om bankrörelse, 37 § lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar samt 90 § och 204 § 3 mom. lagen (1948:433) om försäkringsrörelse skall anges om ledamot eller suppleant har utsetts enligt denna lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976. Hänvisning till aktiebolagslagen (1975:1385) skall till utgången av år 1976 avse motsvarande lagrum i lagen (1944:705) om aktiebolag.

2. Har beslut att inrätta styrelserepresentation fattats enligt lagen (1973:1093) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag och har undantag ej medgivits enligt 15 § samma lag, gäller beslutet alltså. Arbetstagarrepresentant som har utsetts

enligt äldre lag får behålla sitt uppdrag till och med den ordinarie Prop. 1987/88: 10
stämma med styrelseval som äger rum närmast efter det att tre hela
räkenskapsår förflutit, om ej organisationerna bestämmer annat. I öv-
rigt gäller i fråga om styrelserepresentation som nu har sagts den nya
lagen.

3. Har beslut fattats om undantag som avses i 2, gäller det alltså.

Sammanställning av remissyttranden över departementspromemorian (Ds A 1986: 1) Styrelserepresentation för de anställda

I Remissinstanser

Efter sedvanligt remissförfarande har yttranden över promemorian avgivits av arbetsdomstolen (AD), Göta hovrätt, Arbetslivscentrum (ALC), juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Överbefälhavaren (ÖB), patent- och registreringsverket (PRV), nämnden för styrelserepresentationsfrågor, kommerskollegium, banksinspektionen, försäkringsinspektionen, Statens industriverk (SIND), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Tidningarnas arbetsgivareförening (TA), Bankinstitutens arbetsgivareorganisation (BAO), Arbetsgivarföreningen SFO, Kooperationens förhandlingsorganisation (KFO), SHIO-Familjeföretagen (numera Småföretagens riksorganisation), Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Centralorganisationen SACO/SR. Till yttrandet från kommerskollegium har fogats uttalanden från Skånes Handelskammare och Stockholms Handelskammare. SAF har bifogat yttrande från Sveriges Verkstadsförening. Vidare har LO överlämnat yttranden från Beklädnadsarbetarnas förbund, Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Fabriksarbetareförbundet, Fastighetsanställdas förbund, Svenska Gruvindustriarbetareförbundet, Handelsanställdas förbund, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Svenska Lantarbetareförbundet, Svenska Livsmedelarbetareförbundet, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Svenska Musikerförbundet, Svenska Pappersindustriarbetareförbundet, Statsanställdas förbund, Svenska Transportarbetareförbundet, Svenska Träindustriarbetareförbundet, Svenska Sjöfolksförbundet och Svenska Skogsarbetareförbundet.

Vid sidan av remissinstanserna har yttranden överlämnats från Svenska kommunförbundet, SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen, Företagareförbundet, Svenska Föreningsbankers Förbund, Landstingsförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Industriförbundet, Försvarsindustri-föreningen och Sveriges Aktiesparares Riksförbund (SARF).

II Remissyttrandena

I Allmänt

I stort sett har promemorian fått ett gynnsamt mottagande vid remissbehandling. Åtskilliga remissyttranden innehåller visserligen kritik mot de förslag som läggs fram men det övervägande antalet remissinstanser har begränsat sin kritik till ett fåtal punkter i promemorian och tillstyrkt eller lämnat utan erinran övriga förslag. SAF, TA, SHIO-Familjeföretagen, Företagareförbundet, LRF, Industriförbundet och Sveriges Verkstadsför-

ening har dock avstyrkt promemoriaförslaget i sin helhet och bl. a. hävdar att förslaget innebär ett oacceptabelt avsteg från den grundläggande principen om likställighet mellan olika styrelsemedlemmar.

Förslaget att sammanföra bestämmelserna om styrelserepresentation till en enda lag har lämnats utan erinran av remissinstanserna. AD anser att förslaget har utformats på ett "i det stora hela bra och naturligt sätt". Från en del håll har dock betonats behovet av att så småningom överföra reglerna om styrelserepresentation för de anställda till den associationsrättsliga lagstiftningen. SFO, å andra sidan, vill att lagen om styrelserepresentation för de anställda görs dispositivt och att man i första hand löser frågan om styrelserepresentation genom frivilliga överenskommelser.

2 Lagstiftningens tillämpningsområde

2.1 Associationsformer

Förslaget att vidga tillämpningsområdet till att omfatta samtliga aktiebolag, banker, försäkringsbolag och ekonomiska föreningar har i huvudsak lämnats utan erinran. En del remissinstanser anser t.o.m. att man på sikt bör sträva efter att låta lagen gälla alla associationsformer i vilka ett större antal arbetstagare är verksamma.

BAO och Sveriges Föreningsbankers Förbund motsätter sig att lokala föreningsbanker (tidigare jordbrukskassor), som i detta sammanhang betraktas som avdelningskontor, skall omfattas av lagen. BAO framhåller att det i kollektivavtalsförhandlingar och vid tillämpning av den arbetsrättsliga lagstiftningen sedan länge gäller att de anställda inom föreningsbanksrörelsen betraktats som anställda i respektive centralkassa (numera central föreningsbank). En utvidgning av lagen på föreslaget sätt skulle därför avvika från ett inarbetat synsätt.

LO anser att lagens tillämpningsområde även bör utsträckas till häradsallmänningar och besparingsskogar som, enligt lagen (1952:166) om häradsallmänningar och lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna, skall förvaltas av en styrelse.

Försäkringsinspektionen förordar att samtliga associationsformer, som omfattas av lagen, skall anges i lagtexten, så att det klart framgår att exempelvis understödsföreningar ej längre skall undantas från bestämmelserna om styrelserepresentation.

2.2 Representativitetsregeln

Förslaget att slopa regeln om facklig representativitet på arbetsplatsen som förutsättning för rätt till styrelserepresentation har lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Såväl SAF som *juridiska fakulteten vid Lunds universitet* och BAO anser emellertid att förslaget är inkonsekvent om man samtidigt behåller ordningen att en facklig organisation skall fatta beslut om inrättande av styrelserepresentation. Även SARF, *Skånes Handelskammare* och *Stockholms Handelskammare* motsätter sig förslaget.

SAF betonar att förslaget innebär att styrelserepresentation för de an-

ställda kan inrättas även i företag där endast få eller ingen av de anställda är organiserade. SAF anser att detta står i bjärt kontrast till lagstiftningens syfte, som bäst tillgodoses om arbetstagarrepresentation inrättas efter beslut över vilket samtliga anställda haft inflytande.

2.3 Koncernregler i lagen

Tanken att – med vissa justeringar – överföra de nu gällande koncernreglerna från LSA och LSABF till den nya lagen samt att inte göra ändring i koncernbegreppet har inte mött någon kritik från remissinstanserna.

LO anser dock att de arbetsrättsliga olägenheterna av att 50/50-bolagen inte anses som dotterbolag i koncerner och därför inte omfattas av styrelserrepresentationen bör undanröjas. Vidare anser *LO* att anställda inom länstrafiken, som i dag inte har rätt till styrelserrepresentation i länstrafikbolaget utan endast i de lokala trafikbolagen där de har sin anställning, skall likställas med anställda inom koncerner.

LO och *TCO* föreslår också att den nya lagen kompletteras med regler som medger styrelserrepresentation även i svenskägda holdingbolag utomlands.

Enligt *TCO*:s mening föreligger samma skäl, som motiverar arbetstagarrepresentation i moderföretagen för alla anställda i en koncern, även för arbetstagarrepresentation i vissa regionala och centrala organ inom bl. a. föreningsbanksrörelsen och sparbanksrörelsen där ett normalt koncernförhållande inte finns. *TCO* föreslår att en regel om sådan representation införs i lagförslaget.

2.4 Kommissionärsföretag

Förslaget om att införa en särskild regel om styrelserrepresentation i kommissionärsföretag har inte heller rönt något större motstånd från remissinstanserna. *TCO* finner det logiskt att arbetstagarrepresentation i det företag där verksamheten bedrivs men pekar på att det även i koncernföretag, som inte driver kommissionärsverksamhet, förekommer att arbetstagare är anställda i moderbolaget men stadigvarande arbetar i dotterbolagen. För att den bakom ändringsförslaget liggande tanken fullt ut skall kunna förverkligas fordras därför enligt *TCO* att 3 § i lagförslaget utvidgas att omfatta även bolag i koncerner, där anställningsförhållandena är de ovan relaterade, utan att det rör sig om ett rent kommissionärsförhållande.

AD anser att det i tillämpningen möjligtvis kan uppkomma problem i fråga om innebörden av uttrycket "stadigvarande verksam" och föreslår därför att lagtexten förtydligas. *AD* har vidare ifrågasatt om inte lagen bör innehålla ett krav på att kommissionärsföretaget skall vara bundet av kollektivavtal i förhållande till vederbörande lokala arbetstagarorganisation.

KFO anser att problemen med arbetstagarrepresentation och insyn i kommissionärsföretagen i första hand bör lösas avtalsvägen samt att den föreslagna regeln i vart fall bör ge uttryck för större flexibilitet.

LRF finner inte skäl föreligga att lösa hithörande frågor lagstiftningsvägen utan hänvisar, liksom *KFO*, till lokala uppgörelser.

Prop. 1987/88:10

2.5 Övrigt

Remissinstanserna har lämnat utan erinran förslaget att nämnden för styrelserepresentationsfrågor i fortsättningen skall pröva samtliga frågor om tillstånd eller undantag från lagen. Några särskilda synpunkter har inte heller framförts vad gäller avsikten att från *LSA* och *LSABF* överföra de nu gällande undantagsbestämmelserna i princip oförändrade till den nya lagen. *Svenska Kommunförbundet* och *Landstingsförbundet* har dock framhållit att det tydligt måste anges i motivuttalanden att någon ändring av praxis för medgivande av undantag inte är avsedd vad gäller kommunala eller landstingskommunala företag, särskilt traditionell kommunal verksamhet och sådan verksamhet, exempelvis kollektivtrafik, som åligger kommun eller landsting enligt lag.

Enligt 4§ i lagförslaget skall – liksom tidigare – det genomsnittliga antalet anställda under det senast förflutna räkenskapsåret vara avgörande för beräkningen av antalet anställda, då rätten till styrelserepresentation skall fastställas. Bestämmelsen har kommenterats av *BAO* som föreslår en bestämd tidpunkt, exempelvis den 31 december, som utgångspunkt vid beräkningen av antalet anställda. *BAO* anser också att beräkningen endast skall omfatta sådana arbetstagare som är anställda tills vidare.

3 De anställdas representation i styrelsen

3.1 Antalet arbetstagarrepresentanter i styrelsen

Förslaget att i större företag som bedriver verksamhet inom skilda branscher utöka möjligheten till arbetstagarrepresentation i styrelsen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av huvudparten av remissinstanserna.

SAF avstyrker förslaget. Föreningen anser att det är ogrundat och inkonsekvent att föreslå en femtioprocentig utökning av arbetstagarrepresentanternas antal enbart därför att viss eller vissa fackliga organisationer i dag saknar självständig rätt att utse ledamöter eller suppleanter i företagets styrelse. Kvaliteten i fråga om inflytande beror inte på antalet representanter, och eventuella problem eller motsättningar olika fackliga organisationer emellan kan inte heller lösas genom att man för över problemen på företaget, anser föreningen. Fyra fackliga representanter anses fullt tillräckligt för att på ett tillfredsställande sätt tillgodose den samlade arbetstagsidans intresse. En utökning till sex fackliga representanter skulle enligt föreningens bestämda mening endast medföra att styrelsearbetet blir onödigt omständligt och tungrott.

Även *juridiska fakulteten vid Lunds universitet* och *SARF* motsätter sig förslaget och hävdar att styrelser med många ledamöter fungerar arbetsmässigt sämre än andra. Fakulteten rekommenderar i stället inrättande av referensgrupper eller liknande för att lösa frågan om de fackliga organisationernas insyn i de fall då de inte erhåller någon representation i styrelsen.

LO anser att den utökade styrelserepresentationsrätten bör gälla även i storföretag, som bedriver verksamhet endast inom en bransch men på skilda arbetsställen. *LO* framhåller att ett företag, som har verksamhet på många orter, har stora informationsproblem och varje driftställe har självständiga behov av direkt insyn och information från regionala utgångspunkter.

TCO delar också *LO*:s uppfattning att behov av utökad representation kan föreligga vid stora företag inom samma bransch med stor geografisk spridning.

SACO/SR framhåller att om alla organisationers i och för sig berättigade krav på styrelserepresentation skulle tillgodoses, skulle antalet fackliga styrelserepresentanter behöva utökas till fyra ordinarie och fyra suppleanter. *SACO/SR* ansluter sig dock till uppfattningen att antalet arbetstagarrepresentanter i styrelsen enligt huvudregeln även fortsättningsvis bör vara två ledamöter och två suppleanter. *SACO/SR* ställer sig vidare bakom förslaget att utöka antalet arbetstagarrepresentanter i större företag. *SACO/SR* anser emellertid att den utvidgade representationen bör inträda vid en företagsstorlek på 500 anställda och inte vid 1000 som föreslås i promemorian. *Beklädnadsarbetarnas förbund* föreslår här en gräns på 200 anställda.

KFO har förståelse för att antalet arbetstagarledamöter i styrelserna enligt gällande lagstiftning kan vara otillräckligt för att uppnå en önskvärd spridning av arbetstagarrepresentationen inom vissa företag. *KFO* finner emellertid att den föreslagna regeln även omfattar företag som utanför huvudverksamheten i mycket ringa omfattning bedriver verksamhet inom annan bransch. Landets konsumentföreningar med mer än 1000 anställda – för närvarande 12 stycket – bedriver förutom detaljhandel verksamhet inom något eller några av exempelvis områdena hårvård, tvätterier, bageri, charkuteri, restaurang, optik, skråreri och guldsmede. Inom flera av dessa områden sysselsätts färre än fem arbetstagare som omfattas av annat kollektivavtal än det för huvudverksamheten gällande. Med hänsyn härtill anser *KFO* att den föreslagna regleringen om utökning av antalet arbetstagarledamöter i dessa typer av företag inte tillfredsställer de syften som angetts i promemorian. Lagstiftningen i detta avseende bör enligt *KFO*:s mening ta fasta på att verksamhet i andra branscher än "huvudbranschen" ska utgöra en betydande del av företagets totala verksamhet.

BAO framhåller att Svenska Bankmannaförbundet organiserar ca 90% av de anställda inom bankområdet och att därför – oavsett förslaget – någon annan facklig organisation än Svenska Bankmannaförbundet inte skulle bli representerad i de större bankernas styrelser. *BAO* anser därför att den föreslagna regeln inte bör införas – i vart fall inte inom bankområdet – när det gäller moderföretag inom en koncern.

LRF framhåller att förslaget medför en markant balansförskjutning mellan de stämмоvalda ledamöterna och arbetstagarledamöterna i mindre styrelser, samt att styrelsearbetet blir mera tungrovt. *LRF* anser att förslaget kommer att leda till att det i åtskilliga moderföretag skulle bli utökad styrelserepresentation även om det är fråga om obetydligt kompletterande branscher i t. ex. dotterbolagen. *LRF* anser vidare att uttrycket "skilda branscher" är oklart.

3.2 Krav på medborgarskap

I promemorian föreslås att kravet på nationalitet i 8 kap. 4 § aktiebolagslagen (1975:1385, ABL) eller motsvarande bestämmelse i annan lag inte skall gälla arbetstagarrepresentant. Förslaget har mött en del principiella invändningar men har ändå godtagits av de flesta remissinstanserna.

Såväl *kommerskollegium* som *SHIO-Familjeföretagen* och *juridiska fakulteten vid Lunds universitet* anser att förslaget innebär ett onödigt avsteg från likställighetsprincipen. *Kommerskollegium* framhåller dock att det generellt sett kan ifrågasättas i vad mån man skyddar svenska intressen genom att kräva svensk nationalitet som villkor för rätt att inneha uppdrag i svenska företag. Enligt kommerskollegiets bedömning kan det finnas skäl att närmare överväga i vilken utsträckning nationalitetskravet fyller en praktisk funktion och i ett större perspektiv jämföra de utländska arbetstagarrepresentanternas situation med andra utländska styrelseledamöters.

ÖB anser det viktigt att man utifrån säkerhetsmässiga aspekter håller fast vid principen om svenskt medborgarskap för arbetstagarrepresentanter i företag som tillverkar eller i övrigt har befattning med försvarsmaterial. Liknande synpunkter framförs av *Stockolms Handelskammare*.

Försvarsindustriföreningen framhåller att de s. k. säkerhetsskyddsavtalen torde sätta hinder i vägen för att utländsk medborgare ingår i styrelsen som arbetstagarledamot i företag inom försvarsindustrin. Föreningen anser att det nuvarande dispensförfarandet bör bibehållas.

PRV anser att samma villkor för valbarhet bör råda för arbetstagarrepresentant som för övriga styrelseledamöter och att rådande dispensmöjligheter ger tillräckligt utrymme för valbarhet av utländska medborgare. Detta anser också *Skånes Handelskammare*.

Sveriges Verkstadsförening framhåller att promemorians uttalanden om diskriminering av utländska medborgare inte enbart gäller arbetstagarledamöter och föreslår därför att medborgarskapskravet helt slopas.

Svenska sjöfolksförbundet föreslår att inte heller bosättningskravet i 8 kap. 4 § ABL eller motsvarande bestämmelse i annan lag bör gälla arbetstagarrepresentant.

3.3 Anställd i företaget

Förslaget att från LSA överföra regeln att en arbetstagarrepresentant *bör* och inte *skall* vara anställd vid företaget har avstyrkts av *SACO/SR*, *BAO*, *Industriförbundet* och *Skånes Handelskammare*. De flesta remissinstanserna har dock lämnat förslaget utan erinran.

AD anser det viktigt att klara ut om det ytterst är arbetstagarorganisationens sak att pröva frågan om vem som skall utses till arbetstagarrepresentant eller om ett företag (en arbetsgivare) skall kunna väcka talan mot en arbetstagarorganisation och, eventuellt i förening med ett skadeståndsyrkande, göra gällande att de i lagmotivet åsyftade skälen för ett frångående av huvudregeln saknas.

SACO/SR anser att den personliga kännedom om förhållandena i företa-

get som en anställd kan förväntas ha är den viktigaste tillgången i styrelsearbetet.

BAO anser den föreslagna förändringen som mindre ändamålsenlig och hävdar att den öppnar en möjlighet för den fackliga organisationen att utse representanter utanför det egna företaget, t. o. m. från ett konkurrerande företag. *BAO* föreslår därför att arbetstagarrepresentanterna – i vart fall inom bankområdet – skall vara anställda i det egna företaget eller koncernen.

Industriförbundet anser det bäst förenligt med lagstiftningens ändamål om bestämmelsen anger att en arbetstagarrepresentant *skall* utses bland de anställda om inte särskilda skäl talar häremot.

3.4 Utseende av arbetstagarrepresentanter

I anslutning till 8 § i lagförslaget angående vilken ordning som gäller för att utse arbetstagarrepresentanter, om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, har några remissinstanser gjort vissa påpekanden.

AD noterar att förslaget till 8 § innebär att begreppet huvudorganisation återinförs i arbetsrättslig lagtext, dock i annan betydelse än i arbetsfredslagstiftningen före *MBL*. *AD* anser inte att detta i och för sig skall medföra några problem, men antyder att saken vore värd, som det uttrycks, noggrannare inventering i motivtexten.

TCO anser att det av lag och motivuttalanden klart bör framgå att 8 § skall tillämpas på motsvarande sätt inom en huvudorganisation, om det på en arbetsplats endast finns fackförbund som tillhör en och samma huvudorganisation och dessa är oense om fördelningen av styrelseplatserna. *TCO* föreslår att lagförslaget tillförs en bestämmelse om att såväl ordinarie ledamotsplatser som suppleantplatser bör fördelas på sådant sätt att maximalt antal fackliga organisationer blir representerade.

För att öka möjligheterna för de mindre fackförbunden att bli representerade föreslår *SACO/SR* att 8 § i lagförslaget kompletteras på så sätt att organisationer, som företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna, får utse vardera en suppleant. *SACO/SR* anser vidare att det tydligare måste framgå av motivuttalanden att minoritetsorganisationer bör få representation i styrelsen.

SACO/SR tar också upp frågan om den mandattid under vilken en arbetstagarrepresentant längst kan inneha ett styrelseuppdrag och föreslår att denna tid förkortas, främst med hänsyn till att flera organisationer inom denna tidsrymd kan ha uppnått den nedre gränsen för rätt till representation enligt 8 §.

4 Arbetet i styrelsen

4.1 Representation i beredningsorgan

I promemorian föreslås att en regel motsvarande 17 § *LSABF* om rätt för en arbetstagarrepresentant att delta inte bara i arbetsutskott under styrelsen utan också i andra beredningsorgan införs i den nya lagen. Förslaget

har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av merparten av remissinstanserna. Endast *SAF*, *SFO*, *LRF*, *Stockholms Handelskammare* och *Sveriges Verkstadsförening* avvisar förslaget.

SAF anser att den utökade rätten för arbetstagarledamöter att närvara och delta i förberedelsearbete innebär en betydande belastning ur effektivitetssynpunkt. Risk anses föreligga att beredningsorganet kommer att utnyttjas av arbetstagar sidan som ett förhandlingsforum. *SAF* framhåller vidare att den föreslagna ändringen ger arbetstagarledamöterna möjlighet till insyn och inflytande på styrelsearbetet som övriga styrelsemedlemmar saknar. Liknande synpunkter framförs av *LRF*.

LO framhåller att det är en viktig angelägenhet för den fackliga organisationen att beredas möjlighet att på olika sätt delta i företagsledningens arbete. De fackliga organisationernas inflytande enligt *MBL* och medbestämmandeavtal måste, enligt *LO*, ske parallellt med styrelsearbetet.

AD ifrågasätter om inte motivuttalandena till lagrummet borde kompletteras, så att det klart framgår att rätten att delta i beredningsorgan inte omfattar fortlöpande uppdrag enligt en stående arbetsordning eller liknande.

I promemorian föreslås vidare att *en* arbetstagarrepresentant skall ha möjlighet att delta i beredningsorgan etc. Såväl *ALC* som *TCO* föreslår att det skall finnas möjlighet att utse flera representanter i fall då det finns flera centrala fackliga organisationer företrädda i företaget.

4.2 Jävsregler

Det förtydligande av jävsreglerna som föreslagits i promemorian har i huvudsak godtagits av remissinstanserna. *BAO* föreslår dock att nuvarande jävsregler bibehålls eftersom de tillämpats inom bankområdet utan tolkningsproblem.

AD anser att specialmotiveringen till 14 § i lagförslaget kan göras klarare och på ett par punkter mer reservationslösa (t. ex. när en intresse- eller rättstvist med en facklig organisation behandlas i styrelsen). *AD* betonar särskilt att rekvisitet "väsentligt intresse som kan strida mot företagets" är obestämt och i sammanhanget ägnat att leda till tolkningstvister. *AD* anser det önskvärt med en klarare gränsdragning i fråga om sådana företagsledningsfrågor som hör in under *MBL*:s regler om samverkansförhandlingar.

SFO vänder sig mot uppfattningen att s. k. samverkansförhandlingar inte skall kunna ge samma motsatsförhållande mellan parterna som rättstvister. *SFO* anser att framför allt frågor som kan medföra förändringar av antalet anställda ofta leder till svåra förhandlingar beroende just på olika meningar i sakfrågorna.

Sveriges Verkstadsförening anser att de nya jävsreglerna kan ge arbetstagarrepresentanterna "legitima skäl" att uppfatta även styrelsen som ett förhandlingsforum. Föreningen anser att förändrade jävsregler måste föregås av en omprövning av förhållandet mellan styrelserepresentationslagstiftningen och *MBL*.

I promemorian har vidare föreslagits att arbetstagarrepresentant i styrelsen för sådana företag som avses i 2 § MBL inte får delta i behandling av fråga som rör verksamhetens mål och inriktning. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. Det har dock avstyrkts av *LO*, *TCO*, *ALC* och *SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen*.

LO befarar att ett genomförande av förslaget kommer att medföra tillämpningssvårigheter såväl inom det producentkooperativa som det konsumentkooperativa området. *LO* anser att det är mycket svårt att dra en klar gräns mellan frågor av den typ som avses i 2 § MBL och övergripande företagsledningsbeslut som betingas av tekniska, produktionsmässiga och ekonomiska skäl. *LO* betonar också att det finns en risk för att arbetstagarrepresentanter betraktas som jäviga så snart frågor av principiell innebörd eller övergripande karaktär aktualiseras.

TCO liksom *ALC* och *SIF-klubben vid Sveriges Radio-koncernen* anser att man i stället för att inskränka de anställdas inflytande enligt *LSA* och *LSABF* borde ta bort den begränsning som finns i 2 § MBL. Vidare framhålls att några olägenheter inte framkommit vad beträffar arbetstagarrepresentation i styrelsen för företag inom exempelvis massmedia vid behandling av frågor som avses i 2 § MBL. En avgränsning av detta slag anses i stället skapa praktiska problem.

TCO understryker att några sakligt grundade skäl till varför de anställda inom exempelvis Kooperation, radio och TV skulle vara undantagna från frågor som rör verksamhetens mål och inriktning inte framförts vare sig när *MBL* tillkom eller i den nu aktuella promemorian. *TCO* anser att den föreslagna jävsregeln står i direkt motsättning till vad som omtalats i den s. k. kulturpropositionen (1974:28) om nödvändigheten av de anställdas inflytande på bl. a. innehållet i de kulturella institutionernas verksamhet. *TCO* anser vidare att en inskränkning i vart fall inte bör omfatta arbetstagarrepresentanternas möjlighet att till beslutsunderlaget tillföra sina synpunkter och argument utan endast avse rätten att delta i beslutsfattandet.

ALC anser att någon begränsning av representationsrätten i vart fall inte bör komma i fråga utan att det först företas en analys av erfarenheterna av 2 § MBL.

AD anser att den principiellt stränga avgränsningen i 2 § MBL snarast är ett skäl mot en motsvarighet i styrelserepresentationslagen, åtminstone om lösningen där görs lika onyanserad. *AD* föreslår en kompromiss efter mönster av den statliga arbetsmarknadssektorn och att det vid frågans praktiska bedömande bör beaktas att inte alla arbetsgivare utan enbart vissa i lagen angivna företagsformer omfattas av styrelserepresentationen.

4.4 Sekretess

I promemorian diskuteras frågor om tystnadsplikt för styrelseledamöter. Någon uttrycklig regel om tystnadsplikt föreslås dock inte.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet delar uppfattningen att någon

lagregel om tystnadsplikt inte bör införas i den nya lagen. Enligt fakultetens mening borde dock övervägas att införa en sekretessregel i ABL som då gäller samtliga styrelseledamöter. En sådan regel finns bl. a. i den danska lagstiftningen.

ALC och TCO efterlyser ytterligare motivuttalanden i frågan. Det borde t. ex. understrykas, framhåller ALC, att arbetstagarledamöterna har rätt att konferera med facket och återförsäkra sig hos detta samt att arbetstagarledamot inte är ansvarig för beslut som han reserverat sig mot. Med praktiska exempel kunde illustreras hur sekretessfrågor kan hanteras.

SACO/SR anser att frågan om sekretess är av utomordentligt stor vikt, eftersom ett meningsfullt samarbete i styrelsen mellan fackliga representanter och övriga styrelseledamöter bygger på ett ömsesidigt förtroende. SACO/SR bedömer emellertid inte heller att en lagreglering skulle utgöra en bra lösning, utan anser att problemet bäst löses genom att varje styrelse, speciellt då en ny facklig representant invalts, ingående diskuterar och drar upp riktlinjer för hur informationsspridningen till övriga medlemmar inom den fackliga organisationen bör gå till.

Svenska Gruvarbetareförbundet anser att arbetstagarrepresentanterna bör få en uttrycklig rätt att efter eget bedömande inom en begränsad krets av fackliga förtroendevalda informera om vad som förekommit under styrelsearbetet.

ALC och TCO föreslår att det i lagtext eller motiv ges föreskrifter eller rekommendationer om beslutsunderlag för styrelseärenden (tidpunkt för utsändande av handlingar, omfattning och utformning av material, möjligheter till komplettering, bordläggning m. m.)

5 Arbetstagarrepresentanternas ställning

5.1 Ansvar för företagets förbindelser

Flertalet remissinstanser *Göta hovrätt, juridiska fakulteten vid Lunds universitet, PRV, kommerskollegium, bankinspektionen, SIND, SAF, BAO, SFO, KFO, SHIO-Familjeföretagen, SACO/SR, Företagareförbundet, LRF, SARF, Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet* avstyrker förslaget att undanta arbetstagarrepresentanter från det ansvar som enligt 13 kap. 2 § ABL åligger styrelseledamot. Allmänt anses att tillräckligt starka skäl ej föreligger för att på detta sätt göra avsteg från likställighetsprincipen. Det framhålls att en genomförande av förslaget skulle få till följd att arbetstagarrepresentanternas arbete i styrelsen skulle komma att betraktas som mindre seriöst, vilket i sin tur sannolikt skulle försämra möjligheterna till insyn och inflytande. Vidare betonas risken för att den enskilde arbetstagarledamoten till men för tredje man tappar intresset för att informera sig om företagets ekonomiska ställning eller att vidta åtgärder för att avveckla ett förlustbolag.

Bankinspektionen anser att åtgärder i stället bör vidtas för att öka arbetstagarledamöternas ekonomiska kunskaper och kraven på ett välutvecklat ekonomiskt rapportsystem inom de företag där brister finns.

SAF framhåller att rätten för en styrelseledamot att erhålla erforderlig information är tillförsäkrad honom på olika sätt i ABL. Vidare finns ett straffsanktionerat förbud mot att styrelsen fattar beslut om inte samtliga styrelseledamöter erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. SAF betonar särskilt att ansvarsregeln i 13 kap. 2 § ABL tillkommit av andra skäl än att garantera information till styrelserepresentanterna. I den mån det efter en utvärdering kan beläggas att information systematiskt undanhålls arbetstagarledamöter i styrelsen bör enligt SAF denna brist undanröjas på annat sätt än genom urholkning av betalningsansvaret i 13 kap. 2 § ABL.

KFO anser att de i promemorian anförda skälen för förslaget har teoretiskt bärighet, men att man inte kan bortse från de mera psykologiska effekter som ett avsteg från likställighetsprincipen kan få för styrelsearbetet. Det föreligger en uppenbar risk för att synsättet på arbetstagarrepresentationen förändras om förslaget genomförs.

SIND anser att de nuvarande reglerna i 13 kap. 2 § ABL borde ändras så att ansvaret knyts till exempelvis ett vårdslöshetsrekvisit.

SACO/SR anser i och för sig inte att förslaget utgör ett stort avsteg från principen om likställdhet men framhåller att det på ett avgörande sätt förändrar övriga styrelseledamöters värdering av de fackliga styrelseledamöterna. Risker är överhängande för att den föreslagna förändringen om ett inskränkt ansvar försämrar arbetstagararnas möjligheter att få gehör för sina synpunkter.

AD och ALC är tveksamma till förslaget. AD anser att det ligger nära till hands att låta en ansvarsbegränsning följas av motsvarande begränsning i rätten att delta i styrelsens beslut i hithörande frågor.

LO och TCO tillstyrker förslaget. LO framhåller att det är nödvändigt med en förändring av den nuvarande ordningen, eftersom den leder till att arbetstagarledamöterna i ett läge där företaget börjar gå dåligt och där likvidationsbalansräkning inte upprättas ställs inför valet att antingen avgå för att skydda sin personliga ekonomi eller kvarstå för att behovet av facklig insyn och inflytande i detta läge är som störst. En lösning skulle kunna vara att den fackliga organisationen åtar sig betalningsansvaret, antingen direkt eller genom om ansvarsförsäkring. Detta skulle emellertid enligt LO leda till att fackförbunden går in som garant för att samtliga aktiebolag, där det finns styrelserepresentation, har ett bibehållet aktiekapital. Det skulle vidare leda till att fordringsägare enklast skulle få sina pengar genom att rikta krav mot arbetstagarledamöterna. Denna lösning anser LO vare sig rimlig eller önskvärd.

Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet inom LO anser dock att förslaget inte bör genomföras. Man framhåller att redan de nuvarande reglerna leder till att arbetstagarrepresentanterna ofta behandlas styvmoderligt i många bolagsstyrelser och att sådana tendenser skulle öka om arbetstagarledamöternas ansvar inskränktes. Metall betonar dock att en arbetstagarrepresentant inte bör åläggas ansvar enligt 13 kap. 2 § ABL, om han inte erhållit sådan information att han på ett riktigt sätt kunnat bedöma bolagets ekonomiska ställning.

Remissinstanserna har lämnat utan erinran förslaget att i den nya lagen uttryckligen ange att suppleant för arbetstagarrepresentant har rätt att närvara och yttra sig vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

6 Sanktionsregler

Förslaget att införa särskilda skadeståndsbestämmelser i den nya lagen har inte rönt något större motstånd bland remissinstanserna. Förutom SAF har endast BAO och SHIO-Familjeföretagen avstyrkt förslaget. Flera remissinstanser har dock yttrat sig över själva utformningen av bestämmelserna.

AD ifrågasätter bärigheten av argumentet att ett införande av skadeståndsregler skulle föra med sig att fler tvister drogs under arbetsdomstolens prövning och att detta allmänt sett vore av värde. Naturligare hade enligt domstolens mening varit en mer konkret genomgång av vilka regler i lagen som på grund av gjorda erfarenheter eller av andra skäl behöver vara skadeståndssanktionerade. En sådan genomgång skulle också kunna tjäna som ett värdefullt stöd för rättstillämpningen. AD pekar vidare på den, som det uttrycks, i praktiken känsliga gränsdragningen mellan sådana förfaranden som avses förbli sanktionerade enligt associationsrättsliga skadeståndsregler och sådana som skall omfattas av den nya lagen. AD efterlyser i detta sammanhang en fördjupad analys och för tillämpningen vägledande kommentarer om t.ex. vari skadebringande handling eller underlåtenhet skall bestå, vem på arbetstagsidans som med hänsyn till lagens principiella innebörd skall anses berättigad till skadestånd, grunderna principiellt för skadeståndsjämkning, vem som i skilda situationer skall betraktas som "arbetsgivare" m. m. AD anser vidare att den valda modellen för talefristregler inte är den bästa utan att det i stället bör övervägas att anknyta till motsvarande regler i MBL.

LO anser att arbetstagarorganisationers skadeståndsansvar skall begränsas till s. k. allmänt skadestånd och att ekonomiskt skadestånd endast skall kunna åläggas arbetsgivare.

LO liksom TCO och ALC, förespråkar att skadeståndsansvaret inte bara skall omfatta handling som innebär att man bryter mot den nya lagen utan också förfarande i strid mot de förhållningsregler som finns i 8 kap. 8 och 9 §§ ABL. Överträdelse mot dessa bestämmelser är straff- men inte skadeståndssanktionerade. LO föreslår att bestämmelserna i ABL tas in i den nya lagen om styrelserepresentation och att undantag görs för arbetstagarrepresentanter i ABL:s straffbestämmelser.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet ställer sig något tveksam till förslaget. Enligt fakultetens mening är en uppdelning av sanktionsregler på olika lagar (ABL och den nya lagen) klart olämplig och man förordar – om en skadeståndsregel införs – att den endast skall omfatta fall då en arbetsgivare motsätter sig att inrätta styrelserepresentation för de anställda.

Industriförbundet anser att det inte föreligger ett behov av skadeståndsregler. Förbundet tror att ett genomförande av förslaget dels kan öka benägenheten att tvista, dels kan försvaga samhörigheten mellan styrelseledamöterna.

Personligt betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385)

1 Inledning

Enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385, ABL) svarar styrelseledamöterna i ett aktiebolag personligen för förbindelser som uppkommer för bolaget, om de underlåter att vidta vissa i lagrummet föreskrivna åtgärder då likvidation av bolaget har aktualiserats på grund av kapitalförlust.

I departementspromemorian (Ds A 1986:1) Styrelserepresentation för de anställda föreslogs bl. a. att bestämmelserna om styrelseledamöternas betalningsansvar i 13 kap. 2 § inte längre skall gälla för arbetstagarrepresentanterna i ett bolags styrelse. Vid beredningen av departementspromemorian inom regeringskansliet har emellertid konstaterats att det inte är helt klart vad som enligt gällande rätt krävs för att en styrelseledamot – oavsett om han är arbetstagarrepresentant eller ej – skall bli betalningskyldig enligt det nämnda lagrummet.

I förevarande promemoria diskuteras vilka krav som bör ställas för att betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § skall inträda för styrelseledamöter i allmänhet. I samband därmed behandlas också frågan om en särreglering av arbetstagarrepresentanternas betalningsansvar.

2 Gällande ordning

2.1 Regler i ABL om betalningsansvar för styrelseledamöter

Regler om betalningsansvar för styrelseledamöter i aktiebolag finns i 2 kap. 9 och 13 §§, 12 kap. 5 §, 13 kap. 2 §, 15 kap. samt 16 kap. 1 § ABL.

Enligt 2 kap. 9 § fjärde stycket svarar styrelseledamöterna solidariskt för återbetalning av belopp som inbetalats på tecknade aktier, om frågan om bolagets bildande har förfallit.

Uppkommer en förpliktelse genom åtgärd på bolagets vägnar innan bolaget har registrerats, gäller enligt 2 kap. 13 § andra stycket att de som deltagit i åtgärden eller i beslut om den svarar solidariskt för förpliktelsen. Sedan styrelsen valts kan åtgärd på bolagets vägnar företas av styrelsen. Styrelseledamöter kan därför komma att drabbas av personlig och solidarisk ansvarighet enligt det sistnämnda lagrummet. När bolaget har registrerats övergår emellertid enligt samma lagrum ansvaret för ingångna förbindelser på bolaget, om förpliktelserna följer av stiftelseurkunden eller har tillkommit efter det att bolaget bildats.

Enligt 12 kap. 5 § första stycket är påföljden av en olaglig utbetalning till

en aktieägare att mottagaren skall betala tillbaka vad han har uppburit. Om därvid brist skulle uppstå, gäller enligt paragrafens andra stycke att en styrelseledamot som medverkat till beslutet om utbetalningen eller fastställandet av en till grund för beslutet liggande oriktig balansräkning blir ansvarig enligt skadeståndsreglerna i 15 kap. 1 och 4 §§.

Reglerna om styrelseledamöternas betalningsansvar i 13 kap. 2 § innebär ett undantag från huvudprincipen i ABL att endast ett aktiebolags tillgångar svarar för bolagets förpliktelser. Reglerna kommer att behandlas i nästa avsnitt.

Enligt 15 kap. 1 § skall en styrelseledamot, som vid fullgörande av sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, ersätta skadan. Motsvarande gäller om styrelseledamoten genom överträdelse av ABL eller bolagsordningen uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar en aktieägare eller någon annan tredje man. Skadeståndet kan enligt 15 kap. 4 § jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt.

Slutligen innehåller ABL en bestämmelse om personligt ansvar vid ofullständig firmateckning. Om styrelsen eller annan ställföreträdare för ett aktiebolag har utfärdat en handling utan firmateckning och det inte framgår av handlingens innehåll att den utfärdats på bolagets vägnar, blir enligt 16 kap. 1 § fjärde stycket de som undertecknat handlingen solidariskt ansvariga för förpliktelser enligt denna. Detta gäller emellertid inte, om det av omständigheterna vid handlingens tillkomst framgår att den har utfärdats för bolaget och den till vilken handlingen ställdes får ett av bolaget behörigen undertecknat godkännande av handlingen.

2.2 Bestämmelserna i 13 kap. 2 § ABL

Enligt 13 kap. 2 § första stycket åligger det styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning (s. k. kontrollbalansräkning) så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Visar kontrollbalansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Om stämman därefter varken beslutar om likvidation eller inom åtta månader efter hänskjutandet godkänner en kontrollbalansräkning som utvisar att det egna kapitalet uppgår till samma belopp som det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen ansöka hos rätten om tvångslikvidation av bolaget. Slutligen innehåller första stycket också en bestämmelse om att en sådan ansökan som nu sagts kan göras även av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

När likvidationsansökan enligt paragrafens första stycke görs, skall rätten enligt andra stycket förordna att bolaget skall träda i likvidation. Om det emellertid under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman skall rätten inte förordna om likvidation. Bolaget kan alltså undgå tvångslikvidation genom att förebringa bevisning om att likvidationsanledningen har upphört under frågans behandling i rätten.

Paragrafens tredje stycke innehåller vissa bestämmelser om tillgångs- och skuldvärderingen i kontrollbalansräkningen. Bestämmelserna avser främst att förhindra att ett bolag tvingas i likvidation trots att det har dolda reserver av sådan storlek att det i verkligheten inte föreligger ekonomisk grund för tvångslikvidation.

Paragrafens fjärde stycke innehåller bestämmelser om personligt betalningsansvar för styrelseledamöter m. fl.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, ansvarar de enligt fjärde stycket solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. Personlig ansvarighet för styrelseledamöterna kan således uppkomma om styrelsen underlåter att iaktta reglerna i första stycket om upprättande av kontrollbalansräkning, om hänskjutande av likvidationsfrågan till bolagsstämma eller om ansökan om tvångslikvidation. Ansvarigheten avser förbindelser som uppkommit efter den tidpunkt då resp. handling skulle ha vidtagits.

Enligt fjärde stycket ansvarar vidare andra personer, som handlar på bolagets vägnar och som har vetskap om att styrelseledamöterna inte har beaktat bestämmelserna i första stycket, solidariskt med styrelseledamöterna för bolagets uppkommande förbindelser. Den krets som i praktiken kan komma i fråga är verkställande direktören och dennes närmaste medarbetare.

Även aktieägare kan enligt fjärde stycket bli solidariskt ansvariga för uppkommande förbindelser tillsammans med styrelseledamöter och andra nyss angivna personer. Sådant ansvar inträder emellertid för aktieägarnas del endast om de deltar i ett beslut att fortsätta verksamheten, trots att de känner till att likvidationsplikt föreligger enligt första stycket.

Ansvarighet enligt fjärde stycket gäller inte för sådana förbindelser som har uppkommit efter det att likvidationsfrågan hänskjutits till rätten för prövning. Lika litet avser ansvarigheten förbindelser som har ingåtts efter det att revisorerna granskat och bolagsstämman godkänt en balansräkning som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet.

I motsats till vad som är fallet enligt reglerna om skadestånd i 15 kap. föreligger ingen möjlighet att jämka det personliga betalningsansvaret för bolagets förbindelser enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket. Sistnämnda betalningsansvar skiljer sig också från skadeståndsansvaret enligt 15 kap. på det sättet att ansvarigheten uppkommer vare sig den skada som drabbat borgenären står i orsakssammanhang med styrelseledamöternas underlåtenhet eller ej.

2.3 Krävs försummelse för att betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket ABL skall inträda?

Som tidigare framhållits (se avsnitt 2.1) krävs för att en styrelseledamot skall bli skadeståndsansvarig enligt 15 kap. 1 § att skadan har orsakats uppsåtligen eller av oaktsamhet. När det däremot gäller en styrelseledamots betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket kan det ifrågasättas om inte ansvaret är strikt, dvs. kan inträda även om styrelseledamotens

underlåtenhet att fullgöra något som ålegat honom enligt paragrafens första stycke inte har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Fjärde styckets ordalydelse ger intryck av att det är fråga om ett sådant strikt ansvar. Vissa uttalanden i anslutning till tidigare lagstiftning på området och i förarbetena till 13 kap. 2 § kan dock tyda på att avsikten varit att ett visst mått av försummelse krävs för att betalningsansvar skall inträda.

Redan 1895 års aktiebolagslag innehöll vissa bestämmelser om personligt ansvar för dem som mot bättre vetande drev ett likvidationspliktigt företag vidare (se 54 § nämnda lag). Bestämmelserna byggdes ut ytterligare i 1910 års aktiebolagslag (se 97, 98, 101 och 102 §§ i sistnämnda lag). Såvitt nu är av intresse överensstämmer regleringen i 1910 års lag i huvudsak med den i 1944 års aktiebolagslag.

Enligt 142 § i 1944 års lag hade bl. a. styrelseledamöter rätt att ansöka hos rätten om tvångslikvidation av ett aktiebolag, om aktiekapitalet till viss del gått förlorat och bristen inte blivit fylld inom viss tid. Om "anledning yppas till antagande" att aktiekapitalet gått förlorat till sådan del som angavs i 142 §, ålåg det enligt 146 § styrelsen och verkställande direktören att upprätta en likvidationsbalansräkning för att utröna bolagets ställning. Visade denna balansräkning att aktiekapitalet hade gått förlorat till den del som nyss sagts, skulle styrelsen vidare enligt 146 § kalla aktieägarna till bolagsstämma för att pröva balansräkningen och frågan om bolaget skulle träda i likvidation. Underlät styrelseledamöterna eller verkställande direktören att fullgöra vad som ålåg dem enligt 146 §, svarade de enligt 148 § första stycket solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. I förarbetena till sistnämnda lagrum anförde lagberedningen (se SOU 1941:9 s. 576) att ansvarighet för bolagets förbindelser uppkom för styrelseledamöterna och verkställande direktören "ej blott om de – trots anledning till antagande att aktiekapitalet gått förlorat till den del som i /149 §/ sägs – underlåta att upprätta likvidationsbalansräkning eller underlåta att å bolagsstämma framlägga likvidationsbalansräkning som utvisar sådan brist, utan även om de vid balansräkningens upprättande uppsåtligen eller av vårdslöshet så förfara, att den ej utvisar sådan brist, ehuru bristen föreligger".

I 148 § andra stycket fanns vidare en bestämmelse om ansvar för den händelse bolagsstämman underlät att inom viss tid utse likvidatorer, trots att likvidationsbalansräkningen utvisade att aktiekapitalet hade gått förlorat till den del som angavs i 142 §. Ansvarsbestämmelsen i 148 § andra stycket innebar att de som med "vetskap om förhållandet" deltog i beslut om att fortsätta bolagets verksamhet eller handlade på bolagets vägnar blev solidariskt ansvariga för bolagets uppkommande förbindelser.

I sitt förslag till ABL (se SOU 1971:15 s. 328) framhöll aktiebolagsutredningen att ansvarsbestämmelserna i 148 § i 1944 års lag innebar att ansvarighet uppkom oavsett om borgenärer led skada som stod i orsakssammanhang med underlåtenheten att sätta bolaget i likvidation. Utredningen menade att en uppmjukning av reglerna syntes sakligt motiverad och föreslog att sanktionen i fortsättningen skulle ligga enbart i den skadeståndsskyldighet som följer av bestämmelserna i 15 kap. Föredragande statsrådet (se prop. 1975:103 s. 502) hade emellertid annan uppfattning och anförde bl. a.:

Enligt min mening har det inte någon större praktisk betydelse vilken lösning som väljs. Som utredningen framhållit kan ofta skadestånd utkrävas av den som underlåter att fullgöra sina skyldigheter i fråga om bolagets försättande i likvidation. I vissa fall kan det dock vara svårt att styrka att det föreligger orsakssammanhang mellan förlust för borgenärer och underlåtenheten att vidta erforderliga åtgärder för att sätta bolaget i likvidation. Jag anser därför, liksom advokatsamfundet, att nuvarande regler om personligt ansvar för bolagets åtaganden bör behållas i huvudsak oförändrade.

Efter ABL:s ikraftträdande har 13 kap. 2 § ändrats bl. a. genom SFS 1980:1104. Sistnämnda ändring innebar bl. a. att styrelsens plikt att agera vid befarad kapitalbrist fick en mera kategorisk avfattning än i ABL:s ursprungliga lydelse. Någon saklig ändring i förhållande till äldre bestämmelser åsyftades emellertid inte (se prop. 1979/80:143 s. 186). I nämnda prop. framhölls att reglerna i 13 kap. 2 § första stycket innebär att kontrollbalansräkning skall upprättas när styrelsen har vetskap om att bolagets ekonomi har försämrats och misstanke finns att aktiekapitalet gått förlorat till den del som anges i lagrummet.

Det saknas vägledande rättsfall som behandlar frågan om det krävs någon försummelse för att betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § ABL skall inträda. Rättsfallet NJA 1942 s. 696 gällde i vad mån enligt 1910 års aktiebolagslag en uppkommen kapitalbrist måste minskas för att styrelseledamöterna skulle undgå ansvar för förbindelser som hade uppkommit efter minskningen. Målet gällde alltså inte direkt frågan om styrelseledamöternas försummelse. Underrättens och hovrättens domar tyder emellertid på att i varje fall dessa instanser ansåg att vetskap om en uppkommen kapitalbrist var en förutsättning för betalningsansvar hos styrelseledamöter som underlåtit att agera med anledning av kapitalbristen.

Sammanfattningsvis tyder särskilt det ovan redovisade uttalandet av lagberedningen sammanställt med vad föredragande statsrådet anfört i prop. 1975:103 s. 502 (se ovan) på att det krävs en viss försummelse för att en styrelseledamot skall kunna bli betalningsskyldig enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket ABL. Som ovan framhållits talar emellertid själva ordalydelsen av lagrummet närmast i motsatt riktning. Med hänsyn härtill och då vägledande rättsfall i stort sett saknas, måste rättsläget betraktas som oklart i fråga om vilka krav som gäller för att en styrelseledamot skall bli betalningsansvarig enligt 13 kap. 2 § fjärde stycket.

3 Departementspromemorian (Ds A 1986:1) Styrelserepresentation för de anställda

Som inledningsvis nämnts föreslogs i departementspromemorian Styrelserepresentation för de anställda att bestämmelserna om styrelseledamöternas betalningsansvar i 13 kap. 2 § inte längre skulle gälla för arbetstagarrepresentanterna i ett bolags styrelse. I promemorian utgick man därvid från att betalningsansvaret enligt nämnda lagrum är strikt. Hur detta ansvar upplevs på arbetstagersidan beskrevs i promemorian (s. 94) på följande sätt:

Den ekonomiska risk som för den enskilde arbetstagarledamoten på detta sätt är förknippad med uppdraget som styrelseledamot upplevs på arbetstagarledamotens sida som en belastning. Inte bara att arbetstagarledamoten i vissa situationer, som man från den sidan ser saken, oförtjänt kan drabbas av ekonomisk förlust som fullständigt kan ruinera honom eller henne. Härtill kommer den osäkerhet som reglerna allmänt sett ger upphov till och som medför att många arbetstagare över huvud inte vågar ta på sig uppdrag som styrelseledamot. På fackligt håll har man med hänsyn till dessa omständigheter satt i fråga om man inte i detta avseende bör gå ifrån principen om likställdhet mellan styrelseledamöterna till förmån för en ordning som är bättre anpassad till arbetstagarledamöternas särskilda situation i styrelsen. I själva verket, resonerar man på fackligt håll, visar just de aktuella betalningskravsfallen att arbetstagarledamöterna i det praktiska styrelsearbetet inte har betraktats som likvärdiga med övriga styrelseledamöter. De har undanhållits information som övriga styrelseledamöter fått del av och när sedan konkursen varit ett faktum har det ställts krav på att de solidariskt skall vara med och betala. Att genom försäkring av arbetstagarledamöterna lösa problemen har visat sig inte vara möjligt.

Flertalet remissinstanser (Göta hovrätt, juridiska fakulteten vid Lunds universitet, patent- och registreringsverket, kommerskollegium, bankinspektionen, statens industriverk, Svenska arbetsgivareföreningen, Bankinstitutens arbetsgivareorganisation, Arbetsgivarföreningen SFO, Kooperationsförhandlingsorganisation, Småföretagens riksorganisation, Centralorganisationen SACO/SR, Företagareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund) avstyrkte promemorieförslaget. Det ansågs allmänt att det inte fanns skäl att göra avsteg från principen att alla styrelseledamöter skall ha samma ansvar. Det framhölls särskilt att förslaget skulle få till följd att arbetstagarrepresentanternas arbete i styrelsen skulle komma att betraktas som mindre seriöst samt att det i sin tur sannolikt skulle försämra möjligheterna till insyn och inflytande.

LO och TCO tillstyrkte förslaget. LO framhöll att det är nödvändigt med en förändring av den nuvarande ordningen, eftersom den leder till att arbetstagarrepresentanterna, i ett läge där företaget börjar gå dåligt och där likvidationsbalansräkning inte upprättas, ställs inför valet att antingen avgå för att skydda sin personliga ekonomi eller kvarstå därför att behovet av facklig insyn och inflytande i detta läge är som störst. Svenska Metallindustriarbetareförbundet och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet inom LO ansåg dock att förslaget inte borde genomföras. Man framhöll att redan de nuvarande reglerna leder till att arbetstagarrepresentanterna ofta behandlas styvmoderligt i många bolagsstyrelser och att sådana tendenser skulle öka om arbetstagarledamöternas ansvar inskränktes. Metallindustriarbetareförbundet betonade dock att en arbetstagarrepresentant inte borde åläggas ansvar enligt 13 kap. 2 § ABL, om han inte erhållit sådan information att han på ett riktigt sätt kunnat bedöma bolagets ekonomiska ställning.

4 Överväganden

En första utgångspunkt är att regeln om betalningsansvar i 13 kap. 2 § ABL bör innebära en lämplig avvägning mellan bolagsborgenärernas och

styrelseledamöternas intressen. Skyddet för borgenärerna ligger normalt i det aktiekapital som är insatt i bolaget. Det är därför uppenbart att borgenärerna kan ha ett befogat intresse av ett betalningsansvar för styrelseledamöterna personligen, om dessa underlåter att vidta likvidationsåtgärder efter en kapitalförlust. Som har framhållits i förarbetena till ABL (se det ovan citerade uttalandet i prop. 1975:103 s. 502) torde nämligen borgenärernas intresse inte bli helt tillgodosett genom reglerna om skadestånd i 15 kap. Styrelseledamöterna har samtidigt på sin sida ett befogat intresse av att inte åläggas ett personligt betalningsansvar om de har iakttagit den omsorg som rimligen kan begäras av dem med hänsyn till vad som åligger styrelsen enligt 13 kap. 2 § första stycket.

En andra utgångspunkt är att samtliga styrelseledamöter bör falla under samma ansvarsregel. Man bör alltså undvika att lägga ett lindrigare ansvar exempelvis på arbetstagarrepresentanterna än på andra styrelseledamöter. Med en särreglering av det slaget finns det nämligen en viss risk för att arbetstagarrepresentanterna inte kommer att uppfattas som fullvärdiga ledamöter av styrelsen.

Ett *strikt* ansvar för styrelseledamöterna skulle uppenbarligen fullt ut tillgodose bolagsborgenärernas intressen. Det personliga betalningsansvaret för styrelseledamöterna skulle alltid uppkomma, om dessa underlåtit att vidta åtgärder efter en kapitalförlust, och någon utredning eller bevisning om styrelseledamöternas insikt om bolagets ekonomiska ställning skulle inte behöva skaffas fram. Ett ansvar av det nu angivna slaget kan emellertid tänkas leda till resultat som för en enskild styrelseledamot blir alltför strängt. Detta gäller i fall då styrelseledamoten inte kan klandras för sin okunnighet om bolagets dåliga ekonomiska ställning. Material som har förelagts en styrelseledamot kan exempelvis ha varit felaktigt eller missvisande på ett sådant sätt att han inte har insett eller bort inse att det har funnits anledning att vidta sådana åtgärder som anges i paragrafens första stycke. Detsamma gäller i fall då en styrelseledamot har undanhållits väsentlig information om företagets ekonomiska ställning som övriga styrelseledamöter har fått del av. Hänsynen till bolagets borgenärer kan inte föranleda att en styrelseledamot åläggs betalningsansvar i fall som dessa. Detta gäller oavsett om ledamoten är vald av bolagsstämman eller har sitt mandat från arbetstagarna.

Det nu anförda talar för att ett betalningsansvar för en styrelseledamot i princip bör inträda endast då det kan anses föreligga en *försummelse* på dennes sida. Om betalningsansvaret förutsätter oaktsamhet, finns det uppenbarligen utrymme för att ta hänsyn till sådana individuella faktorer som har berörts i det föregående. Detta gäller i princip vare sig styrelseledamoten är vald av bolagsstämman eller är en arbetstagarrepresentant. I detta sammanhang bör uppmärksammas att det till styrelseledamöter i aktiebolag inte sällan utses personer med sinsemellan helt olika kompetens och intresseinriktning. Det kan vara en fördel att styrelsen ges en allsidig sammansättning, så att den har ett inslag av personer som inte främst har erfarenhet av företagsledning utan exempelvis har anknytning till myndigheter eller vetenskaplig forskning. Inom en och samma styrelse kan ledamöterna också ha uppgifter av i viss mån olika slag och omfattning (jfr

förhandlingarna vid Det tjugonionde nordiska juristmötet i Stockholm 10–21 augusti 1981. Del I s. 363–388 och Del II s. 221–244, särskilt s. 228 f). Om betalningsansvaret enligt 13 kap. 2 § i princip förutsätter oaktsamhet på styrelseledamotens sida, finns det utrymme att beakta även individuella faktorer av det slag som nu här nämnts.

Det anförda talar för att sådant betalningsansvar som det här är fråga om bör inträda för en styrelseledamot endast om underlåtenheten innefattar försummelse på styrelseledamotens sida.

Även vid en samlad bedömning torde det innebära en skälig avvägning mellan bolagsborgenärernas och styrelseledamöternas intressen, om betalningsansvar för en styrelseledamot enligt förevarande paragraf inträder i princip endast då det kan anses föreligga en försummelse på dennes sida. Typiskt sett kan det emellertid vara förenat med betydande svårigheter för en bolagsborgenär att bevisa att en styrelseledamots underlåtenhet att fullgöra vad som åligger honom enligt paragrafens första stycke beror på försummelse. Däremot torde den styrelseledamot som inte varit försumlig i regel inte ha några större svårigheter att visa på de omständigheter som talar för att någon försummelse inte har förelegat. Härtill kommer intresset av att den som åtar sig ett styrelseuppdrag också ser till att han får den information som är nödvändig för att bedöma företagets ställning.

Styrelseledamöternas betalningsansvar bör därför utformas som ett s. k. *presumtionsansvar*, dvs. en styrelseledamot bör gå fri från betalningsansvar enligt paragrafens fjärde stycke endast om han kan visa att hans underlåtenhet att fullgöra vad som åligger honom enligt första stycket inte har berott på försummelse på hans sida. Bevissvårigheter i frågan om styrelseledamoten har iakttagit den grad av omsorg som rimligen kan begäras bör alltså gå ut över honom.

Som tidigare framhållits (se s. 5) avser styrelseledamöternas betalningsansvar enligt förevarande paragraf endast förbindelser som uppkommit efter det att handlingsskyldighet enligt paragrafen inträtt för ledamöterna. Anledning saknas att ändra denna ordning.

5 Förslag till lagändringar

På grundval av vad som anförts i denna promemoria föreslås en ändring i 13 kap. 2 § ABL. Motsvarande ändringar bör göras i 14 kap. 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) och i 10 kap. 2 § i det förslag till bankaktiebolagslag som f. n. behandlas i riksdagen.

Avsikten är att lagförslagen skall framläggas för riksdagen i samband med ett förslag till ny lag om styrelserepresentation för de anställda. Ett sådant förslag utarbetas för närvarande inom arbetsmarknadsdepartementet på grundval av den tidigare omnämnda departementspromemorian samt remissyttrandena över den (se avsnitt 3).

5.1 Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Häri genom föreskrivs att 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

2 §¹

Det åligger styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta fråga om bolaget skall träda i likvidation. Godkänns ej på bolagsstämman inom åtta månader efter hänskjutandet balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om ej bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

Görs ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det ej under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att balansräkning utvisande att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen tilläggas en post utvisande den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om däri genom erhålls ett högre värde. Vidare skall vid beräkningen hänsyn inte tas till skuld på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning, om stödet – för det fall att bolaget försätts i konkurs eller träder i likvidation – skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo betalats.

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap härom handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. *Sådant ansvar* inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap härom deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Den ansvarighet som det nu är fråga om* gäller dock ej för förbindel-

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap härom handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förbindelser. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse på hans sida. Solidariskt ansvar för bolagets uppkommande förbindelser* inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första

¹ Senaste lydelse 1983:453.

Nuvarande lydelse

ser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Föreslagen lydelse

stycket tredje meningen, med vetskap härom deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet *enligt detta stycke* gäller dock ej för förbindelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämma.

Prop. 1987/88:10

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

5.2 Förslag till Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Härigenom föreskrivs att 14 kap. 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

2 §

Det åligger styrelsen i ett försäkringsaktiebolag att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger en tredjedel av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Godkänns inte på den ordinarie bolagsstämman under det nästföljande räkenskapsåret en balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om inte bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor eller av en aktieägare. Anmälan till rätten om samma förhållanden kan göras av försäkringsinspektionen.

Om en ansökan eller en anmälan enligt första stycket görs, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen en post tilläggas som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för de förväntade försäljningskostnaderna. Sådana värdehandlingar som avses i 11 kap. 7 § andra stycket skall dock värderas enligt de särskilda bestämmelserna i nämnda paragraf. Beträffande sådana anläggningstillgångar, som undergår en fortlöpande värdeminskning, gäller att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om ett högre värde erhålls genom detta.

Om inte styrelseledamöterna fullgör vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om detta handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser. *Ett sådant ansvar* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om detta deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Denna ansvarighet* gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att

Om inte styrelseledamöterna fullgör vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om detta handlar på bolagets vägnar solidariskt för bolagets uppkommande förpliktelser. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse på hans sida. Solidariskt ansvar för bolagets uppkommande förbindelser* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om detta deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Ansvarighet enligt detta*

Nuvarande lydelse

bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Föreslagen lydelse

stycke gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättsens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Prop. 1987/88:10

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

5.3 Förslag till Lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:000)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:000) skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 1986/87:12

Föreslagen lydelse

10 kap.

3 §

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *Ett sådant ansvar* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse på hans sida. Solidariskt ansvar för bolagets uppkommande förbindelser* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Förteckning över remissinstanser som avgett
yttrande över en inom justitiedepartementet
utarbetad promemoria 1987-04-28 om personligt
betalningsansvar enligt 13 kap. 2 §
aktiebolagslagen (1975:1385)

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Göta hovrätt, kommerskollegium, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksskatteverket, juridiska fakulteten vid Lunds universitet, arbetslivscentrum, arbetsdomstolen, nämnden för styrelserepresentationsfrågor, statens industriverk, patent- och registreringsverket, betalningsansvarskommittén (Ju 1984:09), Svenska Arbetsgivareföreningen, Tidningarnas Arbetsgivarförening, Bankinstitutens Arbetsgivareorganisation, Arbetsgivarföreningen SFO, Kooperationens Förhandlingsorganisation, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landstingsförbundet, Svenska Bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges Föreningsbankers Förbund, Företagareförbundet, Sveriges Försvarsindustrieförening, Småföretagens Riksorganisation, Sveriges Industriförbund, Kooperativa Förbundet, Lantbrukarnas Riksförbund, Sveriges Aktiesparares Riksförbund och Sveriges Advokatsamfund.

Kommerskollegium har bifogat yttranden från Skånes Handelskammare och Stockholms Handelskammare. Vidare har LO överlämnat yttranden från Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Beklädnadsarbetarnas förbund, Svenska Elektrikerförbundet, Svenska Fabriksarbetareförbundet, Handelsanställdas förbund, Svenska Gruvindustriarbetareförbundet, Svenska kommunalarbetareförbundet, Svenska Metallindustriarbetareförbundet, Svenska Skogsarbetareförbundet, Statsanställdas Förbund, Svenska Transportarbetareförbundet och Svenska Träindustriarbetareförbundet.

Centralorganisationen SACO/SR har överlämnat ett yttrande från Sveriges Tandläkarförbund.

Post- och Kreditbanken har anslutit sig till Svenska Bankföreningens yttrande.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om styrelserepresentation för de privatanställda

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag syftar till att genom styrelserepresentation ge de anställda insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

2 § Med företag avses i denna lag aktiebolag, bank, hypoteksinstitut, försäkringsbolag och ekonomisk förening.

Med koncern avses i denna lag svenska juridiska personer som enligt bestämmelserna i 1 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975:1385), 1 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618), 1 kap. 2 § sparbankslagen (1987:619), 1 kap. 8 § föreningsbankslagen (1987:620), 1 kap. 9 § försäkringsrörelselagen (1982:713) eller 1 kap. 4 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är moderföretag och dotterföretag i förhållande till varandra.

3 § En arbetstagare hos ett kommittent- eller moderföretag, som stadigvarande är verksam i ett kommissionärs- eller dotterföretag utan att vara anställd där, skall vid tillämpningen av denna lag betraktas som anställd även i kommissionärs- eller dotterföretaget.

Vid tillämpningen av denna lag skall ett kollektivavtal som gäller mellan en lokal arbetstagarorganisation och kommittent- eller moderföretaget betraktas som ett kollektivavtal även i förhållande till kommissionärs- eller dotterföretaget.

Rätten till styrelserepresentation

4 § I ett företag som under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet har sysselsatt i genomsnitt minst 25 arbetstagare har de anställda rätt till två ledamöter i styrelsen (arbetstagarledamöter) och en suppleant för varje sådan ledamot. Bedriver företaget verksamhet inom skilda branscher och har det under det senast förflutna räkenskapsåret här i landet sysselsatt i genomsnitt minst 1 000 arbetstagare, har de anställda rätt till tre ledamöter i styrelsen och en suppleant för varje sådan ledamot.

De anställdas rätt till styrelserepresentation enligt första stycket får dock inte leda till att antalet arbetstagarledamöter överstiger antalet övriga styrelseledamöter.

Om företaget är ett moderföretag, skall vad som sägs i första och andra styckena om företag avse koncernen i dess helhet och rätten till styrelserepresentation tillkomma samtliga anställda inom koncernen.

5 § När arbetstagarledamöterna har utsetts förändras inte de anställdas rätt till styrelserepresentation under mandatperioden, om antalet anställda eller antalet övriga styrelseledamöter minskar.

6 § Beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda fattas av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till företaget.

Om beslutet rör moderföretag, fattas det av en lokal arbetstagarorganisation som är bunden av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

Företagets styrelse skall skriftligen underrättas om beslut att inrätta styrelserepresentation för de anställda. I 10 § andra stycket finns bestämmelser om när arbetstagarledamöter eller suppleanter (arbetstagarrepresentanter) får tillträda sina uppdrag.

7 § Arbetstagarrepresentanterna utses av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till företaget eller, i moderföretag, av de lokala arbetstagarorganisationer som är bundna av kollektivavtal i förhållande till ett företag inom koncernen.

8 § Om organisationerna inte enas om annat, gäller följande ordning för att utse arbetstagarrepresentanterna.

Om mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget eller koncernen tillhör samma lokala arbetstagarorganisation, får denna utse samtliga arbetstagarrepresentanter. Om en annan sådan organisation företräder minst en tjugondel av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna, får dock denna organisation utse en av suppleanterna.

Om ingen organisation företräder mer än fyra femtedelar av de kollektivavtalsbundna arbetstagarna vid företaget eller koncernen, får de två lokala arbetstagarorganisationer som företräder det största antalet sådana arbetstagare utse vardera en ledamot och en suppleant. Om de anställda har rätt till tre ledamöter och tre suppleanter, får den större av organisationerna utse två ledamöter och två suppleanter.

Om man, på grund av bestämmelsen i 4 § andra stycket, skall utse endast en arbetstagarrepresentant och en suppleant, görs det av den lokala arbetstagarorganisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller koncernen.

Vid tillämpningen av bestämmelserna i denna paragraf skall lokala arbetstagarorganisationer som tillhör samma huvudorganisation anses som en organisation.

9 § Arbetstagarrepresentanterna bör utses bland de anställda vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

Till arbetstagarrepresentant får inte utan särskilt tillstånd av nämnden för styrelserepresentationsfrågor utses den som är arbetstagarrepresentant i ett annat företags styrelse. Detta gäller inte, om företagen går med på något annat eller om de ingår i samma koncern.

10 § Tiden för en arbetstagarrepresentants uppdrag bestäms av den som utser honom. Mandatperioden får dock inte vara längre än fyra räkenskapsår. Den skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av en ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas.

Den som utser arbetstagarrepresentanterna bestämmer när de skall tillträda uppdraget. Om inte företagets styrelse medger annat, får de dock inte tillträda förrän tre månader efter det att styrelsen har fått underrättelse enligt 6 § tredje stycket.

Av 18 § andra stycket framgår att nämnden för styrelserepresentationsfrågor kan bestämma en annan tidpunkt för tillträdet.

11 § Om inte annat följer av denna lag, skall vad som är föreskrivet i lag eller annan författning om styrelseledamot och styrelsesuppleant i ett företags styrelse tillämpas på arbetstagarledamöter och suppleanter för sådana ledamöter.

12 § Den som är suppleant för en arbetstagarledamot har rätt att närvara och yttra sig vid styrelsens sammanträden och vid företagets stämma, även om ledamoten är närvarande.

13 § En av arbetstagarrepresentanterna får närvara och delta i överläggningarna när ett ärende, som senare skall avgöras av styrelsen, förbereds av därtill särskilt utsedda styrelseledamöter eller befattningshavare i företaget.

Om ett beslut enligt 7 kap 6 § andra stycket bankaktiebolagslagen (1987:618), 3 kap 6 § andra stycket sparbankslagen (1987:619) eller 6 kap 6 § andra stycket föreningsbankslagen (1987:620) innebär att ett uppdrag ges åt en regionstyrelse eller ett motsvarande organ, har de anställda inom regionen rätt att bestämma att en representant för dem och en suppleant skall omfattas av uppdraget. En sådan representant har motsvarande rätt som avses i första stycket.

Om arbetstagarorganisationerna inte enas om annat, utses den representant som avses i första och andra styckena av den organisation som företräder det största antalet kollektivavtalsbundna arbetstagare vid företaget eller, i fråga om moderföretag, inom koncernen.

14 § Arbetstagarrepresentanterna får inte delta i behandlingen av frågor som rör kollektivavtal eller stridsåtgärder eller av andra frågor där en facklig organisation på arbetsplatsen har ett väsentligt intresse som kan strida mot företagets.

Om ett företags verksamhet är av sådan natur eller har ett sådant ändamål som avses i 2 § lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet, har arbetstagarrepresentanterna inte heller rätt att delta i ett beslut som gäller verksamhetens mål och inriktning.

Skadestånd m.m.

15 § En arbetsgivare eller en arbetstagarorganisation som bryter mot denna lag skall betala ersättning för den skada som uppkommer. Skadeståndet kan avse både ersättning för den förlust som uppkommer och ersättning för den kränkning som lagbrottet innebär. Om det är skäligt, kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

En arbetstagarorganisation kan dock inte med stöd av denna lag kräva skadestånd av en annan arbetstagarorganisation.

16 § Den som vill kräva skadestånd enligt denna lag skall underrätta motparten om sitt anspråk inom fyra månader från det skadan inträffade. Om det inom den tiden har begärts förhandling om anspråket enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet eller med stöd av kollektivavtal, skall talan väckas inom fyra månader efter det att förhandlingen avslutades. I annat fall skall talan väckas inom åtta månader från skadans uppkomst.

Om underrättelse inte lämnas eller talan inte väcks inom den tid som anges i första stycket, har parten förlorat sin rätt till talan. Prop. 1987/88:10

Övriga bestämmelser

17 § Undantag kan medges från denna lag, om styrelserepresentation för de anställda skulle medföra väsentlig olägenhet för ett företag på grund av att

1. styrelsens sammansättning beror på politiska styrkeförhållanden eller på förhållande mellan olika intressenter eller intressentgrupper, som framgår av bolagsordningen, stadgarna, avtal eller annan omständighet, eller

2. bolagsordningen eller motsvarande föreskriver särskild röstmajoritet för styrelsens beslut.

Ett undantag enligt första stycket får endast medges, om olägenheten inte kan undanröjas på annat sätt. Undantag skall förenas med villkor om åtgärder som på annat sätt tillgodoser arbetstagarnas intresse av insyn i och inflytande på företagets verksamhet.

18 § I frågor om tillstånd enligt 9 § andra stycket eller undantag enligt 17 § beslutar nämnden för styrelserepresentationsfrågor.

Nämnden kan för tiden fram till det slutliga avgörandet besluta att en arbetstagarrepresentant inte får tillträda ett uppdrag som styrelseledamot eller suppleant.

Nämndens beslut får inte överklagas.

19 § I mål om tillämpning av denna lag i övrigt, i den mån tvisten avser förhållandet mellan företaget och de anställda, gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988, då lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar och lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag skall upphöra att gälla.

2. Beslut som med stöd av äldre lag har fattats om att inrätta styrelserepresentation för de anställda samt om att utse arbetstagarrepresentanter i styrelsen gäller fortfarande. Motsvarande gäller beslut om undantag som avses i 17 §.

2 Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 4 §, 8 kap. 1, 2, 9 och 15 §§, 12 kap. 7 § samt 13 kap 2 § aktiebolagslagen (1975:1385)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

4 §

Bolagsordningen skall ange

1. bolagets firma,
2. den ort i Sverige där bolagets styrelse skall ha sitt säte,
3. föremålet för bolagets verksamhet, angivet till sin art,
4. aktiekapitalet eller, om detta skall kunna utan ändring av bolagsordningen bestämmas till lägre eller högre belopp, minimikapitalet och maximikapitalet, varvid minimikapitalet ej får vara mindre än en fjärdedel av maximikapitalet,
5. aktiernas nominella belopp,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt styrelsesuppleanter, om sådana skall finnas, samt tiden för styrelseledamots och revisors uppdrag,
7. sättet för sammankallande av bolagsstämma,
8. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
9. vilken tid bolagets räkenskapsår skall omfatta.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

8 kap.

1 §

Aktiebolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter. Uppgår aktiekapitalet eller maximikapitalet ej till en miljon kronor, kan dock styrelsen bestå av en eller två ledamöter, om minst en suppleant finnes.

Styrelsen väljes av bolagsstämman, om ej i bolagsordningen föreskrives att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

Styrelseledamots uppdrag gäller för tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får icke omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad i denna lag sägs om styrelseledamot skall i tillämpliga delar gälla om suppleant.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda. Nuvarande lydelse Föreslagen lydelse

2 §

Uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. Anmälan härom skall göras hos styrelsen och,

¹ Lagen omtryckt 1982:739.

om ledamot som ej är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Upphör styrelseledamots uppdrag i förtid eller uppkommer för honom hinder enligt 4 § att vara styrelseledamot och *finnes ej* suppleant, skall övriga styrelseledamöter *vidtaga åtgärd* för att ny ledamot för den återstående mandattiden tillsättes, *såvida ej* den förutvarande ledamoten var *offentlig styrelseledamot som avses i lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i aktiebolag, ekonomiska föreningar och stiftelser eller arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma, ej utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

9 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som *föreskrives* i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock *icke* fattas, om *ej* såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att *deltaga* i ärendets behandling, dels *erhållit* tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. *Har* styrelseledamot *förfall* och *finnes* suppleant, som skall *inträda* i hans ställe, skall denne *beredas* tillfälle *därtill*.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var en arbetstagarledamot som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som *föreskrivs* i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ärende får dock *inte* fattas, om *inte* såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att *delta* i ärendets behandling, dels *fått* tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. *Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall denne ges tillfälle till det. Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i*

*ärendets behandling på samma sätt
som en styrelseledamot.*

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen ej föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträde mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som biträdes av ordföranden. Är styrelsen icke fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om ej annat föreskrives i bolagsordningen.

Handling som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall underskrivas av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

15 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare ävensom deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur bolagets firma tecknas.

För registrering skall bolaget anmäla vem som *har* utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *bolaget* även anmäla av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan göres första gången när bolaget enligt 2 kap. 9 § anmäles för registrering och därefter genast efter det att ändring inträffat i förhållande som anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

Varje år efter den ordinarie bolagstämman skall bolaget till registreringsmyndigheten sända in en aktuell förteckning över bolagets styrelseledamöter, verkställande direktör, suppleanter och firmatecknare med uppgift om deras postadress och personnummer. Förteckningen skall sändas in samtidigt med att en avskrift av årsredovisningen och revisionsberättelsen sänds in enligt 11 kap. 3 § andra stycket.

12 kap.

7 §²

Aktiebolag får ej lämna penninglån till den som äger aktier i eller är styrelseledamot eller verkställande direktör i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Detsamma gäller i fråga om penninglån till

1. den som är gift med eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till aktieägare, styrelseledamot eller verkställande direktör,

2. den som är besvägrad med sådan person i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon, eller

3. juridisk person över vars verksamhet person som nämnts ovan har ett bestämmande inflytande.

Bestämmelserna i första stycket gäller ej om

² Senaste lydelse 1984:194.

1. gäldenären är kommun eller landstingskommun,
2. gäldenären är företag i koncern i vilken det långivande bolaget ingår,
3. gäldenären driver rörelse och lånet betingas av affärsmässiga skäl samt är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse, eller
4. gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 är aktieägare samt det sammanlagda aktieinnehavet ej uppgår till en procent av aktiekapitalet i bolaget och ej heller, om bolaget ingår i koncern, till en procent av de sammanlagda aktiekapitalen i koncernbolagen. Första stycket tillämpas dock, om gäldenären eller juridisk person över vars verksamhet han har ett bestämmande inflytande eller båda tillsammans äger mer än 500 aktier i bolaget eller, om bolaget ingår i koncern, i koncernbolagen.

Aktiebolag får icke lämna penninglån i syfte att gäldenären eller honom närstående fysisk eller juridisk person som avses i första stycket 1–3 skall förvärva aktier i bolaget eller annat bolag i samma koncern.

Är gäldenären anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern gäller inte förbudet mot penninglån i tredje stycket, om

1. lånebeloppet jämte tidigare lån enligt detta stycke från bolaget eller annat bolag i samma koncern inte överstiger ett belopp som motsvarar två gånger gällande basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lånceerbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget och lånet skall återbetalas inom fem år genom regelbundna amorteringar samt

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1976:351) om styrelserrepresentation för de *anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar*.

3. hinder mot lån inte föreligger vid en tillämpning av första och andra styckena, även om de aktier som skall förvärfvas räknas med. Därvid skall dock det i första stycket angivna förbudet mot att lämna lån till styrelseledamot inte gälla i fråga om den som är styrelseledamot enligt bestämmelserna i lagen (1987:000) om styrelserrepresentation för de *privatanställda*.

Bestämmelserna i denna paragraf om förbud mot penninglån äger motsvarande tillämpning i fråga om ställande av säkerhet.

Vid tillämpningen av denna paragraf likställes äktenskapsliknande samlevnad med äktenskap, om de sammanlevande tidigare har varit gifta med varandra eller har eller har haft barn gemensamt.

Som aktieinnehav eller aktieförvärv enligt bestämmelserna i denna paragraf räknas inte innehav eller förvärv av andelar i en aktiefond eller i en aktiesparfond eller kapitalsparfond som inte är företagsanknuten.

13 kap.

2 §³

Det åligger styrelsen att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämma hänskjuta fråga om bola-

³ Senaste lydelse 1983:453.

get skall träda i likvidation. Godkänns ej på bolagsstämman inom åtta månader efter hänskjutandet balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om ej bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. Sådan ansökan kan även göras av styrelseledamot, verkställande direktör, revisor eller aktieägare.

Görs ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det ej under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att balansräkning utvisande att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen tilläggas en post utvisande den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för försäljningskostnaderna. Beträffande sådana anläggningstillgångar som undergår fortlöpande värdeminskning gäller dock att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om därigenom erhålls ett högre värde. Vidare skall vid beräkningen hänsyn inte tas till skuld på grund av statligt stöd för vilket återbetalningskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning, om stödet – för det fall att bolaget försätts i konkurs eller träder i likvidation – skall återbetalas först sedan övriga skulder till fullo betalats.

Underlåter styrelseledamöterna att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap *härom* handlar på bolagets vägnar solidariskt för *bolagets uppkommande förbindelser*. Sådant ansvar inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap *härom* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Den ansvarighet som det nu är fråga om gäller dock ej för förbindelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.*

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på bolagets vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget inträder även för aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt detta stycke gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningen

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 6 kap. 1, 2, 4, 9 och 15 §§ samt 11 kap. 3 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 kap.

2 §

Föreningens stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. den ort i Sverige där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
3. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
4. den insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen, hur insatserna skall fullgöras samt i vad mån en medlem får delta i föreningen med insats utöver vad han är skyldig att delta med,
5. för det fall att regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp till vilka de får bestämmas,
6. antalet eller lägsta och högsta antalet styrelseledamöter och revisorer samt eventuella suppleanter, tiden för deras uppdrag samt, om någon av dem skall utses på annat sätt än som anges i denna lag, hur det i så fall skall ske,
7. för det fall att fullmäktige enligt 7 kap. 12 § skall finnas, deras befogenhet, hur de skall utses och tiden för deras uppdrag,
8. inom vilken tid och hur föreningsstämma skall sammankallas samt hur andra meddelanden skall bringas till medlemmarnas eller fullmäktiges kännedom,
9. vilka ärenden som skall förekomma på ordinarie stämma,
10. vilken tid föreningens räkenskapsår skall omfatta,
11. grunderna för fördelning av föreningens vinst samt hur man skall förfara med föreningens behållna tillgångar när föreningen upplöses, samt
12. för det fall att förlagsinsatser som avses i 5 kap. skall förekomma, vad som skall gälla därom.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

6 kap.

1 §

En ekonomisk förening skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

Styrelsen väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på föreningsstämma vill avgå, även hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hindér enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de anställda i aktieföretag och ekonomiska föreningar. Skall ledamoten väljas på föreningsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 4 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på föreningsstämma, kan utan hinder av 1 § första stycket valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot som enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsstämman inte har utsetts, skall rätten förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företråda föreningen.

4 §

Styrelseledamöterna och verkställande direktören skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i särskilda fall tillåter annat. Med svenskt medborgarskap jämställs medborgarskap i Danmark, Finland, Island eller Norge. Nordiska medborgare som är bosatta i något av dessa länder kan vara styrelseledamöter, om minst halva antalet styrelseledamöter är bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot eller verkställande direktör.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningen, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningen, även om stadgarna saknar föreskrift om det.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

9§

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten beredas tillfälle till det.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter har fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten ges tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte stadgarna föreskriver en särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

15§

För registrering skall föreningen anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även anmälas av vilka och hur föreningens firma tecknas.

För registrering skall föreningen anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall föreningen även anmäla av vilka och hur föreningens firma tecknas.

Anmälan görs första gången när föreningen enligt 2 kap. 3 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt

första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om föreningens postadress ändras, skall föreningen genast anmäla det för registrering.

11 kap.

3 §

Om antalet föreningsmedlemmar går ned under det lägsta antal som föreskrivs i 2 kap. 1 §, skall styrelsen snarast möjligt till föreningsstämman hänskjuta frågan huruvida föreningen skall träda i likvidation. Inträder inte ett tillräckligt antal medlemmar i föreningen inom tre månader efter det att antalet har gått ned under det föreskrivna lägsta antalet, skall styrelsen, om inte stämman beslutar att föreningen skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att föreningen försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor, en föreningsmedlem eller en innehavare av förlagsandel.

Görs ansökan enligt första stycket, förordnar rätten att föreningen skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i första instans styrks att det föreskrivna lägsta medlemsantalet har uppnåtts.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. *Ett sådant ansvar* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den tid som anges i första stycket.

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för föreningen. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningen* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättsens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den tid som anges i första stycket.

4 Förslag till Lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618)

Prop. 1987/88:10

Häriigenom föreskrivs att 7 kap. 1–3, 13 och 18 §§ samt 10 kap. 3 § bankaktiebolagslagen (1987:618) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

Ett bankaktiebolag skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta bolagets angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Regeringen får dock utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bolagets verksamhet. Även annan styrelseledamot får, om så föreskrivs i bolagsordningen, tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman. *Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.*

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Regeringen får dock utse högst fem ledamöter i styrelsen (offentliga styrelseledamöter) med uppgift att särskilt verka för att samhällets intressen beaktas i bolagets verksamhet. Även annan styrelseledamot får, om så föreskrivs i bolagsordningen, tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på bolagsstämma vill avgå, hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den

Nuvarande lydelse

återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var offentlig styrelseledamot eller arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de *anställda i bankinstitut och försäkringsbolag*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämma, kan valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

Om en styrelseledamot som enligt bolagsordningen skall tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämma inte har utsetts, skall bankinspektionen förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, aktieägare, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta i Sverige. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Utan hinder av första stycket får i ett bankaktiebolag som är bildat av utländskt bankföretag högst en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter vara svenska medborgare bosatta utomlands eller utländska medborgare. Styrelseordföranden skall dock vara svensk medborgare och bosatt här i landet. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen får medge undantag från vad som föreskrivs i detta stycke.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till de offentliga styrelseledamöterna. Att detsamma gäller arbetstagarrepresentanterna enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de *anställda i bankinstitut och försäkringsbolag framgår av 8 § nämnda lag*.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i banken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till de offentliga styrelseledamöterna *eller arbetstagarrepresentanter som har utsetts*, enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*.

13 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möj-

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möj-

ligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *beredas* tillfälle till det.

ligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *ges* tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte bolagsordningen föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

18 §

För registrering skall bankaktiebolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress, personnummer och medborgarskap. För registrering skall även *anmälas* av vilka och hur bolagets firma tecknas.

För registrering skall bankaktiebolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress, personnummer och medborgarskap. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *bolaget* även *anmäla* av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan görs första gången när bankaktiebolaget enligt 2 kap. 12 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om bolagets postadress ändras, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

10 kap.

3 §

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om

denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidriskiskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *Ett sådant ansvar* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

denna underlåtenhet handlar på bankaktiebolagets vägnar solidriskiskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidriskiskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

5 Förslag till Lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 1-3, 12 och 17 §§ sparbankslagen (1987:619) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

En sparbank skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta sparbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot utses av annan än *sparbanksstämman* finns dock i 4 § och i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelsen väljs av sparbanksstämman. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot *kan* utses av annan än stämman finns i 4 §.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i reglementet. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie sparbanksstämman på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som har utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på sparbanksstämman vill avgå, hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på sparbanks-

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant, som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på sparbanksstämman, kan valet anstå till

stämma, kan valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och, om inte regeringen eller efter regeringens bemyndigande bankinspektionen i särskilda fall tillåter något annat, bosatta inom sparbankens verksamhetsområde. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Att *arbetsstagarrepresentanterna* enligt lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte skall medräknas, framgår av 8 § nämnda lag.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i sparbanken. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till *arbetsstagarrepresentanter* som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*.

12 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i reglementet är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *beredas* tillfälle till det.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i reglementet är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och erhållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *ges* tillfälle till det. *Suppleant för arbetsstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte reglementet föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i reglementet.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall

undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall sparbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firma-tecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även *anmälas* av vilka och hur *sparbankens* firma tecknas.

För registrering skall sparbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firma-tecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *sparbanken* även anmäla av vilka och hur *bankens* firma tecknas.

Anmälan görs första gången när sparbanken enligt 2 kap. 11 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om sparbankens postadress ändras, skall sparbanken genast anmäla det för registrering.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 1–3, 12 och 17 §§ samt 9 kap. 3 § föreningsbankslagen (1987:620) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 kap.

1 §

En föreningsbank skall ha en styrelse med minst fem ledamöter. Styrelsen skall förvalta föreningsbankens angelägenheter i enlighet med vad som föreskrivs i denna lag och bankrörelselagen (1987:617).

Styrelsen väljs av föreningsbanksstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i 4 § *och i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.*

Styrelsen väljs av föreningsbanksstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt. Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot kan utses av annan än stämman finns i 4 §.

En styrelseledamots uppdrag gäller för den tid som anges i stadgarna. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie föreningsbanksstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag och bankrörelselagen om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. Anmälan om avgång skall göras hos styrelsen och, om en ledamot som inte är vald på föreningsbanksstämma vill avgå, även hos den som har tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de *anställda i bank-*

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller hinder enligt 3 § uppkommer för honom att vara styrelseledamot och det inte finns någon suppleant som kan inträda i hans ställe, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny styrelseledamot tillsätts för den återstående mandattiden. Sådana åtgärder behöver dock inte vidtas, om den förutvarande ledamoten var arbetstagarrepresentant som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda.*

institut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på föreningsbanksstämma, kan valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

Skall ledamoten väljas på föreningsbanksstämma, kan valet anstå till nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter och deras antal inte understiger fem.

Om en styrelseledamot som enligt stadgarna skall tillsättas i annan ordning än genom val av föreningsbanksstämman inte har utsetts, skall bankinspektionen förordna en ersättare på ansökan av en styrelseledamot, medlem, borgenär eller någon annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda banken.

3 §

Styrelseledamöterna skall vara svenska medborgare och bosatta i Sverige, om inte regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, bankinspektionen i särskilda fall tillåter annat. Den som är omyndig eller i konkurs kan inte vara styrelseledamot. Att detsamma gäller den som är underkastad näringsförbud följer av 6 § lagen (1986:436) om näringsförbud.

Styrelseledamöterna skall vara medlemmar i föreningsbanken, om inte stadgarna i särskilt angivna fall tillåter annat. Den som enligt lag är ställföreträdare för en medlem eller, om en juridisk person är medlem, den som är ledamot av styrelsen för den juridiska personen eller delägare i denna får dock vara styrelseledamot utan att vara medlem i föreningsbanken, även om stadgarna saknar föreskrift om det. Om det till en central föreningsbank finns anslutna lokala föreningsbanker, får den som är medlem i en av dessa vara styrelseledamot också i den centrala föreningsbanken.

Bestämmelserna i andra stycket gäller inte arbetstagarrepresentanter som här utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserrepresentation för de privatanställda.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i en föreningsbank. Att arbetstagarrepresentanterna enligt lagen (1976:355) om styrelserrepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag inte skall medräknas vid tillämpningen av detta stycke framgår av 8 § nämnda lag.

Av styrelseledamöterna får högst en för varje påbörjat femtal vara anställd i en föreningsbank. Vid denna beräkning skall hänsyn inte tas till arbetstagarrepresentanter som utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserrepresentation för de privatanställda.

12 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och er-

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i stadgarna är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter fått tillfälle att delta i ärendets behandling och er-

hållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *beredas* tillfälle till det.

hållit tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot inte kan komma och det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall suppleanten *ges* tillfälle till det. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Om inte stadgarna föreskriver särskild röstmajoritet, gäller som styrelsens beslut den mening för vilken mer än hälften av de närvarande röstar eller, vid lika röstetal, den mening som ordföranden biträder. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte annat föreskrivs i stadgarna.

Handlingar som enligt denna lag eller bankrörelselagen (1987:617) skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall föreningsbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. För registrering skall även *anmälas* av vilka och hur *föreningsbankens* firma tecknas.

För registrering skall föreningsbanken anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. *Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges.* För registrering skall *föreningsbanken* även anmäla av vilka och hur *bankens* firma tecknas.

Anmälan görs första gången när föreningsbanken enligt 2 kap. 5 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring har inträffat i ett förhållande som har anmälts eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan tillkommer även den som anmälningen gäller.

Om föreningsbankens postadress ändras, skall föreningsbanken genast anmäla det för registrering.

9 kap.

3 §

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningsbankens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkom-

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt 2 § första stycket, svarar de och andra som med vetskap om denna underlåtenhet handlar på föreningsbankens vägnar solidariskt för de förpliktelser som uppkom-

mer för föreningsbanken. *Ett sådant ansvar* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningsbankens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den i 2 § första stycket angivna tiden.

mer för föreningsbanken. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för föreningsbanken* inträder även för sådana medlemmar som, när likvidationsplikt föreligger enligt 2 § första stycket, med vetskap om likvidationsplikten deltar i beslut att fortsätta föreningsbankens verksamhet. Ansvarighet enligt denna paragraf gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan har hänskjutits till rättens prövning eller sedan ett tillräckligt antal medlemmar har inträtt efter den i 2 § första stycket angivna tiden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

Häri genom föreskrivs att 8 kap. 1, 2, 11 och 17 §§ samt 14 kap 2 § försäkringsrörelselagen (1982:713) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 kap.

1 §

Ett försäkringsbolag skall ha en styrelse med minst tre ledamöter.

I försäkringsaktiebolag som inte uteslutande driver återförsäkring, skall minst en av styrelseledamöterna utses med uppgift att särskilt vaka över att försäkringstagarnas intresse beaktas. Sådan styrelseledamot får inte vara aktieägare eller befattningshavare i bolaget.

Styrelsen väljs av bolagsstämman. Styrelseledamot som avses i andra stycket skall dock enligt bestämmelse, som skall vara intagen i bolagsordningen, utses av försäkringstagarna eller av någon intressegrupp som har anknytning till dem eller förordnas av regeringen eller av myndighet som regeringen bestämmer. Även annan styrelseledamot får enligt bestämmelse i bolagsordningen tillsättas i annan ordning än genom val av bolagsstämman.

Särskilda bestämmelser om att styrelseledamot skall utses av annan än bolagsstämman finns i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag.

Styrelseledamöternas uppdrag gäller för den tid som anges i bolagsordningen. Uppdragstiden får inte omfatta mer än fyra räkenskapsår och skall bestämmas så att uppdraget upphör vid slutet av den ordinarie bolagsstämma på vilken styrelseval förrättas.

Vad som sägs i denna lag om styrelseledamöter skall i tillämpliga delar gälla även suppleanter.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

2 §

Ett uppdrag som styrelseledamot upphör i förtid, om ledamoten eller den som utsett honom begär det. En anmälan om detta skall göras hos styrelsen och, i de fall då en ledamot som inte är vald på bolagsstämman vill avgå, hos den som tillsatt honom.

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts om inte den förutvarande ledamoten

Om en styrelseledamots uppdrag upphör i förtid eller det uppkommer hinder för denne enligt 4 § att vara styrelseledamot och om det inte finns någon suppleant, skall övriga styrelseledamöter vidta åtgärder för att en ny ledamot för den återstående mandattiden tillsätts, om inte den förutvarande ledamoten

har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1976:355) om styrelserepresentation för de anställda i bankinstitut och försäkringsbolag. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

har varit en sådan ledamot som avses i 1 § andra stycket eller en sådan arbetstagarledamot som avses i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda*. Skall ledamoten väljas på bolagsstämman, kan utan hinder av vad som föreskrivs i 1 § första stycket valet anstå till den nästa ordinarie stämma på vilken styrelseval förrättas, om styrelsen är beslutför med kvarstående ledamöter och suppleanter.

Om en styrelseledamot, som enligt bolagsordningen skall tillsättas på något annat sätt än genom val av bolagsstämman, inte har utsetts, skall rätten förordna ersättare på ansökan av styrelseledamot, aktieägare, delägare, delegerad, garant, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att det finns någon som kan företräda bolaget.

11 §

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne *beredas* tillfälle till detta.

Styrelsen är beslutför, om mer än hälften av hela antalet styrelseledamöter eller det högre antal som föreskrivs i bolagsordningen är närvarande. Beslut i ett ärende får dock inte fattas, om inte såvitt möjligt samtliga styrelseledamöter dels fått tillfälle att delta i ärendets behandling, dels fått tillfredsställande underlag för att avgöra ärendet. Om en styrelseledamot har förfall och om det finns en suppleant, som skall träda in i hans ställe, skall denne *ges* tillfälle till detta. *Suppleant för arbetstagarledamot, som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall dock alltid få underlag och ges tillfälle att delta i ärendets behandling på samma sätt som en styrelseledamot.*

Som styrelsens beslut gäller, om bolagsordningen inte föreskriver särskild röstmajoritet, den mening för vilken vid sammanträdet mer än hälften av de närvarande röstar eller vid lika röstetal den mening som ordföranden ansluter sig till. Är styrelsen inte fulltalig, skall de som röstar för beslutet dock utgöra mer än en tredjedel av hela antalet styrelseledamöter, om inte något annat föreskrivs i bolagsordningen.

Handlingar som enligt denna lag skall undertecknas av styrelsen skall skrivas under av minst hälften av hela antalet styrelseledamöter.

17 §

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör och suppleant samt till firmatecknare. Samtidigt skall dessa personers postadress och personnummer anmälas. För registrering skall även anmälas vilka som tecknar bolagets firma och hur denna tecknas.

För registrering skall bolaget anmäla vem som har utsetts till styrelseledamot, verkställande direktör, suppleant eller firmatecknare samt deras postadress och personnummer. Om en ledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges. För registrering skall bolaget även anmäla av vilka och hur bolagets firma tecknas.

Anmälan görs första gången när bolaget enligt 2 kap. 13 § anmäls för registrering och därefter genast efter det att en ändring inträffat i de förhållanden som anmäls eller skall anmälas för registrering enligt första stycket. Rätt att göra anmälan har även den som anmälningen gäller.

Ändras bolagets postadress, skall bolaget genast anmäla det för registrering.

14 kap.

2 §

Det åligger styrelsen i ett försäkringsaktiebolag att ofördröjligen upprätta en särskild balansräkning så snart det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger en tredjedel av det registrerade aktiekapitalet. Visar balansräkningen att så är fallet, skall styrelsen snarast möjligt till bolagsstämman hänskjuta frågan om bolaget skall träda i likvidation. Godkänns inte på den ordinarie bolagsstämman under det nästföljande räkenskapsåret en balansräkning avseende ställningen vid tiden för stämman som utvisar att det egna kapitalet uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, skall styrelsen, om inte bolagsstämman beslutar att bolaget skall träda i likvidation, hos rätten ansöka att bolaget försätts i likvidation. En sådan ansökan kan även göras av en styrelseledamot, verkställande direktören, en revisor eller av en aktieägare. Anmälan till rätten om samma förhållanden kan göras av försäkringsinspektionen.

Om en ansökan eller en anmälan enligt första stycket görs, förordnar rätten att bolaget skall träda i likvidation, om det inte under ärendets handläggning i tingsrätten styrks att en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek skall inom linjen en post tilläggas som utvisar den ökning av tillgångarnas sammanlagda värde som skulle följa, om de redovisades till försäljningsvärdet med avdrag för de förväntade försäljningskostnaderna. Sådana värdehandlingar som avses i 11 kap. 7 § andra stycket skall dock värderas enligt de särskilda bestämmelserna i nämnda paragraf. Beträffande sådana anläggningstillgångar, som undergår en fortlöpande värdeminskning, gäller att de tas upp till anskaffningsvärdet minskat med erforderliga avskrivningar och nedskrivningar, om ett högre värde erhålls genom detta.

Om inte styrelseledamöterna fullgör vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de och andra som

Om styrelseledamöterna underlåter att fullgöra vad som åligger dem enligt första stycket, svarar de

med vetskap om *detta* handlar på bolagets vägnar solidariskt för *bolagets uppkommande* förpliktelser. *Ett sådant ansvar* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om *detta* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Denna* ansvarighet gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

och andra som med vetskap om *denna underlåtenhet* handlar på bolagets vägnar solidariskt för *de* förpliktelser som *uppkommer för bolaget*. *En styrelseledamot undgår dock ansvar, om han visar att underlåtenheten inte beror på försummelse av honom. Solidariskt ansvar för de förpliktelser som uppkommer för bolaget* inträder även för de aktieägare som, när likvidationsplikt föreligger enligt första stycket tredje meningen, med vetskap om *likvidationsplikten* deltar i beslut att fortsätta bolagets verksamhet. *Ansvarighet enligt detta stycke* gäller dock inte för förpliktelser som uppkommer sedan likvidationsfrågan hänskjutits till rättens prövning eller sedan en balansräkning, som utvisar att bolagets eget kapital uppgår till hälften av det registrerade aktiekapitalet, har blivit granskad av revisorerna och godkänd av bolagsstämman.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

8 Förslag till Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 44 § bostadsrättslagen (1971:479)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

44 §

Bostadsrättsförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. om avgift för inträde i föreningen skall förekomma, det belopp, högst 100 kronor, vartill inträdesavgiften för varje medlem skall bestämmas,
5. huruvida upplåtelseavgift kan uttagas,
6. de grunder enligt vilka årsavgift skall beräknas,
7. om andra regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen än grundavgift, upplåtelseavgift och årsavgift skall förekomma, avgifternas belopp eller de högsta belopp, sammanlagt dock ej mer än 100 kronor för år och medlem, vartill de får bestämmas,
8. om rätten att bestämma ersättning för bostadsrätt vid överlåtelse skall vara inskränkt, de grunder enligt vilka ersättningen skall beräknas,
9. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter eller revisorer skall finnas suppleanter, samma uppgifter beträffande dem, tiden för styrelseledamöts, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,
10. föreningens räkenskapsår,
11. de grunder enligt vilka medel skall avsättas för säkerställande av underhållet av föreningens hus,
12. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämma när föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
13. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

*Bestämmelserna i första stycket
9 gäller inte arbetstagarrepresen-
tanter som har utsetts enligt lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de privatanställda.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:353.

Lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

Härigenom föreskrivs att 4 och 12 §§ lagen (1975:417) om sambruksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Sambruksförenings stadgar skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. med insats med vilken varje medlem skall delta i föreningen och hur insatserna skall göras,
5. om regelbundna eller på särskilt beslut om uttaxering beroende avgifter till föreningen skall förekomma, avgifternas belopp eller det högsta belopp vartill de får bestämmas,
6. antalet styrelseledamöter och revisorer, tiden för deras uppdrag och, om suppleanter skall finnas, motsvarande uppgifter beträffande dem,
7. föreningens räkenskapsår,
8. hur ofta ordinarie föreningsstämma skall hållas och tiden för sådan stämma,
9. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden till medlemmarna skall tillställas dem samt den tid före stämma då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
10. de värderingsgrunder som skall tillämpas när förening skall inlösa medlems andel,
11. de grunder enligt vilka föreningen skall förfoga över uppkommen vinst och hur det skall förfaras med föreningens behållna tillgångar vid dess upplösning.

Bestämmelserna i första stycket 6 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

12 §²

Bestämmelserna i 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i fråga om sambruksföreningar med följande undantag.

1. Styrelsen består av en eller flera ledamöter.
2. Styrelsen får ej tillsättas i annan ordning än genom val på föreningsstämma.
3. Bestämmelserna om verkställande direktör gäller inte.

Bestämmelserna i första stycket 2 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1987:671.

² Senaste lydelse 1987:671.

Lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar

Häri genom föreskrivs att 11, 14 och 27 §§ lagen (1972:262) om understödsföreningar skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Understödsförenings stadgar skall vara ägnade att trygga att föreningen kan fullgöra sina försäkringsutfästelser och skall samtidigt tillgodose medlemmarnas intresse av att kostnader och villkor för försäkringarna är skäligen med hänsyn till förmånernas art och omfattning och föreningens förhållanden. Även i övrigt skall stadgarna ha ett för verksamheten lämpligt innehåll.

Stadgarna skall ange

1. föreningens firma,
2. ändamålet med föreningens verksamhet och verksamhetens art,
3. den ort inom riket, där föreningens styrelse skall ha sitt säte,
4. de villkor som skall gälla för inträde i föreningen,
5. försäkringsförmånernas beskaffenhet och storlek eller grunderna för beräkning av förmånerna, tid och villkor för utbetalning av försäkringsbelopp samt i fråga om kapitalförsäkring högsta tillåtna försäkringsbelopp för en medlem,
6. de fasta avgifter, som skall erläggas till föreningen, eller grunderna för deras beräkning,
7. ordningen för beslut om särskild uttaxering och grunderna för dess verkställande, om sådan uttaxering skall få förekomma,
8. påföljden för försummelse att till föreningen erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
9. om rätt till fribrev eller återköp skall föreligga samt, för sådant fall, villkoren för rätten och reglerna för beräkning av fribrevs- eller återköpsvärdena,
10. villkoren för belåning av försäkringsbrev hos föreningen, om sådan belåning skall få förekomma,
11. tider för verkställande av försäkringsteknisk utredning, om skyldighet föreligger att verkställa sådan utredning,
12. grunderna för fondbildning,
13. hur medel som ej behövs för löpande utgifter skall placeras och värdehandlingar skall förvaras,
14. hur medel som ej ingår i försäkringsfond skall användas samt, om återbäring skall förekomma, bestämmelser därom,
15. antalet styrelseledamöter och revisorer eller det högsta och lägsta antal till vilket de skall uppgå och, om för styrelseledamöter och revisorer skall finnas suppleanter, motsvarande uppgifter om dem, tiden för styrelseledamots, revisors och suppleants uppdrag samt, om styrelseledamot, revisor eller suppleant skall utses på annat än i denna lag angivet sätt, hur tillsättning skall ske,
16. i fall där fullmäktige skall finnas, hur de skall utses samt deras befogenhet och mandattid,
17. tid för ordinarie föreningsstämma,
18. det sätt på vilket kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas kännedom samt den tid före stämman då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
19. hur vid föreningens upplösning skall förfaras med föreningens behållna tillgångar.

Bestämmelserna i andra stycket 15 gäller inte arbetstagarrepresentanter som har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

14 §

Ansökningshandlingen skall innehålla uppgift om

1. antalet medlemmar,
2. understödsföreningens postadress,
3. styrelseledamöters, revisorers och suppleanters fullständiga namn, medborgarskap och hemvist jämte förklaring att dessa personer ej är omyndiga,
4. den eller dem som får teckna föreningens firma och hur firman skall tecknas, om denna ej skall tecknas endast av styrelsen,
5. beträffande firmatecknare som ej är styrelseledamot eller styrelsesuppleant, motsvarande förhållanden som anges under 3.

Om en styrelseledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges i ansökningshandlingen.

Har ej den som ensam eller gemensamt med annan får teckna föreningens firma egenhändigt skrivit sin namnteckning på ansökningshandlingen, skall vid denna fogas särskild bilaga, på vilken namnteckningen finns. Namnteckning skall vara styrkt av vittnen.

27 §

Bestämmelserna i 21–23 §§, 25–30 §§ och 32–37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om understödsförening med följande avvikelser, nämligen

1. att minst hälften av styrelsens ledamöter skall väljas på föreningsstämma eller av organisation som kan anses företräda medlemmarna,
2. att styrelseledamot får utses för tid till och med den ordinarie föreningsstämma som skall äga rum under fjärde räkenskapsåret efter det han utsetts, om försäkringsinspektionen medgett det,
3. att anställd hos föreningen ej får vara styrelscordförande.

Vid tillämpningen av 37 § skall iakttagas att hänvisningen till 9 § skall avse 14 § denna lag.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

11. Förslag till Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 45, 48 och 58 §§ lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Erkänd arbetslöshetskassas stadgar skall i tillämpliga delar och i enlighet med denna lag avfattas enligt normalstadgar som fastställs av arbetsmarknadsstyrelsen.

Stadgarna skall ange

1. kassans firma,
2. kassans verksamhetsområde med uppgift huruvida kassan är avsedd för anställda eller företagare eller för bådadera kategorierna,
3. den ort inom riket där kassans styrelse skall ha sitt säte.
4. de villkor som skall gälla för inträde i kassan och för uteslutning av medlem,
5. vad som skall gälla beträffande medlemmarnas förmåner och skyldigheter i arbetslöshetsförsäkringen samt ordningen för utbetalning av ersättning,
6. storleken av de fasta avgifter, som skall erläggas till kassan, och ordningen för avgifternas erläggande,
7. påföljden av försummelse att till kassan erlägga fast avgift eller uttaxerat belopp,
8. grunderna för fondbildning,
9. bestämmelser angående fondmedels placering och värdehandlingars förvarande,
10. antalet styrelseledamöter, revisorer och suppleanter för dem, sättet för deras tillsättande och tiden för deras uppdrag,
11. bestämmelser om föreningsstämma och hur dess befogenhet skall utövas,
12. om föreningsstämmans befogenhet skall utövas av därtill utsedda ombud, antalet ombud, hur de skall utses samt tiden för deras uppdrag,
13. tid för ordinarie föreningsstämma,
14. det sätt varpå kallelse till föreningsstämma skall ske och andra meddelanden bringas till medlemmarnas eller ombudens kännedom samt den tid före stämman då förslag, som enskild medlem önskar få behandlat, skall vara styrelsen tillhanda och den tid då föreskrivna kallelseåtgärder senast skall vara vidtagna,
15. hur vid kassans upplösning skall förfaras med kassans behållna tillgångar.

Stadgarna får ej utan medgivande av arbetsmarknadsstyrelsen innehålla annat än som angivits i andra stycket.

*Bestämmelserna i andra stycket
10 gäller inte arbetstagarrepresen-
tanter som har utsetts enligt lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de privatanställda.*

¹ Lagen omtryckt 1982:432.

48 §

Ansökan om registrering skall också innehålla uppgifter om kassans postadress, om styrelseledamöters, revisorers och eventuella suppleanters fullständiga namn, medborgarskap och postadress samt förklaring att dessa personer ej är omyndiga.

*Om en styrelseledamot eller suppleant har utsetts enligt lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda, skall detta anges i ansökningshandling-
en.*

I ansökningshandlingen skall anges av vilka och hur kassans firma skall tecknas, om ej denna befogenhet skall utövas endast av styrelsen. Skall firman tecknas av annan än styrelseledamot eller styrelsesuppleant, gäller första stycket även i fråga om sådan firmatecknare.

Har ej den som ensam eller gemensamt med annan får teckna kassans firma egenhändigt skrivit sin namnteckning på ansökningshandlingen, skall vid denna fogas särskild bilaga, på vilken namnteckningen finns. Namnteckning skall vara styrkt av vittnen.

58 §

Bestämmelserna i 21–23 §§, 25–30 §§ och 32–37 §§ lagen (1951:308) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om erkänd arbetslöshetskassa med följande avvikelser, nämligen

1. att styrelseledamot ej får utses för längre tid än fyra år, dock att arbetsmarknadsstyrelsen får medge att mandattiden omfattar längre tid,
2. att anställd hos kassan ej får vara styrelseordförande,
3. att arbetsmarknadsstyrelsen efter förslag av kassan skall utse en styrelseledamot jämte suppleant för honom,
4. att sådan ledamot och suppleant har rätt att för uppdragets fullgörande uppbära ersättning med belopp som arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer.

Vid tillämpningen av 37 § nämnda lag skall iakttagas att hänvisningen till 9 § skall avse 48 § i denna lag.

*Bestämmelser om arbetstagar-
representanter finns i lagen
(1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

Härigenom föreskrivs att 2 och 22 §§ lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Kassan förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av tio ledamöter.

Regeringen utser två ledamöter och två suppleanter för dem för tre år. Fullmäktige i riksgäldskontoret utser en ledamot och suppleant för honom likaledes för tre år.

Sex ledamöter samt sex personliga suppleanter för dem väljs på ordinarie ombudsstämma. Av dessa väljs två ledamöter och deras suppleanter varje år för en tid av tre år. Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie ombudsstämma som hålls under tredje året efter det år då valet förrättades.

Verkställande direktören är ledamot i styrelsen. Hans ställföreträdare är suppleant.

Avgår vald ledamot eller suppleant före utgången av den tid för vilken han är vald, väljs ny ledamot eller suppleant för återstående tid vid nästa ordinarie ombudsstämma.

Regeringen förordnar en av de av regeringen utsedda ledamöterna att vara styrelsens ordförande. Den av riksgäldsfullmäktige utsedde ledamoten är styrelsens vice ordförande.

Regeringen bestämmer arvoden till de av regeringen och av riksgäldsfullmäktige utsedda ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

22 §

Förening förvaltas av en styrelse med säte i den ort regeringen bestämmer. Styrelsen består av minst fem och högst sju ledamöter. Kassan utser en av ledamöterna och suppleant för honom. Sådan ledamot och suppleant bör ha insikt och erfarenhet av rörelse för fastighets- och tomträttsbelåning. Övriga ledamöter och suppleanter för dem till högst samma antal väljes på ordinarie föreningsstämma.

Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie föreningsstämma som hålles under tredje året efter valet.

Avgår vald ledamot eller suppleant före utgången av den tid för vilken han är vald, väljes ny ledamot eller suppleant för återstående tid på nästa ordinarie föreningsstämma.

Styrelsen väljer årligen inom sig ordförande och vice ordförande.

¹ Lagen omtryckt 1983:578.

*Bestämmelser om arbetstagar-
representanter finns i lagen
(1987:000) om styrelserepresenta-
tion för de privatanställda:*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar

Härigenom föreskrivs att 3 och 37 §§ lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Banken förvaltas av en styrelse med säte i Stockholm. Styrelsen består av sex ledamöter.

Regeringen utser en ledamot och en suppleant för honom för tre år. Fullmäktige i riksgäldskontoret utser en ledamot och suppleant för honom likaledes för tre år.

Tre ledamöter och tre suppleanter för dem väljes på ordinarie delägarsammankomst. Av dessa väljes en ledamot och suppleant för honom varje år för en tid av tre år. Val av ledamot eller suppleant sker för tiden till och med den ordinarie delägarsammankomst som hålles under tredje året efter det år då valet förrättades.

De fem ledamöter som utsetts enligt andra och tredje styckena utser verkställande direktör. Denne ingår som ledamot i styrelsen.

Den av regeringen utsedde ledamoten är styrelsens ordförande och den av riksgäldsfullmäktige utsedde ledamoten är vice ordförande.

Avgår ledamot eller suppleant, som valts på delägarsammankomst, före utgången av den tid för vilken han är vald, väljes ny ledamot eller suppleant för återstående tid vid nästa ordinarie delägarsammankomst.

Regeringen bestämmer arvoden till de av regeringen och riksgäldsfullmäktige utsedda ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

37 §

Förenings angelägenheter förvaltas av en styrelse som utses enligt föreskrifter i reglementet.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1983:588.

14 Förslag till
Lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska
skeppshypotekskassan

Prop. 1987/88:10

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Kassan förvaltas av en styrelse med säte i Göteborg. Styrelsen består av sju ledamöter av vilka en skall vara ordförande och en vice ordförande. För styrelsens ledamöter finns högst sju suppleanter.

Styrelsens ordförande, vice ordförande och övriga ledamöter samt suppleanter utses av regeringen för en tid av högst tre år.

Regeringen bestämmer arvoden till ledamöterna.

Bestämmelser om arbetstagarrepresentanter finns i lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de privatanställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled

Härigenom föreskrivs att 40 a § lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*40 a §¹

I fråga om flottningsförening skall lagen (1976:351) om styrelserepresentation för de *anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar* gälla i tillämpliga delar. I stället för vad som föreskrives i 19 § nämnda lag gäller att bestämmelserna i 18 § samma lag äga motsvarande tillämpning, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelserepresentation för de anställda *införes* i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I fråga om flottningsförening skall lagen (1987:000) om styrelserepresentation för de *privatanställda* gälla i tillämpliga delar. *Bestämmelserna i 17 § samma lag skall även tillämpas*, om olägenhet som där sägs skulle uppkomma genom att styrelserepresentation för de anställda *införes* i flottningsförening där länsstyrelsen har utsett styrelseledamot enligt 40 §.

I anmälan om styrelsens sammansättning enligt 41 § skall anges om arbetstagarrepresentant har utsetts. Arbetstagarrepresentants namn och adress skall införas i förteckning som anges i 76 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse 1977:1093.

Lagrådet

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1987-09-22

Närvarande: f. d. justitierådet Hult, justitierådet Freyschuss, regeringsrådet Bouvin.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 10 september 1987 har regeringen på hemställan av statsrådet Leijon beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om styrelserepresentation för de privatanställda,
2. lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385),
3. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
4. lag om ändring i bankaktiebolagslagen (1987:618),
5. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
6. lag om ändring i föreningsbankslagen (1987:620),
7. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
8. lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479),
9. lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar,
10. lag om ändring i lagen (1972:262) om understödsföreningar,
11. lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring,
12. lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,
13. lag om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar,
14. lag om ändring i lagen (1980:1097) om Svenska skeppshypotekskassan,
15. lag om ändring i lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Håkan Sandesjö.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

	Sid
Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 september 1987	42
1 Inledning	42
2 Föredragandens överväganden	43
2.1 Bakgrund	43
2.2 Samordning av reglerna i LSA och LSABF	45
2.3 Lagstiftningens tillämpningsområde	45
2.3.1 Associationsformer	45
2.3.2 Representativitetsregeln	46
2.3.3 Undantagsregler	47
2.3.4 Koncernregler i lagen	48
2.3.5 Kommissionärs- och dotterföretag	50
2.3.6 Övrigt	52
2.4 De anställdas representation i styrelsen	53
2.4.1 Antalet arbetstagarrepresentanter i styrelsen	53
2.4.2 Krav på medborgarskap	55
2.4.3 Anställd i företaget	57
2.4.4 Utsende av arbetstagarrepresentanter	59
2.5 Arbetet i styrelsen m. m.	60
2.5.1 Representation i beredningsorgan	60
2.5.2 Jävsregler	62
2.5.3 Förhållandet till 2 § medbestämmandelagen	63
2.5.4 Sekretess	65
2.5.5 Närvarorätt vid stämma	67
2.6 Personligt betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § ABL m. m.	68
2.6.1 Styrelseledamots betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § ABL	68
2.6.2 Betalningsansvar i likvidationssituationer enligt annan associationsrättslig lagstiftning än ABL	72
2.7 Sanktionsregler	73
2.7.1 Bakgrund	73
2.7.2 Skadestånd	74
2.7.3 Tidsfrister för att väcka talan	75
2.8 Den associationsrättsliga lagstiftningen	76
2.9 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	76
2.9.1 Ikraftträdande	76
2.9.2 Övergångsbestämmelser	76
3 Upprättade lagförslag	77
4 Specialmotivering	77
4.1 Förslaget till lag om styrelserepresentation för de privatanställda	77
4.1.1 Allmänt	77
4.1.2 Inledande bestämmelser	78
4.1.3 Rätten till styrelserepresentation	81
4.1.4 Inrättande av styrelserepresentation	82
4.1.5 Arbetstagarrepresentanternas arbete m. m.	85
4.1.6 Skadestånd m. m.	86
4.1.7 Övriga bestämmelser	87
4.1.8 Övergångsbestämmelser	88
4.2 Övriga författningar	88
4.2.1 Aktiebolagslagen (ABL)	88
4.2.2 Lagen om ekonomiska föreningar (NFL)	89

4.2.3	Bankaktiebolagslagen, sparbankslagen och föreningsbankslagen	89
4.2.4	Försäkringsrörelselagen	90
4.2.5	Bostadsrättslagen, lagen om sambruksföreningar och lagen om flottning i allmän flottled	91
4.2.6	Lagen om understödsföreningar	91
4.2.7	Lagen om arbetslöshetsförsäkring	92
4.2.8	Lagen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, lagen om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar samt lagen om Svenska skeppshypotekskassan	92
5	Hemställan	92
6	Beslut	92
Bilaga 1	Promemorian (Ds A 1986: 1) Styrelserpresentation för de anställda	93
Bilaga 2	Sammanställning av remissyttranden över Ds A 1986: 1	225
Bilaga 3	Promemorian 1987-04-28 Betalningsansvar enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen (1975: 1385)	237
Bilaga 4	Sammanställning av remissyttranden över promemorian 1987-04-28	250
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	251
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	290